

عند ذکر اصالحین تنزل الرحمة

الانوار الاحمدیہ

فی

حالات المشائخ النقشبندیہ

حصہ ہجریون

حالات حضرت سرور کائنات فخر موجودات صلی اللہ علیہ وسلم
وحالات حضرات خلقاء الراشدین رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین
وحالات حضرات مشائخ نقشبندیہ تا حضرت خواجہ باقی باللہ قدس سرہم
از یالیفات

حافظ القرآن فخر عاشقان حضرت مجدد العالم جناب حضرت واعظ الاسلام
مولانا مولوی نظر محمد رحمۃ اللہ علیہ سومرو نسباً نقشبندی مشرباً
ناشر

نور احمد سومرو

عند ذکر اصالحین تنزل الرحمة

الانوار الاحمدیہ

فی

حالات المشائخ النقشبندیہ

حصہ پھریون

حالات حضرت سرور کائنات فخر موجودات صلی اللہ علیہ وسلم
وحالات حضرات خلقاء الراشدین رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین
وحالات حضرات مشائخ نقشبندیہ تا حضرت خواجہ باقی باللہ قدس سرہم

از تالیفات

حافظ القرآن فخر عاشقان حضرت مجدد الحاکم جناب حضرت واعظ الاسلام
مولانا مولوی نظر محمد رحمۃ اللہ علیہ سومرا و نسیا نقشبندی مشربا
ناشر

نور احمد سومرا

ب

سائيز

۳۰ x ۳۰
۸

سال طباعت

۱۴۰۰
۱۹۸۴

تعداد

هڪ هزار

دفعو

پهريون

ڪتابت

نور احمد سومرو نسباً نقشبندی مشرباً

چپائيندڙ

= = =

مقام طباعت

قيمت

ملڻ جو هنڌ

نور احمد سومرو مدرسو مجڙ ديھ، شھر ديھات شرييف
تعلقو ڪنڊيارو ضلع نواب شاھ سنڌ

پیش لفظ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ الْإِنْسَانَ وَعَلَّمَهُ الْبَيَانَ وَفَضَّلَهُ عَلَى الْمَلَائِكَةِ وَالْجِنِّ
 قَصَارَ بَعْضُهُمْ بِطَاعَتِهِ مِنْ حِزْبِ اللَّهِ وَبَعْضُهُمْ بِالْعَصْيَانِ مِنْ حِزْبِ الشَّيْطَانِ
 وَوَعَدَ الْأَوَّلَ مِنَ الرُّوحِ وَالرَّجَاءِ وَأَفْاضَ عَلَيْهِ مِنَ الْمَعْرِفَةِ وَالْعِرْفَانِ وَنَطَقَ
 فِي شَأْنِهِ الْقُرْآنَ يَا نَبَهُمُ رَجُلَ اللَّهِ وَيَا نَبَهُمُ عِبَادَ الرَّحْمَنِ - الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا
 إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ فَأُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى سَيِّدِنَا
 وَوَلَدَانَا وَمَلْجَأِنَا وَمَأْوَى نَا لَكُنْزِي بُعِثَ فِي آخِرِ الزَّمَانِ وَشَفِيعُنَا فِي يَوْمِ الْمِيزَانِ
 وَعَلَى إِلَهٍ وَأَصْحَابِهِ الَّذِينَ تَكَلَّوْا الشُّرَكَ وَالظُّلْمِيَّانَ أَمَا بَعْدُ مَعْلُومٌ هِيَ تَرْتَلُّهُ
 تَعَالَى جِي فَضْلُ عِ كَرَمِ سَانِ هِي كِتَابِ سَكُورِ دَ الْاَنْوَارِ الْاَحْمَدِيَّهِ فِيْ حَالَاتِ الْمَشَايِخِ النَّقَشْبَنْدِيَّهِ
 جَوَاهِرِيُونِ حَصَوَكُمُ نَامِي جِي گوشه كان ظاهر في منظر عام ثيو آهي جنهن جي شڪر انڪار بنا
 عاجز آهي - اگر بروديد از تن صدر زانم ادا تے شکر لطفش کے تو انم لہ

سندي زبان ۾ حالات مشايخ نقشبنديه ۾ اڄ تائين ڪو به ڪتاب اهڙو مفصل ۽ محبت
 جي مومنين سان مٿر هيل ، سچائي ۽ صفائي جو سرچشمه شايع نه ٿيو آهي - هي حضرت
 والد بن مرگوار مرحوم جي روحاني قوت جو فيض آهي جو ان ڪتاب جا ۳۰ وڏا حصا لکيا
 آهن - پهرئين حصه ۾ حالات حضرت سرور ڪائنات فخر موجودات صلي الله عليه وسلم
 ۽ حالات سندن اولاد اطهار ۽ اصحاب اخیار ۽ حالات خلفاء الراشدین جي تفصيل
 سان ذڪر ٿيل آهي - ۽ حالات حضرات مشايخ نقشبنديه جي سلسله وار حضرت امير المؤمنين
 خليفه اول رافقي غار سيدنا ابوبڪر صديق رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان حضرت خواجه
 باقي بالله قدس سره تائين آهي - ٻئي حصه ۾ فقط حالات حضرت امام رباني مجدد و
 الف ثاني قدس سره الاول قدس سره جي آهي - ٽئين حصه ۾ حضرت خواجه محمد معصوم
 عروۃ الوثوق فرزند ثالث (ٽيون) حضرت امام رباني مجدد الف ثاني قدس سره هڪ کان پنهنجي
 لہ يعني منهنجي جسم ۾ جيڪڏهن هن سونو بالنون چمن ٿڌن هن به الله تعالیٰ جي شڪر ان جي
 ادائيگي نه ٿو ڪري سگهان -

شیخ مرشد حضرت سراج الاولیاء خواجہ عبد الرحمن قدس سرہم تائین لکھی آھی
 هن کتاب جو پو حصو حالات حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی قدس سرہم
 چچی دیو آھی۔ باقی تین حصہ جی چپاٹ جو یکو ارادو آھی۔ شال اللہ تعالیٰ کلمیا
 فرمائی۔ یرحمہ اللہ عبد اقال آمینا طہ

هن کتاب جي مصنف جو مختصر تعارف

چاڻڻ گهرجي ته هن کتاب جو مصنف راقه الحروف جو والد بنر گوار آهي۔ سند تفصيل سان
 تعارف "الذوار احمدیہ" ۾ حالات المشائخ النقشبندیہ جي ٻئي حصہ جی مئید ۾ ذکر کيل آهي ۽
 ڪجهہ بيان مجموعہ نظم دیہا تي جي شروع ۾ لکيل آهي تنهن ڪري زياده تفصيل سان بيان
 هت ڪرڻ ضروري نه ٿو سمجھان " ڦمن شاء التفصيل فليرجع ثمة لله

نالو ۽ نسب | سندن نالو مبارڪ نظر محمد هو۔ پاڻ شهر دیہا تعلقہ کنڊیاری
 ضلع نواب شاہ جي سومرا خاندان جا فرد فريد ۽ مشهور شخصیت قاضي عبد الرحمن
 مرحوم جا خلف بر شيد هو۔

ولادت باسعاد ۽ تعليم ۽ تربيت | سندن ولادت باسعادت ۲۵ ربيع الاول ۱۲۳۰ جمعی جي رات اسر جي
 وقت ٿي۔ پهر يائين تعليم قرآن شریف جي پنهنجي آيا تي شهر دیہا ۾
 آخوند عبدالحق بابا تي بگ دیہا ۾ واري وقت حاصل فرمایا ٿون۔ پوءِ ٿورو وقت سیتارجہ
 بالا ۾ تعليم لاءِ رهيا۔ فارسي درسي کتاب سڀ محبت ديري سيال ۾ حضرت مولانا مير
 صاحب سيال رحمة الله عليه وٽ پڙهيا ٿون۔ محبت ديري سيال ۾ پنهنجي شاگرد جي
 وقت جي تکليف جو ذکر هن طرح نظم ۾ ڪيو آهي۔

مَحَبَّتِ دِيرِ وَ جَوَ کَرَنِ آهِي تِيرُو جَوَ بَکِ مِيرِ وَ لَوِ کَرُو جَوِ بَکِ کِي وَ هِيرُو
 مَحَبَّتِ دِيرِ سِيال کان پوءِ درگاه شریف دارالارشاد لنڊي ساڻيند اڌ ۾ عربي جي تعليم
 حاصل ڪرڻ لاءِ سندن والد بنر گوار حضرت قاضي عبد الرحمن رحمة الله عليه حضرت
 رَئِيسُ الْمُحَقِّقِينَ رَئِيسُ الْمُدَقِّقِينَ تَرْيَبُ رَئِيسُ مُجَدِّدِينَ تَاجُ الْأَوَّلِيَا حافظ القرآن حضرت
 خواجہ محمد حسن جان سرهندي مجددي فاروق قدس سرہ جي مدرسه مجدديه ۾
 داخل فرمایا ٿون۔ پاڻ انهي مدرسه مان فارغ التحصيل ٿيا۔ پوءِ دهلي شریف ڏانهن روانا ٿيا
 ته رحمت ٿو ڪري الله تعالیٰ بانهي تي جنهن آمين چئي۔ ته پوءِ جنهن خواهش زياده تفصيل
 جي ڪئي پوءِ ٻئي ٻئي حصہ جي مطالعہ ڪري۔ ۱۳

تقریباً ۵-۶ مہینا مولوی صاحب عبد الرّب جي مدرّسہ مان علم و طب و غیہ جي تعلیم و فی سنّت ذّا نھن موتی آیاء دستار فضیلت جي۔ صاحب مدرّسہ حضرت صاحب جي وڌي صاحبزادہ سجادہ نشین، قطب العارفین، فخر الاولیاء حضرت خواجہ عبد اللہ جان المعروف بہ حضرت شاہ آغا قُدّس سرّہ سان گڏ ٻڌائون پوءِ پنھنجي ڳوٺ دیھات ۾ تصنیف تالیف، تدریس ۽ دین جي تبلیغ، ترقی ۽ ترویج ۾ مصروف رہیا۔ حکمت جو کھ بہ ڪندا اھو۔ گویا ڪ طیب روحانی ۽ حکیم جسمانی ھو ڪيتري خلق خدا جي سندن صحبت جي محبت سان ھدایت تي پھتي ۽ گھڻي خلق خدا جي ظاہري ۽ باطني مرض کان آزاد ٿي سہ

پر کجا چشمہ بود شیرین مردم و مور مرغ گرد آید

سندن تصنیفات مان ھڪ ڪتاب مجموعہ نظم دیھاتي آھي جنھن ۾ بن عیدن جا خطباء ۽ جمعن جا خطباء منظوم ۽ قصیداءَ مناجاتون ۽ ٻيو آلاؤاُراُ احمدیہ فی حالات المشاغ النقشبندیہ جا ۳ حصا جنھجو بیان گذریو۔ ٽيون الذّکر المنظوم فی تذکرة المحدث و قُدّس سرّہ الملکوتہ ھي ڪتاب حضرت مخدوم نوح رحمۃ اللہ علیہ جي سوانح حیات ۽ مناقبات ۾ وڌي تفصیل سان لکيل آھي۔ چوٿون احسن التقریر فی جواب التّحریر ۱ مولوي صاحب محمد عثمان صاحب تفسیر تنویر الایمان جي تعصّب آمیز اعتراضن جي جواب ۾ ھي رسالو لکيو اٿن مولوي صاحب محمد عثمان انوار احمدیہ جي ٻئي حصي تي اعتراض ڪيو ھو انھن اعتراضن جي جواب ۾ ھي رسالو لکيل آھي۔ پنجون قادیانن جو سرّڌ۔ شاگرد ۽ استاد جي سوال جواب جي نمونہ ۾ وڌي تحقیق سان لکيل آھي۔ ھي رسالو پڇاڙي عمر ۾ تحریر فرمایا اٿون جو پورا دنيا ۾ سگھيو۔ ڇھون رسالو ھر ابتدا سلوک فارسي جو سنڌي ۾ ترجمہ ڪيو اٿن ھي رسالو والاشان حافظ القرآن حضرت قبلہ خواجہ محمد حسن جان قُدّس سرّہ جو ٺھيل آھي۔ ٻيا بہ مختلف رسالا گھراہ فرقن جي جواب ۾ لکيا اٿن

محنت ۽ ریاضت پاڻ چاليھ ورھن جي عمر ۾ وڏو ڪمال حاصل فرمایا اٿون، سلوک ۽ طریقت جون سڀ منزلون طي فرمایا اٿون، پنھنجي طریقي تي پوري طرح پابند ھو، پنھنجي زمانہ ۾ وڏا عامل ۽ ڪامل ھو۔

اسانجي ڳوٺ دیھات جي ڀر سان جیٺاڻن جي ڳوٺ ۾ سرائي گاہر خان جیٺائي مرحوم ڳالھ ڪندو ھو تہ ھڪ ڀيري حضرت خواجہ صاحب جن يعني حضرت صاحب قبلہ خواجہ

محمد حسن جان قُدس سر سِرَّة دیہات پر تشریف فرما تھا۔ جدتھن دیہات مان روانا تیار آؤ حضرت صاحب جی بستری فی حضرت مولانا مولوی نظر محمد صاحب مرحوم جادو ستخطا کر کاغذ تي کیکل دنا۔ کیکل کو تہ قبل آؤن ر و رانہ بلاناغہ رات جو ہک سو پیر و سو قریں پتر ہند و آہیان جیکہ تھن حکم ہجی تہا چار یا دہ پتر ہان تھن مان سندن محنت جواندار و بگاٹ گھر جی۔ پاٹ حافظ القرآن ہوا۔ تھجد جی تھانہ فجر جی تھانہ کان بعد سچ اُپری تائین مراقبہ ۽ تھانہ اشراق کان پوء مسجد کان باہر نکرٹ معمول ہونہ تھین تہ تھن جو غلط نصیحت ۽ ظاہری طب جو شغل بہ ہونہ تھین، پری پری کان تھو کاؤن علاج کرائٹ لاؤ ایند اہوا بہ باوجود ان گونا گون مصروفیت جی ہونہ پدی بہ تصنیف ۽ تالیفات جی کم کی نہ چنڈیا تون۔ ہلک جنھن کتاب جی مسودہ لکھت و داتون انکی تکمیل تی پھچا یا تون۔

وفات حضرت آیت

عین جوانی پر کین دق جی پیماری لاحق تی گھٹیون دواتون ۽ عکس کرایا دیا۔ مگر کتھن علاج ۽ دوا مان فائدہ نہ تيو۔ بہ

ہر چہ کردند از علاج و از دوا گشت رنج افزون حات ناروا
از قضا سر گنبدین صفر افروہ روغن بادام خشکی می نمود

تدبیر کان تقدیر خداوندی غالب تھی جو سومر تہ تھن پیپھری ۽ تیپھری جی درمیان ۹ جمادی الاخریٰ ۱۳۴۵ھ مطابق ۱۱ دسمبر ۱۹۲۶ء سندن روح مبارک نفس عنصری مان پروانہ کری پنھنجی اعلیٰ مکان تی پھتو رانا اللہ وانا اللہ سر اچون

قطبہ تاریخ وفات

انہ حضرت خواجہ محمد اسماعیل جان سرہندی مجددی فاروقی قُدس سر سِرَّة (دس دن تخلص و شش آہی)

آہ کین حاجی حافظ مولوی محرم رفت از ملک وجود الان اقلیم علم
انچنانہ اید کہ باشد شمرہ از ہمداد تا ابد گمن بقوا لیشن بفرسایم قلم
گر کف حشرت بساید از پیش عالم بجا نالکہ دیرتی و جوش بود از بس محتم
خود غلمان از قدرش دادم فرخانش مرزن از قننش اندر جہاد درد
سال تاریخ وفاتش روشن در غیب گفت ہاتف دجور بشوایب فیض آتم

مر اقلیم عرف، احقر نور احمد عفو عنہ تاریخ ۱۶ جمادی الاخریٰ ۱۳۴۵ھ مرشد مجددیہ شہر دیہات شریف

فهرست مضامین کتاب مستطاب النور الاحمدیه (حصہ پہلے)

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
۲۵	جن جی اولم	۱	حالات حضرت سید المرسلین علیہم السلام
۲۵	آہی	۷	طائفہ ذراخن تشریف آوری
۲۵	نات	۷	شق صدر
۲۵	ج	۷	معراج جو بیان
۲۵	خ	۸	انصارن جو اسلام قبول کرے
۲۵	د	۹	مدینہ شریف ذراخن ہجرت جو بیان
۲۵	ز	۱۴	حضور جن جی وصال جو بیان
۲۵	ش	۱۶	سندن حلیو شریف
۲۵	و	۱۹	معجزن جو بیان
۲۵	ہ	۲۲	صفات معنویہ و اخلاق علیہ
۲۵	م	۲۴	ان صلی اللہ علیہ وسلم جا
۲۵	ن		وفا
۲۵	ی	۲۷	شجاعت و بہادری
۲۵	ر	۲۷	علم و حکمت
۲۵	ک	۲۷	عقل
۲۵	خ	۲۸	عصمت و پاکائی
۲۵	پ	۳۱	حضرت جن صلی اللہ علیہ وسلم جا
۲۵	ف		اصحابی فقراء علیہم الرضوان جن کی
۲۵	ب		اہل صفہ جو کہ چچی ٹوٹن جان لاہیا
۲۵	ت	۳۵	ذکر بعض اصحاب کبار احمد مختار
۲۵	ث		صلی اللہ علیہ وسلم آہی نالا مبارک جن جی
۲۵	ج		اولم الف آہی

مضمون

صفحہ

جن جی اولہ ن آہی

و

ہ

ی

حضور جن جا غلام

حضور اقدس صلی اللہ علیہ وسلم جون بانیوں یا

حضور اقدس صلی اللہ علیہ وسلم جا خون منگاری

حضور اقدس صلی اللہ علیہ وسلم جا منشی و وزیر

حضور اقدس صلی اللہ علیہ وسلم جا مقرب کمال نائب

حضور اقدس صلی اللہ علیہ وسلم جی دربار جا

شاعر جی کی سندن شان پر اسلام عیسا

جی تعریف کندا ہوا و کافر جی ہجو کندا ہوا

نظم در حضور حضرات اصحاب کرامہ عاشقا

سید الانام علیہ الصلوٰت والسلام

منلیجات پدراگاہ سید السادات صلی اللہ علیہ وسلم

حالات امیر المؤمنین حضرت ابو بکر صدیق

رضوان اللہ تعالیٰ عنہ

حالات حضرت سیدنا عمر ابن الخطاب رضوان اللہ تعالیٰ عنہ

حالات حضرت سیدنا عثمان ابن عفان رضوان اللہ تعالیٰ عنہ

حالات حضرت مشکال کشا سیدنا علی کرم اللہ وجہہ

حالات مجتہدین و محدثین سیدنا فارسی رضوان اللہ تعالیٰ عنہ

حالات حضرت امام قاسم بن محمد بن ابی بکر بن

الصمد یق رضوان اللہ تعالیٰ عنہ

حالات امام الخلائق امام جعفر صادق بن محمد بن علی

بن امام حسین بن علی رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین

مضمون

صفحہ

حالات حضرت ام محمد باقر رضوان اللہ تعالیٰ عنہ

حالات حضرت امام زین العابدین رضوان اللہ تعالیٰ عنہ

حالات قرۃ العینیں امیر الثقلمین حضرت ماحسین

بنیامکنا دائرہ ولایت حضرت امیر المؤمنین علی

ابن ابی طالب رضوان اللہ تعالیٰ عنہ

حالات حضرت سیدۃ النساء فاطمہ الزہراء رضوان اللہ تعالیٰ عنہا

حالات حضرت سلطان العارفین بایزید

حالات حضرت سلطان المشائخ خواجہ ابو الحسن خرقانی

حالات حضرت شیخ ابو عرفان ہدی طوسی قدس سرہ

حالات حضرت غوث صمدانی خواجہ ابو یوسف محمد

حالات حضرت خواجہ واقف اسرار رحمانی عبد المجید

حالات حضرت خواجہ محمود داجیر فتویٰ قدس سرہ

حالات حضرت خواجہ علی رامیتقی قدس سرہ

حالات حضرت خواجہ محمد بابا سہاسی قدس سرہ

حالات حضرت سید ابو ذوالجلال مقبول بامر گاہ لا ینزال

حضرت سید امیر کلال قدس سرہ

حالات حضرت خواجگان پیر پیران خواجہ

بہاؤ الدین نقشبند بلذکر دان قدس سرہ

حالات حضرت ابو جعفر جی قدس سرہ اللہ تعالیٰ عنہ

حالات حضرت خواجہ عبید اللہ احرار قدس سرہ اللہ تعالیٰ عنہ

حالات حضرت خواجہ محمد زاہد وحشی قدس سرہ

حالات حضرت خواجہ درویش محمد قدس سرہ

حالات حضرت خواجہ محمد امین سہروردی

حالات حضرت خواجہ مجی الدین محمد

باقی مالمقب خواجہ بیرنگ رضوان اللہ تعالیٰ عنہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مُحَمَّدٌ ﷺ وَنُصَلِّيْ وَنُصَلِّمْ عَلَى سُلَاسِ الْكَلِمِ

حالات

حضرت سید المرسلین خاتم النبیین شفیع المذنبین انیس الغربیین رحمۃ
العلمین سیدنا وشفیعنا ووسیلتنا فی الدارین حضرت محمد مصطفیٰ احمد
مجتبیٰ صلی اللہ علیہ وسلم - منہجی زبان ناپاک کی کھڑی طاقت آھی، جو
ان پاکان پاک صاحبِ لولاک صلی اللہ علیہ وسلم جی مدح پر کمال حقہ ہو
وہی - زبان لال قلم بی حال آھی -

مُحَمَّدٌ جی خدا تو مدح چائی خدا جی مدح تو چائی مُحَمَّد

رسول اللہ جو رب تبتوا سدا رب کی واکائی مُحَمَّد

یا صاحبِ الجمال قیا سید البشر مِنْ وَجْهِكَ لِلنُّبِيِّ لَقَدْ نُورُ الْقَمَرِ

لَا يُؤْمِنُ النَّاسُ كَمَا كَانَ حَقُّهُ بعد از خدا بزرگ توفی قصہ مختصر

سرورِ عالم، سید اولاد آدم جو نسب مبارک "عمدۃ المقامات" انیس المریدین
و غیرہما حضرت آدم صلی اللہ علی نبینا وعلیہ الصلوٰۃ والسلام تائبین

ہیں طرح آندل آھی - حضرت رسول اکرام سید نام محمد مصطفیٰ شفیع

رونی جزا خیر الوری صلی اللہ علیہ وسلم ابن عبد اللہ ابن عبد المطلب ابن ہاشم

ابن عبد مناف ابن قصی ابن کلاب ابن مرہ ابن کعب ابن لوی ابن غالب ابن

فہر ابن مالک ابن نصر ابن کنانہ ابن خزیمہ ابن مدرکہ ابن الیاس ابن مضر

ابن نزار ابن معد ابن عدنان ابن اد ابن اود ابن حمل ابن قیدان ابن سیدنا

اسماعیل علیہ الصلوٰۃ والسلام ابن سیدنا ابراہیم الخلیل علیہ الصلوٰۃ و

ابن تارخ ابن ناخور ابن اشعر ابن ارعوا ابن عامر ابن شالح ابن ارفخشذ ابن

سام ابن سیدنا نوح علیہ الصلوٰۃ والسلام ابن ملک ابن متوشلح ابن اخنوخ

وہو سیدنا ادریس علیہ السلام ابن یدر ابن مہلاب ابن قینان ابن انوش ابن

شیف علیہ السلام ابن سیدنا ابوالبشر آدم علیہ الصلوٰۃ والسلام اگرچہ عدنان کان

بعد نالن جي تعجب ۾ اختلاف آهي: "اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللهُ نُورِي" سيني کان آئي الله جل جلاله منهنجو نور پيدا ڪيو آهي. "كُنْتُ نَبِيًّا وَادَمَ بَيْنَ الْمَاءِ وَالْغَيْثِ" آدم عليه السلام پاڻي ۽ مٽي ۾ هو ته آئون پيغمبر هوس.

هن کان سواءِ جي حد يثون پاڻ حضرت سرور ڪائنات مفضل موجودات صلي الله عليه وسلم کان مروِي آهن تن مان ثابت آهي ته سندن نور الله جل سيني کان اڳ پيدا ڪيو هو. پر سندن ظهور هن جهان ۾ سراج روايت موافق سوره جي دينهن تاريخ ۱۲ ربيع الاول سال قبل موافق سنه حڪومت ڪسري جي واقع ٿيو. حمل جي دينهن ۾ سندن والده ماجده رضي الله تعالى عنها خواب ۾ ڏٺو ته هڪ شخص توڇوئي تنهنجي شڪم مبارڪ ۾ اهڙي شخص جي روتق افزاري ٿي آهي. چو اهو ساري عالم جو سردار آهي. جڏهن پيدا ٿئي ان جو نالو محمد (صلي الله عليه وسلم) رکج. وري ولادت جي وقت سندن والده شريفه رضي الله تعالى عنها ڏٺو ته کانئن نور جو ظهور اهڙي قدر ٿيو جو شام و لائيت جون چاٻون ڏسڻ ۾ آيون. فاطمه ڌيءَ عبد الله والده عثمان ابني العاص کان روايت آهي ته مرات مثابه برات ولادت سيد السادات عليه وڪو آله الصلواة والتجارات جي آئون والده ماجده آنحضرت صلي الله عليه وسلم وٽ حاضر هوس. مون ڏٺو ته آسمان کان تارا پيا لڙڪن ۽ حرم جي زمين کي ايتري قدر ويجهائيا جو معادن پيو ٿي ته چڻ زمين تي ڪري پيا آهن. ستن دينهن تائين پنهنجي والده مسجد صاحبه جو کپو پيٽائون، تنهن کان پوءِ ابولهب جي پاهي ٿو پيله ڪين کپو پياريو.

قریش جو دستور هو ته ٻارن کي ٻهل ٿي وارين کپو پياريندڙ عورتن جي حوالي ڪندا هئا. اهي ٻارن کي پنهنجي گهروني وينديون هيون، جڏهن سندن کپو پيارڻ مٿات پوري ٿيندي هئي ته هنن ٻار کي اينديون هيون. ٻارن جا والدين کين نقد ۽ جنس ڏئي خوش ڪندا هئا پر جڏهن ته اڃا حضرت سرور ڪائنات صلي الله عليه وسلم ڳوڻن مهينن جا هئا جو سندن والده حضرت عبد بن عبد وقاهي اصم وليت اسد تولا کان اڳ فاطمي انهي ڪري کين يتيم سمجهي ڪابه عورت کين گهروني وجهڻ واري سمجهيو اهو شرف حضرت حليمه جي قسمت ۾ هو. اها صاحب اقبال ان محبوب ذی الحلال

کی پنهنجي وطن طائف ۾ کير پيارت لاءِ وڃي وئي. - جنهن ٽرينهن کان حضرت رسول وڃي
 صلي الله عليه وسلم جن سندس گهر ۾ تشريف فرمائي. پرڪن ۽ خراجي اچي گهر ۾ گهڻي
 ساماني. - حضرت جن ڀٽان سڄي جو کير پي کيو يا سو پنهنجي پاءِ مرضاعي واسطي ڇڏيندا
 هئا ۽ اها گويا جتي عدالت هئي. پارتي ۽ حالت ۾ ڪڏهن پرڪيڙي کي ڀڃي ٻڳي منظور
 ڪين فرمايائون. - انهي پاڪن جي پاڪ شاھ لولاڪ. صلي الله عليه وسلم ڪمال حياسين
 ڪڏهن به پنهنجي بدن مبارڪ کان ڪپڙو بهري نه ڪيو. - جي اتفاقا ڪنهن بد وجه شاعري
 بدن مبارڪ کان بهري ٿيندو هو ته ملائڪ سڳورا جي سرور ڪائنات صلي الله عليه وسلم
 جي خدمت گاري لاءِ مقرر هئا ڪپڙو ٺاهي ڇڏيندا هئا. - جڏهن اهو شاهه جوڻا
 عالم جي پناه صلي الله عليه وسلم گهڻو لڳو ۽ بن ورهن جي عمر جو ٿيو حضرت حليمه
 جا پيار جي جهنگل ۾ مال چاريندا هئا. - انهن سان جهنگل کي پنهنجي تشريف
 سان نوان يا ٿون. - اهڙي طرح ڪيترا ڏينهن انهن نينگرن سان پاڪ پيشاني
 حضور اقدس صلي الله عليه وسلم جن تشريف تي فرمايائون. - هڪ ڏينهن
 وٽن به ملائڪ سڳورا آيا انهن کين سمهاري سيني مبارڪ کان ناف نوراني
 ٽائين چاڪ ڪيا ٿون ۽ دل مبارڪ ڪڍي ادب ۽ نياز سان ڏوٽائون ۽ ان کي
 سڪينه دجو عالم قدس جي چيز پيل دوا جي نموني هئي. - کان پير يا ٿون وري
 انهي جاءِ تي ري اهو شگاف سببائون ۽ کين ڪنهن به قسم جي تڪليف ڪانه
 ڏنائون. - اهو احوال حضرت حليمه جي پٽ ڌسي پنهنجي والده کي ڳالهه ڪئي ته
 اسانجي مڪه شريف واري پيءُ کي ٻن آدمڻن اچي شڪم مبارڪ چاڪ ڪيو حضرت
 حليمه اها ڳالهه سڻي جلد اتي پهتي ڏٺائين ته پاڻ ويٺا آهن ۽ رنگ مبارڪ متغير
 ٿي ويو آتن. - بي بي صاحبه کائناتن حال پڇيو پاڻ سارو احوال ڪيا ٿون. - حليمه ^{سجده} پاه
 کي اها ڳالهه ٻڌي ڏاڍو ڊپ ٿيو ۽ کين مڪه شريف ۾ آڻي عزيزن جي حواله ڪيا. -
 ڇهن ورهن جي عمر ۾ سندن والده شريفه انتقال فرمائي سندن ڏاڏي
 عبدالملڪ کين نيباج لاءِ ورتوان پڻ بن ورهن کان پوءِ انتقال ڪيو وري کين
 سندن چاچو ابو طالب نياڻڻ لڳو نهايت تعظيم ۽ محبت سان حضرت جن جي
 خدمت ڪيا ٿين. - جڏهن سندن عمر مبارڪ ۲۵ ورهن جي ٿي تڏهن سندن

وصفون واکاٹیل و دریافت امانت سان سینگاریل سٹی ماٹھو کین محمد امین
(صلی اللہ علیہ وسلم) چوندا آھوا۔ حضرت خدیجہ الکبریٰ رضی اللہ تعالیٰ عنہا جو
ان وقت تمام مالدارھئي، تنھن حضرت جن کی پینھنی سوداگری سامان سان سلم
ڈاھن روانو کیو۔ جڈھن پاڻ واپس آیا تڈاھن حضرت خدیجہ الکبریٰ حضرت
جن کی نہایت سچائی و صفائی واروتڙو۔ خصوصاً مہسودہ حضرت خدیجہ الکبریٰ
جو توکي جو حضرت جن صلی اللہ علیہ وسلم سان گڈھوانھي حضرت صلی اللہ علیہ وسلم
جانھنا مچر اسفر مڈناھوانی بی صاحبہ سان بیان کیا یئن۔ اھواحوال سٹی حضرت
خدیجہ الکبریٰ رضی اللہ تعالیٰ عنہا پنھنی آج سان حضرت جن صلی اللہ علیہ وسلم
جی نکاح مداخلتی۔

جڈھن حضرت جن صلی اللہ علیہ وسلم جی عمر چالیھن ورھن کی پھتی پڙھ
نبوت جو اوڌو اچي پھتو کین خواب سچا نظر اچڙ لگا ۽ پاڻ غاصراء م خلوت اختیار
کیا ٿون۔ ائین ربیع الاول سومر جی دینھن حضرت جبرئیل علیہ السلام وٽن آيو
۽ وچي آندا یئن ۽ کین چیا یئن تہ "اقرؤ" یعنی پڑھ پاڻ فرمایا ٿون تہ آؤ پڑھین
وړي حضرت جبرئیل علیہ السلام کین پاڻ پائی چڱي طرح نزور ڌڙو، جڈھن وړي
چیا یئن تہ ھاڻی پڑھ۔ پاڻ فرمایا ٿون تہ آ ٿون پڑھین تہ آھیان وړي ہر جبرئیل
علیہ السلام اڳي وانگر معاملو کیو اھڙی طرح تی پچا ٿیو پوءِ "اقرؤ یا سمریک
الذی خلقک الخلق الانسان من عقیقۃ اقرؤ و مریک الا کرم الذی علمک بالقلم
علم الانسان ما کلم یعلمک" تائین پڑھیا یئن۔ وچي جو نازل ٿیئ سبب بدن
مبارک کی تکلیف تی ۽ فرمایا ٿون تہ مونکی ڍکيو، مونکی ڍکيو، ائین چوندي حضرت
بی بی خدیجہ الکبریٰ رضی اللہ تعالیٰ عنہا وٽ تشریف آندا ٿون ۽ فرمایا ٿون تہ
مونکی جان جو خوف آھي۔ حضرت خدیجہ الکبریٰ حضرت جن صلی اللہ علیہ وسلم
کی ھڙي سان ڍکيو کین گھڻي فرحت ۽ تسکین تی حضرت بی بی صاحبہ رضی اللہ
تعالیٰ عنہا جن حضرت جن جون وصفون بیان کری فرما ٿی لڳي تہ اداھي
اللہ تعالیٰ جل جلالہ کھڙ ضایع نہ کند و۔
ابتدا ۾ پاڻ دعوت اسلام جی لکائینداھوا۔ سین ۾ پھر یائین جوانن ما

حضرت ابو بکر الصديق رضي الله تعالى عنه ايمان آتداده و مرتبه حضرت
 خداييه الكبري رضي الله تعالى عنها و تدوين حضرت علي كرم الله وجهه
 تهن كان يوه حضرت ابو بکر صديق رضي الله تعالى عنهم جي تر غيب سان حضرت
 عثمان بن عفان و عبد الرحمن بن عوف و سعد بن ابی وقاص و زبير و طلحه
 رضي الله تعالى عنهم جن اسلام قبول ڪيو - جڏهن آيت "فَاَصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ"
 نازل ٿي - يعني توکي حڪم آهي ان کي صاف صاف چئائي سان بيان ڪر تڏهن پاڻ
 ڪريمن اسلام جي دعوت ۽ پتن جي مذمت ظاهر شروع ڪرڻ لڳا - ڪافر انهيءَ
 سبب حضرت جن چاد شمن ٿيا ۽ کين قسمن قسمن ايذا ۽ بهيشت لڳا - ڪڏهن
 مٿن ٿوليون ڪندا هئا - ڪڏهن سندن دروازي مبارڪ تي چيٽا ۽ پليٽون
 اڇلائيندا هئا - ۽ جڏهن پاڻ واعظ فرمائيندا هئا کين الحياذ بالله ڪوٺو
 چوندا هئا - ڪڏهن حضرت جن صلي الله عليه وسلم تڏهن پاڻ اڇلائيندا هئا
 ۽ شور ۽ لٽ مچائيندا هئا - هيڪڙن لعنا ۽ ٻڙهڻ وقت مٿن ان جي اوجھري اچي
 رکيائون ۽ جھٽ ڀرح حضرت جن کي تڪليف ڏيندا هئا اهڙي طرح جيڪي اسلام قبول
 ڪندا هئا انهن کي پڻ ايذا ٿيندا هئا ته من اسلام کان ڦرن ۽ اسان سان ملڻ
 ڪن کي پنهنجي سر ۾ پھرائي اُٿ ۽ بهاري چڻيندا هئا ڪن جي ڳچيءَ ۾ رَسا
 وجهي پارسن جي هٿن ۾ ڏيندا هئا ۽ اُهي پارا انهن اسلام جي عاشقن نبوي
 صلي الله عليه وسلم جي پيارن گھليندا هئا ۽ ڪن کي گرم داري ۾ آڱهاڙ وڪري
 سوهائيندا هئا ۽ گرم ڀاڙن انهن جي سينن تي رکندا هئا - حضرت بلال رضی اللہ تعالیٰ
 عنيہ سردار قریش اميه بن خلف جو غلام هو هو انکي نهايت تڪليف ڏيندو ۽ گرم داري
 پٿرن ۾ پٽي چڻيندو هو ۽ چوندا هئا ته وحدانيت يعني الله جل جلاله جي
 هيڪڙائي چڻي لات ۽ عزتي جي پتن جا نالا آهن انهن کي الله ڪري مڃ - اهو
 سخت تڪليف کان بي هوش ٿي ويندو هو مگر جڏهن هوش ايندو هو سر اٿسدا
 احد اچوندا هو يعني هڪ خدا جل جلاله کي ٿو منجيان - حضرت ابو بکر الصديق
 رضي الله تعالى عنه جن اميه بن خلف کي پنهنجو هڪ غلام ۽ بيو مال ڏئي حضرت بلال
 رضي الله تعالى عنه کي خريد ڪري آيو ڪيو - لبيته کي حضرت عمر رضي الله تعالى عنه

ایمانہ جاہلیت میں آیتوں کی قدر و ماہرینند اھوا جو پانہی تکبی ان کی چڑی تہند اھوا
 پر فرما تہند اھوا تہ ہی خیال نہ کری تہ من لوقی رحمد کیو آھی بلکہ تھو آھیاں
 اھڑی طرح کیس وری ماہرینند اھوا۔ حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ
 عنہ ان کی پیش خرید کری آجو کیو۔ نہ پتہ کی ابوجھل ایتری قدر تکلیف دہی
 ھئی جو اھا ایتدی تی پئی ان تی ابوجھل جیوتہ لذت ۽ عزت تہنجیون آکیون ایت
 کیون آھن مگر ھو جواب پر چوندی ھئی تہ نہ اللہ تعالیٰ جل جلالہ منھنجون
 آکیون ایتدیون کیون آھن۔

حقاً سر بن یاسر ۽ اخی والدین کی بد نہایت ایذا ۽ پھچا تہند اھوا۔ ھو تہین
 اُس پر ان کی عذاب تی دنا تون جو حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم جن
 جواتا ھون نگھٹ ٲیو۔ حضرت جن صلی اللہ علیہ وسلم اھو حال تہسی فرمایوتہ
 آل یاسر صبر کر جو توھا اخی واسطی جنت آھی۔ حضرت جن مسلمانن کی
 ایتری قدر تکلیف ۽ ایذا ۽ تہسی فرمایا تون تہ تھ امن کو ھئی۔ جنت آھن ۽
 گھر جی حوالی جو بادشاہ کنھن تی ظلم ۽ ایذا ۽ تھو کری۔ جن ھن اللہ تعالیٰ تھو
 اس کی قوت عطا فرما تہند و تہ ھن موتی ایند اسون۔ جین تہ رجب مھین ۽
 نبوی تھن یا پھر ھن آدم ھجرت کئی۔ من حملہ انھن پر حضرت عثمان بن عفان
 پنھنی اھلیہ سان چالی تی رقیہ حضرت رسول انور صلی اللہ علیہ وسلم جی نیالی ھئی
 ۽ حضرت ربیع بن العوام ۽ پیارہ۔ ھو اھا پھر بن ھجرت اسلام ۽ واقع تی پیو۔
 حضرت جعفر بن ابی طالب وغیرہ ویو۔ غرض تہ اسٹی چٹن ھو ربان ھو ربان ھو
 کئی۔ کفار قریش جی جڈ ھن پڈ و تہ مسلمانن کی حبش ۽ پٹالا ۽ آرام ملو آھی
 تہ ھن ستری خاک تی ویا ۽ عصر بن العاص کی تحفاتی جاشی آھن موکیا تون
 مھاجر یعنی جی ھجرت کری ویا آھن اخی حوالی کری مگر جاشی اھا کالھ منظور کئی
 بلکہ کفار قریش کی خواہ کری پنھنی دربار کان تھائی کدی یا یین ۽ مسلمانن کی
 نہایت تسلی دنا تین۔ اھو اھب الدینھ صراہ ج۔

تھو پیر ی کافرن پاٹ پر تھرا کیو تہ تی طاشم ۽ تی عید المطلب یعنی اولاد
 ھا تھم ۽ عید المطلب سان نکاح ۽ طرید وخت تہ کچی انھی مضمون جو تھو اقر

لکي خانہ کعبہ ۾ لنگاري ڇڏيائون ته جنهن تي اُن سالن تائين عمل ڪيائون - آخرڪار
آنحضرت صلي الله عليه وسلم کي وحي سان معلوم ٿيو ته اقرارنامه جي شري کائي ڇڏيو
آهي ۽ الله جل جلاله جي نافي کان سواءِ باقي ندرهيو آهي - پاڻ اهڙو ڪر ابو طالب سان
ڪيائون - ابو طالب ڪنهن قرآن جي ڇيو ته جي هلي سچ آهي ته پوءِ ٻيڙو ٺهي جو انهيءَ تي
ماڻهي کي چئي ڇڏي ۽ بدستور ڪري ڪرڻ کان پس ڪرڻ ڪري - جڏهن اقرارنامه ڏنا
تڏي الواقع ان کي شري کائي ڇڏيو هو - جنهن ڪري کيس مدد ڪري ظلمن کان برهان
ٿيو ته جي تڏهين سال ابو طالب حضرت جن جي چاچي ۽ حضرت خديجه
رضي الله تعاليٰ عنها وفات ڪئي پاڻ تمام غمگين ٿيا - جيئن ته انهيءَ سر
جو نالو عام الحزن يعني ڏک جو ورهه ڪيائون - هن کان پوءِ ڪافرن زياد
شوخي اختيار ڪئي ۽ پيغمبر خدا صلي الله عليه وسلم کي قسمين قسمين جون
تڪليفون پهچائڻ لڳا -

طايف دانهن تشریف آوري

آخر ڪار آنحضرت صلي الله عليه جن زريدين حارثه کي پاڻ
سان همراہ ڪري طايف شريف دانهن دعوت اسلام جي لاءِ

معراج جو بيان ۽ شق صدر

تشریف فرما ٿيا مگر ڪنهن به دعوت قبول نه ڪئي پاڻ انهن واپس تشریف فرما ٿيون
ٻارهن سال نبوت ۾ کين معراج ٿيو ۲۷ رجب امهاني ذي الحجه

جي رڳو تشریف فرما هو جو جاءِ جي ڀت ٽاڙي پئي - حضرت جبرئيل عليه السلام آيو ۽ کين
اناري مسجد حرام دانهن وٺي ويو ۽ اُتي سيني مبارڪ ۽ شڪم مبارڪ کي شق ڪري ۽
منهن ۾ شريف جي پاڻ سان دل مبارڪ ۽ جيغي سيني جي اندر آهي ۽ شڪم مبارڪ کي
ڏنڊا ٿين ۽ سون جو ٽالو ايمان ۽ حڪمت سان ڀري آندو هو ائين ان سان سڌو دل
مبارڪ ڀريائين تنهن کان پوءِ براق کي جنت کان آندو هو ائين ۽ سندن سوار تي
واسطي پيش ڪيائين - پاڻ ان تي چڙهي مسجد اقصيٰ دانهن تشریف فرما ٿيا حضرت
جبرئيل عليه السلام ساڻن همراہ هو ۽ نبين سڳورن عليه السلام جا ارواح حاضر
هوا پاڻ خدا تعاليٰ جل جلاله جي حڪم موجب امام تي ۽ ڪنهن ٻئي ٻيڙي يا ٿون
تنهن کان پوءِ آسمان دانهن روانا ٿيا - پهرين ۽ ٻئي ۽ ٽئين ۽ چوٿين ۽ پنجين ۽
ڇهين آسمان جو سِر ڪري ستين آسمان تائين پهتا - اتي براق کي ڇڏيائون ۽ عرف

ليز رفتار تي سوار ٿيا ڇا نه پت روشن هئي . سرفرت تخت ۾ ويڙهي ٿي چوندا آهن . اها
تخت روان وانگر نوراني سيند مسند هئي ۽ ڪرسي وغيره سڀ مڪان طريقي اهڙي وقت
خاص حاصل ڪيا ٿون جو نه ڪنهن ٻي مرسل ۽ نه ڪنهن مٿڪ مقرر ٿي مليو هو .
سائن الله جل جلاله ڪلام ڪيو ۽ ديوار ڪرايو . اتي اهڙا علم ۽ فيض عظيم
جنهن جي ڪنهن ٻي خبر نه آهي . چئين قرآن شريف ۾ آيو آهي . "فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ
مَا أَوْحَىٰ" يعني وحي موڪليو الله جل جلاله پنهنجي پانهي تي جو ڪجهه وحي موڪليو
قريب تمام ۽ حصول شرف ڪلام ۾ ديوار ۽ بين نعمتن وڌين کان پوءِ موٽڻ غويائون
مشهور آهي ته بسترد مبارڪ اڃا ڪو سو هو ۽ حجره جي در جو ڪٽڻ اڃا پئي نٿو
صحيح جو جنهن پاڻ هئي حال بيان فرمايائون جنهن تي ڪا فرهي ڪاري نٿو ٿيون
ڪرڻ لڳا . ڪن وري حضرت ابوبڪر الصديق رضی الله تعالیٰ عنه کي وحي
چيو ته ڇا اڃا به تون محمد صلي الله عليه وسلم کي سچو چوندين جو اهو چوي ٿو
ته آءٌ رات مسجد اقصيٰ ۾ سين آسمانن جو سير ڪري آيو آهيان . حضرت ابوبڪر
ن الصديق رضی الله تعالیٰ عنه چيو ته جي اهو پاڻ اها ڳالهه ٿو چوي ته تي شرڪ آئين
هوندو . انهي وقت حضور ۾ حاضر ٿيو ۽ معراج جو حال ٻڌي اعتبار ڪيائين ۽ تصديق
ڪيائين . انهي سبب حضرت ابوبڪر جو لقب صديق ٿيو .

حضرت پيغمبر صلي الله عليه وسلم جو دستور هو ته حج جي ڏينهن ۾ جڏهن
عرب جا قبيلو ايندا اها ٿڌهن پاڻ انهن سان تشريف فرمائيندا اها ۽ اسلام جي دعوت
ڏيندا اها پر ڪوبه قبول نه ڪندا هوندا ۽ چوندا اها ته جيئين تائين ان جا قريب
۽ پاڻ تي وار جي اچي حال کان زياده واقف آهن اسلام قبول نه ڪن ٿيستن
پاڻ وارن جي واسطي مطيع ٿيڻ مصلحت نه آهي .

انصار ٿيڻ جو آخر ٻار هيئن سال نبوت ۾ پاڻ قوم انصار قبيله خزرج رهندي
اسلام قبول ڪرڻ مدينيه منوره جي بگ رواج موافق تشريف فرمائي ۽ دعوت اسلام
جي فرمايائون . انهن ڇهه آدمي مسلمان ٿيا ۽ اقرار ڪيائون ته ائين ٿيڻ سال پڻ وري
ايندا آئون اهي آدمي جڏهن مدينيه منوره ۾ موٽي پھتا ۽ اسلام جو حال ظاهر ڪيا

مرحوم حقييد ۽ ٻه ٽي شرايف ص ۴۶ ۽ ۴۷ ۽ ۴۸ ۽ ۴۹ ۽ ۵۰ ۽ ۵۱ ۽ ۵۲ ۽ ۵۳ ۽ ۵۴ ۽ ۵۵ ۽ ۵۶ ۽ ۵۷ ۽ ۵۸ ۽ ۵۹ ۽ ۶۰ ۽ ۶۱ ۽ ۶۲ ۽ ۶۳ ۽ ۶۴ ۽ ۶۵ ۽ ۶۶ ۽ ۶۷ ۽ ۶۸ ۽ ۶۹ ۽ ۷۰ ۽ ۷۱ ۽ ۷۲ ۽ ۷۳ ۽ ۷۴ ۽ ۷۵ ۽ ۷۶ ۽ ۷۷ ۽ ۷۸ ۽ ۷۹ ۽ ۸۰ ۽ ۸۱ ۽ ۸۲ ۽ ۸۳ ۽ ۸۴ ۽ ۸۵ ۽ ۸۶ ۽ ۸۷ ۽ ۸۸ ۽ ۸۹ ۽ ۹۰ ۽ ۹۱ ۽ ۹۲ ۽ ۹۳ ۽ ۹۴ ۽ ۹۵ ۽ ۹۶ ۽ ۹۷ ۽ ۹۸ ۽ ۹۹ ۽ ۱۰۰ ۽ ۱۰۱ ۽ ۱۰۲ ۽ ۱۰۳ ۽ ۱۰۴ ۽ ۱۰۵ ۽ ۱۰۶ ۽ ۱۰۷ ۽ ۱۰۸ ۽ ۱۰۹ ۽ ۱۱۰ ۽ ۱۱۱ ۽ ۱۱۲ ۽ ۱۱۳ ۽ ۱۱۴ ۽ ۱۱۵ ۽ ۱۱۶ ۽ ۱۱۷ ۽ ۱۱۸ ۽ ۱۱۹ ۽ ۱۲۰ ۽ ۱۲۱ ۽ ۱۲۲ ۽ ۱۲۳ ۽ ۱۲۴ ۽ ۱۲۵ ۽ ۱۲۶ ۽ ۱۲۷ ۽ ۱۲۸ ۽ ۱۲۹ ۽ ۱۳۰ ۽ ۱۳۱ ۽ ۱۳۲ ۽ ۱۳۳ ۽ ۱۳۴ ۽ ۱۳۵ ۽ ۱۳۶ ۽ ۱۳۷ ۽ ۱۳۸ ۽ ۱۳۹ ۽ ۱۴۰ ۽ ۱۴۱ ۽ ۱۴۲ ۽ ۱۴۳ ۽ ۱۴۴ ۽ ۱۴۵ ۽ ۱۴۶ ۽ ۱۴۷ ۽ ۱۴۸ ۽ ۱۴۹ ۽ ۱۵۰ ۽ ۱۵۱ ۽ ۱۵۲ ۽ ۱۵۳ ۽ ۱۵۴ ۽ ۱۵۵ ۽ ۱۵۶ ۽ ۱۵۷ ۽ ۱۵۸ ۽ ۱۵۹ ۽ ۱۶۰ ۽ ۱۶۱ ۽ ۱۶۲ ۽ ۱۶۳ ۽ ۱۶۴ ۽ ۱۶۵ ۽ ۱۶۶ ۽ ۱۶۷ ۽ ۱۶۸ ۽ ۱۶۹ ۽ ۱۷۰ ۽ ۱۷۱ ۽ ۱۷۲ ۽ ۱۷۳ ۽ ۱۷۴ ۽ ۱۷۵ ۽ ۱۷۶ ۽ ۱۷۷ ۽ ۱۷۸ ۽ ۱۷۹ ۽ ۱۸۰ ۽ ۱۸۱ ۽ ۱۸۲ ۽ ۱۸۳ ۽ ۱۸۴ ۽ ۱۸۵ ۽ ۱۸۶ ۽ ۱۸۷ ۽ ۱۸۸ ۽ ۱۸۹ ۽ ۱۹۰ ۽ ۱۹۱ ۽ ۱۹۲ ۽ ۱۹۳ ۽ ۱۹۴ ۽ ۱۹۵ ۽ ۱۹۶ ۽ ۱۹۷ ۽ ۱۹۸ ۽ ۱۹۹ ۽ ۲۰۰ ۽ ۲۰۱ ۽ ۲۰۲ ۽ ۲۰۳ ۽ ۲۰۴ ۽ ۲۰۵ ۽ ۲۰۶ ۽ ۲۰۷ ۽ ۲۰۸ ۽ ۲۰۹ ۽ ۲۱۰ ۽ ۲۱۱ ۽ ۲۱۲ ۽ ۲۱۳ ۽ ۲۱۴ ۽ ۲۱۵ ۽ ۲۱۶ ۽ ۲۱۷ ۽ ۲۱۸ ۽ ۲۱۹ ۽ ۲۲۰ ۽ ۲۲۱ ۽ ۲۲۲ ۽ ۲۲۳ ۽ ۲۲۴ ۽ ۲۲۵ ۽ ۲۲۶ ۽ ۲۲۷ ۽ ۲۲۸ ۽ ۲۲۹ ۽ ۲۳۰ ۽ ۲۳۱ ۽ ۲۳۲ ۽ ۲۳۳ ۽ ۲۳۴ ۽ ۲۳۵ ۽ ۲۳۶ ۽ ۲۳۷ ۽ ۲۳۸ ۽ ۲۳۹ ۽ ۲۴۰ ۽ ۲۴۱ ۽ ۲۴۲ ۽ ۲۴۳ ۽ ۲۴۴ ۽ ۲۴۵ ۽ ۲۴۶ ۽ ۲۴۷ ۽ ۲۴۸ ۽ ۲۴۹ ۽ ۲۵۰ ۽ ۲۵۱ ۽ ۲۵۲ ۽ ۲۵۳ ۽ ۲۵۴ ۽ ۲۵۵ ۽ ۲۵۶ ۽ ۲۵۷ ۽ ۲۵۸ ۽ ۲۵۹ ۽ ۲۶۰ ۽ ۲۶۱ ۽ ۲۶۲ ۽ ۲۶۳ ۽ ۲۶۴ ۽ ۲۶۵ ۽ ۲۶۶ ۽ ۲۶۷ ۽ ۲۶۸ ۽ ۲۶۹ ۽ ۲۷۰ ۽ ۲۷۱ ۽ ۲۷۲ ۽ ۲۷۳ ۽ ۲۷۴ ۽ ۲۷۵ ۽ ۲۷۶ ۽ ۲۷۷ ۽ ۲۷۸ ۽ ۲۷۹ ۽ ۲۸۰ ۽ ۲۸۱ ۽ ۲۸۲ ۽ ۲۸۳ ۽ ۲۸۴ ۽ ۲۸۵ ۽ ۲۸۶ ۽ ۲۸۷ ۽ ۲۸۸ ۽ ۲۸۹ ۽ ۲۹۰ ۽ ۲۹۱ ۽ ۲۹۲ ۽ ۲۹۳ ۽ ۲۹۴ ۽ ۲۹۵ ۽ ۲۹۶ ۽ ۲۹۷ ۽ ۲۹۸ ۽ ۲۹۹ ۽ ۳۰۰ ۽ ۳۰۱ ۽ ۳۰۲ ۽ ۳۰۳ ۽ ۳۰۴ ۽ ۳۰۵ ۽ ۳۰۶ ۽ ۳۰۷ ۽ ۳۰۸ ۽ ۳۰۹ ۽ ۳۱۰ ۽ ۳۱۱ ۽ ۳۱۲ ۽ ۳۱۳ ۽ ۳۱۴ ۽ ۳۱۵ ۽ ۳۱۶ ۽ ۳۱۷ ۽ ۳۱۸ ۽ ۳۱۹ ۽ ۳۲۰ ۽ ۳۲۱ ۽ ۳۲۲ ۽ ۳۲۳ ۽ ۳۲۴ ۽ ۳۲۵ ۽ ۳۲۶ ۽ ۳۲۷ ۽ ۳۲۸ ۽ ۳۲۹ ۽ ۳۳۰ ۽ ۳۳۱ ۽ ۳۳۲ ۽ ۳۳۳ ۽ ۳۳۴ ۽ ۳۳۵ ۽ ۳۳۶ ۽ ۳۳۷ ۽ ۳۳۸ ۽ ۳۳۹ ۽ ۳۴۰ ۽ ۳۴۱ ۽ ۳۴۲ ۽ ۳۴۳ ۽ ۳۴۴ ۽ ۳۴۵ ۽ ۳۴۶ ۽ ۳۴۷ ۽ ۳۴۸ ۽ ۳۴۹ ۽ ۳۵۰ ۽ ۳۵۱ ۽ ۳۵۲ ۽ ۳۵۳ ۽ ۳۵۴ ۽ ۳۵۵ ۽ ۳۵۶ ۽ ۳۵۷ ۽ ۳۵۸ ۽ ۳۵۹ ۽ ۳۶۰ ۽ ۳۶۱ ۽ ۳۶۲ ۽ ۳۶۳ ۽ ۳۶۴ ۽ ۳۶۵ ۽ ۳۶۶ ۽ ۳۶۷ ۽ ۳۶۸ ۽ ۳۶۹ ۽ ۳۷۰ ۽ ۳۷۱ ۽ ۳۷۲ ۽ ۳۷۳ ۽ ۳۷۴ ۽ ۳۷۵ ۽ ۳۷۶ ۽ ۳۷۷ ۽ ۳۷۸ ۽ ۳۷۹ ۽ ۳۸۰ ۽ ۳۸۱ ۽ ۳۸۲ ۽ ۳۸۳ ۽ ۳۸۴ ۽ ۳۸۵ ۽ ۳۸۶ ۽ ۳۸۷ ۽ ۳۸۸ ۽ ۳۸۹ ۽ ۳۹۰ ۽ ۳۹۱ ۽ ۳۹۲ ۽ ۳۹۳ ۽ ۳۹۴ ۽ ۳۹۵ ۽ ۳۹۶ ۽ ۳۹۷ ۽ ۳۹۸ ۽ ۳۹۹ ۽ ۴۰۰ ۽ ۴۰۱ ۽ ۴۰۲ ۽ ۴۰۳ ۽ ۴۰۴ ۽ ۴۰۵ ۽ ۴۰۶ ۽ ۴۰۷ ۽ ۴۰۸ ۽ ۴۰۹ ۽ ۴۱۰ ۽ ۴۱۱ ۽ ۴۱۲ ۽ ۴۱۳ ۽ ۴۱۴ ۽ ۴۱۵ ۽ ۴۱۶ ۽ ۴۱۷ ۽ ۴۱۸ ۽ ۴۱۹ ۽ ۴۲۰ ۽ ۴۲۱ ۽ ۴۲۲ ۽ ۴۲۳ ۽ ۴۲۴ ۽ ۴۲۵ ۽ ۴۲۶ ۽ ۴۲۷ ۽ ۴۲۸ ۽ ۴۲۹ ۽ ۴۳۰ ۽ ۴۳۱ ۽ ۴۳۲ ۽ ۴۳۳ ۽ ۴۳۴ ۽ ۴۳۵ ۽ ۴۳۶ ۽ ۴۳۷ ۽ ۴۳۸ ۽ ۴۳۹ ۽ ۴۴۰ ۽ ۴۴۱ ۽ ۴۴۲ ۽ ۴۴۳ ۽ ۴۴۴ ۽ ۴۴۵ ۽ ۴۴۶ ۽ ۴۴۷ ۽ ۴۴۸ ۽ ۴۴۹ ۽ ۴۵۰ ۽ ۴۵۱ ۽ ۴۵۲ ۽ ۴۵۳ ۽ ۴۵۴ ۽ ۴۵۵ ۽ ۴۵۶ ۽ ۴۵۷ ۽ ۴۵۸ ۽ ۴۵۹ ۽ ۴۶۰ ۽ ۴۶۱ ۽ ۴۶۲ ۽ ۴۶۳ ۽ ۴۶۴ ۽ ۴۶۵ ۽ ۴۶۶ ۽ ۴۶۷ ۽ ۴۶۸ ۽ ۴۶۹ ۽ ۴۷۰ ۽ ۴۷۱ ۽ ۴۷۲ ۽ ۴۷۳ ۽ ۴۷۴ ۽ ۴۷۵ ۽ ۴۷۶ ۽ ۴۷۷ ۽ ۴۷۸ ۽ ۴۷۹ ۽ ۴۸۰ ۽ ۴۸۱ ۽ ۴۸۲ ۽ ۴۸۳ ۽ ۴۸۴ ۽ ۴۸۵ ۽ ۴۸۶ ۽ ۴۸۷ ۽ ۴۸۸ ۽ ۴۸۹ ۽ ۴۹۰ ۽ ۴۹۱ ۽ ۴۹۲ ۽ ۴۹۳ ۽ ۴۹۴ ۽ ۴۹۵ ۽ ۴۹۶ ۽ ۴۹۷ ۽ ۴۹۸ ۽ ۴۹۹ ۽ ۵۰۰ ۽ ۵۰۱ ۽ ۵۰۲ ۽ ۵۰۳ ۽ ۵۰۴ ۽ ۵۰۵ ۽ ۵۰۶ ۽ ۵۰۷ ۽ ۵۰۸ ۽ ۵۰۹ ۽ ۵۱۰ ۽ ۵۱۱ ۽ ۵۱۲ ۽ ۵۱۳ ۽ ۵۱۴ ۽ ۵۱۵ ۽ ۵۱۶ ۽ ۵۱۷ ۽ ۵۱۸ ۽ ۵۱۹ ۽ ۵۲۰ ۽ ۵۲۱ ۽ ۵۲۲ ۽ ۵۲۳ ۽ ۵۲۴ ۽ ۵۲۵ ۽ ۵۲۶ ۽ ۵۲۷ ۽ ۵۲۸ ۽ ۵۲۹ ۽ ۵۳۰ ۽ ۵۳۱ ۽ ۵۳۲ ۽ ۵۳۳ ۽ ۵۳۴ ۽ ۵۳۵ ۽ ۵۳۶ ۽ ۵۳۷ ۽ ۵۳۸ ۽ ۵۳۹ ۽ ۵۴۰ ۽ ۵۴۱ ۽ ۵۴۲ ۽ ۵۴۳ ۽ ۵۴۴ ۽ ۵۴۵ ۽ ۵۴۶ ۽ ۵۴۷ ۽ ۵۴۸ ۽ ۵۴۹ ۽ ۵۵۰ ۽ ۵۵۱ ۽ ۵۵۲ ۽ ۵۵۳ ۽ ۵۵۴ ۽ ۵۵۵ ۽ ۵۵۶ ۽ ۵۵۷ ۽ ۵۵۸ ۽ ۵۵۹ ۽ ۵۶۰ ۽ ۵۶۱ ۽ ۵۶۲ ۽ ۵۶۳ ۽ ۵۶۴ ۽ ۵۶۵ ۽ ۵۶۶ ۽ ۵۶۷ ۽ ۵۶۸ ۽ ۵۶۹ ۽ ۵۷۰ ۽ ۵۷۱ ۽ ۵۷۲ ۽ ۵۷۳ ۽ ۵۷۴ ۽ ۵۷۵ ۽ ۵۷۶ ۽ ۵۷۷ ۽ ۵۷۸ ۽ ۵۷۹ ۽ ۵۸۰ ۽ ۵۸۱ ۽ ۵۸۲ ۽ ۵۸۳ ۽ ۵۸۴ ۽ ۵۸۵ ۽ ۵۸۶ ۽ ۵۸۷ ۽ ۵۸۸ ۽ ۵۸۹ ۽ ۵۹۰ ۽ ۵۹۱ ۽ ۵۹۲ ۽ ۵۹۳ ۽ ۵۹۴ ۽ ۵۹۵ ۽ ۵۹۶ ۽ ۵۹۷ ۽ ۵۹۸ ۽ ۵۹۹ ۽ ۶۰۰ ۽ ۶۰۱ ۽ ۶۰۲ ۽ ۶۰۳ ۽ ۶۰۴ ۽ ۶۰۵ ۽ ۶۰۶ ۽ ۶۰۷ ۽ ۶۰۸ ۽ ۶۰۹ ۽ ۶۱۰ ۽ ۶۱۱ ۽ ۶۱۲ ۽ ۶۱۳ ۽ ۶۱۴ ۽ ۶۱۵ ۽ ۶۱۶ ۽ ۶۱۷ ۽ ۶۱۸ ۽ ۶۱۹ ۽ ۶۲۰ ۽ ۶۲۱ ۽ ۶۲۲ ۽ ۶۲۳ ۽ ۶۲۴ ۽ ۶۲۵ ۽ ۶۲۶ ۽ ۶۲۷ ۽ ۶۲۸ ۽ ۶۲۹ ۽ ۶۳۰ ۽ ۶۳۱ ۽ ۶۳۲ ۽ ۶۳۳ ۽ ۶۳۴ ۽ ۶۳۵ ۽ ۶۳۶ ۽ ۶۳۷ ۽ ۶۳۸ ۽ ۶۳۹ ۽ ۶۴۰ ۽ ۶۴۱ ۽ ۶۴۲ ۽ ۶۴۳ ۽ ۶۴۴ ۽ ۶۴۵ ۽ ۶۴۶ ۽ ۶۴۷ ۽ ۶۴۸ ۽ ۶۴۹ ۽ ۶۵۰ ۽ ۶۵۱ ۽ ۶۵۲ ۽ ۶۵۳ ۽ ۶۵۴ ۽ ۶۵۵ ۽ ۶۵۶ ۽ ۶۵۷ ۽ ۶۵۸ ۽ ۶۵۹ ۽ ۶۶۰ ۽ ۶۶۱ ۽ ۶۶۲ ۽ ۶۶۳ ۽ ۶۶۴ ۽ ۶۶۵ ۽ ۶۶۶ ۽ ۶۶۷ ۽ ۶۶۸ ۽ ۶۶۹ ۽ ۶۷۰ ۽ ۶۷۱ ۽ ۶۷۲ ۽ ۶۷۳ ۽ ۶۷۴ ۽ ۶۷۵ ۽ ۶۷۶ ۽ ۶۷۷ ۽ ۶۷۸ ۽ ۶۷۹ ۽ ۶۸۰ ۽ ۶۸۱ ۽ ۶۸۲ ۽ ۶۸۳ ۽ ۶۸۴ ۽ ۶۸۵ ۽ ۶۸۶ ۽ ۶۸۷ ۽ ۶۸۸ ۽ ۶۸۹ ۽ ۶۹۰ ۽ ۶۹۱ ۽ ۶۹۲ ۽ ۶۹۳ ۽ ۶۹۴ ۽ ۶۹۵ ۽ ۶۹۶ ۽ ۶۹۷ ۽ ۶۹۸ ۽ ۶۹۹ ۽ ۷۰۰ ۽ ۷۰۱ ۽ ۷۰۲ ۽ ۷۰۳ ۽ ۷۰۴ ۽ ۷۰۵ ۽ ۷۰۶ ۽ ۷۰۷ ۽ ۷۰۸ ۽ ۷۰۹ ۽ ۷۱۰ ۽ ۷۱۱ ۽ ۷۱۲ ۽ ۷۱۳ ۽ ۷۱۴ ۽ ۷۱۵ ۽ ۷۱۶ ۽ ۷۱۷ ۽ ۷۱۸ ۽ ۷۱۹ ۽ ۷۲۰ ۽ ۷۲۱ ۽ ۷۲۲ ۽ ۷۲۳ ۽ ۷۲۴ ۽ ۷۲۵ ۽ ۷۲۶ ۽ ۷۲۷ ۽ ۷۲۸ ۽ ۷۲۹ ۽ ۷۳۰ ۽ ۷۳۱ ۽ ۷۳۲ ۽ ۷۳۳ ۽ ۷۳۴ ۽ ۷۳۵ ۽ ۷۳۶ ۽ ۷۳۷ ۽ ۷۳۸ ۽ ۷۳۹ ۽ ۷۴۰ ۽ ۷۴۱ ۽ ۷۴۲ ۽ ۷۴۳ ۽ ۷۴۴ ۽ ۷۴۵ ۽ ۷۴۶ ۽ ۷۴۷ ۽ ۷۴۸ ۽ ۷۴۹ ۽ ۷۵۰ ۽ ۷۵۱ ۽ ۷۵۲ ۽ ۷۵۳ ۽ ۷۵۴ ۽ ۷۵۵ ۽ ۷۵۶ ۽ ۷۵۷ ۽ ۷۵۸ ۽ ۷۵۹ ۽ ۷۶۰ ۽ ۷۶۱ ۽ ۷۶۲ ۽ ۷۶۳ ۽ ۷۶۴ ۽ ۷۶۵ ۽ ۷۶۶ ۽ ۷۶۷ ۽ ۷۶۸ ۽ ۷۶۹ ۽ ۷۷۰ ۽ ۷۷۱ ۽ ۷۷۲ ۽ ۷۷۳ ۽ ۷۷۴ ۽ ۷۷۵ ۽ ۷۷۶ ۽ ۷۷۷ ۽ ۷۷۸ ۽ ۷۷۹ ۽ ۷۸۰ ۽ ۷۸۱ ۽ ۷۸۲ ۽ ۷۸۳ ۽ ۷۸۴ ۽ ۷۸۵ ۽ ۷۸۶ ۽ ۷۸۷ ۽ ۷۸۸ ۽ ۷۸۹ ۽ ۷۹۰ ۽ ۷۹۱ ۽ ۷۹۲ ۽ ۷۹۳ ۽ ۷۹۴ ۽ ۷۹۵ ۽ ۷۹۶ ۽ ۷۹۷ ۽ ۷۹۸ ۽ ۷۹۹ ۽ ۸۰۰ ۽ ۸۰۱ ۽ ۸۰۲ ۽ ۸۰۳ ۽ ۸۰۴ ۽ ۸۰۵ ۽ ۸۰۶ ۽ ۸۰۷ ۽ ۸۰۸ ۽ ۸۰۹ ۽ ۸۱۰ ۽ ۸۱۱ ۽ ۸۱۲ ۽ ۸۱۳ ۽ ۸۱۴ ۽ ۸۱۵ ۽ ۸۱۶ ۽ ۸۱۷ ۽ ۸۱۸ ۽ ۸۱۹ ۽ ۸۲۰ ۽ ۸۲۱ ۽ ۸۲۲ ۽ ۸۲۳ ۽ ۸۲۴ ۽ ۸۲۵ ۽ ۸۲۶ ۽ ۸۲۷ ۽ ۸۲۸ ۽ ۸۲۹ ۽ ۸۳۰ ۽ ۸۳۱ ۽ ۸۳۲ ۽ ۸۳۳ ۽ ۸۳۴ ۽ ۸۳۵ ۽ ۸۳۶ ۽ ۸۳۷ ۽ ۸۳۸ ۽ ۸۳۹ ۽ ۸۴۰ ۽ ۸۴۱ ۽ ۸۴۲ ۽ ۸۴۳ ۽ ۸۴۴ ۽ ۸۴۵ ۽ ۸۴۶ ۽ ۸۴۷ ۽ ۸۴۸ ۽ ۸۴۹ ۽ ۸۵۰ ۽ ۸۵۱ ۽ ۸۵۲ ۽ ۸۵۳ ۽ ۸۵۴ ۽ ۸۵۵ ۽ ۸۵۶ ۽ ۸۵۷ ۽ ۸۵۸ ۽ ۸۵۹ ۽ ۸۶۰ ۽ ۸۶۱ ۽ ۸۶۲ ۽ ۸۶۳ ۽ ۸۶۴ ۽ ۸۶۵ ۽ ۸۶۶ ۽ ۸۶۷ ۽ ۸۶۸ ۽ ۸۶۹ ۽ ۸۷۰ ۽ ۸۷۱ ۽ ۸۷۲ ۽ ۸۷۳ ۽ ۸۷۴ ۽ ۸۷۵ ۽ ۸۷۶ ۽ ۸۷۷ ۽ ۸۷۸ ۽ ۸۷۹ ۽ ۸۸۰ ۽ ۸۸۱ ۽ ۸۸۲ ۽ ۸۸۳ ۽ ۸۸۴ ۽ ۸۸۵ ۽ ۸۸۶ ۽ ۸۸۷ ۽ ۸۸۸ ۽ ۸۸۹ ۽ ۸۹۰ ۽ ۸۹۱ ۽ ۸۹۲ ۽ ۸۹۳ ۽ ۸۹۴ ۽ ۸۹۵ ۽ ۸۹۶ ۽ ۸۹۷ ۽ ۸۹۸ ۽ ۸۹۹ ۽ ۹۰۰ ۽ ۹۰۱ ۽ ۹۰۲ ۽ ۹۰۳ ۽ ۹۰۴ ۽ ۹۰۵ ۽ ۹۰۶ ۽ ۹۰۷ ۽ ۹۰۸ ۽ ۹۰۹ ۽ ۹۱۰ ۽ ۹۱۱ ۽ ۹۱۲ ۽ ۹۱۳ ۽ ۹۱۴ ۽ ۹۱۵ ۽ ۹۱۶ ۽ ۹۱۷ ۽ ۹۱۸ ۽ ۹۱۹ ۽ ۹۲۰ ۽ ۹۲۱ ۽ ۹۲۲ ۽ ۹۲۳ ۽ ۹۲۴ ۽ ۹۲۵ ۽ ۹۲۶ ۽ ۹۲۷ ۽ ۹۲۸ ۽ ۹۲۹ ۽ ۹۳۰ ۽ ۹۳۱ ۽ ۹۳۲ ۽ ۹۳۳ ۽ ۹۳۴ ۽ ۹۳۵ ۽ ۹۳۶ ۽ ۹۳۷ ۽ ۹۳۸ ۽ ۹۳۹ ۽ ۹۴۰ ۽ ۹۴۱ ۽ ۹۴۲ ۽ ۹۴۳ ۽ ۹۴۴ ۽ ۹۴۵ ۽ ۹۴۶ ۽ ۹۴۷ ۽ ۹۴۸ ۽ ۹۴۹ ۽ ۹۵۰ ۽ ۹۵۱ ۽ ۹۵۲ ۽ ۹۵۳ ۽ ۹۵۴ ۽ ۹۵۵ ۽ ۹۵۶ ۽ ۹۵۷ ۽ ۹۵۸ ۽ ۹۵۹ ۽ ۹۶۰ ۽ ۹۶۱ ۽ ۹۶۲ ۽ ۹۶۳ ۽ ۹۶۴ ۽ ۹۶۵ ۽ ۹۶۶ ۽ ۹۶۷ ۽ ۹۶۸ ۽ ۹۶۹ ۽ ۹۷۰ ۽ ۹۷۱ ۽ ۹۷۲ ۽ ۹۷۳ ۽ ۹۷۴ ۽ ۹۷۵ ۽ ۹۷۶ ۽ ۹۷۷ ۽ ۹۷۸ ۽ ۹۷۹ ۽ ۹۸۰ ۽ ۹۸۱ ۽ ۹۸۲ ۽ ۹۸۳ ۽ ۹۸۴ ۽ ۹۸۵ ۽ ۹۸۶ ۽ ۹۸۷ ۽ ۹۸۸ ۽ ۹۸۹ ۽ ۹۹۰ ۽ ۹۹۱ ۽ ۹۹۲ ۽ ۹۹۳ ۽ ۹۹۴ ۽ ۹۹۵ ۽ ۹۹۶ ۽ ۹۹۷ ۽ ۹۹۸ ۽ ۹۹۹ ۽ ۱۰۰۰ ۽ ۱۰۰۱ ۽ ۱۰۰۲ ۽ ۱۰۰۳ ۽ ۱۰۰۴ ۽ ۱۰۰۵ ۽ ۱۰۰۶ ۽ ۱۰۰۷ ۽ ۱۰۰۸ ۽ ۱۰۰۹ ۽ ۱۰۱۰ ۽ ۱۰۱۱ ۽ ۱۰۱۲ ۽ ۱۰۱۳ ۽ ۱۰۱۴ ۽ ۱۰۱۵ ۽ ۱۰۱۶ ۽ ۱۰۱۷ ۽ ۱۰۱۸ ۽ ۱۰۱۹ ۽ ۱۰۲۰ ۽ ۱۰۲۱ ۽ ۱۰۲۲ ۽ ۱۰۲۳ ۽ ۱۰۲۴ ۽ ۱۰۲۵ ۽ ۱۰۲۶ ۽ ۱۰۲۷ ۽ ۱۰۲۸ ۽ ۱۰۲۹ ۽ ۱۰۳۰ ۽ ۱۰۳۱ ۽ ۱۰۳۲ ۽ ۱۰۳۳ ۽ ۱۰۳۴ ۽ ۱۰۳۵ ۽ ۱۰۳۶ ۽ ۱۰۳۷ ۽ ۱۰۳۸ ۽ ۱۰۳۹ ۽ ۱۰۴۰ ۽ ۱۰۴۱ ۽ ۱۰۴۲ ۽ ۱۰۴۳ ۽ ۱۰۴۴ ۽ ۱۰۴۵ ۽ ۱۰۴۶ ۽ ۱۰۴۷ ۽ ۱۰۴۸ ۽ ۱۰۴۹ ۽ ۱۰۵۰ ۽ ۱۰۵۱ ۽ ۱۰۵۲ ۽ ۱۰۵۳ ۽ ۱۰۵۴ ۽ ۱۰۵۵ ۽ ۱۰۵۶ ۽ ۱۰۵۷ ۽ ۱۰۵۸ ۽ ۱۰۵۹ ۽ ۱۰۶۰ ۽ ۱۰۶۱ ۽ ۱۰۶۲ ۽ ۱۰۶۳ ۽ ۱۰۶۴ ۽ ۱۰۶۵ ۽ ۱۰۶۶ ۽ ۱۰۶۷ ۽ ۱۰۶۸ ۽ ۱۰۶۹ ۽ ۱۰۷۰ ۽ ۱۰۷۱ ۽ ۱۰۷۲ ۽ ۱۰۷۳ ۽ ۱۰۷۴ ۽ ۱۰۷۵ ۽ ۱۰۷۶ ۽ ۱۰۷۷ ۽ ۱۰۷۸ ۽ ۱۰۷۹ ۽ ۱۰۸۰ ۽ ۱۰۸۱ ۽ ۱۰۸۲ ۽ ۱۰۸۳ ۽ ۱۰۸۴ ۽ ۱۰۸۵ ۽ ۱۰۸۶ ۽ ۱۰۸۷ ۽ ۱۰۸۸ ۽ ۱۰۸۹ ۽ ۱۰۹۰ ۽ ۱۰۹۱ ۽ ۱۰۹۲ ۽ ۱۰۹۳ ۽ ۱۰۹۴ ۽ ۱۰۹۵ ۽ ۱۰۹۶ ۽ ۱۰۹۷ ۽ ۱۰۹۸ ۽ ۱۰۹۹ ۽ ۱۱۰۰ ۽ ۱۱۰۱ ۽ ۱۱۰۲ ۽ ۱۱۰۳ ۽ ۱۱۰۴ ۽ ۱۱۰۵ ۽ ۱۱۰۶ ۽ ۱۱۰۷ ۽ ۱۱۰۸ ۽ ۱۱۰۹ ۽ ۱۱۱۰ ۽ ۱۱۱۱ ۽ ۱۱۱۲ ۽ ۱۱۱۳ ۽ ۱۱۱۴ ۽ ۱۱۱۵ ۽ ۱۱۱۶ ۽ ۱۱۱۷ ۽ ۱۱۱۸ ۽ ۱۱۱۹ ۽ ۱۱۲۰ ۽ ۱۱۲۱ ۽ ۱۱۲۲ ۽ ۱۱۲۳ ۽ ۱۱۲۴ ۽ ۱۱۲۵ ۽ ۱۱۲۶ ۽ ۱۱۲۷ ۽ ۱۱۲۸ ۽ ۱۱۲۹ ۽ ۱۱۳۰ ۽ ۱۱۳۱ ۽ ۱۱۳۲ ۽ ۱۱۳۳ ۽ ۱۱۳۴ ۽ ۱۱۳۵ ۽ ۱۱۳۶ ۽ ۱۱۳۷ ۽ ۱۱۳۸ ۽ ۱۱۳۹ ۽ ۱۱۴۰ ۽ ۱۱۴۱ ۽ ۱۱۴۲ ۽ ۱۱۴۳ ۽ ۱۱۴۴ ۽ ۱۱۴۵ ۽ ۱۱۴۶ ۽ ۱۱۴۷ ۽ ۱۱

تہن ۾ مدنی شریف جو گهڻي گهڻي ۽ گهر ۽ گهر ۾ سندن تڏاڻاڻي جو ڏيکسان ٿيو. وري
ٻئي سال ٻارهن آدمي آيا انهن ۾ پنج ٻهريان ۽ ست نوان هئا. جن اسلام قبول ڪيو حضرت
جن صلى الله عليه وآله انهن جي عرض ڪرڻ تي مصعب بن عمير رضی اللہ تعالیٰ عنه کي قرآن
شریف ۽ اسلام جي احڪام سیکارڻ لاءِ انهن ساڻ موڪليا ٿون. حضرت مصعب رضی اللہ
تعالیٰ عنه اتي تعین قرآن جي ۽ دعوت اسلام جي پڌري ڪئي ۽ اڪثر آدمي انصارن مان
اسلام کان مشرف ٿيا.

مدینہ شریف ڏانهن هجرت جو بيان

تيرھين سال ستر انصارن جي شرفائن مان مسلمان ٿيا ۽ حضرت جن
کي عرض ڪيا ٿون ته اوهين جي مدینہ منورہ ۾ اچو ته اسين خدمت ڪرڻ ۾ ڪنهن
بد قسم جي ڪوتاهي ڪانه ڪندا اسون ۽ جان مال سان حاضر رهندا اسون ۽ جو به
اوهان سان مدینہ شریف ۾ جھڳڙي ڪرڻ لاءِ ايندا وان سان لڙڻ ۾ ڪجهه به
قصور نه ڪندا اسون. آنحضرت صلى الله عليه وسلم جن اصحابن سڳورن رضوان
الله تعالیٰ علیہم اجمعين کي اجازت ڏني ته مدینہ منورہ ڏانهن هجرت ڪرڻ گهرجي
تنهن تي اصحابي سڳورا ٻيڪهه ۾ روانه ٿيو لڳا. مگر حضرت امير المؤمنين عمر بن الخطاب
رضی اللہ تعالیٰ عنه ٿورا ڪٿي پھريائين ڪجهه سڳوري ۾ آيو ۽ طواف ڪيا ٿين تنهن
کان پوءِ ڪافرن کي سامهون ٿي فرمايائين ته شال اُهي خراب ٿين جو پڙن جي
پوڄا ڪن ۽ جنهن کي پنهنجي زال ڌرت ڪر ٿو هجي يا پنهنجي اولاد کي بيتي ڪرڻ هجي
سو منهنجي سامهون اچي ائين چئي مدینہ شریف ۾ روانو ٿيو قریشن مان ڪنهن کي
به طاقت نه ٿي جو ان ٿورو دن امير عادل کي روڪي سگهي عرض ته سڀ اصحاب
سڳورا رضوان الله تعالیٰ علیہم اجمعين سواءِ حضرت ابو بکر بن الصديق ۽ حضرت
علي رضی اللہ تعالیٰ عنہما جي هجرت ڪري ويا. حضرت ابو بکر بن الصديق رضی اللہ
تعالیٰ عنه کي حضرت جن صلى الله عليه وسلم فرمايو ته تون منهنجي رفاقت ۾ هليندين
حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنه انهي بشارت بُڻڻ کان نهايت خوش ٿيو
رات جي وقت حضرت جن صلى الله عليه وسلم حويلي مبارڪ ۾ تشریف فرما هئا ته
ڪافرن اچي دروازہ مبارڪ کي گهيرو ڪيو. پاڻ حضرت عبي ڪرمه الله وجهه
کي پنهنجي جاءِ تي سمھاريا ٿون ۽ فرمايائون ته ڪافر توکي ايندا ۽ پڇيائين ته سگهندا. تن
جيڪي ماڻهن جون امانتون ٿيون اهي پڻ حضرت عبي ڪرمه الله وجهه جي هٿن کان

فرمایا تون تم "ھي امانتون انھن جي مالڪن کي ڏئي پوءِ مدينه شريف اچ" - پاڻ حضرت جن
 صلى الله عليه وسلم دروازو کولت سورۃ يس "فَاَعْسَيْنَاهُمْ قَهْقَرًا يَبْصُرُونَ" تائين
 پڙهي خاڪي ھڪميت ڪاھن ڏانھن اُچدي ٿي ٻياڻ اھڙي طرح ٻاھر نڪري آيا جو ڪنھن کي نہ
 پئي ۽ حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ کي اچي گھر کان ھمراھ ڪري پيدا ڪر وانا ٿيا ۽
 جتي مبارڪ لاهي چڻ يا تون ۽ آنکرين تي ھلڻ لڳا جيئن پير جو نشان معلوم نہ ٿئي - سند
 پير مبارڪ نہ ڪمي ٿي پيا - تڏھن حضرت ابوبڪر الصديق رضی اللہ تعالیٰ عنہ حضرت جن
 کي پنھنجي ڪلهي تي سوار ڪري غار سور تائين پهچايو - فرمايو ان ڪلهي تان جنھن تي
 رسول الله صلى الله عليه وسلم سوار ٿيو - پئي ڏينھن اتي رھيا - حضرت ابوبڪر
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي نياڻي حضرت اسماء ڏھا ٽيون پنھنجن واسطي طعام نيندي ھئي
 صبح جو ڪافر تلاش ڪندي ڪندي غار جي ڪناري تائين پهتا ان وقت حضرت ابوبڪر
 صديق رضی اللہ تعالیٰ عنہ کي آنحضرت صلى الله عليه وسلم لاءِ نهايت فڪر ۽ تڙ ڏٺو
 حضرت جن صلى الله عليه وسلم کيس فرمايو ته "عمگين نہ ٿي" - الله جل جلالہ اسان
 ساڻ آھي - تن ڏينھن کان پوءِ اتان روانا ٿيا ۽ تاريخ ۱۲ ربيع الاول مدينه منوره پهتا
 پھر يائين قبا جي محلہ ۾ قيام فرمايا تون ۽ اتي خميس جي ڏينھن تائين رھيا
 تنھن کان پوءِ شھر ۾ رھڻ جو ارادو فرمايو تون - شھر جي ھر شخص آرمو
 ڪئي ته اوهين منھنجي پاڻي ۾ رھو - حضرت جن صلى الله عليه وسلم ٽپڙ
 تي سوار ٿيا ھر ڪنھن پاڻي جا ماڻھو ھمراھ ھوا پاڻ فرمايا تون ته ڏاچي
 الله جل جلالہ جي امر تي ٻڌل آھي، جتي وھندي اتي رھندس - غرض ته
 ڏاچي سڳوري جنھن جاءِ تي ھن وقت مسجد نبوي صلى الله عليه وسلم آھي
 اتي ويھي رھي پاڻ انھي جاءِ تي لٿا - ابو ايوب انصاري سندن اسباب پنھنجي
 گھر کڻي ويو ۽ ان جي گھر رھيا - جيستائين مسجد نبوي صلى الله عليه وسلم سندن
 جاءِ تيار ٿي - اھان مھين جنھن تي ڏاچي ويئي ھئي، ساھن يتيمن جي ھئي - حضرت
 ابوبڪر صديق رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي مال مان ڏھن دينارن تي خريد ڪئي وئي
 حديثن جي ڪتابن مان ثابت آھي ته مسجد شريف جي اڏاوت وقت پاڻ ھڪ ڀيرو
 پنھنجي دست حق پرست سان رکي، حضرت ابوبڪر الصديق رضی اللہ تعالیٰ
 کي فرمايا تون ته ڏاچي پير سان تون پٿر رک ۽ پوءِ حضرت ابن الخطاب رضی اللہ تعالیٰ
 ۽ حضرت عثمان رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان پھر ڪا يا تون ۽ فرمايا تون "ھو لاعلم الخلق و من بعدی" يعني

موتكان پوءِ اهي خفيقا ٿيندا، ٿيڻ به اهڙا طرح جيئن پاڻ ارشاد فرمايائون -
 هجرت جي ٻئي سال قبله جو قرن ٿيو ۽ انهي سال رمضان شريف چارون
 فرض ٿيا ۽ انهي سال کين جهاد جو حڪم ٿيو - جيئن ته هن کان پوءِ ڪافرن سان جنگ
 ، جنگ احد ، جنگ حصار الاسد ، جنگ مرجع ، جنگ بدر معونه ، جنگ بدر ثانيه
 جنگ خندق ، جنگ بني قريظہ ، جنگ بني المصطلق ، جنگ خيبر ، جنگ مؤجج
 ، جنگ تبوک ۽ ٻيون وڏيون سخت لڙايون ٿيون ، جن جو احوال تفصيل وار ٿيڻ
 ڪتابن ۾ ثابت آهي -

هجرت جي ٽئين سال ۾ جنگ موٽي ۽ جنگ مجد جي ٿي ۽ حضرت ام ڪلثوم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہا جو نکاح حضرت عثمان بن عفان رضی اللہ تعالیٰ عنہ سان
 ٿيو ۽ حضرت عمر ابن الخطاب رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي نياڻي حفصه جو نکاح حضرت
 سرور ڪائنات صلي اللہ علیہ وسلم سان ٿيو ۽ حضرت امام حسن فرزند ارجمند
 حضرت علي ڪرم الله وجهه ٿوڻ ٿيو ۽ شوال ۾ جنگ احد جي ٿي جنهن ۾ حضرت
 جوڏند مبارڪ شهيد ٿيو ۽ سيد الشهداء حضرت حمزه رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي مڙهي
 ۽ انصار جي ستر اصرحان سڳورن سميت شهيد ٿيا -

هجرت جي چوٿين سال جنگ بدر معونه ٿي ، جنهن ۾ انصارن مان سترجوان
 جن کي قاري ٿي چيائون ، شهيد ٿيا ۽ حضرت جن صلي اللہ علیہ وسلم چاليهن
 صبح جو فجر جي نماز ۾ دعائون پڙهي ۽ جن قبيلن وارن انصارن سڳورن
 کي شهيد ڪيو هو تن کي بددعا ٿي فرمايائون - پهرين ذی القعدا جي جنگ بدر
 صغرى ٿي - جنگ مرجع پڻ انهي سال ۾ ٿي ، جنگ بني نضير به پڻ ربيع الاول مهيني
 ۾ ٿي انهي سال شراب حرام ٿيڻ جي آيت نازل ٿي - انهي سال ۾ ام المؤمنين زينب
 زهراء ڀيڻ ۽ فاطمه زهراء ڀيڻ حضرت علي ابن طالب رضی اللہ تعالیٰ عنہ وٽ ڪئي
 هجرت جي پنجين سال ۾ مهيني محرم ۾ جنگ ذات الرقاع ٿي ۽ صلوة الخوف
 شروع ٿي ۽ ربيع الاول ۾ جنگ رومة الجندل ٿي جو هڪ جاءِ جو نالو آهي ۽ شعبان
 ۾ جنگ مر يسبح جي ٿي جو نالو پاڻي جو آهي - جنگ بني المصطلق پڻ انهي کي چوندا آهن
 جو بيريه ذی حارث جي انهي جنگ جي قيدين مان هئي آنحضرت صلي اللہ علیہ وسلم
 ان کي آجڪري نکاح ۾ آندو ۽ آيت تبسم جي انهي سال ۾ نازل ٿي ۽ ذی قعدا ۾ جنگ خندق
 جي ٿي جنهن کي جنگ احزاب به چوندا آهن ۽ انهي جنگ ۾ حضرت سيدالابرار صلي اللہ علیہ وسلم

بَكَتَتْ سُحَّادَ جَوْ حَضْرَتِ مَدِينِ كِيُو۔

سالِ نائينِ هجرتِ مِ آنحضرتِ صلى الله عليه وسلم جن حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ حج تي موڪليو ۽ کين تڏه آيتون سورۃ براءه جي اول وار يون پڻ ڏنائون ته خلق کي پڙهي ٻڌاء۔ حضرت عبي کریم الله و جهه کي بد سائن موڪليائون انهي سال ۾ نجاشي حبش ۾ وفات ڪئي۔ آنحضرت صلى الله عليه وسلم جن مدینه منوره ۾ اچي نعمان پڙهي۔ شافعي مذهب وارن جو غائب تي نعمان جنازه جي جوار لاڻ اهو آهي ۽ حنفي ٿا چون ته اهو مخصوص حضرت پيغمبر عليه الصلوٰه والسلام شا آهي چو ته نجاشي جي جنازه کي سندن اڳيان ظاهر فرمايو ويو، پوءِ در حقيقت اها نماز ضروري ٿي۔ انهي سال اُم ڪلثوم حرم پاڪ حضرت عثمان رضی اللہ تعالیٰ عنهما جو انتقال ٿيو سال تڏهين ۾ جناب رسول الله صلى الله عليه وسلم جن پاڻ حج لاءِ تشریف فرما ٿيا انهي حج ۾ پاڻ اهڙيون ڳالهيون ڪيائون جئين ڪو موڪلائي ٿو، انهي سبب انهي حج کي حجة الوداع چوندا آهن۔ پاڻ حج ادا فرمايائون ۽ خطبن ۾ احڪام ۽ نصيحتون فرمايائون ۽ هن طرح پڻ فرمايائون ته شايد ايندڙ سال ۾ توهان ۾ ندرهات۔ مسلمات جي مال ۽ جان جي حفاظت ۽ خولريزي جي منع ۾ گهڻو تاڪيد فرمايائون ۽ فرمايائون ته مرد پنهنجي زال جا حق سڃاڻي ۽ عورتن سان سلوڪ ۾ احسان ڪيو وڃي ۽ خدا تعالیٰ کان سندن معاملو ۾ ڊڄو۔ يعني انهن کي بيجا تڪليف ۽ رنج نه ڏيو ۽ مردن جي لاءِ عورتن کي تاڪيد ڪيائون ته مردن جي تابعداري ڪن ۽ ڌاريا مرد گهر اچڻ نه ڏين ۽ قرآن شريف جي موافق عمل ڪرڻ جو تاڪيد ڪيائون فرمايائون ته جي الله جل جلاله جي ڪتاب يعني قرآن جي احڪامن کي چڱي طرح مضبوط جهليندڙ نه گھرا ڪا نه ٿيندو۔ انهي سال ذی الحج جي نائين تاريخ جمده جي ڏينهن آيت ”اَلْوَمَّ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْاِسْلَامَ دِينًا“ نازل ٿي ۽ يعني اڄ مون ڪامل ڪيو توهان جي لاءِ دين توهانجو ۽ پوري ڪئي مون توهان لاءِ پنهنجي ۽ پسند ڪيو مون توهانجي واسطي دين اسلام جو۔

حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ انهي آيت مان حضرت جن صلى الله عليه وسلم جي وفات جو اشارو معلوم فرمايو ۽ اچي قريب سورۃ ”اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَتَنَزَّلُ فِي الْاَنْهَادِ“ مان دانائين اصحابن سگورن رضوان الله تعالى عليهم اجمعين حضرت جن صلى الله عليه وسلم جي وفات جو اشارو معلوم ڪيو اگر چه ظاهري طرح انهن

آپ ان ۾ خوشي جي خبر پوي ٿي، مگر في الحقيقت وڏي رنج جو سبب هيون. هڪ ڀيري پاڻ خطبي ۾ ارشاد فرمايائون ته هڪ ٻانهي کي اختيار ڏنو ويو آهي، گهري ته نانءُ ۽ نعمت دنيا جا اختيار ڪري، گهري ته انهي چيز کي اختيار ڪري، جا الله جل جلاله وٽ آهي ارشاد فرمايائون ته انهي دنيا کي اختيار نه ڪيو، بلڪ آخرت کي قبول ڪيو. حضرت ابوبڪر صديق رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن انهي رستي کي صحيح ڪري ورتو ۽ ارشاد فرمايو: وٽس لڳا پيا انهي رستي تي حيران ٿيا ته آنحضرت جن صلی اللہ علیہ وسلم هڪ ٻئي شخص جي ڳالهه ڪئي ان تي رويو ۽ چا سبب آهي؟ تنهن کان پوءِ معلوم ٿيو ته انهي ٻانهي کان مراد خود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جن آهن.

حضور جن جي صالحيون

حضرت عائشه رضی اللہ تعالیٰ عنہا کي فرمايائون ته جوهن خيبر ۾ گهڙو ڪاڌو هڙائي تڪليف هميشه رهندي هئي ۽ ساڄي رڳ ۾ هر جي سبب ڪٽجي وئي آهي. گهڙو کان اهو لقمون مراد آهي جو يهود يا ٿي ۽ پڪي جي گوشت ۾ کين رهرڻ ڏنو هو عرض ڪين مٿي جو سور ۽ چاڙ جي تڪليف ايتري قدر وڌي وئي جو پاڻ نماز لاءِ مسجد ۾ نه وڃي سگهيا ۽ حضرت ابوبڪر صديق رضی اللہ تعالیٰ عنہ کي ارشاد فرمايائون ته اما هت ڪر اتي تنهن کان پوءِ حڪم موجب حضرت ابوبڪر صديق رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن امامت شروع ڪئي. پد پيو آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جن نماز پڙهڻ لاءِ مسجد شريف ۾ انهي حالت سان تشریف فرما ٿيا. هڪ ڀيري حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي پٽيان نماز پڙهيا ٿون ۽ هڪ ڀيرو انهي برابر بيٺا هئا. مشهور قول موافق تاريخ الاول ڏينهن سومر جي ٻن ٻنهرن لڙڪا بعد حضرت عائشه رضی اللہ تعالیٰ عنہا جي سينم مبارڪ تي وڌا فرمايائون. اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ سَدَن عَمْرَ مَبَارَك ۳۶ ورهه ٿي. سندن وصال يار هين الهجري ۾ ٿيو. ڪنهن ٻي برڪت تاريخ وفات هن ريت لکي آهي ته

هو ٻوڏ هميشه به زبانش تاريخ شده ست هوازين

سندن وفات تي گویا قيامت برپاءِ ٿي وئي. اصحابن ۽ اهل بيت سڳورن کي اهڙو وسمو پهتو جنهن جو بيان ڪري نٿو سگهجي. حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ بي هوش ٿي ويو ۽ سند عقل مبارڪ فراق ۾ ڪونه رهيو اهڙي حد تائين جو چوڻ لڳو ته جو رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم ٻانهت چور ورتو ته وفات فرمائي اٿن ته انهي ڦٽ ڪري

حدیثِ بشریہ آیو آھی، آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمایو تہ "جنہن حج کان یوہ منہنجی قبر مبارک جی زیارت کئی تنہن گویا منہنجی صورتی حالت ۾ زیارت کئی فرمایا تون تہ جنہن موکئی دلو سود و رخ ۾ نہ ویند و۔ ار شاد فرمایا تون تہ جیکو منہنجی زیارت کری انلا منہنجی شفاعت واجب آھی۔

سندن وفات کان یوہ حضرت بلال رضی اللہ تعالیٰ عنہ شام جی طرف ھلیو ویو چہن مہین کان یوہ خواب ۾ تہ ثابین تہ حضرت جن صلی اللہ علیہ وسلم فرمائین تہ "ای بلال کھڑو ظلم کئی جو مون و تہ زیارت لاء پڻ لٹواچین۔" جد تہن حضرت بلال رضی اللہ تعالیٰ عنہ خواب مان جاگیو تہ تہن مدینہ مطہرہ ڈانہن متوجہ ٿیو۔ اللہ تعالیٰ تمام مسلمانن کی ۽ سینی جی طفیل تہن راقم الحروف (نظرِ عید) کی آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جی زیارت ۽ شفاعت نصیب کری جِسْمَ النَّبِيِّ وَآلِهِ وَأَصْحَابِهِ الْمَجَادِيں حَمْدُ اللَّهِ عَبْدًا قَالًا اٰمِيْنًا

سندن حلیو شریف

آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جو قد وچوہ ۽ پردہ گھائی ڈانہن ماثل ھو جنہن مجلس ۾ پاڻ پینا ھوند ھو ان ۾ حضرت جن صلی اللہ علیہ وسلم سینی کان بلند محفل ٿیند ھو۔ رنگ مبارک سرخ سفید صلاحیت سار ھو۔ سر مبارک ان سرور عالم جو دڙو ھو، وار مبارک ان وحدانیت جی دریاء جاسہ شاکرہ، نرمی وار اکچھ گھنڊی دار ھو۔ پینسائی مبارک ان پرین جی کشادی ۽ روشن ھئی۔ پروان پلاسریون کارپون کبابی شکل سان معلوم ٿیندیون ھیون ۽ درحقیقت میل نہ ھیون۔ ٻنھو جی وچہ کچھ فرق ھو ۽ ٻنھو جی وچہ ھک مارگ ھئی جاغصہ جی وقت گل گلاب کان زیادہ ٻھکتی ھئی ۽ دڙی ٻھنڊی ھئی۔ اکيون مبارک ان انور جون وڙيون ۽ سفیدی ۾ سرخی آمیز ھیون و ٽیون نہایت کاریون، نرمی جی پائڻ کان سواءِ پڻ ائین معلوم ٿیندو ھیون گویا، سر مو پیل آھی۔ پستریون ان پاک پیشانی جون وڙيون ۽ خوب صورت ھیون۔ رخسار مبارک ان رخسار درد عالم جا گوشت ۾ پیریل ۽ نرم ھو، نہ زیادہ نہ گھٹ رنگ مبارک وافی محبوب سبحانی جون ٽنید و ھونہ وڙو بدک خوب صورت ھو۔ دٻا ان مبارک سفید ۽ چمکند معرق ۽ جواھر گیاڻن سر مسارہ سر کڻ وقت رخ جی مثل چمکند معلوم ٿیندا ھو۔ آگیان کھن شہ جو نقصان نہ لائیند و ۽ اللہ تعالیٰ شاھن (الکرامہ جین دڙن) کی ست توابع ٿیون و۔

تو نڌا وڇوڻي ۽ سان ڏسڻ ۾ ايندا هئا - چتر ۾ مٿي ڪر ان چوڌ هين جي چنڊ جون
 ڊگهو نه ٿول بلڪ ڪي قدر مڌو ۽ مٺو رهيو - چوڌ هين مٿي جي چنڊ وانگر ڇڪي پيو
 ڏاڙهي مبارڪ گهاٽي سيني تي پوندي هئي - پاڻي حضرت صلي الله عليه وسلم جي
 نه هون ۽ چين مبارڪن چاوار ڪٽرائيندا هئا ۽ سندن سر مبارڪ ۽ ڏاڙهي شريف
 ۾ ستر هين وار مبارڪ اڇا هئا - گردن مبارڪ صاف شفاف خوب صورت ٿوڙا
 قدرت الهي جو مشاهدو هو - ڪنهن مبارڪ ان ڪاملن جي ڪامل جا گوشت ۾
 پيريل ۽ خوب صورت مٿي مبارڪ ان هين جي هٿيا صلي الله عليه وسلم جا
 ڊگها ۽ سهڻا ٿي وارا هئا - تريون مبارڪ ڪشاديون گوشت ۾ پيريل ۽ تمام
 نرم هيون - بخل مبارڪ ان محبوب پروردگار صلي الله عليه وسلم جا سفيد ۽
 خوشبودار جنهن ۾ وار نه هئا - ان الهي اسرار بني مختيار صلي الله عليه وسلم
 جي هٿن جون آڱريون جوڊگهيون ۽ خوشنما هيون - سڀني مبارڪ ان سرور عالم
 صلي الله عليه وسلم جو سهڻو موچار هو، ان تي هڪ سٺيون خط و آڙن ترين سان
 جوناڻا نوراني يعني دن مبارڪ تائين هو - پٺ مبارڪ شڪ مبارڪ سان ٻڌل هئي
 پٺ ڪنهن جي وچ ۾ مٿي ٻڌي هئي ۽ اهو گوشت جو ٿڪو وڪيو نه جي آڻي وانگر ٿڪيل
 هو - جنهن جي چوڌاري نه ۽ وار هئا - رنگ ڪارو نه ردي ڏاهن مائل قد ۾ دنيا
 کان گهٽ هو، ان مان مشڪ جي بوءِ ايندي هئي ۽ هئي جو مشهور آهي ته ان تي
 ڪنهن نڪيل هو، سو محدثن وٽ ثابت نه آهي - هٿن مبارڪن ۽ ڪنهن ۽ سيني
 ۽ پٺ کان سواءِ ٻئي ڪنهن عضوي وار نه هئا - شڪ مبارڪ ان شالا عالم جو تمام
 اچو، صاف ۽ شفاف هو، سڀني شڪ سان برابر هو - پٺن مبارڪ صاف ۽ ٿوڙا
 هيون انهن ۾ باريڪي موجود هئي - قد من مبارڪن جي ترين تي گوشت هيون مگر
 وچ کان خالي هيون - آڱريون مبارڪ - پٺن مبارڪن جون ٿوري ۽ خوشنما هيون ۽
 اها ۽ يعني آڱري جي پير سان جا ۽ ٿڪ هئي سا آڱري کان وڌي هئي غرض ته -
 خوبي و شڪل و شائلي حرڪات ۽ ڪا
 انچه خوبان همردارند تو تنها داري ده

حضرت صلي الله عليه وسلم جيئن سامهون ڏسندا هئا اهو اهو طرح پٺي وٽ

سڀ ڇڏي ڏي، سڀ ڇڏي ڏي، ڇڏي ڏي، انهيءَ جو سبب هئي هو، جو سندن بدن مبارڪ نور هو جيئن شمع جو اڳ پوءِ هڪ جهڙو آهي ۽ سڀ ڪنهن طرف جي شيءِ معلوم پئي ٿي ۽ انهيءَ سبب کان سندن پاڇو زمين تي نه پوندو هو. پاڻ هڏ جي وقت گردن مبارڪ هيٺ جهڪائي بي تڪليف ٽڪر سان ۽ قوت سان ايتري قدر هلندا هئا جو ائين معلوم ٿيندو هو ته چڻ پير ڇما پي ٿا کڻ ۽ مٿاهين کان هيٺاهين تي تشريف ٿا آهن.

حضرت ابوهريره رضي الله تعالى عنه ٿوري ماڻي ته مون رسول الله صلي الله عليه و پنه ۽ منڍ ۾ ٽڪو ڪو نه ڏٺو. پاڻ سڌاءِ تڪليف جي هلندا هئا ۽ اهو نهايت تڪليف سان هلندا هئا مگر پهچي نه سگهندا هئا.

پاڻ قدم مبارڪ هڪ پاڻي جي پير سان رکي هلندا هئا. جسم مبارڪ کان احتياتي خوشبو ايندي هئي جو جيڪو حضرت جن صلي الله عليه وسلم جي هٿ ڏيڻ کان مشرف ٿيندو هو سارو ڏينهن اچي هٿ مان خوشبوءِ نه ويندي هئي ۽ جنهن گهڻي مان حضرت جن صلي الله عليه وسلم ٽنگندا هئا، اها گهڻي مبارڪ خوشبوءِ ۾ هڪسائي ويندي هئي ۽ ماڻهو يقين سان چائيندا هئا ته هن گهڻي مان حضرت جن صلي الله عليه وسلم جي تشريف تي آهي. ان پير تي جي ڀڳهر مبارڪ ۾ اهڙي خوشبوءِ هئي جو اهو ڪنوارن کي لاشم ايندا ۽ ان جي خوشبوءِ سڀني سرهاڻن تي غالب هئي. حضرت صلي الله عليه وسلم جي قضا حاجت لاءِ وهڻ فرما ٿيندا هئا اها ٽاهون خوشبوءِ ايندي هئي ۽ زمين سندن قبلي ڏي اڇا ٺهرڻ کي چيائي ڇڏي ويندي هئي. پيشاب خيوض ماڻ ۾ گند ٿي ۽ بدبو نه هوندي هئي. دنيا جي شين ۾ کين خوشبوءِ ۽ چڱو ڪاڻڻ ۽ حرم مبارڪن رضوان الله تعالى عليه اجماع سان محبت رکڻ گهڻي پسند هئي. هن شين کان پاڻ حظ ورتائون ۽ ٽين شيءِ يعني طعام کان فائدو وٺڻ ورتائون بلڪ ارادو ڪري پاڻ پکياري هلندا هئا اهڙي حد تائين جو شڪم مبارڪ کي پٿر پڻ ٿيندا هئا ۽ باوجود ايتري پکياري مباحثت ساءِ تي ايتري قدر قادر هوندا هئا جو هڪ رات ۾ سڀني حرم پاڪن وٽان تي ايندا هئا اها ڳالهه معجزه جي قسم مان آهي. سندن قبلي مبارڪ کان ڪارڪوهه منائيندا هئا بدن تي مڱ نه وهندي هئي. سندن ڪپڙن مبارڪن ۾ جوڻ نه پوندو هئي کين پاڪيڙي ۽ صفائي پسند هوندي هئي. مياڻي گدلائي ۾ رهل جي صورت کين

پسند ڪانه هئي ۽ اهو ڏوٿ ۽ ٽپل ڪاٺ جو پاڻ حڪم فرمايائون - سندن معجزن اڪيڙ ڪيترن
 ٿيا اگرچہ جو شخص ان حضرت صلي الله عليه وسلم جا اخلاق ، افعال ، اقوال ، عادات ۽ عجائبات
 جوابات جي ڪاٺن صادر ٿيا آهن - حالانڪ پاڻ اڻ پڙهيل هواند علم جي تحصيل ورنالائون نہ
 ڪن ٻن کي مطالعو وٺڻا يائون نہ علم جي طلب ۾ سفر فرمايائون - هميشہ جا هلڻ عربن ۾ رها
 باوجود اُنهن مڙني ڳالهين جي پاڻ يقين ۽ بي ڪسس هئا اهو احوال مشاهد وگري تہ ان کي ڪو
 تشو هو نہ مرهي سگهندو تہ اهو ٻيون ڳالهين ڏوت بشري کان ٻاهر آهن ۽ سواءِ تائيد ٿي
 ۽ ڏسڻ لاءِ مڙني جي مدڪن ناهي اهو ٻين ڳالهين جي باوجود ڏجن جو بيان اڳتي ايندو تہ ڪنهن
 معجزه جي ضرورت آهي نہ ڪنهن نشاني جي تہ اُن به مختصر معجز اخلاصي طرح لکجن ٿا -

معجزن جو بيان

الله جل جلاله کيترن مڙني پيغمبرن جو سردار فرمايو عليه وعليهم السلام ۽ مڙني
 پيغمبر اُن جي جهنڊي هيٺان هوندا - حضرت جن صلي الله عليه وسلم والده ماجدا
 رضی الله تعالیٰ عنها جي شڪم مبارڪ مان توڙيل ۽ ڏٺ وڌيل تولد ٿيا - جڏهن والد
 شريف کان جدا ٿيا تڏهن سر مبارڪ مسجد ۾ رکيا ٿون ۽ آننگ مبارڪ مٿي کنيا ٿون ۽
 ڪنهن شهادت جو زبان فيص ترجبان تي آندائون - جڏهن دائي پنهنجي ڪم ۾
 مشغول هوندي هئي تڏهن پيڳهو پاڻهي لڏندو هو ۽ آننگ مبارڪ پنهنجي چوسند اهو
 ان مان ڪير ۽ ماڳي جي لڏت ايندي هي - سندن ٻول ۽ غاٽ ڪنهن نہ ٿو - حضرت
 جن صلي الله عليه وسلم کي ڪڏهن به تڙ نہ پيو - اکيون مبارڪ ان صلي الله عليه وسلم
 جون نٿيون ۽ ڏنل بيدار رهندي هئي - جنهن وهت تي چڙهندا هئا اگرچہ ڪيترائي
 هڻيو هوندو هو انجي شتابي ٻين وهتن کان ڪڍو کڻي ويندي هئي - ڏاڍي شخص ساهستي
 ڪيا ٿون تي انکي اچي ڏيا ٿون تي - اڳيائين پٿرن تسيب جون پٿر هيون تي ۽ ماڻ پٿرن ۽ پٿرن
 سلام موڪليائي - جتي ڦٽي سڻيا ٿون تي ان جاءِ کي خوشامو ناک ڪيا ٿون تي - مسجد جو
 ٿب سندن جدائي ۾ رڻو تي ان کي پاڪ ۾ وٺي ماڻ ڪرايا ٿون تي - وڻ سندن فرمان
 موجب پاڻان پڙجي واکاڻ آيا تي ۽ اذن سان پنهنجي جاءِ تي مڙني ويا تي - ڪنهن مٿي پاڇو
 ڪيو تي ۽ پيرين ساڻن ڪلام ڪيو تي - ۽ ايمان آندو تي - سندن آننگن مبارڪن مان پاڻي
 نڪتو تي جنهن مان سارو لشڪر ڏاڍو ٿيڻ تي - ڪافرن جي لشڪر کي هڪ من خاڪي سان

هڪ من خاڪ جي ڪاٺن جي وڏي لشڪر ڏانهن اچي جي سبب انڌا ٿي پيا - هڪ صحابي
 سڳوري جي اک ٺڪري پئي هئي - پاڻ حضرت جن صلي الله عليه وسلم اها اک پنهنجي
 هٿن مبارڪن سان سندس اک جي جاءِ تي لڳائي ته اها نري يادو صحيح ۽ خوبصورت ٿي
 وئي - خيبر ۾ حضرت علي المرتضيٰ ڪرم الله وجهه جون اکيون اٿي پيون هيون پاڻ
 انهن تي ڦٽي مبارڪ ڏاڏاڻن جي انهي وقت جي ويون وري ڪڏهن نه اٿيون ۽ پاڻ اڳي
 جهنڊ وڌي روانو فرمايائون - حضرت عثمان رضی الله تعالیٰ عنه کي خبر ڏنائون ته تون
 بکوءَ ٿيندو جنهن کان پوءِ جنت آهي، جيئن حضرت عثمان رضی الله تعالیٰ عنه بکوءَ
 ۾ شهيد ٿيو - حضرت امام حسن رضی الله تعالیٰ عنه جي باب ۾ فرمايائون ته الله تعالیٰ
 ان جي سبب مسلمانن جي وڏين جماعتن ۾ صلح ڪندو - جيئن ته حضرت امام حسن
 رضی الله تعالیٰ عنه حضرت معاويه رضی الله تعالیٰ عنه سان صلح ڪيو ۽ هڪ شخص
 جنهن الله جل جلاله جي وات ۾ جهاد ڪيو هو پاڻ فرمايائون ته اهو دوزخي ٿيندو ٿيو به
 اهڙي طرح، يعني انهي شخص پاڻهي پاڻ کي غلام ڪيو - هڪ صحابي کي جنگ ۾ ڏک
 لڳو هو حضرت جن صلي الله عليه وسلم ان تي پنهنجو هٿ ڌريو، گهٽ ٿي ۾ چڱو پلوتي
 پيو - حڪم بن العاص جيئن حضرت جن صلي الله عليه وسلم جي رفتار جي نقل مستحق
 طرح ٿي ڪئي - ان حضرت صلي الله عليه وسلم جن ان کي فرمايو ته "تو اهڙو ٿي ره پيو
 اهو هيشه جيئن اهڙي طرح ٿا ٻاڪا ٿيندو هو ۽ انهيءَ حال سان مري ويو - حضرت جن
 صلي الله عليه وسلم هڪ ڦٽي ٻڪري جي ٿڻن کي هٿ مبارڪ ڏاڏو، جنهن ڪڏهن کير
 نه ڏنو هو، سا کير ڏيڻ لڳي - حضرت امام حسين رضی الله تعالیٰ عنه جي لاءِ پاڻ خبر ڏني
 هو اٿون ته ڪي بلا ۾ شهيد ٿيندا - اهو ان موافق ٿي چڪو - بيت المقدس جي فتح لاءِ خبر
 ڏني هو اٿون، جا حضرت امير عمر رضی الله تعالیٰ عنه جي وقت ۾ فتح ٿي - پاڻ خبر ڏني
 هو اٿون ته "سفيد محل ڪسري ۾ جوڙيو اٿو آهي اهو مسلمانن ۾ تقسيم ٿيندو" موافق
 ان جي اها فتح حضرت امير عمر ابن الخطاب رضی الله تعالیٰ عنه جي وقت ۾ واقع ٿي -
 حضرت امير عمر رضی الله تعالیٰ عنه جي نسبت ۾ خبر ڏني هو اٿون ته "قتل ۽ فساد ان جي سبب
 کان بند رهندو" - موافق انهي حضرت عمر ابن الخطاب رضی الله تعالیٰ عنه جي وقت ۾ اتفاقاً
 خلافت جو چڱي طرح رهيو - پاڻ حضرت جن صلي الله عليه وسلم خبر ڏني هئي ته نواج

مطهر امتحان سائنس پھر ۱۸۸۱ء اہل ملحق ٹینڈی جا سخیائی آھی، موافق انجی حضرت
 زینب رضی اللہ تعالیٰ عنہا جو سینی کان آئی انتقال ٿيو۔ اھا اُمّ المؤمنین رضی اللہ
 تعالیٰ عنہا سینی حرم میں مہارکن کان سخیائی گھٹی۔ حضرت عی رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 کی دعا فرمایا تون تہ سُر دئی ۽ گرمی جو اثر توکی نہ ٿیندو۔ وری ان مشکل کشاء
 شریخدا، محبوب خیر الوری کی کڈھن نہ سئی ٿیو نہ گرمی ٿی۔ حضرت ابن عباس
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ کی علم دین ۽ علم تائیل جی سدجھن لای دعا فرمایا تون۔ هو ان
 موافق علم ہر دریام فی پیو۔ حضرت انس رضی اللہ تعالیٰ عنہ کی گھٹی مال ۽ گھٹی اولاد
 وڌی عمر لای دعا فرمایا تون۔ سندن دعا جی تاثیر سان تلو اولاد ٿیو وری عمر
 نیس ۽ سندن س کیجی وری ہر پیر اثر ٿیندی گھٹی۔ عتبہ بن ابی لہب لای بیت جا
 الفاظ فرمایا تون۔ اَللّٰهُمَّ سَلِّطْ عَلَیْہِمْ کَلْبًا مِنْ کَلَابِ یعنی ای ٿی منہ جا منہ جن
 کُن مان ان فی کتوچ۔ سندن بد دعا تاثیر کیو جو عتبہ بن ابی لہب کی ٿینھن
 کاشی دیو۔ زور وڌو مٿی معجزن مان قرآن کریم آھی۔ جو کھن فصیح عربی جی
 فصیحن مان۔ ان مان تمام ننیدی سورۃ ن آیت جی قدر جیتی نہ ناھی سگھی ۽ اھر
 معجز و ہمیشہ نرمائی جی ورق فی باقی رہندو۔ منجھ ۽ تیدیل جی اثر ان ہر گھر
 نہ ٿیندو۔ معجزات تراکیات ان سرور کائنات علیہ افضل الصلوٰۃ و اکمل التعلیٰ
 ایجاز ۽ اختصار سان کی اعتقاد کیم۔

صفات معنویہ ۽ اخلاق قدسیہ ان ﷺ جا

سندن خلقن عادتتن سگورن جو انداز و قرآن شریف جی آیتن مان کرڻ گھر جی
 جو سندن خلق کی مرتبہ عتہ نوالہ عظیم فرمایو آھی۔ اِنَّكَ لَخَلْقُ خَلْقٍ عَظِيمٌ ۝ قیاس کن
 رگلستان من بہار مرا۔ پل پاڻ حضرت جن صلی اللہ علیہ وسلم فرمایو آھی اِنَّمَا بُحِثْتُ
 اِلَّا تَعْمَ مَكَارِمَ الْاَخْلَاقِ۔ یعنی مان انہی واسطی مبعوث ٿیو آھیان جو اگور مٿی
 بیخبرن جی ہر رگی ۽ چگین کی تمام ۽ پور و گریان۔ جھٹ و صفوت حضرت آدم علیہ السلام
 جی ۽ نوح حضرت ادریس علیہ السلام جی ۽ شجر حضرت نوح علیہ السلام جو جو
 حضرت ہود علیہ السلام جو ۽ عبادت حضرت صالح علیہ السلام جی ۽ خلعت حضرت
 ابراہیم علیہ السلام جی ۽ عزم حضرت موسیٰ علیہ السلام جو ۽ صابر حضرت یونس

عليه السلام جو رسول خدا حضرت داؤد عليه السلام جو پيغمبر خدا حضرت سليمان
عليه السلام جي ۽ چنگن ڪنن جي آڇ ڪرائڻ ۽ پڇڙن ڪنن کان روڪڻ جي صفت
جا حضرت يحيٰ عليه السلام رکندو هو ۽ ترڪندو حضرت عيسيٰ عليه السلام جو ۽
اهوئي سبب آهي جو حق تعاليٰ آنحضرت صلي الله عليه وسلم جي وصف خلق عظيم
ڪري فرمايائين ، انهي واسطي انهن مٿي نبين سڳورن جو وصفون الله جل جلاله
منجهن موجود ڪيون هيون ۔ آڇ جو پاڻ ۾ دار نه ٿو تنهن ڌاري

جناب حضرت عائشه صديقه رضي الله تعالى عنها وعن آيها کان مري آهي
نه آنحضرت صلي الله عليه وسلم جو خلق قرآن شريف هو ۔ يعني جو حڪم ڪرڻ جو ۽ منع
جو ۽ ادب اخلاق جيڪي قرآن شريف مان معلوم ٿي ٿيا ان تي عمل ٿي فرمايائون ۽ خلق
ان سرور عالم صلي الله عليه وسلم کي ايتري قدر رهيو جو هر گز ڪنهن کي ڀارن جي ٿي
مان نه هو ۔ پر حضرت بي بي صاحبه کان منقول آهي ته پنهنجي گهر ۾ اهڙو سلوڪ ٿي ٿيا
جيئن پيا عام ماڻهو ٿا ڪن ، پنهنجي گهر جو قيام ٿي فرمايائون ۽ جاءِ کي بهار ٿي ڏنا ٿون
پنهنجا ڪيڙا ٿي سڀيا ٿون ۽ جتي مبارڪ کي ٿي ڳنڍيائون ۔ ان کي پاڻي ٿي پياريا ٿون ۽
ريڻ کي ٿي ڏاڏا ٿون ۽ نوڪرن کي ڪن ۾ مدد ٿي ڏنا ٿون ۽ انهن سان گڏ طعام ٿي کائڻ
۽ پنهنجو سامان بازار کان ٿي کنيا ٿون ۽ حويلي مبارڪ ۾ ٿي آندا ٿون صلي الله عليه وسلم
ترڪندو ۔ آنحضرت صلي الله عليه وسلم جو ايتري قدر رهيو جو دنيا کي ان جي نظر
مبارڪ اڳيان ظاهر ڪيا ٿون ، ان ڏانهن ڪو التفات نه فرمايائون ، ترڪندو پنهنجي
يهودي وٽ ڳهر ڪيا ٿون ۔ ٿي ڏينهن يا به ڏينهن ڳوٺ ڳوٺ جي ماني ڏوڪري نه
کاڌا ٿون ۔ ڪڏهن گهر ۾ هڪ مهينو ساندها بالا نه پاريائون ۔ پاڻي ۽ ڪارڪ ٿي ڳڻ
ٿي فرمايائون ، رات جو ڪڏهن بڪايل ٿي آرام فرمايائون ۽ ڏينهن جو روزي ڪيائون
تو اُصبح ۔ آنحضرت صلي الله عليه وسلم جو تواضع بي حد ۽ پيشمار هو جيڪي
ٿي ملين ان کي سلام ٿي چيا ٿون ۽ ابتد مصافحه يعني هٿ ڌوئڻ سان ٿي ڪيا ٿون
اصحابن سڳورن جي مجلس ۾ پيو مبارڪ ڪڏهن نه ڊگها ڪيا ٿون ۔ ڪنهن
ٿي سوڙهه نه ڪيا ٿون ۽ جيڪو به وٽن آيو ٿي انهي تعظيم ۽ تڪريم ٿي فرمايائون
۽ جنهن جو ڪوڪم هو ان وٽ وڃي انهي حاجت روا ٿي ٿي ڪيا ٿون ۽ ٺار ٿيندا

کو گھروار و آيو ٿي. تنهنجو تحقيق سان ٿي پڙهيا ٿون، انهي حاجت پوري ڪري تيار ۾ مشغولي ٿي فرمايا ٿون ۽ زمين تي ٿيڪ ٿي ڏنا ٿون ۽ آرام ٿي فرمايا ٿون ۽ ٻانهي نمر ۽ خريد جي دعوت قبول ٿي فرمايا ٿون.

سخاوت :- ان سرور عالم صلي الله عليه وسلم جي سخاوت ايتري قدر هئي جو سائل کي ڪڏهن به در واري مبارڪ تان نه مروتا يا ٿون. هڪ ڏينهن سو هزار درهم وٺڻ آيا ٿون مڙني کي توڙي هيٺان هار يا ٿون ۽ ماڻهن کي وراهي ڏنا ٿون جڏهن ائين ٿا هن ڪجهه به ڪونه ڇڏيا ٿون.

حلم مبارڪ :- يعني بر دباري آنحضرت صلي الله عليه وسلم جي اهڙي نهايت تائين هئي جو اگر ڇهه سندن عز ڀرين ۽ پاڻ پيرين کين گهڙا ايندڙ ٿي ڏٺو مگر انهن جا ٻاڙا بر دباري سان ٿي سڻيا ٿون ۽ انهن جو بدلو نٿي ورتا ٿون، ڪڏهن به انهن کي پڻيا ٿون. ڪافرن سان به سندن اهڙي سلوڪ هيو.

جنگ احد ۾ آنحضرت صلي الله عليه وسلم جي چاچي حضرت حمزه رضی اللہ عنہ کي ڪافرن شهيد ڪري ۽ ان جي جگر کي ڪيڏي پوءِ ڇهارڻي اڇلائي ڇڏيا ٿون ۽ پين ستو ڇڻڻ وڌي عزت وارن اصحابن سگورن کي شهيد ڪري پوءِ انهن جي ڪنن کي وڍي ڇڏيا ٿون. پڻ انهيءَ جنگ ۾ آنحضرت صلي الله عليه وسلم جي سر مبارڪ کي زخمي ڪيا ٿون ۽ ڏند مبارڪ کي شهيد ڪيا ٿون ايتري قدر جو رات ان سرور عالم جي سر مبارڪ ۽ ان محبوب رب العالمين جي منهن مبارڪ تي جاري ٿيو لڳو، اصحابن سگورن انهيءَ حالت کي ڏسي گهڻي پر پيشاني ۽ ٻي تبلي ظاهر فرماي ۽ آنحضرت صلي الله عليه وسلم جي خدمت ۾ عرض ڪيا ٿون ته يارسول الله صلي الله عليه وسلم هنن ڪافرن جو ظلم ۽ بي ادبي حد کان سنگيني وٺي آهي. هاڻي هنن کي پڻ فرمايو. پاڻ فرمايا ٿون (صلي الله عليه وسلم) ته ”حق تعاليٰ مون کي پڻ جي واسطي نه موڪليو آهي، بلڪ خلق جي رحمت ۽ هدايت جي واسطي موڪليو آهي.“ پوءِ هي دعا فرمايا ٿون. ”اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِقَوْمِي وَاهْدِ لِقَوْمِي فَإِنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ“ يعني اي الله! بخش منهنجي قوم کي هدايت ڪر منهنجي قوم کي پوءِ بيشڪ هي ماڻهو نتاڄاڻن ۽ ناداني کان اهي ڪالهون ڪري رهيا آهن. هن قصي کي ابن حبان پنهنجي ڪتاب صحيح ۾ مقرر

سند سان ذکر کيو آئي ۽ پين محمد بن پيراهن قصه کي روايت فرمايو آئي
۽ طبراني ۽ حاکم ۽ ابن حبان ۽ بيهقي ۽ پين محمد بن مختار بن هوك
يهودي عالم جي زباني روايت ڪئي آهي جنهن جو نالو زين هو ان تي چيو ته هو
ابوئن ڪتابن ۾ رسول آخر زمان صلي الله عليه وسلم جي تعريف ٿي ٿي ٿي ۽ مٿي وصف
آنحضرت صلي الله عليه وسلم ۾ ته مگر بن وصفن جو حال مرڪي معلوم نه هو هڪ
هي ته ڪاوڙ تي بر داري غالب ٿي ۽ پيو هي ته سخت ڳالهين پٽن کان ڪاوڙ نه اچي هڪ
هڪ ڪري نه ٿي سڀا دل ٿي ۽ سومان هميشه هن خيال ۾ رهندو هو ته اهن بن وصفن
کي ڪهڙي طرح آزمايان ۽ گهڻو وقت انتظار ۾ هوندو هو س ۽ اتفاق سان هڪ ڀيري
آنحضرت صلي الله عليه وسلم مون کان ڪارڪون قرض طور خريد ڪيا ٿون ۽ قيمت
ادا ڪرڻ لاءِ هڪ مڏت مقرر فرمايا ٿون ۽ آئون ان مڏت کان بهتي ڏينهن اڳي وٺڻ وڃڻ
۽ قيمت گهڻي لاءِ تنگ طبعي ڪرڻ شروع ڪيم پر ته ته حضور جن صلي الله عليه وسلم
بدي مانت ڪيو ويٺا آهن ۽ ائين به نه ٿي فرمايا ٿون ته تنهن جو اڃا وعدو پورو نه ٿيو آهي
تڏهن ڇو ٿو ڪرين وري ائين کان وٺي ڇڪتاڻ ڪرڻ لڳس وري جو ته ته وٺڻ گهڻا
اصحاب سڳورا وٺڻ آهن انهي ڪري ۽ ٻيا ڪين گهٽ وڌ ڳالهائڻ لڳس خيال ڪيم ته من ڪين
مانهن جي حياءَ کان ڪاوڙ اچي جنهن ڪري مون کي به گهٽ وڌ ڳالهائڻ پر ڪين ڪنهن قسم
جو ڪاوڙ نه آئي آخر آءٌ هيتر ڦير هئس جو ڪين چوڻ لڳس ته توهان جي سموري خاندان
جاما ٿيو اوهان دانگي قرض ادا ڪرڻ ۾ جيلا حوالا ڪندا آهن ڪنهن به قرض خواڪا توهان
وٽان آساني سان قرض وصول نه ڪيو هوندو ۽ انهي ڳالهه پٽن سان حضرت امير
عمر رضی الله تعالیٰ عنه کي ڪاوڙ آئي ۽ آءٌ ائين حضور جن صلي الله عليه وسلم
جي پهرين شريف ۽ چادر مبارڪ زور سان وٺي ڇڪڻ لڳس ۽ ڪاوڙ جي نفوذي اکيون
ڪري ڏانهن ڏسي چيم ته هاڻي اتي منهنجو قرض ادا ڪر ۽ آنحضرت صلي الله عليه وسلم
اٿي بيٺا ۽ حضرت امير عمر رضی الله تعالیٰ عنه جو مٿن عاشق جان ٽٽار هو ۽ فرار تي
ٽٽار ڪو ۽ ٻي ڀيري به ٿي اچي پهتو ۽ چوڻ لڳو ته اي دشمن خدا تون باز نه ٿو اچين هاڻي
تنهن جو سر ٿو اڏايان ۽ رسول اڪرم صلي الله عليه وسلم مٿي ڪي پنهنجي عاشق اٿو
حضرت امير عمر رضی الله تعالیٰ عنه جي طرف ڏٺو ۽ فرمايائين ته مون کي تو ۾ هي نصيب

نہ هئي تو کي گهر جي هائتہ مون کي سمجھائين هائتہ هن يهودي جو قرض چئي طرح آساني
 سان ادا ڪري هن يهودي کي سمجھائين هائتہ نه هئي سان قرض وصول ڪري سگهجي
 ايترو تون هي چاڪي رهيو آهين ۽ حضرت امير عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ پنهنجي ڪيل
 حالت کان نادم ٿيو ۽ عرض ڪيائين يا رسول الله صلي الله عليه وسلم هن کان وڌيڪ
 مون ۾ سهڻو جي طاقت نه آهي - جيڪڏهن اوهين فرمايو ته مان هن جو قرض ادا ڪري
 پاڻ فرمايائون ته وڃان جو جيترو قرض آهي ان کي ڏي ۽ ويهه توپا ڪارڪن ڇڏيا
 ڏيئس ۽ چوڻهه چاٿون سان بدسلوڪي ۽ سخت ٿوڻي ڪئي آهي اهو عرض ٿي اهو شخص
 يهودي چوي ٿرند هون انهي ڳالهه بدران شرط ايمان آندو ۽ سندن پيڇڙي جو فائو
 ڪيس - هي صحيح روايت ۾ حضرت ابوهريره رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان آيو آهي ته هڪ
 ڏينهن آنحضرت صلي الله عليه وسلم سان سان ڪنهن گفتگو ۾ ويهيا پوءِ اتي چوريءَ
 مبارڪ ڏانهن تشريف فرمائڻ لڳا. آئون به ساڻن پٺيان هلڻ بگس رستي ۾ هڪ ٻڌي
 جهنگل رهڻ وارو مليو ان چاڪيو جو حضور جن جي چادر مبارڪ کي ڇاسڻ ۾ لڳي
 تي هڻي نرو سان وٺي پاڻ ڏانهن ڇڪڻ لڳو ايتري قدر جو سندن گردن مبارڪ ڳاڙهو
 ٿي ويو قريبن هو جو سندن سر مبارڪ تي سان وڃي لڳي آنحضرت صلي الله عليه وسلم
 ان بدوي ڏانهن متوجه ٿي فرمايائون ته تنهن جو مطلب آهي سوچڻو ان چيو ته هي ٻئي
 منهنجا ان مون کي ان سان پيري ٿو هن واسطي جيڪو ثواب مال آهي اهو مال خدا
 جو آهي - تنهنجو ۽ تنهنجي پيءُ جو نه آهي - پاڻ فرمايائون ته تون سچ ٿو چوي ۽ هي مال
 حق تعاليٰ جو آهي منهنجو ۽ منهنجي پيءُ جو نه آهي پر چادر ته منهنجو حق آهي - ان کي
 ٿورو ورساڻ چوڻ ڪيو ۽ مون کي اينءُ چوڻ چايو - انهيءَ جو عوض ته آئون توکان
 وٺندس ۽ بدويءَ چيو ته آڏو هرگز نه ڏيندس - پاڻ اهو جهڙو بار بار ٿي فرمايائون ۽
 نهايت خوشي سان مڙڪندائي ويا ۽ هوبه جواب ڏيندو ٿي آيو - انهيءَ گفتگو ۾
 ٿوري دير گذري تڏهن آنحضرت صلي الله عليه وسلم جن هڪ شخص کي سڏي
 فرمايو ته هن جي هڪ ان تي ڪارڪون ۽ ٻئي ان تي جو پيري هن جي حواله ڪر - هن
 کي اڀورا ڏينهن جي سائڻ ۾ روايت ڪيو آهي - عزير ي -
 و قاصد - پنهنجو واعدو پورو ڪرڻ لاءِ مٿي ڄاڻا ٿو ۽ عمر واعدن کي ٻئي ڏيڻا ٿو

شجاعت :- شجاعت ۽ بهادري ۾ ڪنهن کي ناهي سگهيائون - جذدن ۽ شهن
جي جنگ ۾ ئي آيا سيني کي پنهنجو تابع ٿي ڪيائون اول سيني کان سوپ ٿي ڪيائون -
حياء :- حياء سندن ايتري قدر هو جو ڪناري تي ڏي کان به زياده حياء ٿي
فرمايائون - جي ڪنهن کان ايندڙ ۾ پھتن - جو کين ڏکيو ٿي لڳيو ته به روبرو ٿي انهن کي
ڪجهه نه ٿي چيائون مگر الله جل جلاله جي حقن ۽ پالنهن جي حقن وٽ ۾ تڏهن ٿي ڳالهيون
علم ۽ حڪمت :- حڪمت ۽ علم اهڙي حد تائين ٿي جو الله جل جلاله
جي درگاهه کان پھريون ۽ پويين جا علم سکيائون -

عقل :- عقل حضور جن کي بالڪل حد کان وڌيڪ هو - حضرت وهب بن منيه
رضي الله تعاليٰ عنه جو فرمودو آهي ته مون ايڪهتر ڪتاب اڳوڻن نبين جا پڙهيا آهن
انهن سڀني ڪتابن ۾ هيءُ مضمون ٿو ٿو اٿم ته دنيا جي ابتدا ۾ اڀياس کان وٺي قيام
تائين - حق تعاليٰ پنهنجي ڪارخاني ۾ انهن کان عقل جي جيڪا نعمت پين عاقلن کي
عطا ڪئي آهي - اها سموري حضرت رسول مقبول صلي الله عليه وسلم جي عقل جي
اڳيان هڪ ذري جي برابر آهي - سموري دنيا جي ريگستان جي نسبت کان - جيئن
تريو نعيم عليه ۾ ۽ ابن عباس اهڙا روايت حضرت وهب کان آڻي آهي -
حضرت شيخ شهاب الدين سهروردي ڏي س الله سيره پنهنجي ڪتاب عارف
۾ فرمايو آهي - جنهن هڪ عارف روايت ڪئي آهي ته حق تعاليٰ عقل جا سَو حصا
ڪيا آهن - نواوي حصا آخضر صلي الله عليه وسلم کي الله جل جلاله عطا
فرمايا باقي سهيل - هڪ حصو عقل جو ساري مخلوقات کي عنايت ٿيو جنهن
امير فقير - ولي ۽ نبي سڀ اچي ويا - حضور اقدس صلي الله عليه وسلم جي
عقل جا ڪيترائي ڪتابن ۾ موجود آهن - هڪ نقل تهرڪا لکجي ٿو -

هڪ شخص آخضر صلي الله عليه وسلم جي حضور ۾ آيو عرض ڪيا ته
تو ڀار رسول الله صلي الله عليه وسلم مون ۾ چار عادتون تمام چڱيون آهن
هڪ ته ناهي چوري ٿين شراب پيڻ - چوٿين - خوش ڳالهائڻ - سوانهن چئن
عادتن کان پڪياري ۾ مون کي چڱو ممڪن نه آهي انهن چئن عادتن مان هڪ عادت
جافرمائون ان کي چڱي ڏيان - رسول اڪرم صلي الله عليه فرمايو ته ڪوڙ ڳالهائڻ

چند ی توی۔۔۔ ہن گالھ سہنجی سمجھی قبول کری گھر ویسرات جی وقت ان کی شراب
پینے نہ کرنا کرڻ جو ارادو ٿیو پر خیال ٿیسن ته صبح جو آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
جی حضور ۾ حاضر ٿیندس، جی حضور جن مونکان پجن ته تواج مرات شراب
ته کون پیتو نہ نائے کاند کئی، جی سچ گالھ ٿیندس ته خوار ٿیندس ۽ حد نہ نای
شراب جی مون فی چاری ٿیندی ۽ جی انکار کندس ته کورڻ ٿی پوندو۔ حالانکہ
کورڻ کان مون توبہ کئی آھی۔ آخر انهن بن عادتن کی چند یا ٿیسن، پوءِ جد ٿهن ٻرا
گھڻی گذری ۽ ماڻهو سمجھڻ لڳا ان وقت چوری جو ارادو کیو، پر خیال کرڻ شر
و بچار کیا ٿیسن ته جی انھنجی چوری جو حضور جن صلی اللہ علیہ وسلم مون کا پچڻ
پوءِ جی مون اقرار کیو ته خوار ٿیندس ۽ عھت کا ٿیو ویندم (جو چوری جی شرعی عھسن
آھی، ۽ جی کورڻ گالھ ایم ۽ انکار کیو ته توبہ جی خلاف کمر ٿی پيو۔ حاصل کلام
انھنجی چوری جی عادت کان بد بس کیا ٿیسن ۽ صبح جو حضرت رسول اکرم صلی
اللہ علیہ وسلم جی خدمت ۾ بابرکت ۾ مشرف ٿیو ۽ عرض کیا ٿیسن نذیار ہول
اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اوهان اھڙی عادت کان مون کی توبہ کرائی جو جی
پیون عادتون پچڻ پیون ھیم سی اتر خود مون کان چٿی ویون۔ آنحضرت صلی اللہ
علیہ وسلم بالکل خوش ٿیا۔

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ وَطَاهِرِ الْبَرَكَةِ وَعَلَىٰ اٰلِهِ وَاَصْحَابِهِ وَسَلَّمَ

عصمت ۽ پاکائی ایتري قدر ھین جو ھرگز سواءِ ملڪ یمین ۽ نڪا
پاکائی جی ڪنھن عورت تائين ھت مبارڪ نہ پھچایا ٿون۔ سندن دل ۾
خلق فی مھربان ۽ سندن سینو مبارڪ منشرح ۽ خوف خدا اجل و علا جی ۾ مرندي
۽ مھمان نواز ھوا۔ خدا اجل و علا جی حڪمن فی ھندن ۽ عبادت ۾ ڪوشان
مولا اجل جلالہ جی طلب ۾ راضي رھندي ۽ بر رگن کی تعظييف ڪندي ۽ ننڊن
کی پاڻ ڏانھن ڪوٺيندي ۽ نعمتن کی جو اگر چہ ٿو رايون ھجن شڪر ڪندي تمام
ٿور و گالھ ٿيندي ۽ گھٽ ڪندي ۽ گھڻو مر ڪندي ٿي ته پیون ڪشاديون ۽ مٽي ۾ ٺھايو
۽ دیر خشم ۽ سگھو صلح قبوليندي ۽ لطيف طبع ۽ حرام کان پاسو ڪندي ۽
۽ مٿي چڱن صفتن سان پاڻ کی سبڙگاريندي ۽ پچڻ اخلاقن کان ٺھندي ۽ مٿي

خوئي ۽ عيب ٻونهڻ ۽ حق دل هڻڻ ۽ ڪاريون ٿيڻ ۽ مال جي گڏ ڪرڻ احتڪار ۽
طمع ۽ حرص ۽ جخل ۽ مڪاري ۽ خيبر جي روڪڻ ۽ سستي ۽ تڪر ۽ حسد ۽ نقص
پهچائڻ ۽ هٿ ۽ بيوفائي کان آنحضرت صلي الله عليه وسلم جن (جوسراسر پاڪائي
۾ مستغرق هون) پري ڀڄندڙ هئا۔ جي ڪي ان سرور ڪائنات صلي الله عليه وسلم
جا اخلاق هت ارقام ٿيل آهن سي سببت نبوي صلي الله عليه وسلم جي پيرين ڪتابن
جي اڳيا اهڙي طرح آهن جيئن پوڙهي زال ٿوري سٺ جي آئي پاڻ کي يوسف
صديق علي نبينا وعليه الصلوة والسلام جي خريد ڪرڻ ۾ داخل ڪيو ۽ پنهني
خوشي وڌايائين ته نه مدحش مي توانم گفت انما بمدحيش خود را مي ستايم ۽

فالنگ عظيم :- حضرت خواجه امام رباني اوسي الرحمان مقرر اسرار سبب مثاني
واقف رامون، مقطعات قرآني، ماهي معاني، متشابهات، فرقاني، محبوب سبحاني، سبدي
و مرشدي، وسيله يومي، وغدي، مجرّد مئور الف ثاني، قنن، سرالرحمان، مکتوبات
شريف جلد اول در معرفت مکتوب غلام به سوايڪو نگاه ۾ گهڻي بيان بعد ارقام تازمان
ته چاڙهڻ گهرجي ته اصحابي پيغمبر جا عبيد و عليهم الصلوة والتسليمات مٿي ٿي ٻنر گ
اصحاب عزت جا، اسرار آهن، مٿي کي ٻنر گي سان ياد ڪرڻ گهرجي۔ خطيب بغدادي
حضرت انس رضي الله تعالى عنه کان روايت ٿو ڪري ته حضرت رسول مقبول صلي الله
عليه وسلم فرمايو آهي ان الله اختارني و اختارني اصحابا و اختارني منهم
اصحابا و انصارا ائمن حفظني فيهم حفظ الله و من اذاني فيهم
اذان الله۔ يعني تحقيق حق تعاليٰ ٻنر گي ۽ ڪيو مون کي ۽ ٻنر گي ۽ ڪيو مون کي
سبب ڪري ٻنر گي ۽ سهرن ۽ نياڻن ۽ مددگارن منهنجن کي پوءِ جنهن
سندن شان ۾ منهن جو خيال رکيو ان کي الله تعاليٰ محفوظ ۽ مأمون رکي ۽
جيڪو رنجائي ٿو مون کي انهن جي حق ۾ رنجائيندو ان کي الله تعاليٰ
مطلب ته جيڪو اصحابن سگورن جي عزت رکندو ان جي الله تعاليٰ هر طرح نگاهي
ڪندو ۽ جيڪو انهن کي رنجائيندو الله تعاليٰ ان تي قهر ڪندو۔

۱۔ احتڪار طعام چڻهه و چڻهه پٽڻ ۽ افلا ڪڍڻ اختيار الصراح۔ يعني طعام جو ڪڍڻ
۽ ڇڏڻ ڪرڻ، مهانگي ٿيڻ جي انتظار ٿيڻ ۽
۲۔ اٽون ان جو مدح ته ٿو ڪري سگهان ۽ ٻنر گي ۽ ٻنر گي ۽ ٻنر گي ۽ ٻنر گي
۳۔ ارقام معنيٰ ڪن

طبراني حضرت ابن عباس کان روایت توکري ته حضرت رسول مقبول فرمایو
 عليه وعلى آله الصلوة والسلام من سب أصحابي فعليه لعنة الله والملائكة
 والناس أجمعين۔ يعني جيڪو گاريون توڙي منهنجي اصحابن کي پوءِ ان تي لعنت
 آهي خدا تعالیٰ جي مدد جي ۽ ماڻهن مٿي جي۔ ابن عدي حضرت بي بي عائشه کان
 روايت ڪئي رضی اللہ عنہا وعن ابی ہاشم حضرت رسول الله فرمایو عليه وعلى
 آله الصلوة والسلام ان شرا ارقاق احرأ لله على أصحابي۔ يعني منهنجي
 اُمت جا پيڙا انور اهي آهن جي منهنجن اصحابن جي بي ادبي ڪرڻ ۽ جرأت ٿا
 ڪن۔ ڪي جهڳٽا جهيڙا جي اصحابن سڳورن جي وڃڻ وڃڻ تيل آهن انهن کي
 چڱي معذرتي حمل ڪرڻ گهرجي اصحابن سڳورن کي نفساني خواهر کان پوري طرح
 پري سمجهڻ گهرجي۔ چو ته مخالفت جي بناء تي اڄ ته هادي ۽ تاديل تي هئي نه هيا
 ۽ هوس تي۔ مخالفت ڪندڙن لاءِ حضرت علي ڪرم الله وجهه جو زمودو آهي اِنُو
 لَحُو عَيْنًا يَمُوتُ كَفَرًا وَلَا تَسْقٰةُ لِمَا لَهُمْ مِنَ التَّائِيلِ۔ يعني فرمایو حضرت علي
 امير معاويه ۽ ان جي جماعت جي حق ۾ ته اهي اسان جا پيارا آهن اسان تي سرڪشتا آهن
 نه اهي ڪافر چڻا نه اهي فاسق چڻا چو ته انهن وٽ تاديل موجود آهي۔ جئين ته
 جمهور اهل سنت جماعت جا اهي عقيدتي ۽ اهي پير چاڻڻ گهرجي ته جن حضرت علي
 ڪرم الله وجهه سان لڙائي ڪئي سي خطائي هون ۽ حضرت علي ڪرم الله وجهه حق
 ۽ جانب هو پر جڏهن ته هي خطا۔ خطا اجتهداتي آهي ملامت کان پري آهي ۽ موافقي
 کان مرفوع۔ جيئن ته شارح موافق جي آسري کان نقل توکري ته جمل ۽ صفين جا واقعا
 انروي اجتهداتي هون۔ شيخ ابوشامه سلمیٰ ته هيڏي ته تصريح ڪئي آهي ته اهل سنت جماعت
 جو عقيدو هن طرح آهي ته حضرت امير معاويه ۽ منهنجي جماعت سوزو خطا ۽ هو
 اها خطا اجتهداتي هئي۔ شيخ شهاب الدين احمد بن حجر هيثمي پڻ انهي طرح
 جو مضمون صواعق محرقة ۾ لکيو۔ حضرت امام غزالي رضی اللہ عنه تصريح
 ڪئي آهي ته اهو جهڳٽو خلافت جي امري تي نه هو بلڪه حضرت سيدنا عثمان رضی اللہ
 عنه جي قصاص ۾ تاخير سبب هو ۽ شيخ ابن حجر جو اهوئي رايو آهي ۽ ابوشامه سلمیٰ
 جو حنفی مذهب جي اڪابر علما مان آهي لکي ٿو ته حضرت امير معاويه جو جهڳٽو

کیوہی پوہ پاٹ کی ہن کان بند کیوہ متان اصحابین جی حق ۾ بی ادبی کری و نو۔ پاٹ نہا یا
 علیہ الصلوٰۃ والسلام اَللّٰهُ فِيْ اَصْحَابِيْ اَللّٰهُ فِيْ اَصْحَابِيْ لَا تَسْجُدْ وَاهْوَ عَزَمًا
 یعنی د جو خدا ای عزوجل کان منہجن اصحابین جی حق ۾ پوہ د جو خدا ای عزوجل کا منہنی
 اصحابین جی حق ۾ پوہ د جو خدا ای عزوجل کا منہنی اصحابین جی حق ۾ انہن اصحاب
 کی پنہن جی تیر جو نشانہ نہ کریو۔ قَالَ الشَّافِعِيُّ وَهُوَ مَقُولٌ عَنْ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ
 اَيْضًا اِنَّكَ دِمَاءٌ طَهَرَ اللهُ عَنْهَا اَيْدِيَنَا فَلْنَطْهَرْ عَنْهَا لَيْسَتْهَا۔ یعنی امام شافعی رضی اللہ
 تعالیٰ عنہ فرمایو، ساگیو انہی طرح جو تیرو دو نقل آہی عمر بن عبد العزیز کان۔ ہی
 رات آہن جو پاک کیو اللہ تعالیٰ انہن کان ہن اسان جن کی پوہ گھر جی تہ پاک رکون
 اسان نہ بانٹ پنہنجن کی (یعنی انہن جی بلری ۾ گھٹ و دچوٹ پنہنی رات کی پینت کرکون آہی
 انہی عبارت مان معلوم ثبوت اصحاب سگورن جی خطا کی پٹ نہ بان فی نہا
 گھر جی، انہن جی ذکر جوہر کان سوا بیو ذکر کنہن بہ قسم جو نہ کرک گھر جی۔ احادیث
 نبوی معتبرن سند سان آیون آہن تہ حضرات پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم جن
 حضرات امیر معاویہ جی حق ۾ دعا فرمائی آہی۔ اَللّٰهُمَّ عَلِّمْنَا الْكِتَابَ وَالْحِسَابَ وَرَقَّ
 الْعَدَابَ لَمْ اَخْرَجْهُ اَحْمَدٌ فِيْ مُسْنَدٍ مِّنَ الْعَرَبِ اَضْرَبُ سَائِرِهِ۔ بی جاء فی حضرت
 رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم حضرت معاویہ جی حق ۾ دعا فرمائی۔ اَللّٰهُمَّ
 اجْعَلْهُ هَادِيًا وَهَدِيًّا۔ تہ

ظاہر آہی تہ رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم جی دعا مقبول آہی، نیز بی بی محبت
 فاسقن جی جماعت مان آہی کیس لخت کرک ۾ توقف ہن بناء فی آہی تہ اہل سنت
 جو مقرر قاعد و آہی تہ مقرر شخص فی لخت کرک اگر چہ کافر گھر جی جائز نہ آہی مگر
 ان شخص فی لخت کرک جائز آہی، جنہن لای یقین سان معلوم ہو گھر جی نہ ہاڑی
 ان جی کفر فی گھر جی، جہر وای لہب ان جی مال۔ جن پنہی جو کفر فی مرث ثبت نہا
 جی سورۃ ۾ ثابت آہی نہ انہی سبب نیز بی بی لخت کرک درست نہ آہی جو نیز بی
 بی بیعت لخت جو لائق نہ آہی بلکہ لائق لخت جو آہی۔ اِنَّ الدِّينَ بُدُوْنَ اللّٰهِ وَ
 مَرْسُوْلُهُ لَعَلَّكُمْ اَللّٰهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمْ يَعْنِي تَحْقِيقَ جِيكِي اِيْدَاو تَاوِين
 بلہ ای اللہ ان کی کتاب ۾ حساب سبکام ۾ کیس عداب کان چاہو ۱۲۔ تہ ای اللہ ان کی ہادی (ہدایت
 کنندہ) ۾ مہدی (جنہن جی ہدایت قبول گئی) ۾ چاہو ۱۲۔ تہ سورۃ انعام ۱۶۰ بارہ ۱۶۰

جابر بن عبد الله الناصري - جهم بن سعيد غفاري - جابر بن صخر بن امرئ الناصري - جعفر بن أبي سفيان - جابر بن عامري - جنادة بن أمية أندي - جنادة دوسي -

ح - حمزة بن عبد المطلب سيد الشهداء - جابر بن حضرت رسول كريم صلى الله عليه وسلم - جوع ياعمر ضاعلي - جابر بن هشام - حنيفة بن ثار - أبت ذو شهادتين حراث بن جهم الناصري - حكيم بن حرام قرشي - حسان بن ثابت الناصري شاعر مداح خير الله عليه وسلم - حارث بن نوفل - حارثة بن سراقة الناصري - حارثة بن عمر الناصري - حارثة بن نصر الناصري - حارث بن جهم - حذاف بن عفا - حذيفة بن مالك - حذيفة بن اليمان - حذيفة بن عتبة - حذيفة بن السلاجو - حصين بن حارث بن عبد المطلب - حكيم بن سعيد - حبيب بن عبد الحمزى - حارثة بن أبي حازم - اصمري -

خ - خالد بن وليد قرشي مخزومي - خفاف بن بديه - خباب بن الارت - خوات بن الجهم - دخية بن خليفة - ذو الجحاشين عبد الله بن عبد السهم - ذو الشمالين - عبيد بن عبد بن عمرو - جهم بن عبد بن عمرو -

ز - زبيدة بن اكثم بن شجرة - زبيدة بن كعب بن مالك - زافع بن خديج الناصري - زافعة بن مالك بن عجلان الناصري - زافعة بن عمرو بن نوفل الناصري - زبارة بن عبد بن زيد بن هاشم بن عبد المطلب - زوافع بن ثابت بن سكين -

ز - زبيد بن حارثة - زبيد بن ثابت الناصري - زبيد بن ملحان - زهير بن جهم - زبيد بن قان بن حصين بن بديه - زهير بن قيس الشنوي - زهيرة بن خولة بن عبد الله - زبيد بن صفوان - زبيد بن ارقم بن زبيد - زبيد بن حاطب - زبيد بن سهل الناصري -

س - سلمان فارسي - سعيد بن معاذ - سهيل رومي - سهل بن عدي - سهل بن قيس سلمة بن ثابت - سعد بن سويل - سليم الناصري - سهل بن سعد - سمرة بن جندب - سكران بن عمرو - سنان بن أبي سنان - سلمة بن عبد الله - سلمة بن

سليم - سعيد بن عاص بن الهيثم - سعيد بن ثابت - سعيد بن ربيع - سلمة بن سلمة بن مسعود - سعيد بن عدي - سهل بن جهمان - سويل بن سعد - سعد بن عباد - سويل بن نعمان - سهل بن بيشا - سهل بن خفيف -

ش - شيبه بن عثمان - شرحبيل بن حسنة - شداد بن اوس الناصري -

ص: - صفوان بن اوس^{رضی} - صلیب ابن سنان^{رضی} - صلیب بن اشر

ض :- خدائے بن قرن مغربی - خدام بن ثعلبہ سفیدی -

ط. ي. طارق بن شهاب - طفيل بن عمارث - طفيل بن عمرو - طفيل بن النضر - طفيل بن النضر

ظ - ظہیر یوز سراج بن اسحاق -

۴- عباس بن عبد المطلب چا چو حضرت سرور عالم صلی اللہ علیہ وسلم جو مقام

بن یاسر - عباسی عبد اللہ بن ام مکتوم - عمرو بن امیہ ضمیری - عامر بن قیس -

عبد الله بن خنوخاش - عبد الله بن عمرو النصارى - عبد الله بن جبر - عبد الله بن مخلد

عمر بن حنبل - عمر بن حواري - عمرو بن عثمان - عتبة بن ربيع - عبيد بن صالح - عبيد بن

تبرهان - عبد الله بن مسلمة - عباس بن عباد - عبد الله بن رواحة - عمار بن مروان - عروة بن

مسعود ثقاف - علاء حسري - عبد الله بن مسعود - عبد الله بن زید النصارى - عكاشه بن

حصن اسدي - عوف بن الحنف - عمار بن مؤخران - حميد بن أمية بن وهب - عبد الله بن سهل

عبد الله بن مسعود - عثمان حنظل - عمار بن عبد الله - عمر بن الخطاب - محمد بن عمرو بن ميمون

مادة من الدث - عامر من ثبات - عاكس من - معوية - عبد الرحمن بن قيس

عزاد والد سعيد - عفا بن عباس - عبد الله بن أنس - عبد الله بن ثابت - عبد الله بن

[illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين أجمعين

صَلُّوا عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ

بسم الله الرحمن الرحيم

[illegible][illegible]

1. The first step is to identify the problem. This involves understanding the current situation and what needs to be changed.

کتاب الفہام فی الجہان فی الجہان

بن عبد الله بن محمد بن علي بن الحسين بن علي بن أبي طالب - علي بن الحسين بن علي بن أبي طالب - علي بن الحسين بن علي بن أبي طالب

رضی اللہ تعالیٰ عنہما - عبد اللہ بن زبیر - عبد اللہ بن سہل - عامر بن عقبہ - عقبہ
بن ابی جہل - عبد اللہ بن ابی اوفی -

ف: فضیل بن عباس - قیس بن دہلیج - فضالہ بن عبید

ق: قیس بن سعد النصارى - فیصل بن ذویب - قتادة بن اعمان - قتیبہ بن عبد اللہ
لک: کعب بن عجرہ - کشوم الاولی -

ل: لبید عامری شاعر -

م: محمد بن ابی بکر صدیق - مصعب بن عمیر - معاذ بن جبل النصارى - مقداد
بن الاسود - محمد بن مسلمہ - معاویہ بن ابی سفیان - مسور بن مغیرہ - مقدام
بن معد یثرب - مغیرہ بن شعبہ - مغیرہ بن سعد -

ن: نوفل بن حارث - نوفل بن معاویہ - نضال بن مقرن - نجیب بن اوس دارانی
و: وائل بن اسحق - ولید بن عقبہ - وحش - ہذا لعمدة القلعات مکمل آہی -

ھ: ہاشم بن عقبہ - ی: یسار

چہ نالامبارک باقی ذہن "عشرۃ المبشرۃ" مان جن کی رسول مقبول صلی اللہ علیہ
بعثت جو بشارت عطا فرمائی آہی - جی قطبی بفضی چٹا - ہی پاک سگور اُہی آہن جن
وہ جی ہیشیان بیوت فرمائی - طحطا بن عبد اللہ - تریم بن عوام - سعد بن ابی وقاص
سعید بن زید - عبد الرحمن بن عوف - ابو عبیدہ ابن الجراح - حضرات چار یار مہکوا
حضرت صدیق اکبر - حضرت عمر فاروق - حضرت عثمان بن عفان - حضرت علی
بن ابی طالب کان سوا آہن - مہی سگور اتحاد مژدھ تیار ضوان اللہ تعالیٰ عنہم
و عن سائر الصحابة اجمعین -

حضرت امام ربانی مجدد الف ثانی رضی اللہ عنہ مکتوبات شریف جلد پہرین
در المعرفت مکتوب النوحۃ ۱۵۳۰ م ارشاد نورمائی تہ مشائخ طریقہ عالیہ نقشبندیہ
جی "قد سأل اللہ تعالیٰ أن يرزقني سيرة سادتي أبي عبد الله وعمر بن الخطاب
في عالم خلق جی سیرکي بہ پیش انھي سیر (عالم امر) جی خصم مہ قطع ثاکن - بین سلطان
جی مشائخ سگورن جو سیرا ہر طرح تابی - قد سأل اللہ تعالیٰ أن يرزقني سيرة سادتي
عمر بن الخطاب جی سیرا ہر طرح تابی - قد سأل اللہ تعالیٰ أن يرزقني سيرة سادتي

عمر بن الخطاب جی سیرا ہر طرح تابی - قد سأل اللہ تعالیٰ أن يرزقني سيرة سادتي

نقشبندی طریقی جي وات ۽ ٻين طریقن جي واتن کان مقصود جي پوڄو لاءِ ضرور اوڙي آهي
انهيءَ ڪري نهايت (چاڙهي) ٻين طریقن جي اڳي پوري ٿي ته جتنو نقشبندین سید جي شرف
کٽي - "قیاس کن رنگستان من بھار مرا"

وانت ھن بندر گوارن نقشبندی جي ساڳي وات اصحابن ڪلامن جي آهي رضوان اللہ تعالیٰ
علیہم اجمعین جو نواسا صاحب سگورن کي پھرين صحبت حضرت خیر البشر عظیم و علی اللہ الصلوٰۃ
والتسلیمات جي مان بطریق اندراج نہایت فی البدایہ ایتری قدر درجو حاصل ٿي ٿیو۔
جود تادی کامل، جو جیڪي اصحاب سگورن کان پوءِ ٿیا آهن، انهن کي نہایت سید سلوک
جي پراڻو درجو حاصل نہ ٿیڻون آهي۔ اسی سبب ڪري وحشی زجنهن جنگ احد ۾ حضرت
رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم جي چاچي سگوري حضرت امیر حمزہ رضی اللہ تعالیٰ
کي شهید ڪیو هو اسلام آڻڻ کان پوءِ مسیلمہ ڪذاب کي حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ
جي وقت ۾ واصل جھنم جو ڪیا ٿیڻ) قابل حضرت حمزہ علیہ الرحمہ جو جیھن هو ڪیڏو
صحبت حضرت خیر البشر صلی اللہ علیہ وسلم جي کان شرف لاءِ طور ٻیلا ٿي ۾ زیادہ آهي حضرت
ادیس فری رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان جو خیر التابدين آهي۔

حضرت عبد اللہ بن مبارک رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان پچیسو پوتر حضرت امیر معاویہ
درجہ ۾ زیادہ آهي یا عمر بن عبد العزیز (جو قطب زماني جو هو) جواب ۾ حضرت عمر رضی اللہ
عنه عنہ فرمایو النَّبِيُّ الَّذِي دَخَلَ آتَاكَ فَرَسٌ مُّعَاوِيَةُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَيْرٌ مِنْ
مِنْ قَبْلِي الْفَرَسُ كَذَّابٌ - جا امیر معاویہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي گھوڙي جي نظر ۾ حضرت رسول
مقبول صلی اللہ علیہ وسلم سان ٻنھن رکاب هئڻ وقت ذکر ٿي ٿي سادڪي ترادد عمر بن
عبد العزیز کان پئي آهي۔ پوءِ فڪر ڪرڻ گھرجي -

جنهن جماعت (نقشبندی) جي ابتدا ٻين جي نہایت ۾ داخل ٿي پوءِ انهن جي نہایت
نزدیکی کٽي بھي ھوندي۔ اھا ڳالھ ٻين جي علمن ۾ ڪانھن مياڻي سگھندي۔ وَمَا يَذُوقُ جُودَ
نَرٍ يَنْتَقِرُ الْآهُوَ نَارَ قَاصِرٍ كَرَمٍ اَيْنَ طَائِفٍ وَطَنٍ وَصَوْبٍ حَاشَ يَشِدُّ كَرَامَ بَرِيانٍ بِنِگَرِ
بِمَشْرِقِ اَنْ جِهَانِ بَسْمِ اَيْنَ سِلْسِلَةِ اَنْدَرِ رُوبِ اَرْجِلِ جِهَانِ بِلِگِلِ اَيْنَ سِلْسِلَةِ
رَ تَرِ قَنَاطَرِ سِهَابِ اَنْ تَرِ اَقَامَ مَحَبَّةَ خَيْرِ الطَّائِفَةِ الْخَيْرِ اَيْنَ جُودِهَا

رِشَالِ اللہ تعالیٰ اِشَاءِ اَوْھَاکِ عَنْ جَمَاعَةِ نقشبندی ۾ محبت عطا ڪري، جاننن الوجوت ۾ اھڙو مضمحل

حضرت رسول مقبول صلي الله عليه وسلم جو فرمود آهي: "خَيْرُ الْقُرُونِ قُرْنِي" يعني زمانہ کا
 منہج جو زمانہ نور و پلوی و موعار و آهي۔ مذهب اہل تشیع جو چوڑا آهي نہ حضور سر جس صلی
 علیہ وسلم جي وقت ۾ اتفاق، عداوت، بغض ۽ کینو گھٹو هو۔ انهي قول ۾ رسول مقبول
 صلي الله عليه وسلم جي قول جامع مخالف تاثير ۾ چو نہ جنهن زمانہ ۾ بغض، عداوت ۽ فساد
 گھٹو هجي، اهو زمانو "شَرُّ الْقُرُونِ" چئبو۔ يعني سڀني زمانن کان چٽو و نہ عَوْرَتُ الْقُرُونِ يعني
 سڀني زمانن کان موعار و پلو۔ پڻ انهي مذهب اهل تشيع وارا الله جل جلاله جي فرمودي
 جامع مخالف تاثير ۾ چو نہ الله جل و علا سورة فتح جي آيت ۾ فرمايو آهي "رَحِمَاكَ يَبْئُتُهَا" يعني
 اصحابي سگور اپار ۾ هڪ ٻئي تي رحيم ۽ مهربان آهن۔ پوءِ جنهن زمانن ۾ الله جل
 و علا "رَحِمَاكَ يَبْئُتُهَا" جي عزت ڪئي هجي، پوءِ جو مخالف ڪو اچي چوي "تَسَاءَلُوا عَنْهُمْ" يعني
 اصحابي سگور اپار ۾ هڪ ٻئي جا دشمن هو، هرگز مخالف جي ڳالهه ورن ۾ نہ آهي
 بلڪ ان کي ڪافي چئبو جو الله جل و علا جي حڪم جو مخالف نٿو۔ حضرت رسول مقبول صلي الله
 عليه وسلم جي صحبت جي برڪت کان الله جل و علا له اصحاب سگورن جي سڀني مبارڪي عداوت
 فساد ۽ ڪري کان پاڪ ڪري ڇڏي پوءِ انهن پاڪن ۾ انهن بغض رکڻ ڪفر آهي جو خود الله جل
 و علا سڳي آيت ۾ نور ماني: "يُخَيِّطُ لَهُمُ الْكُفَّارَ" يعني انهن اصحاب سگورن ۾ اهو ڪفر
 بغض تار ڪر، جن پاڪن سان اهل تشيع جا ماڻهو بغض تار ڪن ۽ انهن کي بدشتا ڳالهه
 انهن مان ڪي نہ آهي حضرت آهن جن جي لاءِ بخشش جي بشارت ثابت آهي۔ جو عزت و احترام
 طلحه، حضرت زبير رضی اللہ عنہما۔ حضرت طلحه رضی اللہ تعالیٰ عنہ رسول مقبول
 صلي الله عليه وسلم جو اهو جان گداز عاشق آهي، جنهنجي پي حضرت رسول مقبول
 صلي الله عليه وسلم جي ڪجهه بي ادبي ڪئي هئي انهي عوض ۾ حضرت طلحه رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 پنهنجي پيءُ کي قتل ڪري ان جي بستي حضرت رسالت پناه صلي الله عليه وسلم جي خدمت ۾ کڻي
 آيو هو، جنهن سبب ڪري الله جل و علا حضرت طلحه جي انهي فعل کان راضي ٿي قرآن شريف
 ۾ سندس آناخوان ٿيو۔ حضرت زبير اهو مرد و ولا جو آهي جنهن جي حق ۾ حضرت رسول
 مقبول صلي الله عليه وسلم فرمايو: "قَاتِلُ زُبَيْرٍ فِي النَّارِ" يعني حضرت زبير جو قاتل
 دوزخ ۾ آهي۔ پوءِ جو حضرت زبير جي طلحن و لعت ٿو ڪري سو حضرت زبير جي قاتل
 کان ڪو گھٽ نہ آهي چوان کي دوزخ ۾ نہ چئجي۔ ڪيترن حدیثون انهن سگورن

روايت ڪيون آهن۔ حضرت ابوهريره رضی اللہ تعالیٰ عنہ اهو سڳورو آهي، جنهن هڪ طرف
 پنج سؤ حديثون حضور جن کان روايت ڪيون آهن۔ جنهن مان هڪ شريعت ۾ ثابت آهن
 هن کان سواءِ پنج هزار تي سؤ چوهاره حديثون پاڻ روايت ڪيون آهن۔ (قاري) پوءِ اهو
 پاڪو الهن منجھوڪو اڌ دين تي حضور ٿون آهي۔ اها خبر آي جو فرمودو آهي ته حضور ابوهريره
 کان اٺ سون کان به زياده اصحابي جي تباهي مرواوي آهن۔ جن مان حضرت ابن عباس آهي ۽ ابن
 پٺاڻ کان روايت ٿو ڪري ۽ حضرت عباس بن عبد الله، ابن پٺاڻ مالڪ حضرت ابوهريره کان
 روايتون ٿا ڪن۔ حضرت ام المومنين عائشه صديقه رضي الله تعالى عنها جي لاءِ حضرت
 رسول يا ڪ صا حيدر لولاڪر ما يو صلي الله عليه وسلم خذُوا شَطْرَ رِئَاسَتِكُمْ يعني
 اڌ شريعت جي احڪامن جو حاصل ڪريو۔ وڌاءُ ٿا اصحاب اڌ ڪيا وڌ ڪيا مسئلا حضرت بي بي
 صاحبه کان چنڊ اهو آهي بي بي صاحبه رضي الله عنها حبيب رب العالمين صلي الله عليه
 وسلم جي ايتري قدر پياري هئي جو حضور جن صلي الله عليه وسلم جي وفات سندن هنج ۾ ٿي
 ۽ سندن حج جي مبارڪ ۾ حضور جن صلي الله عليه وسلم مدفون ٿيا اهو بطرح حضرت
 صديق اکبر، حضرت عمر فاروق ۽ حضرت عثمان جي حق ۾ ڪيترين حديثون منو
 ڪيون صحيحن ۾ ثابت آهن۔ هر هڪ صحابي سڳوري شريعت جي احڪامن جون ڪيترين
 روايتون حضرت رسول مقبول صلي الله عليه وسلم کان روايت ڪيون آهن۔ ظاهري
 ڪري اهل تشيع جي مذهب دار آهن، بيت رسول مقبول صلي الله عليه وسلم جي محبت
 جو اظهار ٿا ڪن۔ حقيقت ۾ حضرت رسول مقبول صلي الله عليه وسلم جي شريعت جي
 احڪامن کي باطل ڪرڻ ٿا ڪن۔ چون ٿا اَلْفَيَاؤُ بَانِي اَصْحَابِي سڳورا فسادي يا نفاق يا
 ڪفر ۾ هجن پوءِ انهن کان روايت به پٺاڻ جوڳي ناهي۔ چوٽي روايت معتبر جي پٺاڻ ۾
 ٿيندي آهي۔ جڏهن روايت ڪنهن جي به پٺاڻ جوڳي نه ٿي ته پوءِ شريعت جي حڪمن کان
 انڪاري ٿي خبري ٿي۔ شريعت جو انڪار ڪفر آهي، پوءِ بي شرڪ آهي اهل تشيع جا ڪي
 آهن۔ هينڙو ڪي بعض ڪافر چيو آهي، هر چوندا آهن ته اهي ڪافر پيا، جي هندن کي چئبو ته
 اوهين ڪافر آهيو ته به پاڻ کي ڪافر جي خطاب کان پري ٿا سمجهن، مگر ٿا چاڻ ته ڪافر
 چيو آهي ان کي جو شريعت جي حڪمن کي باطل ڪرڻ ٿا ڪري۔ رسول مقبول صلي الله عليه وسلم
 جي پياري عاشقن کي لَعُونُ بَانِي اَصْحَابِي يا ڪافر چوڻ ڪفر ناهي ته پيو چا آهي۔ اصحاب

سگورن جي زندگاني هن طرح گذري چيائين ته سندن حڪومت ۾ قاتل هوا جهڙن قاتل کان
 حضور جن صلي الله عليه وسلم ناراض هو ان کان پري رهندا هوا ۽ پنهنجن پيڙن ۾
 اولاد ۽ اهلون کي رسول مقبول صلي الله عليه وسلم تان قربان ۽ فراق کي ڇڏي هوا ٿي
 حضور جن صلي الله عليه وسلم ۾ ايترو اعتقاد ۽ اخلاص هو جو سندن ڌڻي مبارڪ بيت تي
 پنهون نڌا پيٽا، اها ايڪدم جهڙي وڻند هوا بلڪ آب حيات وانگي ڇڏي پيٽا، اهو حضور الله
 صلي الله عليه وسلم جي سرور واري رت کي پاڻ صحابن سگورن مشهور ۽ معروف آهي
 مالڪ بن سنان احد واري زمينهن حضور جن صلي الله عليه وسلم جو نڪتل رت مبارڪ
 پيٽو آهي. هڪ دفع حضور جن صلي الله عليه وسلم سڳيون هٿايون هيون ان مان جو
 رت نڪتو. حضرت عبد الله بن زبير رضي الله عنه لوش فرمايو. ڇڏ هن اها خبر رسول
 مقبول صلي الله عليه وسلم جي حضور ۾ پهتي. پاڻ فرمايائون ته ان کي دوزخ جي باد
 اوڏو ويند ايندي. امانه شجر ۾ وڌو وڌو آهي ته ڪنهن ماڻهو حضرت عبد الله کان پڇيو ته
 توکي رت جو ذائقه ڪهڙي طرح معلوم ٿيو، جواب ۾ فرمايائون ته رت جو ذائقه ساڳيو ٿيو
 هو، پوءِ رت مبارڪ جي مشڪ جهڙي هئي.

هي سمورو مضمون مڪتوب شريف ۳ دفتر نورالهدايت تان آندو ويو آهي. مضمون
 جي تفصيل ۽ تاخير ڪيم ۽ ڪو لفظ حاشيه تان لکيم. انهي ساڳي مڪتوب شريف ۾ عرفي زبان
 ۾ هن ايت جا عجيب حوالا فرمايا آهن جن جو ترجمو تارن ۾ لکائون.

پوءِ پرهيزگار اي مخاطب. پوءِ پرهيزگار اي مخاطب. پوءِ پرهيزگار اي مخاطب.
 انهن دين جي اڪابرن (اصحاب سگورن) تي طغي هٿس کان ۽ انهن اسلام جي وڏي
 شان ۾ ڪندڙن جي گلا ۽ نيٽ ڪرڻ کان چوڻا ڏيئي حضرت صاحبي سگورا اُهي مرد آهن
 جن اسلام جي ڪهي ٻڌڻ ڪرڻ ۾ ڪوشش ورتي ۽ حضرت سون الامار علي الصلوٰه
 السلام جو صدمو ڏيڻ ۾ ڪين گهٽايائون ۽ دين جي تائيد ۾ رات ڏينهن ظاهر باطن ۾
 پنهنجا مال خرچ ڪيا آهن ۽ حضرت رسول مقبول صلي الله عليه وسلم جي محبت ۾
 پنهنجن عزيزن، قريبن، اولاد، پنهنجن اهلين، پنهنجن جن وطن، رهڻ جي جاين،
 ڀڄڻون، پوکي، وڻن ۽ ٻين کي ترڪ ڪيا آهن. پنهنجا سڀا رسول مقبول صلي الله عليه
 تان قربان ڪيا آهن ۽ حضرت رسول الله صلي الله عليه وسلم جي محبت کي پنهنجي ۽ پنهنجي

حدیثوں عام طرح اصحابین سگورن جي ڀلائي ۾ چڱي طرح تحقيق سان نڪي پويو ٿو لکي .
عقل وارن تي هي ڳالهه ڳجهي ندرهي ته اصحاب سگورن حضرت رسول مقبول
صلی اللہ علیہ وسلم جا سرڪار خداوندي جو اشڪ آهن ، اهي سگورن ٻارگاهه جو
صلی اللہ علیہ وسلم جي فوج آهن ۽ جي ڪنهن کي اکيون هجن ته غور ڪري ڇا اهي ڏسي
ته سندن وسيلي سان اسلام کي ڪهڙي نه عزت بھتي عيتون جو ڪي نه ڏيڍ ٻو سندن
هٿان ظهور ۾ آيو .

حضور اقدس صلی اللہ علیہ وسلم جا اصحاب سگورن ٿو ڪن ڇو ويهه هزار آهن
مگر جيڪي مقرر خدمت تي مامور هون تن ڄاڻالا مبارڪ هتي لکجن ٿا .

۱۔ حضور جن جا اصحاب جي سندن غلام هئا .

زبير بن حارثه . اسلم . ابو ترافح . ثوبان . ابو ڪيشق . شھان . سراج .
يسار . مروهه . ڪرڪه رضی اللہ عنہم .

۲۔ غلام جي سائن سفر ۾ رهندا هئا ۽

سوار ۽ جي خدمت سندن حوالي هئي

ابجشة الخادمي . سفيينه . السنه . افح . عبيد . طهمان . ذڪوان . مظان
قروار . حنين . سندر . فضالہ . مابور . هي حضرات خاصي هئا

۳۔ حضور اقدس (صلی اللہ علیہ وسلم) جو ٻانهن ۽

سلمي . ام ترافح . ميمونه . حضرة . راضوي . ربیعہ . ام ضميره . ميمونه
بنت ابي عسيب . ماريه . ريحانہ . پوليون بي پاڪدامنون حضور اقدس صلی اللہ
عليہ وسلم جي صحبت کان مشرف ٿيل آهن ، رضوان اللہ عليهن اجمعين .

۴۔ حضور اقدس (صلی اللہ علیہ وسلم) جا خدمتگار ۽

انس بن مالڪ . هي حضرت رات ڏينهن گھر ٻار جي ڪو ڪار ۾ رهندو هو . عبد اللہ
بن مسعود . هن حضرت ڪفش ۾ ڌاري جي خدمت اختيار ڪئي هئي ۽ حضور جن
جي عصا مبارڪ ، ڌنڌ ۽ ٽڪي کڻي جي خدمت ۾ سندن حوالي هئي . عقبه بن
عامر الجهمي . اسلم بن شريك . بلال ابن رباح . هي حضرت بابت ڏيڍ جي خدمت
تي مقرر هئا رضوان اللہ عليهن اجمعين .

حضور اقدس (صلی اللہ علیہ وسلم) جا ورتی منشی

حضرت ابو بکر - حضرت عمر - حضرت عثمان - حضرت علي رضو الله عنهم اجمعين

حضور اقدس (صلی اللہ علیہ وسلم) جا ورتی منشی

زبیر - عامر بن نفیرہ - ابي بن کعب - عمرو بن العاص - عبد الله بن الارقم - ثابت بن قيس - حنظلة بن الربیع - مغيرة بن شعبه - عبد الله بن رواح - خالد بن ولید - خالد بن سعيد رضوان الله عليهم اجمعين -

حضور اقدس (صلی اللہ علیہ وسلم) جا ورتی منشی

عقابه بن ابی سفيان - مرید بن ثابت رضی اللہ عنہم اجمعين

حضور اقدس (صلی اللہ علیہ وسلم) جا قاصد جي

بأشاهن ذانہن حضور جا مبارکي ويند هو

عمر بن امية الضميري :- هي سگوري حضور اقدس صلي الله عليه وسلم جو خط مبارک کي جا شي باد شاه حشر جي کي پيو چايو هو -

دحيه کاي :- هن سگوري حضور اقدس صلي الله عليه وسلم جو مکتوب شريف قصه روم کي پيو چايو هو - اگر چه ان اسلام جو ارادو ڪيو هو - مگر اسلام نه آندائين ورا ساڳيو هو خط مبارک ميلهه ڪتاب ذانهن کي ويو ، مگر انهي کي بد اسلام نصيب نه ٿيو جهنم ۾ ويو -

عبد الله بن حذافه :- هي حضرت حضور جن صلي الله عليه وسلم جو خط مبارک ايران جي باد شاه کسري ذانهن کي ويو هو پوءِ ان حضور جن جو خط مبارک قازي چنڊن پوپا فرمايائون " شال الله تعالیٰ ان جي ملڪ کي قازي " آخر ان جو ملڪ بر باد ٿي ويو -

حاصل بن ابی ملتبه :- هي حضرت اسڪندر بيگ جي باد شاه مقوقس ذانهن حضور صلي الله عليه وسلم جو خط مبارک کي ويو هو - باد شاه کي اسلام نصيب نه ٿيو مگر ان پٺيان تحفاه ڏني حضرت رسول مقبول صلي الله عليه وسلم جن ذانهن موڪليا جنهن ۾ ماربه قبطيه رضی اللہ تعالیٰ عنها ۽ ان جو ٻه ٻيون ، سائين ۽ قيوابه هيون - پوءِ پوري هڪ ٻاڻي ، هڪ هزار گينهون ، ٽيهه مصري وگا ، هڪ خچر شهباز نالي ، هڪ غلام مخلص هڪ گهوڙو ، هڪ پيالو شيشي جو ، ماکي ، قلفا سار جو ترڪاري جو قسم آهي موڪليا حضور ماکي ۽ شيشي

شجاع بن وهب الاسدي :- هي حضرت بادشاہ بلقاء ڈانھن خط کئی دیو هو۔

سليط بن عمر :- هي حضرت ، هودہ بن علي ڈانھن یمامہ جي طرف دیو هو۔

عمر بن العاص :- هي حضرت ، عثمان ڈانھن جعفر ع عبد الله ڈانھن دیو هو۔

مهاجر بن اميه مخزومي :- هي حضرت ، حارث بن عبد کلال ضمير دي ڈانھن یمن جي

طرف دیو هو ان چيو ته آئون ذکر ڪندس۔

۱۔ حضور جن جي حکم مو وعظ جي ڪم تي مقرر ٿيل ۲۔

ابو موسى اشعري - معاذ بن جبل - حضرت علي - جرير بن عبد الله - حضرت معاذ

بن جبل ۽ حضرت علي رضی اللہ عنہما ٻين ڈانھن تشریف فرما ٿيا هئا۔ ٻين جي سمورا

خلق بنا قتال ۽ جنگ جي اسلام قبول ڪيو۔

جرير بن عبد الله ، ڏي ڪلاڪ ٻڌي عمر ڈانھن تشریف فرما ٿيا۔ اتي ٻن ماڻھن کي

اسلام جي دعوت وٺائون۔ وعظ جي تاثير کان پوءِ مسلمان ٿيا۔ جرير حضور اقدس

صلي اللہ عليه وسلم جي وفات تائين اتي رهجي ويو۔ انهي وچوڙي جي ڪري حضرت جرير

جي فراق ۾ اهڙي حالت تي جو چر يائي کي قريب ٿيو۔

مصعب بن عمير ڏهري کان اڳ مدينه منوره ۾ وعظ ڪرڻ لاءِ تشریف فرما ٿي هئي، جنهن

ڪري سو ٻين ماڻھو مسلمان ٿيا

حضور اقدس (صلي اللہ عليه وسلم) جا بانگ

بلال بن رباح رضی اللہ عنه :- هي حضرت پھريون بانگو آھي۔ حضور جن کان پوءِ

بانگ وٺائين مگر ان وقت حضرت بلال شام کان مدينه منوره ۾ حضرت عمر فاروق رضی اللہ

تعالیٰ عنه جي خلافت ۾ تشریف فرما ٿيو۔ حضرت عمر فاروق رضی اللہ تعالیٰ عنه کيس فرمايو

تداي حضرت بلال بانگ پڙھو جنھن حضرت بلال بانگ شروع ڪئي ۽ حضور اقدس

صلي اللہ عليه وسلم جي وقت پاڪ کي ياد ڪري رڻ ٻگو ته ساري خلق رڻ ٻڳي نيٺ

هو بانگ پوري نه ڪري سگهيو۔

عمر بن ابي مكتوم :- هي حضرت مسجد نبوي صلي اللہ عليه وسلم جو بانگو هو۔

سعيد القرظي :- هي حضرت مسجد قباء جو بانگو هو رضی اللہ عنه۔

ابو مخزومه :- هي حضرت مڪه معظمه جو بانگو هو رضی اللہ عنه۔

حضور اقدس (رحمۃ اللہ علیہ) جامعہ اسلامیہ نائب امیر

یاد ان بن سائید۔ ہن حضرت کی حضور جن صلی اللہ علیہ وسلم عصر راجی صرف کا پور
یمن قی امپہ مقرر کیو تھو۔

خالد بن سميد العاصم :- هي حضرة صاحب الامانة جواميد مقرر وكيل هو -

یوموسی اشعری :- طو حضرت زہرہ بیوہ ، عدو ف ، تر صبح پو سا حلی جو امیر ہو ۔

من یاد ابن البید : - حق حضرات ، حضور موت فی امیر هو ۔

معاذ بن حنفیہ : حضرت معاذ بن حنفیہ رضی اللہ عنہ۔

الوسخيان بن حرب :- طوق حضرت عثمان بن عفان جو امير ہو۔

عتاب بن اسید :- جو حضرت مکہ معظمہ جو عامل و امیر حرج جہو۔

حضرت علامہ ابن طالب :- شیخ حضرت، یمن جو، خمس فی امیرہ۔

عمر بن العاص :- هي حضرت عثمان جو امير هو۔

حضرت اقدس (صلی اللہ علیہ وسلم) جاحظ اصغر یعنی بظرف و ذیقت

محمد بن مسلمة: من حضرت جنگ احد، پھر و ق دؤ۔ شہیدین الحوام۔ ہی

حضرت، جنگ احزاب، پھری جی ڪم ٿي ٿو۔

حضور اقدس (صلی اللہ علیہ وسلم) جاچلا دمقبر کیلئے حضور

صلی اللہ علیہ وسلم ہی مرید ہی گناہگار کی حد نشاندہ ہوا ہے کہ اگر کسی نے گناہ کیا تو اسے اللہ تعالیٰ کی حد سے ڈرنا چاہیے اور اسے اللہ تعالیٰ کی رحمت سے امید کرنی چاہیے۔

حضرت علی ابی طالبؑ - تربیت بنی العوام - ہفتن بن حضرتان بن قریضہ قبیلہ کی قتل کی وجہ

ست سُوْجَوَانِ هُوَ - مَقْدَادِ بْنِ عَمْرِو - مُحَمَّدُ بْنُ مَسْلُومَةَ - عَائِشَةُ ثَلَاثٌ - ضَعْفَاءُ بْنُ سَفِيَانَ

حضور اقدس (صلى الله عليه وسلم) جو کوتاہی

قیس بن سعد بن عبادة الانصاریؓ

حضرت اقدس (صلی اللہ علیہ وسلم) جي راجا شاعر جي سنڌي شاعر اسلام
مسلمانن جي تحريف ڪندا هئا ۽ قصيدن ۾ اهو ڪي ٿي سگهجن ٿا هئا

۱۰۰ مسلمانان جي تعریف ڪندا هئا ۽ قصيد پڙهيا هئا ۽ ڪي ڪي ڪوڪڙ هئا

کچھ - بن مالک - عبد اللہ بن مروان - حسان بن ثابت -

[illegible]

کتابخانه در تمام کتب و اسناد و سلسله ایستادگی و استمرار دارد.

وہاں پہنچ کر دیکھا کہ وہاں ایک بڑا سا گڑھا تھا جس میں پانی بھرا ہوا تھا۔

۱۰ جوار اند کیندند تری شطرنج بازی ککڑ ۱۱ کتا دار بند تری اہی مسلمان خاص کیا
 دین - توبہ - توبہ - توبہ ہرگز نہ - سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ در توبہ

در حضور حضرت صاحبزادہ عاشق سید الانام علیہ الصلوٰۃ والسلام

تو ثنا خوانی صاحبزادہ کی بیان ای باوقار
 مال و اولاد کی مرسلتی جن قربا کیو
 جی رسول اللہ کی دستدندانہا ہرگز
 امجد مصطفیٰ کی ثنا خوانی کی
 ویا ددی سپ عارفین و اولیائے کان لہی
 آلا جنہیں نور اللہ کی پرستش کی
 مٹی صراحی ریت جی سرکار جوشکر
 رحمت حق کان تیا مردود منکرین سند
 سلاہ کن قربان کیو حضرت رسول کان
 کی سفر تو تری حضر مرئی رہیا سارفتی
 کی تیا منشی سند کی تیا کاتب پلا
 کی ہیا واعظ جنین اسلام جی دعوتی
 کی تیا نائب رسول اللہ جی ارشاد
 کی ہولہ اس حضرت جاجین پھر و دو
 کی ہوا شاعر جنین اسلام جی حمد کی
 تن پین پاکن سندی جی کی شکر شفی
 جی گلا پاکن سندی کن تن سند ارمانو
 خیر دنیا آخرت جاجن دیہاتی کی آریو
 حب تری شال منہ جی قلب پر جا شری

سپ صاحبزادہ محمدا علیہ السلام جی شان
 قی ویا گھر تری چندی سردار جاجن کلام
 انتظار کی پر رہیا فی عشق کان جی و قرام
 تن جی کئی تعریف آقرآن پر بیور و گرام
 جن رسول اللہ تیا صحبت کی تیا جی
 سوا امام الاولیاء سر ہند پر جہر جی مزار
 بارگاہ مصطفیٰ جی زوج عالم آشکار
 جی مخالف تن سینہ انبار سیلاب عیاکار
 کی محمد جاون پر آہن پلا پرچار یار
 جن سند انر کو ان پر مہر ان نالامدار
 جی بدھا کامل سند اقا صدیقی ہاڑ
 کی ہوا بانگامل حضرت بدول شاندار
 سپ تیا غازی کس جی لئی ہیا ہر دم تیا
 قیس جہڑا کی ہوا کامل سند بدو کو قلم
 تن پر ہو حبان ثابت بگور و حسن دار
 قہر تیا سندی تلوار تن کی قی تیار
 مصحف آدو اہو تیار گھوٹی شہسار
 یا خدا رحمت نصیب جی جو آہیا عیار
 سپ تین احادی سند صمد و نور و نور

مناجات بد رگلا لا سید السادہ صلی اللہ علیہ وسلم

گھر ان تو ہر گھڑی دل شاعرا یا رسول اللہ
 اودھان کی تیا کیو اللہ افضل آئین کان
 اودھان کی تیا کیو اللہ افضل آئین کان
 اودھان کی تیا کیو اللہ افضل آئین کان

ڪرايو ڪانڊي ڀارت ۾ ڇهين سال ۾ پيدا ٿيو
 انهيءَ ۾ ڏهن سالن جي امام الانبياء انور
 ڊيهائي ۾ ڪي ڏينهن ڏيکيو ٿو ڪلام مستڪبر
 مڪاني بوضوڪ معدن ۾ ڏيکاريو ٿو
 نه مون ۾ آه ڪي ڏيکيو ٿو
 ڪي ۾ ڏيکيو ٿو ڪلام مستڪبر

حالات امير المؤمنين حضرت ابو بڪر صديق رضو الله تعاليٰ

هي ٻن کان پوءِ پوءِ سيني صحابن کان پير جهڙو آهي. هاريون آهي چوڪا ڏيکاري ٿو
 ڪيائين. پهرين آهي جو ڪو ڪو ڪي ڏيکيو ٿو. ڪيائين. پهرين آهي جنهن ۾ قرآن
 مجيد کي جمع فرمايائين. پهرين آهي جنهن ۾ اڌ بيت المال رکايو. پهرين آهي
 جنهن ۾ اڌ نالو قرآن جو مصحف رکيو. پهرين آهي جنهن کي اسلام ۾ عتيق جو
 نالو مليو. پهرين آهي جو پنهنجي والده شريف جي جاني ۾ خليفو ٿيو. پهرين آهي
 جنهن کي صديق جو لقب مليو. اهو ثاني هيو رسول الله صلي الله عليه وسلم سان
 ۾. ثاني هيو عجرت ۾. ثاني هيو عمار ۾. ثاني هيو قير ۾. رضو الله تعاليٰ
 حضرت ابو بڪر صديق رضو الله تعاليٰ عنه جي ولادت با سعادت عام الفيل (سال
 کان ۶ سال چار مهينا پوءِ واقع ٿي. ستين پشت ۾ سندن نسب جناب رسول الله صلي
 عليه وسلم سان ٿو گذري. پاڻ ارڙهن ورهين جا هئا جو جناب پيغمبر صلي الله عليه
 وسلم جي صحبت کان مشرف ٿيا.

حضرت ابن عباس رضو الله تعاليٰ عنه جن ٽن سورتن احتفاف جي آيت حق
 اِذَا بَلَغَ اَشَدُّهُ وَبَلَغَ اَرْبَعِينَ سَنَةً حضرت ابو بڪر صديق رضو الله تعاليٰ عنه جي شان
 ۾ نازل ٿي ۽ قصوان جو هو آهي جو ڏهن حضرت صديق اڪبر رضو الله تعاليٰ عنه جي عصر
 مبارڪ ويهن ورهين جي ٿي. ٽنهن حضرت رسالت مآب صلي الله عليه وسلم سان
 جي ارادي سان شام ڏانهن ويا ۽ هڪ جاءِ تي پير جي وٽ هيٺان نروڙ فرمايائون. ان وٽ
 جي ويجهو هڪ اهل ڪتاب درويش رهندو هو. اهو حضرت ابو بڪر صديق رضو الله تعاليٰ
 عنه ويو ۽ پڇيائين ته پير جي وٽ هيٺان ڪير آهي؟ حضرت ابو بڪر صديق رضو الله تعاليٰ
 عنه فرمايو ته محمد بن عبد الله بن عبد المطلب ان تي راهب چيو ته قسم الله جڙو

الله في المواجهه ص ۳ ج ۱. اخرج بن مذكور بسند صحيح من ابن عباس ان ابابڪر الصديق فرما الله تعاليٰ
 عنه صحت النبي وهو ابن ثمان عشرة واني صلي الله عليه وسلم ابن عشرين سنة

الله نالا جو ڏهن ڏينهن جي جواني کي پهتو ۽ جنهن ورهين کي پهتو. سورة احتفاف ج ۱ پار ۱ ص ۲۱

جو نه هي حضرت عيسو ابن مریم علیہما السلام کان پوء بني آلهي ۽ ان ورث جي هيٺا حضرت عيسو
عليه السلام بعد محمد بني صلى الله عليه وسلم کان سواء پيو ڪونه ويٺو آهي. ان وقت کان
حضرت صديق اڪبر رضي الله تعالى عنه جي دل ۾ اهو ڪلام جمعي ويو ۽ پيڙهي ليکيو پيو
۽ انهيءَ زمينهن حضرت ابو بڪر صديق رضي الله تعالى عنه جن حضرت صلى الله عليه وسلم
جي محبت ۽ صحبت اختيار ڪئي. انهيءَ وقت تائين جو ان حضرت صلى الله عليه وسلم جن
جانيهن ورهين جا ٿيا ۽ حضرت ابو بڪر صديق رضي الله تعالى عنه اسلام آڻڻ جي وقت ۾
انتيهن ورهين جو هو. حضرت صديق اڪبر رضي الله تعالى عنه جن فرمايو آهي ته هڪ
زمينهن حضرت سرور ڪائنات صلى الله عليه وسلم جي مبعوث ٿيڻ کان اڳ مون خواب
۾ ڏٺو ته هڪ وڏو نور آسمان کان ڪڍي جي چٽ تي نتوء مڪي جي سيني گهرن ۾ پڪڙي
ويو تنهن کان پوءِ اهو نور هڪ جاءِ تي گڏ ٿيو آهي ۽ منهنجي گهر ۾ آيو، صبح جو اٿي اٿي
خواب جو بيان ۽ ودين مان هڪ هڪ عالم کي ڪيم. انهيءَ چيو ته هي خواب خيال
آهي. ٻن تن ورهين کان پوءِ سفر تي وڃڻ جو اتفاق ٿيو. هڪ جاءِ تي هڪ راهب کان
انهيءَ خواب جو تعبير پڇيو ان چيو ته تون ڪيو آهين، مون چيو ته قرين مان آهيان
ان چيو ته الله جل جلاله اوهان مان هڪ پيغمبر پيدا ڪندو. انجي چيائو ۽ مون
ان جو وزير ٿيندين ۽ ان کان پوءِ انجو خليفو ٿيندين. جيئن ته جڏهن جناب
رسول الله صلى الله عليه وسلم جن مبعوث ٿيا ۽ پاڻ حضرت ابا بڪر صديق رضو الله
تعالى عنه کي اسلام جي دعوت ڏنا ٿون. تڏهن حضرت ابا بڪر صديق رضي الله تعالى
عنه جن سواءِ فڪر ۽ سواءِ توڪ ساعت خيال ڪرڻ جي، اسلام قبول ڪيو. جناب
پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم جن سندن پلائي ۾ پيڻ کي فرمائيندا رهندا هواند
”اوهان ۾ ۽ ابو بڪر ۾ هيءُ فرق آهي، جو ابو بڪر اسلام سواءِ حُجَّت ۽ دليل جي قبول
ڪيو ۽ اوهان حُجَّت سان“. جنهن وقت کان پاڻ اسلام قبول فرمايا ٿون تنهن وقت
کان سفر ۽ حضر ۾ حضرت سرور ڪائنات صلى الله عليه وسلم جي اجازت کان سواءِ
ڪنهن به نه چڏائيا. غرض ته سندن ذات پاڪ کان اسلام کي ۽ مسلمانن کي
گهڻو فائدو پهتو. اسلام جي شروعات ۾ جڏهن ڪافر پنهنجن زير دست مسلمانن
کي گهڻو اڏاوتيندا هئا تڏهن پاڻ پشاپري انهن کي ظالمن جي چنبي کان چڻائي ورتي

و بیند اھوا۔ حیث حضرت بلال و حضرت عامر بن فہیر کا کی خریداری آجو کہ وہاں
 و جناب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم جن حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 جی مال پر اھڑی طرح تصرف فرما بیند اھوا۔ حیث کو پنھنجی مال و تصرف کنند آھي ۽
 جنھن دینھن حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ ایمان آندو ہوا ان دینھن
 و افس چالیھ ہزار دینار ۽ کن جی قول موجب چالیھ ہزار درھم ہوا اھوسب
 مال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کی خرچ کیا یں۔ جنھن مدینہ شریف دینھن ہجرت
 کیا آون تہاھن و تین ہزار دینار ہوا۔ اھي پیٹ اسلام ۽ مسلمان جی امداد ۽ خرچ کیا۔
 ھو کہ پیری حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ جناب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
 جن و ت رگو ھو کہ کراؤ کی حاضر تھو۔ جنھن ۽ بیڑن جی بچاؤ ھو کہ کوئی جو کھن و بگ
 ھو۔ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جن پچھ فرمایو تہ ”ای ابو بکر ھو کہ کھڑی وضع آھي“
 حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن اچا کو جواب نہ دتو تھو تہ ایتري ۽ حضرت
 جبریل علیہ السلام پیش اھي شکل ۽ نمونی سان تشریف فرما آو۔ اھي سبب حضرت سرور عالم
 صلی اللہ علیہ وسلم کی ھیکاری عجب بگو۔ حضرت جبریل علیہ السلام کان سبب چیا آون
 جواب ۽ چیا یں تہ اھ اللہ جلّ جلالہ مرنکی حکم فرما یو اھي نہجہ بطرح ابوبکر مرنکی ۽
 وضع بنائی آھي تون آسمان و اھو نمونو ۽ مرنکی اللہ جلّ جلالہ اودھان دھن مرنکی ۽
 ابوبکر کی منھنجا سلام چو ۽ دریافت کیو تہ اھي حال ۽ ھو مونگان راضي آھي۔ ھو مرن
 حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ مرنسان و دو آواز کری۔ تی پیرا چیتو تہ آو تھو
 رت کان راضي آھیان۔ آون پنھنجی رت کان راضي آھیان۔ آون پنھنجی رت کان راضي آھیان
 جناب رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم جن پچھ فرمایو تہ آي ابو بکر اچ تو کان اھو کہ ھو تہ
 تھو آھي جنھن جی سبب اللہ جلّ جلالہ پنھنجا سلام ۽ رضا بجا پیغام تودھن مرنکی ۽
 حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ کجھ جواب نہ دتو۔ انھن کی حضرت جبریل
 علیہ السلام فرمایو تہ اودھان کی خبر نہ آھي جو اھي پنھنجو سبب مال ۽ اسباب اللہ جلّ جلالہ
 جی و ات ۽ خرچ کری چون بو آھي۔ جناب رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم جن ارشاد فرمایو
 تہ مونکی کھن جی مال کان ایترو و تقو نہ تھو آھي حیا نہ ابو بکر جی مرنگان۔
 جابر بن عبد اللہ کان روایت آھي تہ آو تھو کہ دینھن حضرت رسول مقبول اللہ علیہ وسلم

جي حوالي جي دروازي مبارڪ تي مهاجرن ۽ انصارن جي جماعت سان حاضر هو سو سڀ
هڪ ٻئي ۾ بزمي ۽ پيڙي جو ذڪر تي ڪيو سون جو آنحضرت صلي الله عليه وسلم جن تشریف
فرما ٿيا ۽ فرمايائون ته ڪهڙي شغل ۾ آهيو؟ مون عرض ڪيو ته ماڻهن جي پيلائي جو بيان
ٿا ڪيون. پاڻ فرمايائون ته جي اهو ذڪر آهي ته خبردار! ابو بڪر تي ڪنهن کي پيڙي نه ڏجو
هن سبب جو اهو سڀ کان زور ڀرڻو آهي دنيا ۽ آخرت ۾.

جاءِ رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان صحيح سند سان روایت ثابت آهي ته هڪ ڏينهن آءٌ
ابو بڪر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي اڳيان تي هئيس دفعه آنحضرت صلي الله عليه وسلم جن فرمايو ته
”تون انهي شخص جي اڳيان ٿو هين جو توکان دنيا ۽ آخرت ۾ ڀلو آهي.“ قسم آهي الله جل جلاله
جو ته نيٺ ۾ رسولن کان پوءِ ڪنهن تي سچ ايريو ته ٿو جو ڀلو زور ڀري ابو بڪر کان.
پڻ پنهان ڪر ۾ صلي الله عليه وسلم جن ارشاد فرمايو ته ”توهان تي ابو بڪر کي
نماز ۽ روزي جي گهڻا نسب فضيلت نه ٿي ٿو ڏيان بلڪ ان چيو جي سڀ کان فضيلت ٿو ڏيان انهي تي
جناب رسول الله صلي الله عليه وسلم جن فرمايو ته ”اي ابو بڪر خبردار! يقيناً تون
منهنجي سڀني امت کان اڳي بهشت ۾ ويندين.“

جناب رسول خدا صلي الله عليه وسلم جن فرمايو ته ”پيشڪ مون تي سڀني آدمين
کان زياده احسان ڪرڻ وارو ابو بڪر آهي.“ جيڪڏهن آءٌ سواءِ خدا جي خليل
يعني دوست ڪيان ها ته جيڪر امت مان ابو بڪر کي دوست ڪيان ها پر اسلام جي اخوت
(يا ٻئي) موجود آهي. حضرت جن صلي الله عليه وسلم ابو بڪر صديق رضی اللہ تعالیٰ عنہ کي فرمايو
ته ”تون منهن جو غار ۾ ۽ غور ۾ ٿي آهين.“ ته آنحضرت صلي الله عليه وسلم جن فرمايو
ته ”جي ابو بڪر جو ايمان سڀني جنن ۾ ماڻهن جي ايمان سان تور جي نماز ابو بڪر جي ايمان جو پير
گور و ٿي ويو.“ ته آنحضرت صلي الله عليه وسلم جن فرمايو آهي ته ”منهنجي امت تي سڀني کان زياده
مهر يان ابو بڪر رضی اللہ تعالیٰ عنہ آهي.“ فرمايائون ته ”جڏهن مون کي آسمان تي مارج ٿيو،
جنهن آسمان تان ٿي لنگهيس ان تي پنهنجو انوکيل ٿي ٿو ٿو ۽ محمد رسول الله ۽ ان کان پوءِ
ابو بڪر جو نالو هو.“ آنحضرت صلي الله عليه وسلم جن فرمايو ته جنهن شخص مون سان
جيڪو ڪجهه سٺو ڪيو ان جو بد ٿو مون کيس ان کان زياده ڏنو، مگر ابو بڪر جو مون تي احسان
باقي آهي. خدا تعالیٰ ان جو بد ٿو ٿيس.“ جڏهن جناب رسول الله صلي الله عليه وسلم جن کي

جو حکم ملو تہا تھن پارہ حضرت جبریل علیہ السلام کان پچیا تون تہ مون مان ہجرت
 کرا کندی۔ حضرت جبریل علیہ السلام فرمایو تہ ابو بکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ۔
 آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جن فرمایو تہ آتون انھن مان بھریون آھیان پوی ابو بکر
 عمر ابن ابی ملکہ رضی اللہ تعالیٰ عنہما فرمایو تہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
 ۴ صحابی سگو را رسول اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ہک تلاذ فی تشریف آندی آنحضرت
 صلی اللہ علیہ وسلم جن فرمایو تہ سب کو شخص پنھنجی رقیق جی طرف تریا۔ پوی
 سبکو پنھنجی پنھنجی رقیق طرف تریو۔ پر جناب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم حضرت
 ابو بکر صدیق کنھن بہ طرف نہ تریا، پوی جناب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
 حضرت ابو بکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی طرف تریا۔ ۵ پارہ ان کی پاکر پانائون
 ۶ فرمایا تون تہ ای ابو بکر جی آء کنھن کی پنھنجی وفات تا این خلیل کیان ہا تہ تو کی
 کیان ہا۔ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جن فرمایو تہ خیر یعنی چگا ئی جون فی
 دوست عادتون آھن، جڈھن اللہ جلّ جلالہ کنھن پانھنی سان چگا ئی جوارادو
 تو کری تہا تھن کا بہ خصلت انھن مان ان کی عطا تو کری ۷ اھوان خصلت جی
 سبب جنت ۸ داخل تیتدی۔ حضرت ابو بکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ عرض کیو
 تہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم! انھن مان کا خصلت مون ۹ بہ آھی یا نہ؟
 پا ئی فرمایا تون تہ تو ۱۰ سبب خصلتون آھن۔ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جن
 فرمایو تہ ابو بکر جی دوستی ۱۱ ان جو شکر منھنجی اُمت فی واجب آھی۔
 جابر رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان روایت آھی تہ آء ہک دینھن آنحضرت صلی اللہ
 علیہ وسلم جی خدمت ۱۲ حاضر ہوئس جو پا ئی ارشاد فرمایا تون تہ تھن وقت
 ۱۳ ہک اھڑ و شخص تو اچي جو حق تعالیٰ مون کان پوء ان کان پیدو کنھن کی نہ کیو
 آھی ۱۴ اچي شفاعت قیامت جی دینھن پیغمبرن جھڑی ہوندا ۱۵۔ جابر رضی اللہ تعالیٰ
 عنہ آد فرمایا تہ دیر نہ گذری تہ حضرت ابو بکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ تشریف فرمایا
 ۱۶، آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جن اُتیا ۱۷ کین پاکر پا ئی پیشانی فی چمی دنا تون ۱۸
 کان سوا ۱۹ قرآن شریف ۲۰ جاء ۲۱ جاء حضرت ابو بکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی پلا
 ۲۲ آیتون نازل تیون آھن ۲۳ حیث تہ جڈھن پارہ حضرت بلال رضی اللہ تعالیٰ عنہ

کی امیہ بن خلف کان خرید کر پی آجو کیا تون تہا ہن اللہ جل جلالہ سندن شان ۾
سورۃ الفیل نازل کئی ۽ سینی مسلمانن جو اتفاق آہی تہ آیتا قافی اتین اذہما
فی الغیار ذیقول لصاحبہ لکخرن ان اللہ معنا فاسئل اللہ سیکنتہ صاحب
کان مراد حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ آہی صاحب جی مخلصیت
واسو ۽ سنگت ۾ سچا آہی۔

ابن عباس کان روایت آہی تہ اللہ جل جلالہ جو فرمودہ "وَشَاوِرْهُمْ فِی الْأَمْرِ" تہ
حضرت ابوبکر صدیق ۽ امیر عادل عمر بن الخطاب رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی شان ۾ آہی
جہن وقت آیت ان اللہ و ملائکتہ نازل فی تہا حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ
تعالیٰ عنہ عرض کیونہ اللہ جل جلالہ جیکی اودھان فی نازل فرما یومئذی حضور شریک
کیا تین پرہن آیت پر تہ یو ۽ ہی آیت نازل فی۔ "هُوَ الَّذِیْ یُصَلِّیْ عَلَیْکُمْ وَ مَلَائِکَتُہُ
تُحِیْکُمْ جی جنگ ۾ تکلیف ۽ دور اہلین ینق سبب ماٹھن وچو ۾ سستی کئی تہا
اللہ جل جلالہ سینی ماٹھن کی خطاب فرمایو مگر حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ
عنہ کی دورا پوندہ ناٹون۔ ان کی مستثنیٰ کیا تین۔ "إِلَّا تَصْرُوْا فَتَکْفُرَ اللّٰهُ
چو تہ آخر کار جنگ ۾ ستر ہن اس آدھی ہوا ۾ جنگ جو سامان کجھہ نہ ہو انہی
جنگ جو نالو آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جن "جیش النصر" رکیو ۽ فرمایا تون تہ جو شخص
ہن لشکر جی تدبیر ۽ درستی کری ان کی بہشت ملند۔ جیٹن تہ وڈن صحابن سبگون
گھو کجھہ مال تہ نورو مگر حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ سمورو مال سندن
حضور ۾ حاضر کیو۔ جہڑا طرح حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جاب
مر رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم جی آڈ و مال جی کجھہ حقیقت نہ فی سمجھی اٹھرا طرح
حضور نبوی صلی اللہ علیہ وسلم جی اگیان جان کی پٹ قریان کری چنڈا پوہو تون جیٹن
تہ حضرت رسول کریم صلی اللہ علیہ وسلم جن حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ

لہ سورۃ التوبہ سرکوع فلا آیت خت۔ تہ سورۃ البقرہ سرکوع عطا پارہ تہ۔ تہ سورۃ البقرہ
سرکوع عطا پارہ عطا سبجی آیت ہی آہی ان اللہ و ملائکتہ یصلون علی النبی یا ایہا الذین امنوا امنوا علیکم
و سلو انشیئتم انرجعہ۔ تحقیق اللہ تعالیٰ ۽ ملائک ان جا درود آلو ہن فی ای مسلمانو ۽ مومنین
بی آڈ و ستر ۽ ستر چو۔ تہ سورۃ البقرہ عطا پارہ عطا سبجی آیت سبگون جی ہن سرکوع آہی۔ "هُوَ الَّذِیْ یُصَلِّیْ
عَلَیْکُمْ وَ مَلَائِکَتُہُ یُحِیْکُمْ" اظہرت ان سورۃ و کان بالو معین ۽ جہا نہ جہا۔ "اھو آہی اللہ تعالیٰ
نورعت موعلی او ظاہر یحشش ناگون ملائک ان جان نہ صبر کی اودھان اوتن آہی نور ذی اللہ تعالیٰ مومنین ۽ مومنین آہی

فرمایا تون نہ کھنہ جو احسان مال ۽ سلوک جو حق خدمت بدان ۽ جان جو مون
 بقا اوتري قدر کما آهي جيتوڻيڪ اهو بکر جو آهي، پنهنجي نياڻي منهنجي نکاح ۾ وٺائين ۽ مون
 کان مهرباني ورتائين ۽ بکال کي پنهنجي خاص مال مان خريد ڪري آجيو ڪيائين
 مڪه کان مدينه طرف هجرت جي سفر ۾ هر قسم جو اسباب پورو ڪري موڪلي پڇيائين
 پنهنجي جان ۽ مال کي هميشه منهنجي غمخواري ۾ استعمال ڪيائين - هاڻي مڪي
 شهر پهچي سڀني طرفن وارن دروازن مان اهو بکر جي دروازو کليل ڇڏي ڏيوان
 کان پوءِ جڏهن آنحضرت صلي الله عليه وسلم کي مرض لاحق ٿيو ۽ مرض جي نياڻي
 ٿي تڏهن پاڻ حڪم فرمايائون ته اهو بکر کي چئو ته ماڻهن کي نماز پڙهائي ۽ انحضرت
 عاليه رضي الله تعالى عنها عذر فرمايو ته منهنجي ۾ رقيق القلب يعني دل جو
 نرم ۽ اوهائي جاءِ تي پهرڻ جو تاب نه آهي سگهندو - پڙ تمام زور سان حضرت
 صديق اکبر رضي الله تعالى عنه جي امامت لاءِ تڪيد فرمايائون، تنهن تي حڪم
 موجب حضرت صديق اکبر رضي الله تعالى عنه پنهنجي ڌيئرن تائين نماز پڙهائي،
 اگرچہ ان وقت حضرت علي ڪرم الله وجهه ۽ پياقریش به موجود هئا مگر حضرت ابا بکر صديق
 اکبر جي امامت جي تخصیص گویا سندن حياتي ۾ خليفه ڪرڻ جو اشارو آهي، جيئن ڪو
 بادشاه پنهنجي حياتي ۾ ڪنهن کي چت ۽ تخت شاهي ڏياري ۽ اها علامت انهي امر جي
 آهي جو بادشاهه ان کي پنهنجي جو ولي عهد بنائي - جڏهن جناب رسول الله صلي الله
 عليه وسلم جن وفات فرمائي ان وقت خبر پئي ته انصارن ثقيفه بن ساعده ۾ گڏ ٿي
 تجويز ڪئي آهي ته سعد بن عبادہ کي امير ڪن، اها ڳالهه سڻي حضرت ابو بکر، حضرت عمر
 ۽ حضرت ابو عبیدہ بن الجراح رضي الله تعالى عنهم اجمعين جن ثقيفه بن ساعده تاهن
 ويا - اتي پهچي حضرت ابو بکر صديق رضي الله تعالى عنه جن هڪ نهايت سٺي تقرير ڪئي
 جنهن ۾ انصارن جون پڙيون ۽ منافقا بيان ڪيائون ۽ انهن جي حقن کي تسليم ڪيا
 مگر خلاف جي باري ۾ جناب رسول الله صلي الله عليه وسلم جي حديث پڙهيا تون ته
 لا یموت من الغریب (يعني سر دهر ۽ بادشاهه قریش مان آهن) ۽ فرمايائون ته
 هيس بن ماڻهن حضرت عمر ۽ حضرت ابو عبیدہ رضي الله تعالى عنهما مان هڪ کي
 (آئين حليمه سان آڻڻ) جو توهان سڏو ۽ ماڻهن جي آڏو هيٺ ڪڍائون ۽ عرض ڪئي ته رسول الله صلي الله
 عليه وسلم جي وصيت ۾ حضرت عمر ۽ حضرت ابو عبیدہ کي امامت ڏيڻو آهي

بیعت قبول کیا۔ حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ تو فرمائی کہ حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی سبھی تقریریں مونی اہو پویوں جملوں ناگوار گذریو ۽ مونکو حضرت صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی موجودگی ۾ ماٹھن جی اماہ تہیں بدران کند کیا ۽ منظور آھی۔ حضرت عمر حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہما کی فرمایو تہ ادا ہوندي کیر امامی سگھندو، اودھان ہت وڈایو، حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہت وڈایو ۽ حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہت وڈایو ۽ حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ بیعت کئی ۽ اُن شا حضرت ابو عبیدہ ۽ سینی حاضرین سگورن بیعت قبول کئی ۽ بیٹی ذینہن حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ ممبری چٹھو مگر انھن اچا کچھ نہ فرمایو ہو، جو حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن اللہ جل جلالہ جی حمد ۽ ثنا کان پویو فرمایو تہ اللہ جل جلالہ پنھن کمن مرجع، اھڑی شخص کی پناہ جو اسان سینی مزرعہ آھی۔ صاحب، یعنی سچو سنگی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم جو آھی۔ ثانی الشیخ اذھما فی الخیر الذیۃ۔ اودھان ان جی بیعت کریو تھن فی سب اثباء بیعت عا کیاٹون۔ وری حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن حمد ثنا کان پویو فرمایو تہ ای مسلمانو! آؤ توھا بخروالی آھیان ۽ حالہ رک آؤ توھا نکان پونہ آھی جیکڑھن آتون توھان سان پیدی کریان۔ تڈھن توھین منھنی مدد کجیو ۽ جیکڑھن چٹائی کریان تہ منھنی اصلاح کجیو۔ سچ امانت آھی ۽ کوثر خیانت مگر انھی بیعت ۾ حضرت علی ۽ حضرت زبیر رضی اللہ تعالیٰ عنہما جن شریک نہ کھوا۔ اھک ذینہن حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن ممبری چٹھو ۽ سینی ڈاھن نہا ریاٹون۔ کین حضرت علی ۽ حضرت زبیر رضی اللہ تعالیٰ عنہما موجود نظر نہ آیا۔ نہھی کی گھڑی فرمایاٹون تہ چا ۹ اودھان ہی تانہ روتہ مسلمان جی جماعت چچی وچی ۹ حضرت علی ۽ حضرت زبیر رضی اللہ تعالیٰ عنہما جن فرمایو تہ ای خلیفہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اسان جی تہ اچڑ فی کچھ خیال نہ فرمایو، اہین چٹی بیعت کیاٹون۔ حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمایو تہ آتون ذینہن ۽ رات ۾ کنھن بہ وقت امیرھجڑا جو ریہ نہ ہوس ۽ نہ انجی رغبت ہس ۽ نہون اللہ جل جلالہ کان اھا کالھ کچھ

۱۰ ظاہر ۱۰ گھری پیر آؤ قننی کان ۱۰ تس ۱۰ مونکی امیر طحی ۱۰ آرام کو نہ آھی۔ مون
 ۱۰ برہنہ ۱۰ کنت ۱۰ تی عک بارہ ۱۰ آھی جنہن ۱۰ کث ۱۰ مونکی طاقت نہ آھی پر اللہ
 ۱۰ جل جلالہ ۱۰ تقویت ۱۰ نہ۔ حضرت علی ۱۰ کرم اللہ وجہہ ۱۰ حضرت زبیر ۱۰ رضی اللہ
 ۱۰ تعالیٰ عنہ ۱۰ جن فرمایو ۱۰ اودھانکی خلیفہ ۱۰ کر ۱۰ اسانکی ناپسند نہ آھی بلکہ ان ۱۰ جی
 ۱۰ شکایت آھی ۱۰ جو اودھان ۱۰ اسانکی صلاح ۱۰ میں شریک نہ کیو ۱۰ اسانکی معلوم آھی
 ۱۰ اودھان ۱۰ سینی ۱۰ میں خلافت ۱۰ لاء ۱۰ زور ۱۰ حق ۱۰ اس آھیو ۱۰ صاحب غار ۱۰ اعلیٰ ۱۰ اودھان ۱۰ جی
 ۱۰ شرافت ۱۰ عظمت ۱۰ اسین ۱۰ چاٹون ۱۰ سمجھون ۱۰ تا ۱۰ اودھانکی حضرت رسول اللہ
 ۱۰ صلی اللہ علیہ وسلم ۱۰ پنہنجی حیات ۱۰ ۱۰ امام ۱۰ نماز ۱۰ جو کیو ۱۰ غرض ۱۰ نہ ۱۰ سندن خلا
 ۱۰ قی ۱۰ سینی ۱۰ جو اتفاق ۱۰ رہیو۔

جانب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم جی وفات کان پوء عرب جی ماٹھن ۱۰ جو
 ۱۰ نہ ۱۰ اسین ۱۰ نماز ۱۰ پڑھند ۱۰ اسون ۱۰ ۱۰ نہ ۱۰ رکواۃ ۱۰ نہ ۱۰ دیند ۱۰ اسون۔ حضرت ابابکر ۱۰ رضی اللہ تعالیٰ
 ۱۰ عنہ ۱۰ جن انھن ۱۰ کی قتل ۱۰ کر ۱۰ جو ارادہ فرمایو۔ مگر حضرت عمر ۱۰ رضی اللہ تعالیٰ
 ۱۰ عنہ ۱۰ کین ۱۰ فرمایو ۱۰ نہ ۱۰ ای خلیفہ ۱۰ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ۱۰ جا ۱۰ اوطین ۱۰ الفت ۱۰
 ۱۰ نہ ۱۰ رہی ۱۰ اختیار ۱۰ فرمایو۔ جی ماٹھو ۱۰ وحشی ۱۰ جا ۱۰ نور ۱۰ ن مثل آھن۔ پاٹ ۱۰ جواب ۱۰ ڈناٹون ۱۰ ت۔
 ۱۰ ای عمر ۱۰ رضی اللہ تعالیٰ عنہ ۱۰ مونکی امید ۱۰ تھی ۱۰ نہ ۱۰ خلافت ۱۰ جی ۱۰ کم ۱۰ نہ ۱۰ تون ۱۰ منہنجی
 ۱۰ مدد ۱۰ کندین۔ مگر ۱۰ تون ۱۰ انھی ۱۰ صلاح ۱۰ میں ۱۰ مونکی ۱۰ سوا ۱۰ کر ۱۰ تو گھریں۔ تون ۱۰ جیت
 ۱۰ جی ۱۰ زمانہ ۱۰ ۱۰ وڈو ۱۰ جبار ۱۰ تھیں ۱۰ اسلام ۱۰ میں ۱۰ چو ۱۰ سست ۱۰ تی ۱۰ وین۔ ۱۰ فرمایا ۱۰ تین ۱۰ نہ
 ۱۰ آؤ ۱۰ ضرور ۱۰ انھی ۱۰ شخص ۱۰ کی قتل ۱۰ کندین ۱۰ جنہن ۱۰ نہ ۱۰ رکواۃ ۱۰ ۱۰ نماز ۱۰ میں ۱۰ جدا ۱۰ کی ۱۰ کئی
 ۱۰ حضرت عمر ۱۰ رضی اللہ تعالیٰ عنہ ۱۰ جن فرمایو ۱۰ نہ ۱۰ مونکی ۱۰ یقین ۱۰ تی ۱۰ ویو ۱۰ نہ ۱۰ خدا ۱۰
 ۱۰ تعالیٰ ۱۰ جل جلالہ ۱۰ تھن ۱۰ مسئلہ ۱۰ ۱۰ اودھان ۱۰ جو شرح ۱۰ صدر ۱۰ فرمایو آھی۔ ہیذا ۱۰ انھن
 ۱۰ اہل ۱۰ عرب ۱۰ انھی ۱۰ تھن ۱۰ تی ۱۰ ہوا ۱۰ نہ ۱۰ نہ ۱۰ رکواۃ ۱۰ نہ ۱۰ دین ۱۰ ۱۰ حضرت ابوبکر ۱۰ صدیق ۱۰ رضی اللہ
 ۱۰ تعالیٰ عنہ ۱۰ جو ارادہ ۱۰ ہو ۱۰ نہ ۱۰ جی ۱۰ کنت ۱۰ تھن ۱۰ نہ ۱۰ رکواۃ ۱۰ نہ ۱۰ دیند ۱۰ اتہ ۱۰ انھن ۱۰ کی قتل ۱۰ کندین
 ۱۰ ہو ۱۰ ڈا ۱۰ انھن ۱۰ اسامہ ۱۰ بن ۱۰ زید ۱۰ کی ۱۰ لشکر ۱۰ سان ۱۰ روانہ ۱۰ کیا ۱۰ تین ۱۰ نہ ۱۰ پنہنجی ۱۰ والدین ۱۰ بین
 ۱۰ شہید ۱۰ نہ ۱۰ جوید ۱۰ لو ۱۰ تی۔ جی ۱۰ لشکر ۱۰ خود ۱۰ حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
 ۱۰ جی ۱۰ آخری ۱۰ وقت ۱۰ ۱۰ روانہ ۱۰ ہو ۱۰ ۱۰ پاٹ ۱۰ پنہنجی ۱۰ ہٹ ۱۰ مبارک ۱۰ سان ۱۰ جہنم ۱۰ پڑھو ۱۰ اٹون

مگر جڏهن ته حضرت جن صلى الله عليه وسلم تي بيماري جي سختي غالب ٿي ۽
ان جو لشڪر وڃڻ بند ٿيو. مگر تمام جڏهن حضرت رسول الله عليه ڄي وفات کان
پوءِ حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ خليفو ٿيو ۽ انهيءَ لشڪر کي روانو
ڪرڻ فرمايائون اڳ ۾ حضرت ابوبڪر صديق رضی اللہ تعالیٰ عنہ
کي عرض ڪيو ويو ته اهل عرب جا سر تڏي ويا آهن. ٻيهر يائين آهن
سان مقابلو ڪيو وڃي. ان لشڪر ۾ جوان مٿس ۽ بهتر جوان مٿس
آهن. هن وقت ان جي روانگي بند ڪجي. حضرت ابوبڪر صديق رضی اللہ
تعالیٰ عنہ فرمايو ته مون کي نسبت انجي سرڻ زياده پسندا آهي جو جناب رسول
صلي الله عليه وسلم جي شروع ڪيل ڪم کي پورو نه ڪيان. ۽ جيئي لشڪر کي
رवानو ڪيائين. اڳ ۾ نه مان ۾ حضرت علي ڪرمه وجهه جي شجاعتن سان
تردعام آهي ۽ تاريخ وارن حضرت خالد رضی اللہ تعالیٰ عنہ کي خصوصيت
سان نڪيو آهي پر جو ڪه حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن هن
وقت ڪيو انهيءَ کان ته ڇت شجاعت جو سندن سر مبارڪ تي زياده موزون
معلوم ٿيو ٿئي.

انهيءَ سال ۾ مسيلمه ڪذاب يعامه جي طرف نبوت جي دعويٰ ڪئي.
ان جي قتل ڪرڻ لاءِ حضرت خالد کي لشڪر سان روانو ڪيائين انهيءَ
اتي مسيلمه کي گهيرو ڪيو ۽ ڪيترن دينهن جي محاصره کان پوءِ ان کي
حضرت امير حمزه جي قاتل وحشي قتل ڪيو. مسيلمه جي عمران وقت
زيد سور هو هئي. حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم جي والد ماجد
کان اڳ پيدا ٿيو هو. ان لٽائي ۾ گهڻا قاري شهيد ٿيا. حضرت عمر رضی
تعالیٰ عنہ حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ کي فرمايو ته جيئاري قدر هن
لٽائي ۾ قاري شهيد ٿيا آهن جي ڪنهن تي لٽائي ۾ شهيد ٿيا ته پوءِ قرآن شريف جي
ضايح ٿيڻ جو انديشو آهي. قرآن شريف جو هڪ جاءِ گڏ ٿيڻ ضروري آهي
حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن زيد بن ثابت رضی اللہ تعالیٰ
عنه کي فرمايو ته تون جوان عاقل آهين ۽ رسول الله صلى الله عليه وسلم جي وڃي

جو ڪاتب ٿيڻ تون قرآن شريف گڏ ڪر، انهيءَ ڪجهه عن ر ڪيو، پري پوءِ هي
عظيم الشان ڪم شروع ڪيائين ۽ چمٽرن ۽ ڪڇي جي ڙهن ۽ پڪين جي ڦٽين
کان، جتي جتي دستياب ٿيو پٺت لوهن يعني ڙهن ۾ گڏ ڪيائين. هي قرآن شريف
حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي حياتي ۾ وٺڻ رهيو ۽ وفات
کان پوءِ حضرت عمر فاروق رضی اللہ تعالیٰ عنہ وٽ پهتو. حضرت علي
رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن فرمايائين اهو ته حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ
قرآن جي وجهه کان زياده اجر ملندو. پاڻ ٻيهر ۽ ست مهينا خلافت ڪيائون
جناب رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم جي انتقال جي صدمه کان مروند ٻيرو
ضعيف ۽ ڪمزور ٿيندا ويندا هئا. ستين جمادي الاخرى سنه ۶ جي پاڻ سڙي
۾ غسل ڪيائون انهيءَ سبب کان کين بخاري پوءِ مرض ڏيکهارو ٿي ويو.

جڏهن سندن وفات قريب ٿي تڏهن حضرت عائشه صديقه رضی اللہ
تعالیٰ عنہا کي وصيت فرمايائون ته مون کي جيڪي ڪپڙا پهريل آهن تن کي ڌوئي مون کي
ڪفن ڏجو. ماڻهن وٽن اچي چيو ته اسين ڪنهن طبيب کي وٺي اچون جو ادعا جي
طبيعت ڏسي. پاڻ فرمايائون ته منهنجي طبيب مون کي ڏسي چيو آهي: "اِنَّ قَدْرَ اَمْرِ يَوْمِ
يَقْبِي آتُون جَوَاهِرُ نَدْمِ سَوَڪُنْدَسَ".

حضرت سلمان فارسي رضی اللہ تعالیٰ عنہ، وٽن پڇڻ لاءِ تشریف فرما ٿيو ۽
چيائين ته اِي ابوبڪر (رضی اللہ تعالیٰ عنہ) مون کي ڪا وصيت ڪر، پاڻ فرمايائون
ته خدا تعالیٰ جَلَّ جَلَالُه تنهنجي لاءِ دنيا ۾ ڪرڻ جو اردو ٿوري ان مان گذرڻ
پوري ڪرڻ جيترو وڃ ۽ ياد رک ا جيڪو صبح جي نماز ادا ٿو ڪري اهو الله تعالیٰ
جَلَّ جَلَالُه جي عهد ۾ ٿو ٿئي، اهڙو ڪم نه ڪج جو الله تعالیٰ جَلَّ جَلَالُه جي عهد
ڪرين ۽ اها عهد شڪني ٿو منهن ٻيرو رخ ۾ وجهندي.

جڏهن حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن گهڻي مرض سبب
ٻاهر نه نڪري سگهيا تڏهن ماڻهن کين عرض ڪيو ته اوهين ڪو منهن جو نائب
مقرر ڪيو، پاڻ فرمايائون ته مون عمر (رضی اللہ تعالیٰ عنہ) کي پنهنجو
نائب مقرر ڪيو آهي. ماڻهن عرض ڪيو ته اهو ئي فتد مزاج ۽ سخت دل کي نائب

مقرر ٿا ڪريو ، اوهين الله جل جلاله کي ڪهڙو جواب ڏيڻ فرمائيندو . ان تي جواب ۾
 ته هي جواب ڏيندس ته يا الله جل جلاله ، جو تنهنجي مخلوق ۾ سڀ کان تروريلو هو انکي
 ثابت ڪيو . وري حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ کي سڌائي فرمايائون ته آئون توکي ڪو
 وصيت ٿو ڪريان ، جو الله جل جلاله جا ڪجهه دينهن جا حق آهن انهن کي راند جو
 قبول نه ڪري ۽ جو رات جا حق آهن ان کي دينهن جو قبول نه ڪري ۽ انهي نفل کي قبول
 نه ڪري جيستائين فرض ادا نه ڪري . قيامت جي دينهن جو گيري پڻ وارن جو گرو پڻ ٿيندو
 ان جو سبب هي آهي جو انهن دنيا ۾ حق جي تابعداري ڪئي هوندي ۽ پنهنجي مٿان حق
 جي تابعداري ڪري ڳرو سمجهو هوندو ۽ ان ترار ولاءِ جنهن ۾ سواءِ حق جي ٻيو ڪجهه نه
 رکيو وڃي . لائق هي آهي جو دوزن ان جو زياده ٿئي ۽ هلڪي پڻ وارن جو هلڪو پڻ ٿيندو
 ان جو سبب هي هوندو ، جو دنيا ۾ ماڻهن باطل جي پيروي ڪئي هوندي ۽ انکي پنهنجي مٿان
 هڪدم معلوم ڪيو هوندو آئون ۽ جنهن ترار ۾ جو باطل کان سواءِ ٻيو ڪجهه نه رکيو وڃي
 ان کي هڪدم ٿيڻ نه پيا آهي . الله تعالیٰ جل جلاله اهر جنت جو ڪراهن جي بهتر عملن سان
 فرمايو آهي ۽ انهن جي بُرائي کان درگزر فرمايو آهي . قدر هن چوڻ وارو ٿو چوي ته آئون
 انهن ماڻهن کان گهٽ آهيان ۽ انهن جي درجه کي نه ٿو پهچان ۽ دوزخ وارن جو ڪم
 انهن جي ڇٽڻن اعمالن سان ڪيو آهي ۽ جو عمل نيڪ انهن ڪيو آهي ان کي انهن تي واپس
 ڪري ڏنا وڃي ٿو ڏهن چوڻ ٿو چوي ته مان انهن ماڻهن کان تروريلو آهيان ۽ آيت
 رحمة ۽ آيت عذاب جي الله جل جلاله ڏکڻ فرمائي آهي ته مؤمنن کي رغبت ۽ خوف ٿيڻ
 ۽ پنهنجو هٿ هلاڪت ۾ نه وجهي ۽ الله جل جلاله کان سواءِ حق جي ٻئي ڪنهن
 چيز جي سڌ نه ڪري . پوءِ عمر جيڪڏهن تون منهنجي نصيحت ياد ڪندس
 ته موت کان نه زياده ڪابه شيءِ تووٽ محبوب ۽ خوشدست نه ٿيندي ۽ ان موت جو
 اچڻ ٿو ٿي ضروري آهي ۽ جيڪڏهن منهنجي نصيحت ضايع ڪندس ته موت کان
 سواءِ نه زياده ڪابه شيءِ توکي ڇٽي معلوم نه ٿيندي ۽ ان کان تون پڇي نه سگهندس ته
 ان کي هٽائي سگهندس .

سندن منافقا ايتري قدر نه آهن جو هٿ لکي سگهجن وڌن ڪتابن ۾ مطالع
 ڪري گهرجن . سندن تحصيل ۽ بُرد باري ۾ بي حد ۽ بي شمار هئي .

نقل آھی تہ حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ کی کنہن گاریون دینوں
پار فرمایا تون تہ جو حال منہن جو تونی گرجھو آھی اھوھن کان گھو و دیک آھی
۲۲ جمادی الاخریٰ سنہ ۶۳ ورہ ہی عصر ۾ انتقال فرمایا تون ۔ انا لله و انا الیہ راجعون
سندن خلافت ہی مدت بہ ورہ فی مہینہ ۶ سنہ دینھن ۶۶۱ ھجری شمس فرمایا آھی ۔

صدیق نقی دو سال سبھاہ برمسند شروع مصطفیٰ بود

چندھن تہ پار کین کان پوء ساری خلافت کان پلائی مژدہ بکناھوا ۔ سندن سال وفات
جو مادہ لفظ احب مان ٹوٹکری ۔ ازلفظ احد سال وصا ش پیداہست

سندن وصیت موافق حضرت جن رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہی حرم مبارک اسماء نیائی
عمیس جی کین غسل دیار پوء حضرت عبدالرحمن بن ابوبکر رضی اللہ تعالیٰ عنہما
جن پائی دزدہ سندن وصیت موافق پھر یل کپڑن ہر کین کفن دنا تون ۔ حضرت
امیر عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن قبر ۶ مہر جی وچ تی چٹن تکبیرن سان جنازی
جی نماز پڑھائی ۔ حضرت عائشہ صدیقہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا کی وصیت کئی
ھوا تون تہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم جی پر سان رضن کج ۶ رسول اللہ صلی
اللہ علیہ وسلم جی کلھی مبارک دتان سندن سر مبارک جی جاء کری ۔ وصیت موافق
ابن کبیر و یو ۔ چندھن جنازہ مبارک در واری تی نیاتون وصیت موافق در واری
مبارک تی عرض کیا تون تہ صدیق اکبر اودھا جو یار غلام آوا آھی ان لاء جی کو حکم
لئی ۔ دروازہ پاٹھی کئی پیو ۔ حضرت عمر ، حضرت عثمان ، حضرت طلحہ ۶
عبدالرحمن بن ابوبکر رضوان اللہ تعالیٰ علیہم جن سندن مزار مبارک مدائن
پیشگوئی حضرت رسول مقبول جی صادق آئی ۔ جین تہ نقیہ رٹوئی واری جواھر
علویہ ۶ روایت آندی آھی تہ ہوا کہ دینھن آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم مسجد
مکرمہ صومرت تشریف فرمائیا ۔ جین تہ حضور جن صلی اللہ علیہ وسلم جو
ھت ابوبکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی کند تی ھو ۶ کبھوت عمر فاروق رضی
اللہ تعالیٰ عنہ جی کند تی ھو ۶ فرمایا تون تہ آتوں ھن طرح وفات کندس ۶ اھی نفون
آتوں دفن تیندس ۶ اھی طرح سان نہی جو حشر تیندو ۔ صدیق رسول اللہ صلی
اللہ علیہ وسلم ۔ سندن وری فضیلت مشہور ھئی آھی جو سندن والد ۶ والدہ شریف

بہی اسلامي هوا۔ حضرت جن (رضی اللہ تعالیٰ عنہ) جي تقويٰ، ارشاد ۽ اخلاق

هڪ ڀيري حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن پنهنجي علاء جي ڪمائي جو ڪم پيشو ڊري جو ان کان پڇيائون ته اهن ان جيوتن مون هڪ قوم جي ڪمالت (چڙيا) ڏيڻو جهالت جي وقت جو جهڻ (ڪٿي هئي انهن مون کي هتي کيرڙو هو۔ پاڻ پنهنجي وٽ مبارڪ ۾ انگر مبارڪ وجهي، اهو کير تي ڪري چڙيا ٿن۔

حضرت انيسه رضی اللہ تعالیٰ عنها فرما ٿيندي هئي ته حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن تي وره مون وٽ آيا آهن پر وره خلافت کان اڳي ۽ هڪ وره خلافت کان پوءِ منهنجي پاڙي ۾ هڪ قبيلو هو اهو پنهنجي بکرين لاهرائڻ لاءِ حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن وٽ بکريون آڻيندو هو، پاڻ ان کي کير ڏئي ٽريندا هئا۔ حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن ٽاڙهائڻ تڏاڻا مديني شريف جي پوڙهن ۽ انڌن وٽ پاڻي وغيره ڏيڻ واسطي، خيال ڪري ويندو هوس، مگر انهن جاسپ ڪم اڳي پورا ٿيا پيا هوندا هئا۔ آئون انهي تلاش ۾ رهيس ته ڏسڻ ته ڪير آهي، جو سڀني جا ڪم پورا ٿو ڪري۔ تلاش کان پوءِ معلوم ٿيوندو حضرت ابو بکر صديق رضی اللہ تعالیٰ عنہ سڀني جا ڪم پورا ڪري ويندو هو۔

حضرت زبير رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن ٽاڙهائڻ ته هڪ ڏينهن حضرت ابو بکر صديق رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن خطبو پڙهيو ۽ فرمايائون ته خدا کان حياء ڪيو۔ قصو آهي ان ذات جو جنهن جي قبضي ۾ منهنجو ساڻ آهي۔ جهنگل ۾ جنهن وقت پاڻ ٺاهند ۾ ٿو وڃان، خدا کان حياء جي سببان مٿو ٿو ڏڪيان۔ هڪ روايت ۾ آهي ته پنهنجي ڪمر کي پٽ سان ٿو لڳايان۔

پاڻ هڪ پکي کي پاڇي ۾ ويٺل ڏٺائون، تڏو سا ڪنيا ٿون ۽ فرمايائون، اي پکي تنهنجي حياتي ۽ عشق تمام چڱو آهي جو وڻ جو ٿر ٽوڪائين ۽ ان جي پاڇي هيٺان ٿو ويهي ۽ ان جو حساب نه ڏيند ڀن۔ افسوس! آئون به توجهر ۽ هجان ها۔ جيڪڏهن ڪو سندن تعريف ڪندو هو ته پاڻ فرما ٿيندا هئا، مون کان منهنجي نفس جو تون زياده ڄاڻند آهين ڇا؟ آئون ماڻهن کان پنهنجي نفس جو زياده واقف آهيان۔ خداوند آهن جي

ابو بکر رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان۔ پورے واپی عیاثوں ان کی پہنچ کر دن کی۔ یعنی ان کی حلیفوں
مقرر کیا ثون عا طاعت کی لارہ چاٹا ثون جو ان کی مائتھوں مان بھرتی دنائون۔ استواء لخصا
وہی جلد اول دہم المہرت حصہ چوتھین مکتوب بہ سوا یہو بخاہ ۲۵۵ پر نکر
تاخر ماٹن۔ معلوم آہی تہ سلسلو متاھون نقشبندیہ منسوب حضرت صدیق اکبرؓ انھن
آہی رضی اللہ تعالیٰ عنہ، پورے نسبت خوش جی ہنن مشائخ نقشبندیہ پر غالب آہی و
انھن نقشبندیہ جی زور کامل آہی۔ حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی کمال
انھن حضرات نقشبندیہ کی بالکل گھٹی ظاہر تھی۔ انھی سبب کھری بین طریق جی
نسبتن کان انھن حضرات جی نسبت متاھین آہی، پورے یہا انھن کمالات کان کھرت و
نشان بولے گی سگھندا، انھن جی حقیقت جی معاملہ کان چا معلوم کری سگھندا۔ نہ توچرا
تہ مٹری مشائخ نقشبندیہ انھی معاملہ پر برابر آھن۔ کفیل بن کوؤچد و اولاد من لایو
کلی ہذا الصفاۃ لا یجئہ۔ جی ہنن لرن مان ہکتہ و انھی صفت مٹری تہ غنیمت آہی
حضرت مٹری معہود بہ ہنن نقشبندیہ طریق جی نسبت مھوند و تہ تہبید و تکمیل
ہنن طریقہ عالیہ جی کند و۔ یعنی ہنن طریقہ کی زور و تائید و۔ چوتہ نسبت مٹری ولایت
جی ہنن نسبت عالیہ کان گھٹ آہی چوتہ باقی ولایتوں کمالات مٹری نبوت کان
قلم النصب انھن پر ہی ولایت نقشبندیہ سببان انتساب حضرت صدیق اکبر
رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی انھی کمالات نبوت کان گھٹو یا گوئی مٹری جیس تہ گذریو
پر بین تفاوت راہ از کماست تا بہ کما۔ تہ

پہلے مکتوب بہ سوا نسبتا لہہ، سائی مشین دفتر مکتوب تاخر ماٹن تہ۔

نسبت حضرت نقشبندیہ جی حضرت صدیق اکبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ
سان منسوب آہی، جام مٹری مشائخ جی نسبت کان مٹری آہی۔ پر سجدہ سپکھن
جی انھن اکابر جی مذاق کی مٹری پہنچی۔ نزدیک آہی تہ خود ہنن طریقہ
نقشبندیہ چا ناقص و گھٹ نظر و لرا پٹ کن نقشبندیہ جی کمالات کان رکھا
کن قاصر مگر کن دین ظاہر و باطن حاش تہ کہ ہر ارم زبان میں گھرا ہون

عرب جو شاعر و ذہانی۔ اولیٰ الذی ابائی فی حقہ علیہ اذ احصنا یا جبریل علیہ السلام

تہ تفاوت کی دس تہ دات کھان کان گھٹ آہی۔ ۳۔ تہ آہی مٹریجا ماڈی آوا انھن۔ ای جبریل جنھن
اسان کی مجلسوں گھٹن تہ توں مٹری آہن جھٹ آہی تو بکار ۱۱۔

حضرات خواجه احمد راقی سے میرا فرمایا وہی تہ خواجگان ہن سکستہ عالمیہ جادو
 اللہ تعالیٰ اس کے ساتھ سپا کھن مکارے پچند شہریا کھار سان نسبت نہ رکن - عارفانہ
 حضرات خواجگان جو مٹا ہوں آہی۔

حیف باشد شرح اہل دیوانہ
 لیک گفتم وصف اوتادہ مرند
 مجھ را ز عشق باید و دیوانہ
 پیش از آن کہ زوت آن حشر شود

جنتی کٹر ہن ہن بر گزیدن جی بیان م خاصیتن یکدالات جادو اوتادہ کھن مذہب اہلین
 مسجدی ہن جی شاہی در پلائی نہایت مان ہک قطر آہی - داریم ترا الگ مقصود نشان و التو
 علیٰ امن اللہی والتمزم متابعة لہد مسطوی و علیٰ الہ من الضلوالہ افضلہا ومن الشیبا
 اکملہا لک

التجادر حضور پر نور حضرت ابی صید

فی ملی والیل م تعریف تنہی ہوسلا
 حب تنہی قلوب جی کو اہ باعث اجلا
 جی تیا منکر تو ہا ہا سترین جی کلا
 تارہ مشکل مون ستدای پیر دافع بلا
 کر نظر نوری نہائی فی خدا جادادلا
 فیض عالمہ تیر مشہور تنہی کلا
 طالب کی تری و فی سرور کنا سجا
 تیا خلافت تنہی م وک وادہ دین غلا
 جی کٹا کوثر ہیا کھینا تو سندر کلا
 جت تنہی ذات فی کن تاء ہی ہا ہلا
 کن شقایب تنہی تابی انصہ ہا ہلا
 ہی شی شہی حقیقت ویا ستری دشمن
 مصطفیٰ جی حب جادل م دیو کی دولا

ای سچا صدیق ہن تہا تہین
 تو کری و کسو فی یو جو خدا تو کری
 صبیحت فی صند جی کٹی خبر مصطفیٰ
 وصف تنہی یا رخا مصطفیٰ نور م
 رہبری قرب نبوت جی خدا تو کری فی
 بہلا و رہما تو کان فی دیوار شاہد جو
 نقش بند ی نور جی فی ابتدا توکا ہا
 جاقلم کی تاب جو تنہی کی تعریف
 کفر کی دیو جہا مگر ہو کفر دلا
 ای صغابی علم جن فی علم جہا
 ینگہ گاہی جہن سامہ ترو نام فی
 تو سندی حضرت رسول اللہ سا گد فی مرہ
 سیدی مقصد دیہا فی جا گہ پورا

ان جہا مرن جی ابتداء مناسب نہا آہی - ان کی تہ عشق جی راز و نگ مجھ مہیں کی * تہ پیر جی کچھو
 جی اللہ تہ جیل ما ہوا ان تہا دات و تہ ہن کا داک جہ ان جو ہت تہ لچر لچر انسو مکن * تہ مقصود
 جہا تہا تو کو نشان دوسرے تہ سلام ان فی جہا تہ حقیقت جی پیروی کٹی مصطفیٰ صلوات جی تہا
 کی لائزہ کی اور ان فی عسکرا فی افضل صلوات اکمل - تہا جہا تہ شریف تہا تہا تہا

حالات سيدنا عمر الخطار رضي الله تعالى عنه

هي حضرت امير المؤمنين ، امام المسلمين ، كاملين ، وذكوا كل من عادلهم وذكوا عادل هو .
 رضي الله تعالى عنه ولان سندس رأي موافق آيتون آيتون ، طالين في محبت جا سبق پان ٻين
 دين جي بنياد جي عمارت ڪرڻ ۾ ڪوشش ڪندڙ ۽ سندس پايي کان شيطان ڇنڊڻ هو .
 پاڻ ۽ ڪنهن مڪرمه ۾ سال قبل کان تيرهن ورهه پوءِ تولد ٿيا . سندن حمايت ۽ رعب کان
 اسلام جا احڪام ، جي لڪل هراءَ ظاهر ٿي پڪڙجي ويا . دين جو ڪمزور هو سو تون ۽ آيو
 حضور انور صلي الله عليه وسلم جن انهي سبب ڪري سندن نالو فاروق زماني
 چونڊ پاڻ حق ۽ باطل ۽ اسلام ۽ ڪفر ۾ فرق ڪيائون . خوف ۽ خطر اسلام وارن
 جي دليق مان ڪڍي ڇڏيائون . حضرت فاروق رضي الله تعالى عنه پنج سؤايتا ٻيه
 حد يثون حضرت رسول مقبول صلي الله عليه وسلم کان روايت ڪيون آهن (نور)
 سندن خلافت جي وقت ۾ هڪ هزار چئيه شهر تايح اسلام جا ٿيا ۽ چار هزار مسجد
 ٺهرايائون ۽ چار هزار بيت خانا (مڙهيون) ۽ هزار يائون ۽ هڪ هزار ۽ نو سو مسجدون
 خاص جمعه جي پڙهڻ لاءِ مٿين مسجدن کان سواءِ سندن خلافت ۾ تيار ٿيون .
 روايت آهي ته پاڻ ڏهاڙي يارهن گرهن کان وڌيڪ ڪين کائيندا هئا .

حضرت انس بن مالڪ کان روايت آهي ته مون حضرت امير رضي الله تعالى عنه کي
 ڏٺو ، جو هڪ ٻار ڏيکاري هون ، جنهن ۾ چار چٽيون لڳل هيون ، عامرين ربيعه
 رضي الله تعالى عنه جو فرموده آهي ته آئون امير المؤمنين حضرت عمر فاروق رضي الله
 تعالى عنه سان همراہ هوس جو پاڻ مديني شريف کان ڪعبه الله شريف جي نريارن لاءِ
 ٿي ويا . انهي سفر ۾ اوت موت جي وقت مون کين تنبو ڪو نه ڏٺو ، بلڪ وڻ تي پنهنجو
 ڪپڙو وجهي پاڇو ڪري ان چانو هيٺان وهندڻ لڳو . پاڻ ڏهه سال خلافت ڪيائون
 انهي مدت ۾ ڪو اهڙو ڏينهن نه گذريو جنهن ۾ هڪ نه هڪ شهر فتح نه ٿيو هجي ۽
 گت جو مال نه آيو هجي . اهوئي جو مال وڏن وڏن بادشاهن ، قيصر ۽ ڪسري کان ورتو

جو حضرت ابو بڪر صديق رضي الله تعالى عنه جي فضيلت ۾ واردي آهي . ۽ هڪو هنڌ . ما صليت الله شيئا في
 صدره فوالاد صليت في صدره اي بڪر . يعني نه بدلتو آهي خدا تعاليٰ منهنجي سيني ۾ هڪ شيئي مگر جو پيئي وڌا
 منجهه سيني ۾ بڪر جي انهن چئن شين ۾ هڪ شئي آهي انهن ۾ آهي . معنيٰ ۽ محبت خدا تعاليٰ جو . ڪن تي صلاه

قي ويو، باوجود انهن سڀني ڳالهين جي، سندن نه هئد، توڪل، ڪثرت عبادت ۽ رياضت جو
 طمس بقوا لئو ٿو هو. عذابت جي وقت به سندن اهو ٿو ٿو قائم رهيو. بلڪ سرورن هر روز نرياد
 ٿيند وڃي ويو. سندن واقعت ۾ قرآن شريف جون آيتون سندن سرائي موافق ملزل ٿيون
 فر دوس آسپه واري ويجه آيتون ليکون آهن جي ڊيگه سبب موت نه ٿيون لکين. انهن واقص
 مان هڪ جنگ بدر جي قيدين جو معاملو ۽ ستر (پرده نشيني) اهل النساء جي چوڪن ۾
 پاڻ تمام غيريت وارا هئا حق گوئي، سري سريائي ۽ شريعت محمدي صلي الله عليه وسلم جي
 اجازت سندن جيئي (طبيعي) عادت هئي. هڪ روايت آهي ته فرمايو رسول الله صلي الله
 عليه وسلم **وَضَحَّ الْحَقُّ عَلَى نِسَائِنِ عُمَرَ** يعني حضرت عمر جي نريان تي سچ سچ ڪيو ويو
 آهي) پرڻ پيغمبر خدا صلي الله عليه وسلم فرمايو: **كُوكَاكَانَ بَصَرِي فِي بَيْتِي الْكَانَ عُمَرُ** جي
 مون کان پوءِ ڪو نبي ٿي ها ته بيشڪ عمر ٿي ها) ۽ پرڻ حضرت رسول الله صلي الله
 عليه وسلم فرمايو **إِنَّ الشَّيْطَانَ يَفْرُغُ مِنْ قَلْبِ عُمَرَ** (يعني شيطان بيشڪ امير عمر
 جي پاڇي کان ٽوڻي) انهي طرح حضرت رسول مقبول صلي الله عليه وسلم سندن پلائي ۾
 ايڪه حد يثون بيان فرمايون آهن جي وڌن ڪتابن ۾ ڏسڻ گهرجن.

سندن هڪ عادت مشهور آهي ته جڏهن مصر جو ملڪ فتح ٿيو، تڏهن عمر
 بن عاص جو حاڪم ٿيو، مصر وارن حضرت عمر فاروق رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي
 خدمت ۾ هڪ عريضو لکيو ته درياء نيل جي هئي عادت آهي جو سڀ ڪنهن سال هڪ ڪنول
 جو ڪري ان ۾ ٽا اچن ٻيون اهو خون هر سال ۾ اسان کي ڪرڻو ٿو پوي، جي انهن نشانن پوڻ ته
 درياء سڪل ٿو رهي ۽ هرگز نه وڃي. پاڻ جواب ۾ درياء نيل جي نالي تي خط لکي موڪليو
 ترجمو: **”الله تعالیٰ جي پانهي امير المؤمنين عمر جي طرف کان مصر جو درياء
 نيل ڏانهن واضح ڪجي ته جيڪڏهن تون هن کان اڳ وڃندو هئين هاڻ
 نه وڃ، جيڪڏهن تون نه وڃين ته الله تعالیٰ جو واحد ۽ ٻيڙ آهي
 توڻو هائيندو ۽ جڏهن تڏهو واحد ۽ ٻيڙ آهي انهي واسطي ضرور تڏهو
 اهو توکي جاري ڪندو.“**

جڏهن اهو خط مبارڪ درياء نيل ۾ اچڻ پيو ويو. تڏهن بنادير جي سورنهن
 هفت رائي چاچي آيو ۽ مصر وارن کان الله جل جلاله اها مصيبت حضرت عمر فاروق
 الحسن البصري في تحقيق المسائل حضرت خواجہ عبداللہ چالانور بہ حضرت شاہ آغا في ترميزہ ۱۳

رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي مڃاڻي هميشه لاءِ تاري چڙهي جواج ڌينهن تائين درياءُ
 نيل حضرت عمر فاروق رضی اللہ تعالیٰ جي فرمان جي تفصيل ڪندڙ آهي ۽ برابر
 دهنندڙ آهي ٿو - هي حضرت پيو خليفه سڳورو آهي ۽ امير المؤمنين جو لفظ پاڻ
 وضع فرمايائون - سندن مڏت خدمت جي ٿڌو سال ڇهه مهينا پنج ڌينهن هئي ۽
 ڪن جي قول تي ٿڌو ورهه ايڪهتر ڌينهن هئي . موافق عمر نبوي صلي الله عليه وسلم جي
 سندن عمر ۶۳ ورهه هئي - ۲۶ ذوالحج يا ۱۰ شعبان جي پاڻ شهادت کان مشرف ٿيا
 هي شهادت انهي رخصت کان ٿي جو صغير بن شعبه جي غلام نالي ابولؤلؤ نصراني کين
 اربعا يا خميس جي ڌينهن صبح جي نماز وقت ڏٺ جي هيٺان ڪيو ۽ محرم جي
 پهرين تاريخ پاڻ وفات فرمايائون - حضرت پيغمبر خدا صلي الله عليه وسلم جي
 روضي منوره ۾ حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي پاسي ۾ مدفون ٿيا - اِنَّا لِلّٰهِ
 وَ اِنَّا اِلَيْهِ رَا اِجْعُوْنَ - (جواهر علويہ)

حضرت شاهه عبدالعزیز محدث دهلوي قس سره تفسير سورة القصص
 آيت تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ جي هيٺان لکي ٿو ته حضرت رسول مقبول صلي الله عليه
 وسلم جي اصحابن ڪرامن ۾ حضرت امير المؤمنين حضرت عمر ۽ حضرت علي رضی اللہ
 تعالیٰ عنهما وڌائي ۽ عجب ڪري پاران پٺڻ ۾ لائين هو اڃا تين ته روايت آهي ته اسلام
 جو لشڪر جڏهن جهاد جي لاءِ نڪري ويندو هو تڏهن حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 پاران ارمان سودو وٺي غارين جي گهر ۾ اچي پهچائيندا هئا - حضرت زبير ۽ حضرت علي
 رضی اللہ تعالیٰ عنهما جن کي هيڪڙس ۾ آيو ته ڏرتي ۽ جو سخت گرمي ۾ پري کان
 هڪ شخص اٿن ڪاهيون ٿو اچي - عجب ڪريائون ته اهڙي گرمي ۾ علي شخص ڪير هوندو
 جڏهن ويجهو آيو تڏهن ڏٺائون ته حضرت امير عمر آهي رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 پچيائون ته اي امير المؤمنين اهڙي گرمي ۾ ڪيڏا آهن ويجهين - حضرت عمر فرمايو
 ته ڪو اٿن جي انن مان هڪ اٿن ويجهي پيو هو ، تنهنجي ڳولجڻ لاءِ ويوهوس -

هڪ سوداگر هڪڙي ڀرپٽ ۾ منزل ڪئي هئي - سندن ازال کي ويجهو سوراڻا هئا
 ۽ انهي سختي کان زمين تي پئي لڳي - حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ ان وقت اتي پهچيا
 سوداگر کي فرمايائون ته جي چوڻ ته ڪاڌائي وٺي اڃان آخر ڌائي وٺي آيا ۽ پيو به ڪارو

ضروري جو وليه سان لاڳاپو توڙي شهر مان وٺي ڪشادي پيشانيءَ سان ان
سو داگر کي اچي ڏنا ٿوڻ سو داگر تمام شڪر گندار ٿيو. حضرت عمر کي دعا ٿوڻ
ڪرڻ لڳو. سو داگر حضرت امير عمر کي سڃاڻو نه هوندو هئي ڪو وقت جو خليفو
آهي ڪجهه مدت کان پوءِ هن جي دل ۾ هي خيال وٺيو ته حضرت رسول الله صلي
الله عليه وسلم جو خليفو مديني شريف ۾ ٻڌڻ ۾ ٿو اچي ان وٽ وڃي توکي ڪها
جڏهن مسجد نبوي ۾ آيو حضرت امير عمر کي سڃاڻائين گهڻو عجب ۾ آيو ته
حضرت علي رضی الله تعالیٰ عنه جن حضرت عمر وانگر پنهنجي خلافت جي وقت
۾ ماڻهن جون خدمتون گهڻيون ڪندا هو اڄ به ان ۾ وڃي پاڻ اڀار وارن کان ڪنهن
هوانه اوهين ڦر آڻ پڙهيا ٿا هيو يا نه ۹ پوءِ هر روزه پاڻ اڀار ۾ وڃي قرآن شريف پڙهين
کي تحييد ڏيند اهو. رضی الله تعالیٰ عنهما.

حضرت عمر فاروق رضی الله تعالیٰ عنه جون ڪلامتون حد کان زياده
ڪتابن ۾ موجود آهن نموني لاءِ وعظ عزيزي تفسير سورة اهل هينان آيت
”وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عَلِمْنَا مَنَطِقَ الطَّيْرِ“ کان اوتاريان ٿو

خليفن بي رسول الجن والبشر فاروق اعظم حضرت عمر جن کي تسخير حضرت
داؤد ۽ سليمان عليهما السلام جي ايتري قدر عنايت ٿي هئي جا بيان ڪرڻ کان پاڻ
آهي. جئين هيڪر زمين سخت ڌڻ ٻڳي. حضرت امير عمر رضی الله تعالیٰ عنه
زمين تي پير ميار ڪرڻ کي ڦر ماڻڻ ٻڳو ته ”اي زمين آئون توي عدالت ٿو ڪريان
۽ تون لڏجڻ پئين.“ بنا د پير زمين ڌڻ کان پس ڪئي. پڻ روءِ نيل سڪي ويو هو سنڌ
خط سان جاري ٿيو. جئين بيان ڪيو ويو. پڻ عمر بن عباس خلافت جي وقت ۾
لشڪر جو سردار هو. هڪڙي غلام کي حوض جي پاڻيءَ جي ڪڇ ڪرڻ لاءِ امر فرمايو
هوا ٿوڻ. غلام هڪڙي حوض ۾ گهر پوءِ ٻڌڻ لڳو ۽ انهيءَ غوطن کان ٿڻ جي وقت ان غلام
هيءَ فرياد ڪيو ”وَاعْمَلْهُ“ (اي عمر سگور اچي پهچ) ان وقت حضرت امير عمر
سگور و مديني شريف ۾ جمعه جو خطبه تي پڙهيو. عين خطبي پڙهڻ وقت غلام
کي ورندي ۾ فرمايائون ”وَاعْمَلْهُ“ آخر اهو غلام پاڻي جي ٻڌڻ کان سندن برڪت
سان چوٽڪاري وارو ٿيو. پڻ ابو موسيٰ اشعري رضی الله تعالیٰ عنه کي اصطرخ

کان حضرت عمر فاروق رضو الله تعالیٰ عنه تانھن مديني شريف خط لکي موڪليو
 حضرت فاروق اعظم جواب لکيس ته اسين فوجي ڏينھن تڪبير جيوند اسون آھن
 پشون تڪبير چئجو - حضرت ابو موسيٰ اشعريٰ ٿو فرمائي ته انهي ڏينھن هڪ رڪيل
 تي حضرت عمر فاروق جي تڪبير جو آواز (الله اڪبر) ٻڌ وھون ڦلھ انهي وقت
 پاڻ ان پٽجي پيو ۽ فتح ٿيو - ۽ پڻ جڏھن ساريت ٺھاوندا فتح ڪرڻ لاءِ ويو هو
 ساريت جبل جي مٿان خوشي سان پئي گھميو - حضرت فاروق اعظم ان وقت مديني
 شريف ۾ خطبو پئي پڙھيو - خطبہ پڙھڻ جي وچ ۾ هي لفظ ڪم ۾ آندائون - يا ساريت
 الْجَبَلُ الْجَبَلُ (يعني اي ساريت جبل کان پئي پاسو ڪر جو هيٺان ڪا رڪاوٽ نٿي آھن)
 ساريت رضي الله تعالیٰ عنه حضرت عمر فاروق جو آواز ٻڌي خبردار ٿي ڪافرن کي قتل
 ڪيائين - جو اھار ديت عالم آشڪار آھي - انتهائين ملخصاً -

التجادر رگاۃ حضرت امير المؤمنين عمر بن الخطاب رضو الله تعالیٰ عنه

اي عمر فاروق سيني فاضلن جو تون اها	يا عمر فاروق سيني عادلن جو تون اها
صاحبن ۽ تابعن ۽ عاشقن جو تون اها	حضر صديق اکبر کان پوءِ امان تعين پيو
عابدن ۽ زاهدن ۽ ڪاملن جو تون اها	جڏهن اهو خدا ۾ محبت ۽ امان ٿي جو تون
هارفن ۽ عالمن ۽ عاملن جو تون اها	تو کي ٿي مصدق لوڪاني سند و موڪيو
سالڪن ۽ طالبن ۽ واصلن جو تون اها	تون رسول الله سچي سردار جو صديق ٿين
صاڙين ۽ ٽٽارين ۽ سالڪن جو تون اها	ايڪهت آيون حد شون شان ته جي ٿي
سڀ حليمين ۽ ڪريمين صالحن جو تون اها	نيل جو درياءُ ته ٿي خط شا جاري ٿيو
اوليائن انھيائن خائفن جو تون اها	اي سچا فاروق ته جي شام ۾ ڪٿي وڌي
رهنما ابرار جو ۽ عاجزن جو تون اها	راي ته جي شالتيون ٿي آيون ڦرن جو
فائقن ۽ واثقن ۽ رامجن جو تون اها	هند ۾ اڪثر محنت ٿي اسنڌ اولاد مان
آسرو تون ٿين عيلن ۽ متقين جو تون اها	خير و نيادين جامو کي ڪري حاصل ٿي
ڏاڪرن ۽ حاڪمن ۽ ناين جو تون اها	ڪين ديهاتي کي اطاعت سنڌ لڙي

حالات حضرت سيدنا عثمان ابن عفان رضی اللہ تعالیٰ عنہ

هي حضرت هادي گمراهان ، صاحب الحياء والعرفان ، جامع القرآن ، بنهي طرفين (والد و والده شريفة) كان شريف النسب آهون - جئين ته سندن والد شريف عفان پٽ ابوالعاص جو ، اهو پٽ اميه جو اهو پٽ عبد الشمس جو اهو پٽ عبد المناف جو ، جو دادو چوئون حضرت رسول مقبول صلى الله عليه وسلم جو آهي ۽ سندن ناني پاڪ حضرت رسول كريم جي سڳي نني هئي ، جنهن جو نالو پاڪ بيضا هو . سندن والده پاڪ اروى جو شجر وهن طرح آهي - بي بي صاحبہ نيائي كريم جي هئي اهو پٽ مريجه جو اهو پٽ حبيب جو اهو پٽ عبد الشمس جو اهو پٽ عبد المناف جو - ساڳو آهي طرح حضرت عمر فاروق رضی اللہ تعالیٰ عنہ جو شجر و مبارڪ پنهني طرفن سان حضرت رسول مقبول صلى الله عليه وسلم جي ڏاڏنگ سان ٿو ملي - جئين ته ڪعب جيڪو دادو آهي حضرت رسول مقبول صلى الله عليه وسلم جو ، ان کي ٻه پٽ هئا هڪ مراء ۽ ٻيو عدي - حضرت رسول مقبول صلى الله عليه وسلم جو شجر و مراء سان ٿو پيڳي ۽ حضرت عمر فاروق جو عدي سان - مطلب ته جناب رسول مقبول صلى الله عليه وسلم جي شجر لا مبارڪ سان ٻئي حضرات شيخين مليل آهن -

کين ڏي النورين جو لقب جو مليل آهي تنهن جا ٻه ٽي وجهه ڪن ٿا - پهر پونجهه مشهور ۽ معروف هي آهي ته جناب رسول مقبول صلى الله عليه وسلم جي دامادي جي شريف کان ٻه پيڙا مشرف ٿيا آهن - پهر يائين بي بي رقيه رضی اللہ تعالیٰ عنہا نيائي رسول پاڪ جي سندن نڪاح ۾ هئي انجي وصال کان پوءِ حضرت بي بي ام ڪلثوم همشريه بي بي رقيه جي سندن نڪاح ۾ آئي - جئين ته روايت آهي ابوهريره کان رضی اللہ تعالیٰ عنہ ته بعد وفات بي بي رقيه جي حضرت رسول مقبول صلى الله عليه وسلم حضرت عثمان رضی اللہ تعالیٰ عنہ کي غمگين ڏٺو ، حضور جن کيس فرمايو ته اي عثمان ! تنهنجو ڪهڙو حال آهي ؟ عرض ڪيائين هن کان وڌيڪ منهنجي لاءِ ڪهڙي مصيبت ٿيندي جو اوهانجي نيائي جي وفات ڪري منهنجو رشتو جيڪو اوهان سان هو قطع ٿي ويو - پاڻ فرمايائون اي عثمان ! تون ڪو خيال نه ڪر ، الله جل شانہ جيڪو ميل عليه السلام جي هٿان موڪلي ڪو به ڇڏيو آهي ته ام ڪلثوم همشريه رقيه جو نڪاح

تو کي ڪري ٿريان انهي ساڳئي مهري تي - پوءِ رسول الله صلي الله عليه وسلم حضرت ام ڪلثوم جو حضرت عثمان سان نڪاح ڪري ڏنو -

سيحان الله ! تمام اولاد حضرت دم عليه السلام جي ۾ هن قسم جي نعت ڪنهن کي به حاصل نه ٿي ، جو ڪنهن به ۾ نياڻيون بي جون پنهنجي نڪاح ۾ آنديون هجن - پڻ فرمايو رسول الله صلي الله عليه وسلم اصحابن کي بعد وفات حضرت ام ڪلثوم جي ، ته جي مون کي چاڻيه نياڻيون هجن ها ته هوند هڪ کان پوءِ بي نياڻي پاڪ حضرت عثمان کي ڏيندو ، هاڻ ها (ازالة الخفاء)

پوءِ وجهه هي آهي ، سندن سخاوت حالت اسلام ۾ قبل اسلام جي ۾ حد کان زياده هئي -

ٽيون وجهه ، پاڻ به هجرتون ڪيون اٿن هڪ ڀيرو حبش ڏانهن ، جو باعبال تشريف زميا ٿيا هو ۽ پوءِ ڀيرو مديني منوره ڏانهن -

چوٿون وجهه - حضرت خواجه امام رباني مجدد الف ثاني رضي الله عنه ، مڪتوب ۲۵۲ ۾ دفتر المعارف ۾ ارقام ٿا فرمائين ته حضرت صديق ۽ حضرت فاروق نبوت محمدي جو بار ڪندڙ آهن علي اختلاف المراتب ۽ حضرت علي ڪرم الله وجهه بواسطه مناسبت حضرت عيسيٰ جي ۽ علي جانب ولايت جي بار ولايت محمدي جو ڪندڙ آهن ۽ حضرت ذی النورين يا اعتبار برزخيت جي ٻنهي طرفن (نبوت ۽ ولايت) جو بار ڪڻڻ زماني وارا آهن - ٽي سگهي ٿو ته انهي سبب ڪري پڻ کين ذی النورين جو لقب مليل آهي -

حضرت عثمان سابقين اولين مهاجرين مان آهن ۽ انهن ڏهن اصحابن مان آهن جن کي بهشت جي بشارت مليل آهي ۽ انهن ڇهن مان آهن جن لاءِ حضرت عمر رضي الله تعالى عنه فرمايو ته انهن تي رسول مقبول صلي الله عليه وسلم راضي ٿيل آهي ۽ انهن مان آهن جو چوٿين درجه ۾ اسلام آندائون ۽ انهن مان آهن جو ساري عمر ۾ ڪڏهن نه سُڙ ڪري بيت گايائون ۽ نه ڪنهن ۾ اميد رکيائون ۽ نه ڪڏهن به سڄي عمر حياءَ جي ڪري پنهنجي قسم گناه کي هٿ لڌائون ۽ بعد اسلام جي سڀڪن جمع ٿي هڪ غلام آزاد ٿي ڪيائون - جي ڪنهن جمعي تي ناغو ٿي پيو ته ايندڙ

جمہور تي به علام تي آزاد ڪيائون۔ بلوئي جي دينهن تائين تخميناً ٻه هزار چار سئو
 علام آجا ڪيائون ۽ هر قسم زنا جي کان خواه آڳ جي خواه هٿ جي خواه زبان جي کان
 جاهليت خواه اسلام ۾ پير هيندو رهيا۔ مانگن جي پگهار اڳل پاڻ مقرر ڪيائون۔
 حرم سميت طحرت ڪرڻ جو شرف کين حاصل ٿيو۔ مسجد نبوي کي وڏي شان هاري
 کين خوب خدا جل و علا جو ايتري قدر هو۔ جو جڏهن ڪنهن قبر تي وينداهو،
 تڏهن ايتري قدر رٿنداهو جو سندن سموري ذرا هي مبارڪ آبي تي ويندي هي
 جيڪڏهن ڪو کين عرض ڪندو هو ته بهشت ۽ دوزخ جي ذکر ڪرڻ وقت ايترو نثار ٿو
 جيتري قدر قبر تي نثار ٿو۔ پاڻ فرمايائون ته قبر پهرين منزل آهي آخرت جي جي انهي
 جاء تي چوٽڪارو ٿيو ته اڳتي الله تعاليٰ سڀڪي آسان ٿو فرمائي ۽ جي اتي تڪليف تي ته اڳتي تڪليف
 جي مٿان تڪليف آهي۔

خلافت جي وقت ۾ چادر مٿن کان ڪري بنا وڃائي جي تڏي تي سمهندا هئا جو دنيا
 سندن بدن مبارڪ تي مينهندا هئا۔ پاڻ ايتري قدر صاحب حيات جا هئا جو جڏهن
 جناب رسول مقبول صلي الله عليه وسلم جي خدمت ۾ ايندا هئا ته حضرت جن پنهنجي
 بدن جي ڪپڙن کي ٽاهيندا هئا ۽ فرمائيندا هئا ”چونءِ حياءِ ڪيان مان ان آدمي
 کان جهڻن کان فرشتا حياءِ ٿا ڪن“ روايت ڪيو انهي حديث کي امام بخاري ۽
 پاڻ هميشه روري ۾ رهندا هئا ساري عبادت ۾ گذاريندا هئا۔ سندن
 سندن عبادت، حلم ۽ مهمان نوازي، بهادري ۽ ظالمن جي ظلم تي صابر ڪرڻ
 جون صفتون ٿوريون نه آهن جو هنن کي سگهان۔

سندن سخاوت جو مختصر بيان هن ٽڪي ٿو۔ مدارج النبوة ۾ آهي ته،
 تبوک جي جنگ ۾ اصحابن سگورن تي وڏي مصيبت ۽ تڪليف آئي چوڻ ڪين چاليهه
 متراون ويٺو هو ۽ موسم گرمي جي بالڪل سخت هئي جا بگور لهڻ جي مند هئي اهڙي
 وقت ۾ صحابن سگورن کي گهڻي دقت پيش آئي ان جو سبب هئي هونءِ روم جي بادشا
 کي ماڻهن ڪوڙي خبر ڏني ته جناب رسول الله جن وفات ڪئي آهي ۽ ان جا اصحاب
 ڏڪر جي ڪري تمام تنگ آهن، جنهن ڪري انهن تي چڙهائي ڪرڻ مناسب آهي۔ روم جي
 بادشا قباد نالي کي چاليهه هزار فوج ۽ لشڪر ڏئي مدد ڏيڻ لاءِ ڪيائين اها خبر

سرمذي عبد الرحمن بن سمره کان۔

مسند تي خلافت يار رهن دره بارهن مهيٺا ار رهن زينهن تي۔ سال اول
خلافت جي ۾ ترئي جو ملڪ فتح ڪيائون ۽ انهي سال ۾ نڪري جي بيماري عامي
پئي هئي۔ جنهن ڪري سال جو نالو سنه الزاعاف رکيو ويو ۽ انهي سال روم ۾ ڪيترا
قلعا فتح ٿيا۔ سال ٻئي ۾ سعد ڪوفي کي موقوف ڪرڻ فرمايائون۔ سال ٽئين ۾ مسجد
کي بالڪل ڪشادو ڪرڻ فرمايائون۔ جن جا گهر هئا انهن کي قيمت ڏئي راضي ڪيائون
انهي سال ۾ شاپور فتح ٿيو۔ سال چوٿين ۾ آذربايجان واديسر فتح ٿيو ۽ انهي سال
۾ افرিকা کي فتح ڪري گهڻي ٽٽ آندائون۔ هڪ هزار غاري کي ٻي ٽي هزار رگينيون آيون
پوءِ اندلس جو ملڪ مغرب ۾ آهي فتح ٿيو۔ سال پنجين ۾ ڪافج ڪانه تي۔ سال ڇهين
۾ قلخو فارس جو اسطغر فتح ٿيو۔ ۽ قساع به انهي سال ۾ مسلمانن قبضه ۾
آندو ۽ پيا به اهڙي طرح ڪيترا ئي شهر فتح ٿيا۔ انهي سال ۾ مسجد نبوي صلي الله
عليه وسلم وڌائي وئي۔ قسعين ^{قسمين} پتر گهر ايا ويا جن تي نقش ڪرايا ويا۔ ڊگهي حرم
شريف جي ۶۰ اها ۽ منڍ وان جو اها ڪيو ويو۔ سال ستين ۾ شهر
فيروز آباد ۽ پيو به ڪيترو خراسان جو ملڪ قبضه ۾ آندو ويو۔ نيشاپور، طوس،
سرخس، مرو ۽ بهق جا شهر پڻ انهي سال فتح ٿيا۔ انهي صدين ۾ دين جو بنياد
ايتري قدر ٿيو، جو اڻلهي طرف سرحد اسلام جي اندلس تائين پهتي ۽ اوڀر طرف ڪابل
۽ بلخ تائين پهتي ۽ اسلام جو لشڪر روم ۾ وڃي داخل ٿيو ۽ مسلمان ٻري توڙي عقي
لڙائي ۾ ڪافرن تي غالب آيا۔ عراق ۽ عجم ۾ خراسان جا ماڻهو جي هميشه خليفتن تي سان
فساد ڪندا ايندا هئا سڀ اسلام جا مطيع ٿيا۔ اسلام هر طرف پکڙجي ويو۔ مسلمانن
کي مال ايتري قدر هٿ آيو جو هڪ هڪ مسلمان ۾ هاجر توڙي انصار، جو رسول
مقبول صلي الله عليه وسلم جي وقت ۾ هڪ ماڻي جو محتاج هو، سو اسي هزار ۾ روم
۾ ڪوٺا ڪڍڻ لڳو۔ حضرت علي ڪرم الله وجهه کي به ايتري قدر ڪشادي تي جو
ڪيترائي غلام، عمارتون ۽ پنيون کڻي لائق سندن قبضه ۾ آيون۔ سندن ڪرامت
ايتريون گهڻيون آهن جو هڪ بيان ڪري نٿيون سگهجن
حضرت جن هڪ قسادي کي پڇيو ته مال ڏئي تعاليٰ تهنجا ٻئي هٿ پيروي

تو کي اکين کان اندوڪري ۽ جهنم ۾ داخل ٿيڻ - آخر توبه اهڙي طرح - ساڳي طرح
ٻيو شخص - جو سندن ڏاڍو دشمن هو، جنهن جو الله جل جلاله هن جهان
۾ منهن ڪارو ڪيو - پڻ هڪ شخص ساڻن خطبي پڙهڻ وقت بي ادبي ڪئي
آخر غيرت الهي ان تي تازل ٿي، جوان جي پيرن ۾ پگڙ پيدا ٿي ۽ آخر ڇيڙو ڦري ويو
سندن عصر مبارڪ ۸۲ ورهيه ٿي يا ۸۱ اڌي الحج ڏينهن جمع ۽ هڪ ٽولي
عبيد جي ڏينهن دشمنان خدا جي هٿاڻن شريف تلاوت ڪندي شهيد ٿيا ۽ الله
وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

هيءُ سمور و بيان اختصار سان فردوس آسپه تان آندو ويو، جو مولا ناعبد
دهلوي تاليف ڪيو آهي - واقعو شهادت جو بالڪل دردناڪ آهي وڏن ڪتابن ۾ درسي
حضرت سيد ناعثمان رضی الله تعالیٰ عنه جون ڪشفي گاهيون اهڙي قسم جون
ڪتابن ۾ موجود آهن جو عجب ٿو لڳي - وعظ عزيزي ۾ حضرت شالا عبد العزيز
عليه الرحمة هڪ نقل آندو آهي ان کي ايڪي اڪتفا ٿو ڪريان -

هڪ شخص وات ويندي هڪ عورت کي شهوت جي نظر سان ڏٺو، حضرت عثمان
ڌي النورين رضی الله تعالیٰ عنه جي خدمت ۾ آيو پاڻ ڏسڻ اٿي فرمايائون ته ماڻهن
کي حياءُ نه ٿو اچي، جو پنهنجن اکين مان سر ٽرنا جو ڳاڙو بند ۽ منهن جي مجلس ۾ ٿاچن
ان شخص چيو ته اي امير المؤمنين، جاء وحي پيغمبر ڪريو ڪان پوءِ اچي ٿو چا - فرمايائون
نه پر تون به ٿو آهي - پيغمبر خدا صلي الله عليه وسلم جن فرمايو آهي، "اَلْقُو قُرْآنَ النُّورِ
فَاِنَّهُ يَنْظُرُ بَنُو رَاسُلِهِ" (يعني جو مؤمن جي دانائي کان پوءِ تحقيق اهو ٿو ڏسي جن تي
نور جي وسيلي سان مڙي ٿي شين کي، اه

فائده ضروري - حضرت سيد ناعثمان رضی الله تعالیٰ عنه سڀني جنگين ۾ محاضر
۾ هيو آهي - مگر ٿڌا واري جنگ ۾ جو حضرت رسول صلي الله عليه وسلم جن کين
کين اجازت ڏني هئي، جو نياڻي پاڪ رسول پاڪ صاحب لولاڪ صلي الله عليه وسلم جي بيجا
هئي چاخر ۾ پاڪ حضرت عثمان ڌي النورين جا هئا - حضرت رسول مقبول صلي الله عليه
وسلم جن کين بد ڌارن جي اجر ۽ ثواب ۾ شريڪ ڪرڻ فرمايو ۽ کين جي مال مان پڻ کين
عطا فرمايائون - باقي جنگ احد ۾ جي ڪي اصحاب سڳورا رضی الله تعالیٰ عنهم واپس ٿي

ديا هو اچن محضرت سيدنا عثمان رضي الله تعالى عنه به شامل آهي. غير مذهب
 وارا ماڻهو انهي اعتراض کي بالڪل وڌو ڪري ٿا سمجهن مگر حقيقت ۾ انهن جي ڪم
 نهي آهي. اِنَما اسْتَرْزَلَهُمُ الشَّيْطَانُ جي معنيٰ پتر هي ان تي رازدار تقريرون ٿا ڪن. ٿا
 ڄاڻن ته حضرت انبياء علي نبينا وعليهم الصلوة والسلام لَا يَنَالُ عَهْدُ الظَّالِمِينَ
 جي فرموده موجب محصور ۽ پاڪ آهن جو هن ڳالهه کي هر مذهب جو ماڻهو قبول ٿو ڪري ٿو.
 حضرت سيدنا آدم علي نبينا وعليهم الصلوة والسلام ۽ ان جي حرم پاڪه رضي الله عنها
 جي باري ۾ به "فَاَرَلَهُمَا الشَّيْطَانُ" آيو آهي هاڻي جيڪو جواب هن جو سوا ساڄو آهي، پر حال
 حضرت سيدنا آدم علي نبينا وعليهم الصلوة والسلام جي باري ۾ الله جل وعلا فرمايو آهي
 "فَتَابَ عَلَيْهِ" ۽ اصحابن ڪرامن رضي الله تعالى عنهم جي باري ۾ فرمايو اٿس "وَلَقَدْ عَفَا
 اللَّهُ عَنْهُمْ". جڏهن ته في تعاليٰ جل وعلا لامه تاكيد ۽ قد تحقيق سان اصحابن
 سڳورن جي پيل کي بخشي چڪو، پوءِ چالاءِ، الاثمن ۽ طعن جا ٿين. انهي صورت ۾ ته
 حضرت سيدنا آدم عليهم الصلوة والسلام جي حق ۾ به اهو فرق بابت ۾ پير پور
 طعن ڪري سگهي ٿو. ڪيترائي ڪلمه خارج من اقولاهم ان يقولون الا ڪن بان

اهو جواب بالڪل مختصر ته ڪما لکيو ويو آهي آيت سڳوري هي آهي.
 اِنَّ الَّذِيْنَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ اِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ
 بِبَعْضِ مَا كَسَبُوْا ۚ وَلَقَدْ عَفَا اللهُ عَنْهُمْ اِنَّ اللهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ (الاحزاب)
التجادد در بار پير نوار حضرت سيدنا عثمان بن عفان رضي الله عنه

جامع القرآن ص ۱۰۰ جلوه عجيبي سخا
 حيث تنهجي تارڪن جي مؤمنان با
 توکي دامادي شريف آواز پو مصطفیٰ
 تاج ذوالنورين جو توکي پيو سوهين
 شان تنهجي کي وڌو ايو خلق هر دهر
 نور تنهن جي کان منور تر ٿيا سڀي اهل
 آچيو حضرت مجتد جو اما الا ولياء
 رب جي درگاه ۾ هي في سدا منور عا

آفتاب معرفت عثمان اما با حيا
 رهشاهه گرهان عيش و آسوا عارفان
 گفتگو کان آمتي عزت او هانفي چلوا
 في وڏي ڪار و فادرج عطا تنهجي صفت
 شان تنهجي کي ٿوسي دشمن پي ڪا پي
 حضرت مجتد فاروق کان پوءِ تون ياد
 حامل يار نيقت ۽ ولايت جو ٿين
 شان سنت تي رهائيد ڪنڀا سوا

نہ حضور جن حضرت علیؑ رحمۃ اللہ وجہہ جن کی بہ بی کنہ جو یا غنہ یا بائون، جین نہ
تو کمال فرق نہ اچھی، باء فی پر و سو نہ بی، ربو اللہ پاک، جی شانہو جی ذات فی پر و سو جی
حضرت جن جی بہادری حد کان زیادہ کتابین معتبرہ و موجودہ ثابت آھی، ہی قدرت
کچی لو، جنہوں کی سمجھا کان حد قطعہ چائش گھی۔

جنگ احد و حضرت شہید خدا کریمہ اللہ وجہہ ایتری قدر، کرشن در فی، جو حضرت
جبریل علیہ السلام حیران فی حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کی عرض کرش ہو نہ حضرت
علیؑ رحمۃ اللہ وجہہ ارمغان فی و ذی جان فشانی کری رہو آھی، حضور جن صلی اللہ علیہ وسلم
زمانہ "اِنَّهُ وِیَّ وَاَنَا مِنْهُ" (تحقیق اهو منہ جو آھی، آئون اهو آھیان)، حد جن جبریل علیہ
حضور جن صلی اللہ علیہ وسلم کان، اهو جملہ و تدرہن چوٹ بگو آنا منکما آئون
ادھا آھیان، ان وقت غیب کان آواز آید "لَا تَنْفِي الْاَعْيُنُ لَا سَيْفُ الْاَدِّ الْفَقَارُ" (ناہی کر
جوان مگر علی، ناہی کا ترار مگر، الْفَقَارُ كَذَا قَالَ شَيْخُ عَبْدِ الْحَقِّ مَحْدَث دہلوی فی لفظ

حضرت علیؑ رحمۃ اللہ وجہہ جو فرمود آھی تہ احد جی دینہن مونکی سورہن رخسار بگای
تہ بگوت کری آئون زمین فی کری پس، سپکھن پیوری رک آدمی خوب صورت خوشبو
مونکی اثار پی بہار یو جی فی چیا یین تہ دج کافر ذی قتل کر جو تون اللہ جل و علا و رسول
مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم جی اطاعت و آدین و اھی بی تو کان راضی آھن۔ جنگ جی
تراغت کان پو و جتھن اهو قصو حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم جی حضور و
عرض کیم تہ آھن پاٹ فرمایا تون تہ ان خوب صورت جو مہان و کھڑی ماٹھو جھڑو،
عرض کیم تہ دھیمہ کلی جھڑو (جو صحابی حضرت رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم
جو پاٹ فرمایا تون اهو جبریل علیہ السلام هو۔ کذا فی المذارج النبوی

حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم جو فرمود آھی تہ حضرت علیؑ رحمۃ اللہ وجہہ
جو مقابلہ خندق جی دینہن وار و افضل آھی، منہ جی سپی اُمت جی عملن کان قیامت جی
دینہن تابین کذا فی المذارج۔

پٹ مشین کتاب و آھی تہ حد تھن لشکر رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم جی
فی دار دقتو تہ آھن خیر و کیترا فی و دما مضبوط قنہا نہیل ہوا جنہن و تھو ہار سوار
ذی جل و علا جی فضل سان حضور جن صلی اللہ علیہ وسلم جی دعا سان سمورا قلعا قرح تیا

باقي هڪ قلعي ۾ رهيو جنهن جو نالو غموص هو. اهو سڀئي قلعي کان وڌيڪ مضبوط هو جنهن
 جي فتح حضرت شاه وليت ڪرمه الله وجهه جي نصيب ۾ سونوارل کان وٺي الله جل جلاله
 سرڪائي هئي. حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ هڪ ڀيرو ۽ حضرت عمر فاروق
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ ٻي ڀيرا پڻ انهي قلعي تي ڪشريف فرمائيا هئا حضرت رسول الله صلي
 عليه وسلم جن کي ان وقت مٿي جي سور جو عار ضرور هو، پاڻ رات جو فرمايائون ته سپاڻي
 نيشان انهي کي ڏيندس جو الله جل و علا ۽ رسول الله صلي الله عليه وسلم کي دوست ٿو
 رکي ۽ الله تعالیٰ جل و علا ۽ رسول الله صلي الله عليه وسلم ان کي دوست ٿا ڪن. سپاهي
 ڪام رضوان الله تعالیٰ عليهم اجمعيڻ اها بشارت ٻڌي منتظر هئائين ته هو وڳو ڪامت جو
 ڪنهن کي عطا ٿيندو. حضرت علي ڪرمه الله وجهه کين اٺ سبب مديني شريف ۾ هلڻ
 هواء خود بخود اوچتو کين ارادو ٿيو ته هڪ کان چار اٿس چڱو نه آهي ۽ حضرت رسول الله
 صلي الله عليه وسلم جي جدا ٿي سهڻ به محال آهي تڏهن ڪري اناهن روانا ٿي اچي لشڪر اسلام
 جي ۾ وار ٿيا. جڏهن حضرت رسول الله صلي الله عليه وسلم جن کي پئي تڏهن کين فرمايائون
 ۽ هٿ سندن وٺي سندن مٿو مبارڪ پنهنجي ران تي رکيا ٿون ۽ مٿي مبارڪ پنهنجي
 سندن اکين مبارڪ تي لاتائون انهي وقت کين جو سڀ سور ۽ اوتڻ دفع ٿي ويو ۽ کين
 پوري شفا حاصل ٿي. حضرت رسول الله صلي الله عليه وسلم جن کين پنهنجي مٿي تي
 ۽ ذوق الفقار عطار مٿي. نشان سندن هٿ ۾ ڏنائون ۽ کين فرمايائون ته پئي نه نهارجين
 الله تعالیٰ جل و علا توکي فتح نه ڏئي. عرض ڪيائين تڏهن سان ڪهڙي ڳالهه ٿي ٿاڻي ڪريان
 فرمايائون صلى الله عليه وسلم ڪلمه ٿي. يعني اول انهن کي ايمان جي هدايت ڪري ته
 مڃن ته پوءِ ٿاڻي ڪري ۽ هدايت ٿي هڪڙي شخص جي آهي هئا بهتر آهي هن ان ڳالهه کان
 حاصل ڪلام. حضرت علي ڪرمه الله وجهه قلعي غموص وٽ آيو ۽ زمين تي نشان
 ڪري ڪيائين ان وقت هڪ عالم يهودي ڪاٺ پڇيو ته اي نشان وارا تهن جو تلو چا آهي
 پاڻ فرمايائون علي بن ابي طالب (ڪرمه الله وجهه) ان يهودي پين کي خبردار ڪيو
 هن شخص جو حال توريت ۾ ٽڪيل آهي، هي وڏو بهادر آهي، بنا فتح ٿيڻ جي پوئتي موٽ
 واپس نه آهي. پر يهودي جي انهي ڳالهه جو ماڻهن تي اثر نه پيو. حارث نالي هڪ ڳوٺ
 بهادر جو مڙجڻ جو پيء هو. جنهن جي هٿ ۾ ٽن منهن وارا وٺيڙو هئو اسلام جي

لشکر کی کاہ کری آيو ۽ ڪيترين مسلمانن کي شهيد ڪيا ٿي. - جڏهن حضرت شاهه ولي الله عظيم
وجھه جن انجي بهادري ڏي مٿس حملو ڪيو ۽ هڪڙي ڦڙڪ سان ان کي جهنڊ ۾ پھچايائون
وري ان يهودي جو پاءُ ڦرجٽ وڌي تڪڙ سان ميدان ۾ آيو. حضور جن ان جي ناپاڪ
روح کي به جهنڊ ۾ داخل ڪيو ۽ تنهن کان پوءِ ست بهادر هڪ ٻئي پٺيان آيا تن کي بددخ
ڏي انهن سر وانگر ڦرمائون. - حاصل ڪلام جڏهن حضرت شاهه ولي الله ڪرم الله وجهه
فتح فرمائي. - حضرت شاهه رسالت صلي الله عليه وسلم جي خدمت ۾ اچي حاضر ٿيا حضرت
رسول الله صلي الله عليه وسلم جن سندن استقبال جي واسطي تنبوکان ٻاهر تشریف فرما ٿيا
۽ کين پاڪي پائي پيشاني مبارڪ تي چمي ڏي فرمايائون ته ڪوشش نه ڪري مشڪور ٿي ۽ جي
بهادري جي موٽي خبر پهتي جنهن کي توتي راضي ٿيو آهيان حضرت علي ڪرم الله وجهه
ان وقت ڦڙڦ فرمايو پاڻ صلي الله عليه وسلم جن کين فرمايو ته هي ڦڙڦ غم جو آهي يا خوشي جو
عرض ڪيائون ته خوشي جو ۽ ڇو نه مون کي خوشي ٿئي جو توهين مون کان راضي ٿيا آهيو
حضور جن صلي الله عليه و آله وسلم جن فرمايو ته آءٌ رڳو توکان راضي نه ٿيو آهيان
بلڪ الله تعاليٰ جل شانہ ۽ جبرئيل عليه السلام ۽ ميڪائيل عليه السلام ۽ سفيان
توکان راضي آهن. حضور جن صلي الله عليه وسلم سندن شان ۾ ڪياريون بشارتون
فرمايون آهن جن مان ڪي مختصر ڪجن ٿيون.

۱- اِنَّ اِلَهَ الْخَفَا ۽ يُبَيِّنُ اَنْسَ تَه ۽ هِيڪر حضور جن صلي الله عليه وسلم حضرت سيد النساء
راضي الله تعاليٰ عنها ڏهن مخاطب ٿي فرمايائون ته آئون ۽ تون ۽ علي ۽ حسن ۽ حسين
قيامت جي ڏينهن هڪ جاءِ تي هوند اسون. ابو سعيد خدري کان روايت آهي ته فرمايو
رسول الله صلي الله عليه وسلم ته جي آيو آهي مون تي ته علي ۽ مٿي صفين آهن سَيِّدُ الْمُؤْمِنِينَ
امام المتقين ۽ قائم غي المجهلين (سرهن آهن بي جن جا وضوء وارا عضو اقامت جي
ڏينهن ۾ چمڪندڙ هوندا) حضرت عبد الله بن مسعود کان روايت آهي ته فرمايو رسول الله
صلي الله عليه وسلم ته علي جو منهن ڏسڻ عبادت آهي. حضرت عمر فاروق جو فرمودو
آهي ته حضرت علي ڪرم الله وجهه ۾ ٽي پٽيون آهن جي مون ۾ نه آهن. هڪ ته حضرت
علي ڪرم الله وجهه حضرت سيد النساء جو خاوند هيو. ٻيو ته ان کي رسول الله صلي
عليه وسلم سان گڏ مسجد شريف ۾ سڪونت حاصل ٿي. ۽ عيال سان رهڻ جائز ٿيو.

ثبوت تہان کی خیر بی جنگ ۾ نشان ملیو - حضرت ابن عباس جو فرمودو آھی جو حضرت علی کرمہ اللہ وجہہ کی فی فرمایا یئن تہ چار نوم پلا یون آھن جی بی گھنھن ۾ نہ یون لین ، هڪ تہ نشان (جھنڊو) کڻو سپڻکنھن جھاد ۾ - بیونہ صبر ڪرڻ ڏينھن احد جی ، ثبوت غسل آدیث حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم کی ، چوٿون تربت مبارک ۾ لاهڻ -

حضرت زید بن ارقم کان روایت آھی تہ فرمایو رسول الله صلی الله علیه وسلم تہ جو شخص ارا دور ڪري تہ مون وانگی سڀائی گذاری ۾ مونی وفات ڪری ۽ جنت الخلد جنھن جو مونی واعد وڌو دیو آھی ان ۾ داخل ٿی ان کی گھر جی تہ دوست ڪری علو (کرمہ الله وجہہ) کی جو دوستی علی کرمہ الله وجہہ جی هدايت کان نہ ٿی ڪیری -

تبیین ضروری :- دوستی هن کی چئبو آھی ، جو پنھنجی محبوب جا ڪم ان جی فرمودن ان جی همت ڇڏت کی دوست ڪری ۽ جیڪی ان محبوب جا دوست هجن تن کی دوست ڪری ۽ جیڪی ان جا دشمن هجن انھن کی دشمن سمجھي -

معلوم ڪرڻ گھرجی تہ حضرت شاه کرمہ الله وجہہ بیعت قبول ڪرڻ فرمائی تھن خلائق سڳورن جی دینی ڪمن ۾ شریڪ حال رہیا ، انھن جی خلافت ۾ وزیر رہیا ، انھن ٽن یارن سان نماز جمعہ ۽ جماعت ۾ چوڏھن ورھن تائین انھن جی ڀڃڻ اقتدار ڪیائون ۽ جھادی ڪمن ۾ شریڪ ٿی رہیا ، تھن ۾ خلافتن ۾ ، جو مال غنیمت جو آئندو هو ، ان مان حصو وٺڻ فرمائیندا هو ۽ ان مان کائیندا ۽ پچائیندا ۽ وڪیرا هوا ۽ پنھنجی اهل عیال کی کارائیندا هو ۽ خوشی ۽ رضا سان پنھنجی نياڻی پاڪ حضرت ام ڪلثوم رضی الله تعالیٰ عنھا جو نکاح حضرت عمر فاروق رضی الله تعالیٰ عنھ کی ڪری ڏیڻ فرمایائون ۽ پنھنجن فرزندن فی نالا مبارڪ ابو بکر ، عمر ۽ عثمان ، ٽن یارن جا مرکیائون ۽ حضرت عمر فاروق رضی الله تعالیٰ عنھ حضرت سیدنا امام حسین صلی الله عنھ کی حضرت بیبی شہر بانور رضی الله تعالیٰ عنھا ڏنی ، جو حضرت امام حسین رضی الله تعالیٰ عنھ نڪاح ۾ قبول ڪرڻ فرمایا ، اھا پاڪ دامن حضرت عمر فاروق رضی الله تعالیٰ عنھ غنیمت جی مال سان آندی هئي جا شہزادی فارس جی بادشاهہ یند ڇوڏی نياڻی هئي ، اھا پاڪ دامن رضی الله تعالیٰ عنھا والدہ پاڪ حضرت سیدنا امام زین العابدین

رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي آهي۔ هاڻي انصاف غور ڪري ته جي حضرات تي يار سگورا ڪي
 ۾ يا ظالم يا غصب ڪندڙ هجن هاڻي هن مذهب اهل تشيع وارن جو گمان آهي هڪ الله
 پوءِ انهن جو جهاد ڪا اڻهون جائز ٿي سگهي هاڻي انهن جو جهاد ۾ مال آيل ڪي نه
 حضرت علي ڪرم الله وجهه ڪيئن قبول ڪن هاڻي انهن جي پٺيان نماز چوڻهن
 ۾ اهڙن جي جهاد ۾ جا عورت پندڙي آهي، حضرت سيدنا امام حسين رضی اللہ تعالیٰ
 ڪي وٺ ڪيئن درست ٿي سگهي ها۔ حضرات اهل تشيع غور ڪري خيال ڦهلائڻ نه
 چاهي هاڻو ستي حضرت جناب شاهه دلايت ڪرم الله وجهه جي آهي جو سندن عبادت
 ۾ ڪاڏي ريتي ۾ سموري ڪم ڪي خراب ڪرڻ ٿا ڪن ۾ قيامت تائين ساواڻ سگور
 جي نسل سهڻي ۾ پاڪ ۾ ذوق وجهڻ ٿا ڪن۔ ”سُبْحَانَكَ هَذَا أَبُوتُ عَظِيمٌ ط
 حضرت علي ڪرم الله وجهه کان روايت آهي ته فرمايو مون کي رسول الله صلي الله
 عليه وسلم، فرماي آهي! تنهنجو شان عيسى عليه السلام واري آهي۔ ان سان يهودن
 بعض ڪيو ايتري قدر جوان جي والده شريفيه تي (ڏي مريم) بهتان ۾ ڪيائون ۽ دوست
 ۾ ڪيو ان کي نصارن ايتري قدر جو پيدا ڪيائون ان ۾ اهڙيون ڳالهيون جي، نه هيون
 ان ۾، جهڙوڪ حضرت عيسى عليه السلام کي خدا جل جلاله جو پٽ چوڻ لڳا ۽ ان جي
 والده کي خدا جل جلاله جي زال چوڻ لڳا۔ خبردار! مرهيج اي علي! تنهنجي سڳي
 ۾ جماعتون هلا ڪئي وڃن ٿيون۔ هڪ اها جماعت، جا توکي حد کان زياده دوست
 ۾ ڪندي ۽ پيدا ڪندي توڻي اهي ڳالهيون جي توڻي ڪين آهن (اشارو ۾ افسوس ٿا انهن)
 ٻي اها جماعت جا بعض ڪندي تو سان، يعني دل ۾ تنهنجي پڇڻي ۽ قابليت جو انڪار ڪندي
 (اشارو ۾ خارجن ٿا انهن)۔

حضرت شاهه ڪرم الله وجهه جي ڪرامتن مان هڪ هي ڪرامت آهي جو هڪ
 حضرت رسول الله صلي الله عليه وسلم سندن هنج ۾ سر مبارڪ ڪري آرام ۾ هو
 شاهه دلايت ڪرم الله وجهه نماز ٿيهر جي ڪانه پڙهي هئي، اگر چه وقت تنگ ٿي ٿيو مگر
 ادب جي ڪري حضرت جناب صلي الله عليه وسلم کي سد مان نه اٿار يا ٿون۔ نيٺ سج ٿي ويو
 پوءِ جا ڳوٺ رسول الله عليه وسلم ۾ ڪين معلوم ٿيو ته نماز ٿيهر حضرت شاهه دلايت ڪرم
 پڙهي آهي۔ پوءِ درگاهه رب تعاليٰ جي ۾ رڳو ٿا ڪن يا ٿون۔ يا الله! جل جلاله جي علي تنهنجي

بندگی نہ ہو نہ سري سچ کي اپار سچ بنا دیر اپری آیو۔ حضرت علی کرمہ اللہ وجہہ نماز پڑھی
 صولفق ما آندوا ثمر تهیگی تی پھر تی نماز کان پوء ابو الحسن و عطفی کیرا لہاسی
 حدیث ۴ اہل بیت جي پلائی جو بیان تی کیا یکن، ان وقت عراق جي مسائین جي وڈی
 جماعت حاضر هئي، اوچتو هڪ ڪر ظاھر ٿيو، سچ گم ٿي ويو، خلق کي گمان آیو ته سچ لھي ويو
 آھي، پوءِ واعظ ڪندڙ منبر تي سچ ڏانھن اشارو ڪري ھي تی بیت پتر ھو ڳوچن جي
 مخو ھينين آھي۔ تہ ڏيئي جي توفیق سان آءُ حضرت مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم ۽ حضرت مرقس
 کرمہ اللہ وجہہ ھي مرح ڪري آھان، اي سچ ٿون نہ ٿيگہ ٺڪري ٿيڙو ٿي ۽ حضرت
 رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم جي آل پاڪ جي تعريف پتر۔ حاضر جماعت ڏٺو ته سچ
 ٺڪري ٿيڙو ٿي پئيو۔

ازالہ الخفاء ۾ لکيل آھي تہ اصبح تي فرمايو ته آئون حضرت علي کرمہ اللہ وجہہ
 سان گڏ ڪر بلا جي ميدان ۾ آيس پاڻ فرمايائون نہ ھن جاء تي اھل بيتن جا نہ ھئا
 پھن جاء تي انھن جو اسباب رکيو ويندو ۽ ھن جاء تي انھن جو رت وھندو۔ ھڪ
 جماعت آل رسول صلی اللہ علیہ وسلم جي قتل ڪئي وئي ۽ جن لاف زمين ۽ آسمان ۾ ٿيندا
 ۱۰۰ ۽ پڻ سندن ڪراھن مان آھي تہ ھيڪ پاڻ ڪو گھنگو تي فرمايائون تہ ھڪ شخص کان
 چوڻ ٿيگہ ٿون ھوڙو آھين، پاڻ الڳي فرمايائون تہ جي ٿون سچو آھين نہ چاڻوڪي بدعا
 ڪريان، ان چيو ته بيشڪ ڪريائون ان کي بددعا ڪيائون ۽ ھو ريگہ ٿي پيو۔ خلافت جي
 وقت ھر ھر ريزيت اھل جوخرا انو قورن کي ايتري ڏس ٿو ڏيندا ھو ۽ ھن ڪھن ٿيو
 ڏيئي چڻا پو آھي پوء نماز پتر ھند آھو۔

سندن شھادت جو واقعو بالڪل دردناڪ آھي، جنھن جو تفصيل وڏن ڪتابن ۾
 ڏسڻ گھرجي۔ جنھن جھيٺ کين شھيد ڪيو، اھو اصحق مادر آڻي، پندرہين مار شوخ
 زبان، ولد شيطان، نالي ابن ملجم خاسر جي مذهب ٽيليگھ امانه والغضب ھو جنھن
 قطام نالي ھڪ خارجي عورت جي چوڙ تي کين شھيد ڪيو۔ ھي واقعو ڪوفي ۾ ٿيو آچر
 جي رات ھئي جو سندن روح ھر فتوح جنت عدن ڏانھن شرف فرمايو۔ انا ڳوڙا
 اڪيہ تر اچئون ط۔ سندن ڏينھن خلافت جا چار ورہ نومھينا ٽي ماڳي خلافت ۾ ۵۵ يا
 مھينا مھيل ھيا اھي سندن امام حسن رضو اللہ تعاليٰ عنھو پوء ڪري خلافت حضرت

امیر معاویہؓ جي حوالي ڪئي . حضرت امام حسين رضی اللہ تعالیٰ عنہ ، عبد اللہ بن جعفر
 ۽ محمد بن حنفیہ رضی اللہ عنہم جنازہ نماز پڙهي ۽ امامت حضرت امام حسن
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ ڪئي . ڪوفي جي شھر ۾ کين دفن ڪيو ويو ، مگر خارجي جي خوف کان
 نيشان تربيت پاڪ جو نه ڪيو ويو . عمر سندن ۲۳ ورهه هئي . ابن ملجم قاتل شاهه ولي
 ڪرام الله وجهه جي لاءِ حضرت امام حسن رضی اللہ تعالیٰ عنہ قتل ڪرڻ جو حڪم ڏنو
 پوءِ ان شيطان نظير ولد الخنزير جا هٿ پير ڪپيا ويا پوءِ باهه ساڙي ڇڏيائون
 خيبر التيمان والخيبره (درڪ الحارب في مناقب ائمه العظمى)

حضرت خواجه امام رباني مجدد الف ثاني قدس سره الله ستره النوراني مکتوبات شريفي
 جي جلد ثاني ۾ ڏنل المعرفت مکتوب نمبر ۲۵ ۾ ارقام تافري ماڻن ٿا ڏي ۽ پيءُ حضرت امير
 علي ڪرام الله وجهه جڏهن ٿرولائيت محمدي صلي الله عليه وسلم جو بار ڪٽندڙ
 آهن علي صاحبها الصلوة والسلام والتحية قطبن ابدان ۽ اوتادن جي اولياءُ
 گوشه نشين آهن ۽ ڪمالات ولانيتن ۾ غائب آهي ، انهن جي مقامن جي تربيت
 ۽ انهن کي جيڪي مقام ۽ درجا ملن ٿا ۽ ترقي حاصل ڪن ٿا ، اهو سچو ڪو حضرت شاه
 ولایت ڪرام الله وجهه جي حواله آهي . امداد يعني مددگاري ڪرڻ سندن هٿ ۾ آهي
 سرور قطب الاقطاب جنهن کي قطب مدار ٿو چئجي ، اهو سندن قدم هيٺان ٿور هي
 قطب مدار سندن نگهباني ۽ سرعايت جي وسيلي سان پنهنجي مشڪلن کي سرانجام
 ۾ ٿو ڪري ۽ عهد و مداريت جو سندن وسيلي حاصل ٿو ڪري ، حضرت فاطمه رضی اللہ
 تعالیٰ عنها ۽ حضرت ايماني رضی اللہ تعالیٰ عنهما پڻ انهي مقام ۾ حضرت امير رضی اللہ
 تعالیٰ عنه سان شريڪ آهن . انتهى ملخصاً .

پڻ حضور اقدس حضرت امام رباني مجدد الف ثاني رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 دفتر نبي مکتوبات شريفي نور الحقائق مکتوب نمبر ۳۶ ۾ ارشاد تافري ماڻن ٿا ٿا
 اهو ڪو وڏو جاهل هوندو ، جو اهل سنت جماعت جي مذهب وارن کي حضرت امير
 ڪرام الله وجهه جي محبت مان نه ڄاڻندو هوندو ۽ محبت حضرت امير ڪرام الله
 وجهه جي کي رفض سمجهڻ جهڙو آهي . اها محبت رفض نه آهي . بلڪن خلائق
 رضی اللہ عنہم کان پيار ٿيڻ رفض آهي ۽ پيار ٿيڻ اصحاب سگور رضی اللہ

جي شان کان بالڪل بچڻ و ڪم ۽ لائق صلاحيت جي آهي. حضرت امام شافعي رضوان الله
 عند تو فرمائي. **كُو كَانَ رَفُضًا حَبْلًا مَعِي** فَلَيْسَ هَذَا التَّقْلِيدُ رَافِضٌ
 (يعني جيڪڏهن محبت ال رسول مقبول صلي الله عليه وآله وسلم جي رافضي چوڻ ۾ اچي
 ته پوءِ پڻي نه چڻ ۽ انسان منهنجي هيئن ئي اقرار تي شاهد رهن ته آءٌ رافضي آهيان)
 مطلب نه محبت ال محمد صلي الله عليه وسلم جي رافض نه آهي جيان ته علماء
 گه ان تائين رجي انهي محبت کي رافض چوڻ ۾ اچي ته پوءِ اهڙي قسم جو رافض
 بچڻ و نه آهي ۽ چو ته رافض جي بچڻ اڻي هن سبب ڪري ثابت آهي جو هو پڻ اصحاب
 سگورن رضوان الله عنهم کان بيزار تارهن نه هن ڪري جو محبت اهل بيت جي اٿل
 پوءِ محبت اهل بيت رسول جا عليه و عليهم الصلوة والتسليمات حقيقت ۾ اهل
 جماعت جا آهن ۽ اهل بيت رضوان الله عليهم جي جماعت ۽ تابع به آهي اهل سنت
 جاما ٿيو چڻيا. تنهنجا جو اهل بيت رسول مقبول عليه و عليهم الصلوة والتسليمات
 جي محبت جي دعويٰ تائين ۽ پاڻ کي اهل بيت رضوان الله عليهم جي جماعت مان ناسمجھ
 جيڪڏهن آهي اهل بيت رضوان الله عليهم جي محبت تي قائم رهن ۽ پڻ اصحاب سگورن
 رضوان الله عنهم کان بيزار نه رهن ۽ تعظيم ۽ توقير حضرت پيغمبر سگوري جي مٿي
 اصحابن عليه و عليهم الصلوة والسلام جي ۽ انهن جي اختلافن کي چڱي معنيٰ تي
 حمل رکڻ پوءِ بيشڪ داخل اهل سنت جماعت ۾ ٿين ۽ خارجين ۽ رافضين جي ٿوري
 کان نڪري ٻاهر پون. چو ته اهل بيت رضوان الله عليهم جي محبت کان بيزار ٿيڻ خارجي
 ٿئي آهي ۽ اصحاب سگورن جي محبت کان بيزار ٿيڻ رافضي ٿيڻ آهي ۽ محبت
 رکڻ اهل بيت سگورن رضوان الله تعالى عنهم جي ۽ تعظيم ۽ توقير ٿيڻ مٿي اصحاب
 ڪرامن رضوان الله تعالى عنهم کي اهل سنت جماعت مان ٿيڻ آهي. خارجين ۽ رافضين
 جو بنياد حضرت پيغمبر جي صحبتين سان بغض رکڻ آهي. عليه و عليهم الصلوة
 والتحيات ۽ بنياد اهل سنت جماعت جو حضور اقدس جي صحبتين سان محبت رکڻ
 آهي عليه و عليهم الصلوة والتسليمات والتحيات.

عاقلي موصفي انهن جي حق تي هرگز اصحاب رضوان الله عليهم جي بغض کي
 قبول نه ڪندو ۽ پيغمبر جي دوستي سبب مٿي کي دوست رکندو عليه

وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالتَّحِيَّاتُ - قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَنْ أَحَبَّهُمْ قَبِلْتُ
 أَحَبَّهُمْ وَمَنْ أَبْغَضَهُمْ قَبِلْتُ أَبْغَضَهُمْ وَأَمَّا الْوَرْدُ مِنْ تَرْجَمِهِ (روايت رسول اللہ
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم، جو شخص دوست توں کی انھن کی پوء سببان دوستی منہجی
 دوست توں کان مان انھن کی وجود دشمن توں کی انھن کی پوء سببان دشمنی منہجی
 دشمن توں کان انھن کی -) وری مثنیٰ گالہوئی اچی چئون تانہ چالاء اہل بیت رضی اللہ
 عنہم جي محبت جي نہ طرٺ جو گمان اہل سنت جماعت وارن جي حق ۾ کيو وري چوہ
 محبت اہل بيت جي رضی اللہ تعالیٰ عنہم رھن بزرگوارن اہل سنت وٺ جزو ایمان جو
 آھي ۽ سلامتي خاتمي جي، اہل بیت رضی اللہ عنہم جي محبت تي قائم رھڻ سان قائم رکي
 اٿن ۽ والد بزرگوار رحمة اللہ علیہ هن فقير (مَجِدُّ اَلْفَا ناني رضی اللہ عنہ) جو علم
 ظاهري ۽ علم باطني جو عالم ھيو۔ گوشتا وقت اہل بیت رضی اللہ عنہم جي محبت ڪرڻ
 جي ترغيب ڏيڻ فرمائيندا آھيا ۽ فرمائيندا آھيا ته هن محبت کي خاتمي جي سلامتي ۾ وڌو
 دخل آھي ان جي رعايت چڱي طرح ڪرڻ گھرجي۔ سندن مرض موت ۾ ھي فقير (مَجِدُّ
 اَلْفَا ناني رضی اللہ عنہ) حاضر ھو۔ جڏھن سندن پويون وقت ٿيو ۽ هن جھان جي
 توڙي پروڙ رھين، فقيران وقت کين (جو گفتگو محبت اہل بیت رضی اللہ تعالیٰ عنہم جي
 باري ۾ فرمائيندا آھيا) ياد ڏيار ۽ ان محبت بہ نسبت کائڻ پيئڻ پاڻ انھي بي خودي
 فرمايائون ته اہل بیت رضی اللہ تعالیٰ عنہم جي محبت ۾ غرق آھيان۔ شڪر خدا ڪر
 وڃڻ جو ان وقت بچاؤ آندو ويو۔ بہر حال محبت اہل بیت رضی اللہ عنہم جي اصول
 اہل سنت جو آھي۔ مخالف انھي حقيقت کان غافل آھن ۽ انھن جي وچولي محبت کان
 جاھل آھن۔ انفرادي طرف کي پاڻ اختيار ڪيائون ۽ پيوسپ ٽيوريٽ سمجھي انھن کي
 خارجي مذهب سمجھيائون، ھي نہ ڄاڻائون تہ اولاد ۽ ٽيوريٽ جي وچ ۾ ھڪ حد
 وچولي آھي جاحق جو مرڪز آھي ۽ صدق جي رھڻ جي جاءِ ۽ اھو سھڻو مقام اہل سنت
 جماعت کي نصيب ٿيو آھي۔ شڪر اللہ تعالیٰ سَعِيَهُمْ۔

انھي ساڳي مڪتوب شريف جي پيچاڙي ۾ حضور اقدس خواجه امام رباني رضی اللہ
 تعالیٰ عنہ جن حضرات اہل بيت الرسول غليہ و علی آلہ وعلیہم الصَّلَاةُ وَالتَّحِيَّاتُ
 وَالْبَرَكَاتُ وَالتَّحِيَّاتُ جي فضيلتن ۾ ”اَخَاتِمَةُ الْحُسْنٰی“ جي عنوان ۾ گھڻي قدر لکڻ

فرمایا اے ان جو تم جہنم پھر تو کیا نہ۔ اِنَّ عَذَابَ الْبَرِّ كَانَ شَرًّا دیتا آہی نہ
 فرمایا حضرت رسول علیہ وسلم ^{اللہ} اِلَى الصَّلَاةِ وَالسَّلَامَةِ تہ جو دوست تو میری علی
 (کَرَّمَ اللہُ وَجْہَہُ) کی ان دوست رکھو مونی ۽ جنہن دشمن رکھو علی کَرَّمَ اللہُ
 تعالیٰ وَجْہَہُ) کی ان دشمن رکھو مونی ۽ جنہن رخا یو علی (کَرَّمَ اللہُ وَجْہَہُ) کی
 نہ چڑ رخا یا یئ مونی ۽ جنہن رخا یو مونی نہ رخا یا یئ حق کی (تعالیٰ و تقدس)
 ہی روایتوں سموریوں مکتوبات شریفہ اصل عربی میں لکھل آہن، ہفت فقط
 سند نہ تہ جہنم لکھو و جی تو۔ ۽ روایت کیو ترمذی ۽ حاکم ۽ صحیح کیو حاکم آہی
 روایت کی بریدۃ (رضی اللہ عنہ) کان تہ فرمایا حضرت رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم
 تحقیق امر فرمایا مونی حق جَلَّ وَ عَلَا چٹ شخص میں دوستی رکھو واسطی ۽ فرمایا
 حق جَلَّ وَ عَلَا تہ آٹون ہر آٹھن کی دوست تو رکھان۔ کن اصحاب کرام رضی اللہ عنہم
 عرض کیو تہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اُہی کھڑ آہن۔ فرمایا حضرت
 صلی اللہ علیہ وسلم تہ علی (رضی اللہ عنہ) آٹھن مان آہی۔ علی (کَرَّمَ اللہُ وَجْہَہُ)
 آٹھن مان آہی۔ علی (رضی اللہ عنہ) آٹھن مان آہی۔ اہڑی لہوئی فی اللہ فرمایا آٹون ۽
 ابوذر غفاری (رضی اللہ عنہ) ۽ مقداد بن اسود جو (رضی اللہ عنہ) ۽ سلمان فارسی
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ پڑ آٹھن مان آٹھن ۽ روایت کئی طبرانی ۽ حاکم مراد اللہ بن
 مسعود رضی اللہ عنہم کان تہ تحقیق فرمایا پیغمبر صلی اللہ علیہ وآلہ و آلہ
 علی کَرَّمَ اللہُ وَجْہَہُ "آٹھن عبادت آہی۔ استادھن حدیث شریف جو حسن آہی
 ۽ روایت کئی بخاری ۽ مسلم براء بن عازب رضی اللہ عنہ کان فرمایا یئ تہ تلومون
 رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم کی حالانکہ ہن حال ۾ جو حضرت امام حسن رضی اللہ
 عنہ سندن علیہ مبارک فی صیور ۽ ان وقت فی فرمایا آٹون علیہ و علی آلہ الصلوٰۃ و السلام نہ
 ای خداوند جَلَّ جَلَّ لہو: دوست تو رکھان آٹون حسن رضی اللہ عنہ کی، تون پڑ دوست رکھ
 ان کی۔ روایت کئی بخاری ابی بکرۃ رضی اللہ عنہ کان۔ چیا یئ ہندومون رسول خدا صلی اللہ
 علیہ وآلہ وسلم جن کی جو پاٹ منبر فی ہیا ۽ امام حسن رضی اللہ تعالیٰ عنہ سندر پاسی
 و شل ہو ہن حال ۾ حضور صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ماٹھن آٹھن ہک پیرو فی تلومون
 و ہری امام حسن علیہ السلام آٹھن ہک پیرو فی آٹون ۽ فرمایا آٹون تہ تحقیق ہی منہم جو

سید آہی رضی اللہ عنہ یہ امید آہی تہ خدا تعالیٰ جلّ شأنا عنہ انہی جی سببان پن
مسلمانن بن رگن جی جماعتن جی وچہ صلح دئی - روایت کئی تہ مذی اسلمت
پت نہ پید رضی اللہ عنہما کان تہ ذمہ پیغمبر خدا جی صلی اللہ علیہ وسلم
ہن حال ۾ جو حضرت امام حسن رضی اللہ عنہ ۾ حضرت امام حسین رضی اللہ
عنہ سندن پت راتن تی ہئا پوء زما یو آن سرور علیہ الصلوٰۃ والسلام تہ ہی
ہئی منہنجا پت آہن ۾ منہن جی نیائی ۾ رضی اللہ تعالیٰ عنہا جا پت آہن خلد
جلّ و علاؤن دوست نور کان ہان پنہین کی پوء تون پت دوست رک ہن
پنہین کی ۾ دوست رک انہی کی جیکو دوست نور کی ہان پنہین کی - تہ مذی حضرت
حضرت انس رضی اللہ عنہ کان روایت کئی تہ رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کا کہن
تہ اوهان جی اہل بیت رضی اللہ عنہم مان اوہان جی دوستی کنہن سان زیادہ زور آہی - یا
فرمایا تون حسن رضی اللہ عنہ ۾ حسین رضی اللہ عنہ سان - بخاری شریف ۾ مسند شریف
مسند پت محرمہ کان روایت کئی آہی تہ تحقیق زما یو پیغمبر خدا جی صلی اللہ علیہ وسلم
تہ فاطمہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا منہن جی گوشت جو تہ آہی پوء جو کاوترائی تو اہی کی اکل
تو مونکی - پی روایت ۾ آہی تہ بد تو اہی ۾ ناخوش تو کی مونکی جیکو بد تو جوی اہی کی
(رضی اللہ تعالیٰ عنہا) ۾ این ای تو مونکی جیکو این ای تو اہی کی - حاکم ابو ہریرہ
رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان روایت کئی آہی تہ تحقیق زما یو پیغمبر خدا جی صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم حضرت علی کرم اللہ وجہہ کی تہ فاطمہ رضی اللہ عنہا مونکی
زور پیا ری آہی تو کان ۾ تون مونکی بیان ور آہین ان کان - ۾ بخاری ۾ مسلم
حضرت بی بی عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا کان روایت کئی آہی تہ زما یو بی
عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا تہ ما اٹھن تحف ۾ ہدیت موکل جو ارادو تی کیا تون
ان دینہن ۾ جو عائشہ جی توت ہی (رضی اللہ عنہا) ان ۾ پیغمبر خدا جی رضا طلب تی
کیا تون ۾ فرمایا تین تہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم جی حرم پاک رضی اللہ تعالیٰ
عنہم جا بہ گردہ ہیا - ہیکری گردہ ۾ حضرت عائشہ بی بی حفصہ ۾ حضرت صفیہ
۾ حضرت سودہ رضی اللہ تعالیٰ عنہن ۾ بی گردہ ۾ حضرت ام سلمہ رضی اللہ تعالیٰ
۾ بیاحرم رضی اللہ تعالیٰ عنہن پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم جا ہوا پوء

حضرت اُمّ سلمہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا واری گروہ حضرت اُمّ سلمہ رضی اللہ عنہا کی
چیتو ته تون پیغمبر خدایہ کی چشمتہ ماٹھن کی فرما تین ته جیکو به هن کان پوءِ هن یومو
گھری ته جتی به رسول خدا جو صلی اللہ علیہ وسلم هجي اُتي مرکي پوءِ حضرت اُم
رضی اللہ تعالیٰ عنہا حضرت جن علیہ الصلوٰۃ والسلام جن کی اهو عرض کیو ته حضرت
سور عامه جن صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم جواب ۾ فرمایو ته حضرت عائشہ رضی اللہ
تعالیٰ عنہا جي باري ۾ مونکي ايذا نه ٿيو ۽ چو ته مون تي انهي حالت ۾ جو ڪنهن حرم پا
سان خواب ۾ ستل هجان وهي نه ٿو اچي ۽ مگر جي حضرت عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا ته
آهيان ته وهي به ابراهيم ٿو ۽ ته هن حضرت اُمّ سلمہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا چيو ته مون
اوهان جي ايذا ٿيڻ کان درگالا ربّ جلّ و علا جي ۾ توبه تائب ٿيس پوءِ وري انهن حرم
پاڪن جي ساڳي گروہ حضرت فاطمه رضی اللہ تعالیٰ عنہا کی گھرائي چيو ۽ کين پيغمبر خدا
صلي اللہ علیہ وآلہ وسلم جن ٽانھن انهي ساڳي ڪم لاءِ موڪليا ٿون ۽ پوءِ حضرت خاتون
جنت رضی اللہ تعالیٰ عنہا انهي باري ۾ حضور اقدس ۾ عرض کیو ۽ پوءِ فرمایو ۽
رسول مقبول صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ته اري منھنجي پياري نياڻي چاتون دوست ٿي ڪين
انهي کي جنھن کي مان دوست ٿور کان عرض ڪيائين ۽ هاڻو ۽ فرمایا ٿون پوءِ دوست رک
تون انهي منھنجي بي بي عائشہ کي رضی اللہ تعالیٰ عنہا ۽ روايت ڪئي بخاري ۽ مسلم
حضرت عائشہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا کان فرمایا تين ته مون حضرت پيغمبر خدا صلی اللہ
عليہ وسلم جي حرم ۾ پاڪن مان حضرت خديجہ رضی اللہ عنہا کان سواءِ ڪنھن تي
شڪ نه ڪئي ۽ حالانڪ مون هن کي توبه نه هو ۽ سبب هي هوجو حضور جن صلی اللہ
عليہ وآلہ وسلم ان جو ذکر گھرو فرمائيندا هيا ۽ ڪيترائي ڀيرا ان ٻن وچ ڪري ان جا پاڻا
انھن عورتن ٽانھن موڪليندا هيا جن جي معيبت حضرت خديجہ رضی اللہ عنہا سان
هئي ۽ پوءِ گھڻا ڀيرا مون حضور اقدس ۾ عرض ڪيو ته گویا خديجہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا
کان سواءِ دنيا ۾ بي زال ڪانه هئي ۽ پوءِ تي فرمایا ٿون ته هئي ۽ هئي مونکي اها زال
۽ ٻي ڀيرا فرمایا ٿون ۽ هئو مونکي ان مان اولاد ۽ روايت ڪئي ته صدي ابن عباس رضی اللہ
تعالیٰ عنہا کان ته فرمایو رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ته عباس منھنجو
آهي ۽ آئون عباس جو آهيان ۽ ۽ ديلمی ابي سعيد رضی اللہ عنہ کان روايت

ڪئي آهي ته فرمايو رسول خدا جي صلى الله عليه وآله وسلم نه سخت ٿيو ڏسڻ الله تعاليٰ
 جل جلاله جو انهيءَ شخص تي جنهن ايندڙ موت کي منهن جي اهل بيت رضی اللہ عنہ جي باري ۾
 روايت ڪئي ڇاڪاڻ ته اهي هر ڪنهن کي رضی اللہ عنہ کان نه تحقيق رسول الله عليه الصلوة
 والسلام فرمايو ته زور موچار و ٽوهار جو زور موچار ٽوهار جو ٻه ڀيرا فرمايائون
 آهي منهن جي اهل بيت رضی اللہ عنہ جي باري ۾ منهنجي وفات کان پوءِ - روايت ۱۵
 ڪئي ابن عباس رضی اللہ تعاليٰ عنه حضرت علي ڪرم الله تعاليٰ وجهه کان ته
 فرمايو رسول خدا جي صلى الله عليه وسلم نه جيڪو احسان ٿو ڪري منهن جي اهل
 بيت سان ان کي ان جو ڏينهن قيامت جي عوض ٿو ڏيان - روايت ۱۶ ڪيو ابن عدي ۽
 ديلمضي حضرت علي رضی اللہ تعاليٰ عنه کان ته فرمايو رسول خدا جي صلى الله
 عليه وسلم نه پل صراط تي اوهان مان ان جا پير بالڪل قائم هوندا جنهن کي
 منهن جي اهل بيت رضی اللہ تعاليٰ عنهم اجمعين ۽ منهن جي اصحاب رضی اللہ
 تعاليٰ عنهم اجمعين جي محبت هوندي -

آپي محسن بنی فاطمه
 اگر دعوت تم رد کنی در قبول
 کہ بر قول ایمان کنی خاتمہ
 من و دست و دامان آل رسول

صلى الله عليه وآله وسلم وصلى الله تعالى عليه وعليهم دعوا لجميع اهل
 مِنَ الْاَنْبيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْمَلَائِكَةِ الْكِرَامِ الْمُقَرَّبِينَ وَعَلَى سَائِرِ عِبَادِ اللَّهِ
 الصَّالِحِينَ أَجْمَعِينَ (استهوا كلامه الشريف)
 پير حضور اقدس امام الاوليا برهان الاصفياء خواجه امام رباني مجد القرون
 رضی اللہ عنہ دفتر اول مکتوب ۵۹ ۾ لکي ٿا فرمائين مثال اهل بيت پيغمبر صلى الله عليه
 وسلم جي جو حضرت نوح عليه السلام جي ٻيڙي وانگر آهي - پوءِ جيڪو انهيءَ محبت جي
 ٻيڙي اهل بيت جي تي سوار ٿيو اهي ڇو نڪار وڌن ۽ جيڪو ٻيڙي تي چڙهي ڪارهي
 ويو هلاڪ ٿيو - بعض عارفن رضوان الله تعالى عليهم اجمعين جو فرمودو آهي ته
 حضرت رسول الله صلى الله تعالى عليه وآله واصحابه وسلم اصحاب اهل بيت
 جو مثال تارن سان ڏنو آهي (اصحابي كالنجوم) تارن جي وسيلي سان ماڻهن
 کي رستو هٿ ايندو آهي ۽ حضور اقدس حضرت رسول مقبول جن صلى الله عليه وسلم

پنھنجن اهل بیت جو مثال حضرت نوح علیہ السلام جي پيڙي ۾ آهي، اڻاوهن ڳالهه هن
 آهي ته جو پيڙي تي سوار ٿي ان کي تارن جي رعيت ڪري ضروري آهي ته ٻڌڻ کان به
 تڏهن امن ۾ رهندو ۽ تارن جي رعيت کان سواءِ چوٽي ڪارو ٿيڻو ناهي. يعني ڪو به
 محبت اهل بيت جي رکي نه محبت اصحابن سگورن جي. خيال ٿو ڪري ته مون کي محبت
 اهل بيت جي هلاڪ ٿيڻ کان بچائيندي سو هرگز ممڪن ناهي ته ڪو اهڙو هلاڪي کان
 بچي سگهي هاڻ تڏهن جي سگهندو. جڏهن اهل بيت جي محبت سان اصحابن
 سگورن جي محبت پڻ ملائيندو ته پوءِ ڇڏ سندس قطعي آهي.

چارڻ گهرجي ته جي ڪنهن اصحابن سگورن مان ڪن اصحابن سگورن جو
 انڪار ڪيو ۽ تحقيق ان سڀن اصحابن سگورن جو انڪار ڪيو ڇو ته مٿي جي
 سگور حضرت خير البشر جي صحبت جي نعمت ۾ پائيندا آهن. ٻين سڀن فضيلن
 ۽ کمالات کان صحبت جي فضيلت زياده آهي. اهوئي سبب آهي جو اوليس قري جو
 خير النابين ۾ آهي. حضرت رسول مقبول صلي الله عليه وسلم اصحابن سگورن
 مان اگرچہ اهو صحابي سگور وگهت درجي کي پهتل هجي پلائي ۾ برابر نه ٿي سگهندو
 ڇو ته اوليس قري صحبت کان مشرف نه هو پوءِ صحبت جي پلائي سان پڪا به
 پلائي مت نه ٿي آهي اها ڪهڙي به پلائي هجي ڇو ته ايمان اصحابن سگورن جو
 حضرت رسول مقبول جي صحبت ۽ نزول وحي جي برڪت جي ڪري شهودي هو
 انهي ايمان شهودي جي مرثي کان اصحابن سگورن کان پوءِ ڪوبه مشرف نه ٿيو
 آهي. هاڻو عملن جو نتيجو ايمان سان لاڳاپو ٿوري. جيتري قدر ايمان ڪامل هو
 اوتري قدر عمل ڪامل هوندو الخ

ساقم الحروف :- هيئي من هب اهل تشيع بالكل پوءِ نڪتل آهي، منهنجو مٿو هن
 ڳالهه تي آهي ته حضرات اهل بيت جو محبت رهن گهرجي باقي اصحابن سگورن سان
 عداوت ۽ بغض رکڻ نه گهرجي. ڪيوتَ ڪلمه ڪَرَمُ مِنْ اَفْوَاهِهِمْ اِنَّ
 يَهُودَ لَوْنٌ اِلَّا كَذِبًا

حضور اقدس ڪريم الطرفين فرياد رس فستين جگر گو شهر حسين پير پيار
 دستگيري ڪسان، حضرت شيخ محي الدين عبدالقادر جيلاني رضی اللہ عنہ انهي من

کی بالکل جتنی طرح سینو آھی۔ ہرگز جہاد فی غنیۃ الطالبین پر تا فرماؤں نہ بد عتو و جہاد
پیدا دی نون جماعتون آھن - خارجی اھل تشیع - مختلا - مرجیہ - مشبہہ - جھبیہ
ضار بہ - بخار بہ - کلا بہ - اھی سب جماعتون حضرت رسول مقبول صلی
علیہ وسلم جی زمانہ پاکہ نہ ہیون - حضرت صدیق اکبر حضرت عمر فاروق حضرت
عثمان حضرت علی حیدر رضی اللہ تعالیٰ عنہما اجماعین جی خلافت جی وقت میں
اھی تولد نہ ہوا۔ انھن تولد جو اختلاف و فساد اصحاب سیکور و تابعین و سنی فقہن
رضی اللہ تعالیٰ عنہما اجماعین جی وفات کان پور کیتا سال پور نیو آھن حضرت جن
و علی آلہ الصلوٰۃ والسلام اگی پیشگوئی کری چکا ہوا نہ جو موت کان پور جی رہا
گھٹا اختلاف نوسندو - پور لازمہ کری و نواوہین سنت منہنجی اگی و منہنجی چن
خلفائے (صدیق فاروق عثمان علی) جی سنت کی و سنت کی پنہنجن دندان سان
محکمہ کری چھلچھو و پاٹ کی نون پیدا ایلن کم کان پری رکجو چوتہ جیکو بہ بدعت
جو کم آھی گمراہی چہ جامو تکان پور کاشی نشین پیدا اٹی راد کبل آھی - اھ

حضور اقدس خواجہ امام ربانی **مُجِدِّدِ الْاَلْفِ ثانی** رضی اللہ عنہ جن اھل
عبادت جلد ثانی مکتوبات شریف مکتوب نمبر ۱۲۱ ارقام تا فرماؤں نہ پور جو
مذہب آنحضرت و خلفاء الراشدین علیہ و علیہم الصلوٰۃ والسلامات جی زمانہ
پاک کان پور نون پیدا اٹی اعتبار کان نکل آھی و پت کرٹ جو گوناہی شکر
و دی نعمت جو ہوا آٹ گھر جی جو پنہنجی کمال فضل و کرم سان اسانکی اھی تری
و داخل کیا ئین جو پختل آھی - یعنی اسانکی اھل سنت جماعت جی مذہب فرم
ناجیہ و اللہ جلّ و علا داخل کرٹ فرمایو الخ اھ ملخصاً -

حالات محبوب ایزد مٹان حضرت سلما فارسی رضی اللہ عنہا

ہو حضرت اھو محبوب مولا جو آھی جنھن کی حضرت سرور کائنات صلی
علیہ وسلم پنھنجو اکل بیت کوئیو و جنھن کی سرور عالم صلی اللہ علیہ وسلم
محبت منجھان نہ رڈی خرید کری اجو کیو سندن انتساب علم باطن و ہادجو
شرف صحبت خیر البشر علیہ و علی آلہ الصلوٰۃ والسلام جی حضرت سیدنا صدیق

اکبر رضی اللہ عنہ سان آهي اصل ۾ معجوسي قوم جاھل جو اتي جي وقت حتمي طلب
لاي سڃو ڪيائون - عامار ۽ يهودن ۽ نصارين جي خدمت ۾ حاضر ٿيندا هئا ۽ ڪمال
صبر ۽ استقامت سان هنن وات ۾ سختيون ۽ تڪليفون پنهنجي سري کڻي زماني کان
قريب قريب تڏه پيرا نويت به نويت وڪامجي حضرت يوسف صديق علي نبينا و عليہ
الصلوة والسلام جي صف ۾ پاڻ کي داخل ڪيائون آخر ڪار جناب سرور ڪائنات
صلي اللہ علیہ وسلم ڪجهه سون ٿياري کين هڪ يهودي کان آجوه ڪيائون ۽ چڏهن
کان حضرت سلمان فارسي رضی اللہ تعالیٰ عنہ جناب سرور ڪائنات صلي اللہ علیہ
و علیہ وسلم جي خدمت ۾ رهڻ لڳو - خندق جي جنگ ۾ خندق کولڻ لاءِ آنحضرت صلي اللہ
عليہ وسلم جن مهاجرن ۽ نصارين جي وچ ۾ تفصيل ڪئي رتڏهن سلمان فارسي رضی اللہ
عليہ وسلم جي پاري ۾ نزاع واقع ٿيو مهاجرن تي چيو ته سلمان اسان مان آهي ۽ انصاري چيو
ته اسان مان آهي - حضرت صلي اللہ علیہ وسلم اهو حال ڏسي فرمايو ته ”سَلْمَانٌ وَمَا
أَهْلُ الْبَيْتِ“ (يعني سلمان منهنجي اهل بيت مان آهي) حضرت سلمان رضی اللہ تعالیٰ
عنه جن صاحب صفه مان آهن ۽ انهن ماڻهن مان آهن جن جو بهشت مشتاق
آهي ۽ انهن چئن ۾ داخل آهن جن کي حضرت رسول الله صلي اللہ علیہ وسلم
انگريائي ڪندڙن ۽ ساقين ۾ گڏيو آهي ۽ اهي الله جل جلاله جي محبوبن مان آهن
جن کي سرور عالم صلي اللہ علیہ وسلم (هن) ويڙهي ”اِنَّ اللّٰهَ يَحِبُّ الْمُصْحٰبِيْنَ
اَرْبَعَةً“ کان نوان ٿيو آهي (يعني تحقيق ڏيڻ لڳائي دوست ٿور کي منهنجن اصحابن مان
چئن کي) جڏهن رات ايندي هئي نماز ۾ مشغول ٿيندا هئا جڏهن ٽڪيا هئا ڏک
ٿي پيا بي مشغولي فرما ٿيندا هئا جي ان مان ٽڪيا هئا الله جل جلاله جي عظمت ۽ آيتن ۾
فڪر ڪندا هئا پوءِ پنهنجي نفس کي فرما ٿيندا هئا ”اَبْ تَرَحُّتَ فَعُوْمِي“ (يعني راحت تو
وسري پوءِ اڃا نماز پڙه) پوءِ جڏهن نماز جو وقت ادا ٿي فرمايائون ”يا نبي تي ڇيائون
اَسْتَرَحُّتَ فَاذْكُرْ“ (يعني تو راحت ورتي پوءِ ڏک ڪر اهڙي طرح ساري رات گذاري ٿي وئي
امير المومنين حضرت عمر ابن الخطاب رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن ان کي پنهنجي خدمت
جو ڏينهن ۾ مڌاين جو حاڪم مقرر فرمايو هو ۽ پنج هن اردر مبيت المال کان مقرر ڪيا
هئا ٿون - پاڻ سڀ رڀيا فقيرن کي ورهائي ڏيندا هئا ۽ پاڻ پورهئي مان جيڪي ملندا

ہیں ان مان گوشت پیمچی و نند لہوا پتانیکی جی مرضن وارن کی گنا کارائیند اھوا
وٹن ہک گودری اندی جی وارن جی ھئی جائینھن جو دیکیند اھوا پرات جو وچائیند اھوا
ہک روایت ھا آھی تہ دینھن جو ویتھی چڈائیند اھوا۔ پکری جی وارن مان پاٹ سرسیون
پچیبیون کچن جی قرھن مان ٹاھیند اھوا۔ لٹرائی پکھن کی سرسیون کھن کی جھول
ڈیند اھوا۔ نقل آھی تہ ہک پیو پینھن جی حکومت جی دینھن پیاٹ شھر مداین
تی ویا کھن شخص کی بار کٹاٹ لاء منور جی گرج ھئی کین ساری ویتھیل دناٹین من
لکری اگ پکھن پاٹ اٹین تہ فرمایا تون تہ آئون کو فلاو آھیاں رستی پھک شخص
صلین پچیاٹین تہ ای امیر اوھان بار کیٹن کتیر آھی ہ بار کٹائیند تہ معلوم کیوتہ
ھی شھر جو امیر آھی۔ انھئی وچاری سرقد من تی مرکیو پگھشو عن رکیاٹین۔ پاٹ
فرمایا تون تہ تون پینھن جی جائے تاٹین بار کٹاٹ جو ارادو کیو ھو اتی تہن جو بار
پھچائی موی آیندس۔ اھڑ بطرح حضرت سلمان فارسی رضی اللہ تعالیٰ عنہن

کیتا پیرا کیو حیث تہ صاحب حدیث پھر وریٹھ جی عبارت انھئی کالہ تی دلالت تی
وَكَانَ غَالِبُ النَّاسِ يَسْعُرُونَ فِي حَمَلِ مَنَاعِمِهِمْ وَهُوَ أَمِيرٌ إِحْدَى مَشْرِقَتِهِمْ
بِهِ لِيَكُنَّا لَهُ حَالِيَهُ فَبَسَّاعُ رُفُوهُ فَيُرِيدُونَ يَحْمِلُونَ عَنْهُ قَبُولَ لَاحِقِي أَوْ
إِلَى الْمَنْزِلِ (انوار اللمعہ ص ۲۲۲ فی مناقب النقیضین ص ۲۲۲)

جدا تھن سندن پویون وقت تپو پاٹ گھوئی قرار تپا ہر وار وار وار وٹن لگا
ماٹھو جی پچٹ لاء آیا ھوا دریافت کرٹ لگا تہ اوھین چوٹاٹو فرمایا تون تہ تہ وکو
موت۔ جو خوف آھی تہ دنیا جی خواہش بدک رسول اللہ صلو اللہ علیہ وسلم مولا انجما
ور تو ھو تہ جیکڈ تھن مون سان قیامت پھ ملٹ گھری تہ دنیا گڈ تہ کھر پ دنیا کان
اھڑ بطرح وجح حیث آئون ٹو وچان۔ ھاٹی مون وٹ اسباب گڈ تی ویا آھی۔ خوف ٹو تنیم
تہ سندن جمال مبارک کان محروم نہ تیان۔ اسباب وٹن وٹو پلٹ پو ستین پری
ھئی۔ سندن عمر مبارک ھک روایت موافق دین سوورہ ھئی۔ خزینۃ الاصفیاء
صاحب ادائی سوورہ لکھی آھی۔ انھئی روایت کی صحیح کری لکھائیں سندن ھو

لہ پگھلا ماٹھو پھنی۔ سونا کٹن لاو کیس وراٹو پھونڈ اھلاقی الخوف ھو حضرت سلیمان علیہ السلام ھو۔ اھو ھو پکری جو ھو
کی ھن جی غریبی وارو شکر پری چاٹ نہ ھو دی ھئی۔ پو کھڑ ھن کس سچائی ویند اھلا تہ ساقا پاٹ کٹن لاو پور ھو
پہر حضرت سلمان اکبر وچاٹیند ھو تہ تہ حیث اٹین اوھا تو گھر تائین نہ پھچایا تہ ۱۲

عد دیا کبار مان (تو نکری) انتقال ٿيو۔ حضرت غلام سرور چشتي (صاحب خزینۃ الانوار) ڏي سن ٻيڙا چانه چگون فرمايو آهي۔

روح پاکش پاک بود پاک رفت بست سال ادا تماشاش پاكباز الله

حضرت مشڪن ڪشاع شير خدا علي ڪرام الله وجهه جن هڪ رات ۾ مدينه شريف کان بطور طق ارض جي مڌاين وڃي حضرت سلمان فارسي رضی اللہ تعالیٰ عنه کي غسل ڏنائون ۽ انهي رات مدينه شريف موٽي آيا۔ جناب رسول الله صلي الله عليه وسلم جن فرمايو آهي ته اسان چئن سابقين مان آهيون، مان عرب جي سابقين يعني اگرائي ڪندن کان ۽ ٻڌل حبش کان ۽ صهيبي روم کان ۽ سلمان فارس کان۔ حضرت حافظ شيرازي چانه چگون چيو آهي حسن زبهره بلال انجمن صميمه زخاک بک ابو جهل ابن جبريل جي ست

سندن تقویٰ اخلاق ۽ ارشاد

نقل آهي ته حضرت سلمان کي هڪ شخص گاريون ڏنيون ان کي چيا تون ته جيڪڏهن قيامت جي ڏينهن منهنجي گناهن جو پٽ ٿيڻ ۽ تڏهن ته جيڪي چوين تون کان پٽ آئون ڇڏو ۽ ورا آهيان ۽ جيڪڏهن گناهن جو پٽ هڏو ٿيو تڏهن تنهنجي چوڻ جو رکي ڪهڙو خوف آهي۔ حضرت سلمان رضی اللہ تعالیٰ عنه جن حضرت ابو داؤد ڏانهن هڪ خط لکيو ته اي پيا! ايتري دنيا گڏ نه ڪج جنهن جو شڪر توکان پورو نه ٿي سگهي، مون آخستن صلي الله عليه وسلم جن کان ٻڌو آهي ته فرمايو آهي ته جيڪڏهن مالدار پنهنجي مال کي الله جل جلاله جي فرمائش موافق خرچ ڪيو هوندو، اهو قيامت ۾ حاضر ڪيو وڃي ۽ مال ان جي سامهون هوندو ۽ جيڪڏهن پل صراط تي اهو مالدار هيٺان اٿن هو ڏانهن لڏي ٿي هوندو تڏهن ان کي اهو مال چوندو ته هل ڇو نه ٿو هليين، تومو نڪي الله جل جلاله جي واٽ ۾ ڌڻي چڪو آهين۔ پوءِ اهو مالدار ايندو جنهن ۾ هڪ خدا جل جلاله جي موافق خرچ نه ڪيو هوندو اهو مال انجي ٿيڻ تي رکيو ويندو۔ جنهن پل صراط تي لڏي لڳندو تڏهن ان کي مال چوندو ته خرابي هجي توکي جو تومو نڪي خدا جي واٽ ۾ چوندو۔

انه سندن روح پاڪ هو ۽ پاڪ وٺو۔ سندس وفات جو سال پاكباز ۴۳۳ هجري ۾ آهي۔ ان حسن رضی اللہ تعالیٰ عنه بصره کان بلال رضی اللہ تعالیٰ عنه حبش کان، صهيبي رضی اللہ تعالیٰ عنه روم کان آهي۔ معذرت جي مٿي ۾ ابو جهل پيدا ٿيو اها ڪهڙي نه عجب جي ڳالهه آهي۔

پاڻ ڏهيا ٿون ته جيئرو ٿي سگهي ته بابر ارحم ٿي نڪرند ٿن مان پهر يون نديءَ ۾ نڪرند ٿن
 مان پهر يون نديءَ ۾ چو ته بابر ارحم ميدان شيطان جو آهي ۽ انا نبي سان جهنڊا ڪٽائين ٿا تن شيطان
 جا - پڻ پاڻ ڏهيا ٿون "الْحِلْمُ كَثِيرٌ وَالْعَصْرُ قَصِيرٌ وَتُحْدِثُ مَا تَحْتَاجُ لِدِينِكَ وَتُحْدِثُ مَا
 سَوَاءُ" يعني علم گهڻو آهي ۽ عصر ٿوري آهي پوءِ وٺ انکي جهنڊا ڪٽي ڏيڻ جو توکي دين ۾ لحيا
 طبعي ۽ ان کان سواءِ پيو ڇڏي ڏي ، ڏهيا ٿون ته حاجي ٿي مري يا غازي يا مسجد جي
 اڏائڻ ۾ مري -

جواهر علوي پهر مان معلوم ٿو ٿئي ته حضرت سلمان فارسي رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 جناب شاهه ولايت مدين سيادت ۽ مشڪل ڪشائي علي المرتضى کان پڻ نسبت
 حاصل ڪئي آهي ، معلوم ٿيو ته حضرت سلمان حضرت امام جعفر صادق وانگر
 مجمع البحرين تي چڪا - اها طريقه نقشبندي پهر جي وڏي فضيلت ظاهر ٿي -
التجار در بارگاه حضرت سلمان فارسي رضی اللہ تعالیٰ عنہ

آهين اسانجو سڌو سلمان فارسي	خادم ٿي ڪا نظر ڪر سلمان فارسي
تون آسرو اسانجو عالم سند و سيلو	ڌي پيڙ جي ڪا پاڪر سلمان فارسي
صديق ۽ علي کان نسبت ملي وئي	آئين سند و تون آڌر سلمان فارسي
خاصو خدا جو آهين ديڏا ڪو ڪرئين	جڏي اچو سند مگر سلمان فارسي
نسبت ڪنا تون پوءِ آهيا گهڻا اڃايل	هڪ مڙهين کي پادر سلمان فارسي
آنگان ڌڙ لڙ واهه بيشڪ اما قاسم	منهن جي به ڪريو واهه سلمان فارسي
ڌيڪار پوءِ مدين قطب الزمان وئي	ديڏا ڪر پان دلبر سلمان فارسي
واهه ڪريو دسيل و تون سگهو ٿو ٿي	ڌيڪار مون ته بيادر سلمان فارسي
دلگير جو ديهائي تنهنکي ڏيو دلا سو	ڌيو ذوق جي گهڻي مگر سلمان فارسي

حالات حضرت امام قاسم محمد بن ابي بکر رضی اللہ تعالیٰ عنہ

هي حضرت احڪامن غامضن ۾ فائق ۽ اخلاق ۾ چارن ۾ سابق نسبت نبوي تي پوري
 ڪمحقه عاشق هو - علم باطن ۾ سندن انتساب حضرت سلمان فارسي رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 سان آهي ۽ سندن ڏاڏي بزرگوار حضرت صديق اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي نعمت آهي
 و سيلو حاصل ڪيا ٿين - پنهنجي پيءُ حضرت ام المؤمنين عائشه صديقه رضی اللہ تعالیٰ عنہا

جی ہنچ یہ نبی و حضرت امام ربیع العابدین رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی صحبت کان حضرت
امیر المؤمنین علی کرم اللہ وجہہ جی نسبت پٹ حاصل کئی ہوائیں۔ پاٹ و ذوق تابعدار
عہ فقیہن سائن مان ہوا۔ امام اہل زمانہ جی جائے پختہ جی وقت جانی نصیر ہوا۔
حضرت یحییٰ بن سعید جن فرما سندا ہوا۔ مَا أَدْرَكَ كُنَافِي الْمَرْيَةِ لَحْدًا نَفْسُهُ عَلَى
یعنی اسان سے پہلے یہ امر و کونہ نہ آھی جنہن کی حضرت امام قاسم کان پلائی دیون
حضرت عمر بن عبد العزیز رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرما سندا ہوا "لَوْ كَانَ فِي مِرِّ الْأَمْرِ
شَيْءٌ لَوَلَّيْتُ الْقَاسِمَ الْخِلَافَةَ" یعنی جی خلافت جو معاملہ منہجی اختیار میں ہوا
نہ جیکر امام قاسم کی خلافت جو وائی کیا نہ ہا۔ حضرت ابو سفیان رضی اللہ تعالیٰ
عنه فرما سندا ہوا "مَا رَأَيْتُ أَحْضَلَ مِنَ الْقَاسِمِ" یعنی مون امام قاسم کان پیو
یلو کونہ نہ آھی۔ سندن عمر مبارک ستورہ جی ہئی عہ سنہ ۱۰۶ یا سنہ ۱۰۷
فرمایا ثون۔ صاحب خزینۃ الاصفیاء جی سنہ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰
آندوا آھی۔ مادو تاریخ جو ہن طرح آندوا شس۔

قیمت خود یافتہ چون قاسم مجلد	سال و صل آن امام نیک نام
طالب اللہ و حق فرمودہ اند	زاید کامل بقول خاص و عام
یادی مطلوب و اہل التمام	شد رقم ایمان دگر پادی امام

سندن وفات قریب دقاف جی پیش عہ دال مہمد جی زہر عہ یای تختانی جی جزم
تہن کان پوء دال مہمد جی جامنول مکھی مدینہ جی وچھا آھی۔ (کنافہ حدیثہ الوردیہ)

اخلاق و اسرار

سندن اخلاق مجتہد خلق نبوی ہوا صلی اللہ علیہ وسلم عہ سنت نبوی فی استقامت
فرما شہ جی نصیر ہوا۔ حضرت عبد الرحمن بن ابی الزناد پنہجی والد کان روایت ثوری تہ
منہجی والد چوندو ہونہ مَا رَأَيْتُ أَحَدًا عَالِمًا بِالسُّنَنِ مِنَ الْقَاسِمِ یعنی حضرت امام قاسم
کان سنت جو زور چا شد نہ مون کونہ نہ نہ۔ کنہن پچین تہ اوہین گہھی علمدارا آہیں
یاسلم بن عبد اللہ بن عمر ابن الخطاب رضی اللہ تعالیٰ عنہم پاٹ فرمایا ثون تہ اہو صر
مبارک آھی۔ زبان کان زہین فی زکونہ اہو اعلم دگہھی علمدارو آھی۔ پرور کا زبان
الکھی پٹی جو مٹان کور تہ عہ ایمان نہ فرمایا ثون تہ آون گہھی علمدارو ایمان جو اہو قول

نواضع کان مغالطہ ہو۔

التجادر بارگاہ حضرت امام قاسم رضی اللہ تعالیٰ عنہ

امام الاولیاء مہدی ارم قاسم
 قیقین یقولین تا یغریہ
 اساجوا سرور سرور قاسم
 سندس نالوتیو نیز وار قاسم
 اسان جی نی اکیں جونار قاسم
 سرچارو سید الکبیر قاسم
 سپی صدیق جو پوٹو سگور و
 ہی ناو جعفر صادق جو آھی
 نہ تقویٰ مہ سندس ثانی پیو کو
 مئی تحقیق جو سرست آھی
 کند و احسان پنہنجا خار من تی
 دیہاتی جو وسیلو شال تئید و
 اساجوا سرور سرور قاسم
 سندس نالوتیو نیز وار قاسم
 اسان جی نی اکیں جونار قاسم
 سرچارو سید الکبیر قاسم
 سپی صدیق جو پوٹو سگور و
 ہی ناو جعفر صادق جو آھی
 نہ تقویٰ مہ سندس ثانی پیو کو
 مئی تحقیق جو سرست آھی
 کند و احسان پنہنجا خار من تی
 دیہاتی جو وسیلو شال تئید و

حالات امام الخلائق حضرت امام جعفر صادق بن محمد
 علی بن ابی طالب رضی اللہ تعالیٰ عنہ

ہی امام مہم پیار حضرت بقول عجم پیوند حضرت رسول مقبول صلی اللہ علیہ
 وسلم جو فرزند امام محمد باقر بن امام زین العابدین بن سید الشہداء امام حسین
 بن علی المرتضیٰ رضی اللہ تعالیٰ عنہم جو آھی - سندس انتساب علیہ باطن مہ پنهني
 ثانی حضرت امام قاسم بن محمد بن ابی بکر رضی اللہ تعالیٰ عنہم کان پنهني والد حضرت
 امام زین العابدین علیہ السلام کان نسبت باطنی چولہا پو آھی - سندس فرمودہ آھی
 وَ لَدَيَّ اَبُو بَكْرٍ مَرْتَبَتِي (یعنی حضرت ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ مونکی پر پیرا چلیو)
 ہوگ ولادت ظاہری جو سندس والدہ ماجدہ ام فروہ جو بی حضرت امام
 قاسم بن محمد بن ابی بکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہم "ہو - بی ولادت باطنی
 جو علم باطنی پیرا انھن کان در تو۔

حضرت قبو مرجھان قو سر سیرۃ عمدۃ المقات پر آمد و آھی نہ حضرت امام جعفر
 صادق رضی اللہ تعالیٰ عنہ بی والدہ حضرت ام فروہ رضی اللہ تعالیٰ عنہا جی والدہ جو ناو
 اسماء ہو بنت عبد الرحمن بن ابی بکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہم - لہ کلام مہ مذخصاً۔

سندن ڪنيت ابو عبد الله ۽ ابو اسماعيل آهي ۽ لقب سندن گهڻا آهن. پير
مشهور لقب سندن صادق آهي. جو سندن فرموده جي سچائي ۽ سبب اهو لقب رکيائين
هوا. سندن ولادت مديني شريف ۾ سنه ۶ (جو اهو سال سيل الجحاف هو) ۾ واقع
ٿي ۽ ڪن جي قول تي دينهن انگاري سج اڀرڻ کان اڳ ائين تاريخ مهيني رمضان جي
سنه ۶ ۽ عمدة المقامات ۾ سنه ۱۰ آيو آهي. وَاللّٰهُ اعْلَمُ بِالْقَوَابِ

حضرت امام همام ابو حنيفه صاحب مذهب جو ۽ يحيٰ بن سعيد انصاري
۽ ابن جريج ۽ امام مالڪ ۽ محمد بن اسحاق ۽ موسيٰ بن جعفر ۽ سفيان ثوري
۽ سفيان عيني رضی اللہ تعالیٰ عنہم سندن شاگرد هوا. سندن امام هجر
۽ سادات هجر ۾ سڀني جو اتفاق آهي. عمر بن المقدام جو فرمودو آهي ته
جنهن وقت حضرت امام جعفر صادق رضی اللہ تعالیٰ عنہ کي ٿوڙ سان ته مڻو
ٿو ٿئي ته پاڻ نبوت جي گهراڻي مان آهن.

سندن اخلاق مڇاڙا ۽ فتوحات ظاهري ۽ تفسير قرآن بلڪه مٿي علمن
۾ اسرار جليل ۽ انشاء جميل آهن. پاڻ صاحب فرهد ۽ پرهيزگاري ڪامل جا
هوا. سندن ۽ ڪن کان نهايت تهذيب ۽ ادب ۾ پوري طرح پيڻندڙ هوا. پاڻ
هميشه مدينيه منوره ۾ فيض ۽ فائدو ٿيندڙ هوا. ان کان پوءِ عراق ڏانهن شريف
فرمايائين گهڻي مدت رهڻ فرمايائون. مگر ڪن هڻ امام هجر جو خيال نه ڪيائون
حضرت داؤد طائي رضی اللہ تعالیٰ عنہ حضرت جن جي حضور ۾ حاضر ٿيو غرض
ڪيائين ته اِي فرزند رسول الله صلى الله عليه وسلم جا ڪجهه نصيحت فرمايو جو منهنجي
دل ڪاري ٿي وئي آهي. پاڻ فرمايائون ته ٽيڙا ٽوڪي منهنجي نصيحت جي ڪهڙي حاجت آهي
تون پاڻ فرمائي جو نه اهد آهيون. اهي ۽ عرض ٿيو ته اوهانجي نصيحت سڀني تي ثابت
آهي اوهان کي واجب آهي جو سڀني کي نصيحت ۽ وعظ فرمائيندڙ رهو. حضرت
جن فرمايو ته اِي ابا سليمان مون کي پنهنجو زڪر آهي جو مون کي قيامت جي دينهن
منهن جو ٿاڙو فرمائيندو ته حق مٿا پٽا جو چوندو آندو آهي. اِي ابا سليمان
هيءُ ڪم نسبت تي هو توف نه آهي بلڪه الله تعالیٰ جَلَّ جَلَالُهُ سان مڇاري محاملي
ڪرڻ تي موقوف آهي. هيءُ سڀي حضرت داؤد طائي گهڻو نور ٿو ٿين جڏهن اهو شخص

جو جن جي ٻوھيل مٿي مبارڪ نبوت جي پايي کان آھي ۽ جنھن جو ذاتو رسول مقبول
 صلي الله عليه وسلم ۽ ماءِ بتول رضی اللہ تعالیٰ عنہا جي مٿي ۽ حال آھي تڏھن
 ذات ديار وڪھڙي حساب ۾ آھي - ھڪ ڏينھن خادم سان گڏ ويناھوا - زمين
 لڳاندا جو ھڪ ٻئي ۾ بيعت ۽ اقرار ڪريون اسان مان جنھن کي چوڻ ڪارو ملي اھو
 سڀني جي شفاعت ڪري - سڀني عرض ڪيو تہ اي فرزند رسول مقبول صلي الله عليه وسلم
 وسلم جا ادھانڪي اسانجي شفاعت جي ڪھڙي اختيار جي آھي ، جواوھا جو ذاتو شفيع
 آھي - زمين پاڻون تہ مون کي پنھنجي افعالن کان شرم ٿو اچي جواھن کي کڻي حضرت
 رسول الله صلي الله عليه وسلم جي روبرو وڃان - ھڪ ڀيري حضرت سفيان
 ثوري کين عرض ڪيو تہ ڪجهه وصيت ڪيو - زمين پاڻون تہ اي سفيان ڪوڙ ڪاھي
 کي ھروٽ ٿئي ٿئي - حامدن کي راحت ٿئي ٿئي - بد خلق کي سرداري ٿئي ٿئي ۽ بلا شڪ
 پاڻي ٿئي ٿئي وري عرض ڪيائين اڃا بہ ڪجهه زمين - زمين پاڻون تہ الله جل جلالہ
 جي شيون حرام ڪيون آھن انھن کان بچ تہ عايد ٿيڻ ۽ جو قسمت ۾ ان تي راضي ٿئي تہ
 مسلمان ٿيڻ - بي دين ۽ فاجر جي صحبت کان پاڻ کي پري رک - جيئن توتي ڦڙو
 ۽ بي ديني غالب نہ ٿئي وڃي ۽ پنھنجي معاملن ۾ اھڙن سان صلاح مصلحت ڪر جي خدا
 جل جلالہ جي پانھپ چڱي طرح ڪندا آھن - وري عرض ڪيائين اڃا بہ ڪجهه زمين -
 زمين پاڻون اي سفيان جو گھري تہ ذات ۽ قبيلي کان سواءِ عزت ۽ حڪومت کان سواءِ هيبت
 مليہ - ان کي جيئو تہ گناه چڱي ڏئي ۽ پانھپ خدا تعاليٰ جل جلالہ جي اختيار ڪري وري بہ
 عرض ڪيائين تہ اڃا بہ ڪجهه زمين - زمين پاڻون تہ جو ھر شخص ھر آدمي خاص و
 عام سان صحبت ٿو ڪري اھو سلامت نہ رھندو ۽ پڇر ۽ ورس تو وڻندو ان کي ٿا پائيند
 ۽ جو شخص پنھنجي زبان کي قابو نٿو ڪري اھو پشيمان ٿيندو ۽ زمين پاڻون جيڪو الله جل
 جلالہ سان دروھ ٿو رکي اھو ذات کان وحشت ٿو ٿئي ۽ زمين پاڻون گناه اھڙا گناه
 آھن جنھنجي وجه کان پانھون الله جل جلالہ کي اوڏو ٿو ٿئي ۽ گھڻيون اھڙيون
 عبادتون آھن جن جي وجه کان پانھون الله جل جلالہ کان پري ٿو ٿئي - چو تہ مطيع
 مغرور - سرنگار ٿو ٿئي ۽ گنهگار پشيمان - مطيع ٿر ٿئي -

نقل آھي تہ ھڪ ڏينھن حضرت امام صادق رضی اللہ تعالیٰ عنہ حضرت امام

اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان پيڻ فرمايو ته عقل وارو ڪنهن کي چوند آهي حضرت
 امام اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن فرمايو ته جو خير ۽ شر ۾ سنڌ واري حضرت
 امام جعفر صادق رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن فرمايو ته اهو سنڌ وچائڻ ۽ تميز ڄاڻڻ
 کي پڻ آهي جو ماڻ واري ۽ چارڻ واري کي سڃاڻي ٿو. حضرت امام ابو حنيفه جن فرمايو
 ته توهان تي نڌيڪ عقل وارو ڪير آهي. فرمايائون ته عقل وارو آهي جو ٻن خيرن ۽
 ٻن شرن ۾ سنڌ و سمجهي ۽ خير ۾ خير ۽ خيڙ ۾ خيڙ يعني ٻن چڱاين مان جيڪا نڀاڻ
 چڱائي آهي (اختيار ڪري ۽ ستر مان خير الشرين کي. هوڪ شخص وٽن عرض ڪيو ته اوهان
 ۾ سڀ چڱا ڏيون آهن اوهان ۾ اهد پڻ آهيون اوهان ۾ ڪرم يا طئي پڻ آهي ۽ اوهان
 قرة العين (اکين جانار) بنو، ت جي گهاري مان پڻ آهيون اوهان کي تڪرر تمام گهڻو
 آهي. فرمايائون ته آئون متڪبر نه آهيان. اللہ تعالیٰ جل جلاله جي ڪري پاڻي جرمون
 تي پير ٿوڌا آهن. ڪاڻن ڪنهن پييو ته درويش صبر ڪندڙ وڌيڪ آهي يا دنيا دار شڪر
 ڪندڙ فرمايائون ته درويش صبر ڪندڙ، چو ته توگر جي دل کيسي ۾ لڙڪيل ٿي رهي ۽
 درويش جي اللہ تعالیٰ ۾ فرمايائون ته عبادت توبه کان سواءِ درست نه ٿي ٿئي. چو ته اللہ
 تعالیٰ جل جلاله توبه کي عبادت کان آڳ ڪيو آهي. ”الْمُتَّئِبُونَ الْعَابِدُونَ“
 نقل آهي ته هڪ شخص جي اشرافين جي هڪ ٽيڙهي گهر ٿي وئي هئي. انهيءَ حضرت امام
 جعفر صادق رضی اللہ تعالیٰ عنہ کي ناواقف ۾ چيو ته تون ڪٿي ويو آهين. حضرت ام
 رضی اللہ عنہ فرمايو ته ڪيترائي ڏينهار هئا ان چيو ته هزار دینار، پاڻ انکي گرو وٺي
 ۽ هزار دینار ڏنائون. جد هڻ اهو شخص گهر وٽي ويو ان کي ڊڄايل ٿيلهي ملي وئي
 هيءَ حضرت امام وٽ ويو ۽ عرض ڪيائين ته مون کان خطا ٿي آهي، مون کي وڃايل
 پشاملي ويا اوهين پنهنجا پشاموٽائي وٺو. حضرت امام رضی اللہ تعالیٰ عنہ
 فرمايو ته تون ڪٿي وڃ، آئون جو ڪجهه ڏيندو آهيان سو موٽائي نه وٺندو آهيان
 انهيءَ شخص ماڻهن کان پييو ته هي ڪير آهي. ڪنهن چيو ته هي امام جعفر صادق
 آهي. جنهن تي اهو شرمندو ٿي هليو ويو.

نقل آهي ته هڪ پيري خليفه منصور پنهنجي وزير کي چيو ته حضرت امام
 جعفر صادق کي وٺي اچ ته قتل ڪريونس، وزير چيو ته انهيءَ گوشت عبادت جو قبول

ڪيو آهي ۽ بادشاهي کان هٿ ڪڍڻ فرمايو اٿن. هاڻي اچي قتل ڪرڻ مان ڪهڙو فائدو
خليفه چيو ته ان کي ضرور آڻي، ورنه ڪيترائي تنباو مگر خليفه ان جي نه ٻڌي
وڙهيا اچي ڪونه لاءِ ويو ان جي ويڙهڻ کان پوءِ خليفه نوڪرن کي چيو ته جڏهن
حضرت امام جعفر صادق اچي ۽ توڙي مٿي کان لاهيان نڌهن ان کي قتل ڪري ڇڏيو
انهيءَ وچ ۾ حضرت امام جعفر صادق رضي الله تعالى عنه جن پڻ تشریف فرما
ٿيا. کين منصور دستداري شرط تعظيم لاءِ اتي پهتي رهيو ۽ مسندي کين ويهاري
پاڻ ادب سان اڳيان بيٺو ۽ عرض ڪيا ٿين ته ڪهڙي حاجت آهي ۽ پاڻ فرمايائون ته توري
مون کي پاڻ وٽ نه گهرايو آهي. ائين چئي پاڻ روانو ٿي ويا. گهڙيءَ ۾ خليفه بي هوشي
پيو ۽ ڪيترن وقتن يا ڪيترن ڏينهن تائين هوش نه آيو. جڏهن هوش آيو
تڏهن وري پڇيو ته هي اوهان ڪهڙو معاملو ٿي گذريو. منصور جواب ڏنو ته جنهن
وقت حضرت امام رضي الله تعالى عنه جن اندر آيا هڪ ڌڻي بد واث قاتل بداهي
سان هئي ۽ معلوم ٿي ٿيو ته جي آئون ان کي ڪجهه تڪليف ڏيان ها ته هوند اها بداهي
کاڌي ڇڏي ها. انهي خوف ۾ مون غدر ڪيو ۽ بي هوشي ٿي ڪري پيس.

نقل آهي ته حضرت امام جعفر صادق رضي الله تعالى عنه جن بازار ۾ ٿي يا
ڌنانون ته هڪ پوترهي نرالي جي اڳيان پڻون پئي آهي ۽ اها عورت پنهنجي ٻارن سميت
ماو ٿي ۽ حضرت جن روڻ جو سبب پڇيو ان چيو ته هي اسانجي پڻون هئي جنهن جي
ڪيترن ئي اسين گذران پيٽ پالڻ جو ڪند اهو اسون. هاڻي هنجي مرڻ کان حيران آهيون
ته اسانجو آڳاٽو ڪيئن گذران ٿيندو. پاڻ فرمايائون ته ڇا توکي منظور آهي ته الله جل جلاله
ان کي جهڙو ڪري. ان عورت چيو ته اسان تي مصيبت پئي آهي ۽ تون کين تو پاڻ فرما
ته ڪي نه توکي پاڻ پوءِ پاڻ ان پڻون کي هڪ ٿڌا و هنيائون پڻون اتي پهتي رهي. پوءِ حضرت
امام رضي الله تعالى عنه جن تمام ماڻهن ۾ وڃي گڏ ٿيا جيئن ڪو نه سڃاڻي ۽ شهرت نه ٿي

سندن اخلاق ۽ مختصر ارشاد

سندن خلق نبي جيڪي آهن تن جي نڪڙ جي قلم کي توفيق نه آهي. پاڻ مسڪين
کي ڪارائت جي گهڻي محبت فرمائيندا هئا ايتري قدر جو عيال لاءِ پئسا ڪجهه ڪونه
ڇڏيندا هئا. انهن مان سادو ۽ باهراڻ موچارو پڻ جي قسم جو لباس پهريندا هئا

هڪ ڏينهن حضرت سفيان نوري کين عرض ڪيو جو کين پٽ جو وڻو هو انڪم
 مَرَّتْ بَيْتُ النَّبِيِّ تَلْسُؤُونَ هَذَا بَعْضِي اوهين نبوت جي گهراڻي مان آهيو ۽ اهڙا ڪي ٻيا
 ٿاڍ ڪيو ۲ - پاڻ فرمايائون انهيءَ وڻي جي هيٺيان هٿ وجهه اوچتو هيٺيان رڳو تمام
 سخت وار هٿ کي ٽپس ۲ هر حال کين پاڻ کي گجهي رکن جو گهڻو خيال رهندو هو ۲ پاڻ
 تي فرمايائون ته الله تعاليٰ جَلَّ جَلَالُهُ دنيادانن وڃي موڪليو ته جو منهنجي خدمت
 ڪري اچي خدمت ڪر ۽ منهنجي خدمت ۾ ٿو ڪري ان کان خدمت ٿي ۲ فرمايائون جنهن
 وٽ رزق گهٽ ٿئي ته اهو گهڻو استغفار الله جَلَّ جَلَالُهُ جي درٻار ۾ ڪري ۽
 فرمايائون ته جنهن گمان ڪيو ته الله جَلَّ جَلَالُهُ ڪنهن شيءِ ۾ آهي يا ڪنهن شيءِ کان
 آهي يا ڪنهن شيءِ تي آهي - حقيقت ان شرڪ ڪيو ڇو ته جي شيءِ تي آهي ته الله جَلَّ جَلَالُهُ
 مَحْمُولٌ (ڪنيل) تي پيو ۽ جي شيءِ ۾ آهي ته پوءِ الله جَلَّ جَلَالُهُ مَحْضُورٌ (ڪوت) ۾
 بند ٿيل ۲ بي شيءِ جي حفاظت ۾ ۲ ٿيو ۽ جي شيءِ کان الله جَلَّ جَلَالُهُ کي چڻو ته پوءِ الله
 جَلَّ جَلَالُهُ محدث جو قديم جو ضد آهي ۲ تي پيو - فرمايائون ته عجب توکي ان
 انهيءَ شخص کان ۲ جيڪو ڪنهن کان خوف جي حالت ۾ هي قول خدا تعاليٰ جون ٿو
 پڙهي ”حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ“ حالانڪا هي لاءِ الله جَلَّ جَلَالُهُ ارشاد فرمايو
 آهي ۲ ”قَالَ لَقَابُوا ابْنَكُمْ مِنَ اللَّهِ وَفَضِّلْ لَمْ يَمَسَّ سَهْمٌ سَوَاءٌ“ - فرمايائون ته
 ان جو هو توکي عجب آهي جيڪو ڏک جي حالت ۾ هي نه ٿو پڙهي - اَدَالَةٌ إِلَّا أَنْتَ
 مُبْلِغُكَ إِيَّيْ كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ

سندن اولاد و خات

حضرت مرشد نورو لا نا قيو ۾ جهان رضو الله تعاليٰ عنهن جن ڪتاب
 عمدة المقامات ۾ ٿاڻن ته سندن اولاد مردن ۾ هي آهي - موسيٰ ڪاظم ۲ اسحاق ۲
 محمد اسماعيل ۲ عبد الله ۲ عباس ۲ علي رضوان الله تعاليٰ عليهم اجمعين
 ۽ نياڻيون پاڪ سندن تي آهن - سندن وفات ۱۴۹ هجري - جولاءِ ۱۷۶۶ ۲ واري
 ان جو مادو لفظ ناصح نڪيو آهي - صاحب خزينة الاصفيا جي پيانه چڻو فرمايو آهي
 عقل سال ارتمال آن جنا ۲ گفت اردوران ولي الله ۲
 يعني عقل حضرت جن جو وفات جو سال هن طرح چيو ته ولي الله جهان کان

لا تزلزلوا کبري و لول، يعني دوران جي عدد ۲۶۱ مان ولي الله چاند ۱۱۲۵ هجرت ڪيائين
وفات جو سن ۱۴۹۱ هجرت - پوءِ سندن رحلت جو سال حق طلب آهي، سهريليم
جي ٽينهن مهيني رجب جي ۵ تاريخ سندن رحلت مبارڪ جو افسوس ناک واقعو ٿيو
صاحب حدائق الورديءَ جي رحلت جو سال (۱۸۸۱) آندو آهي عمر مبارڪ ۷۵ وره
۽ سندن امامت چوٿهه ورهه ۽ ۶ مهينن جي ڏينهن ۾ في البقيع عند آبيه و جدّه خير الله
رحماني ۽ رحمهم

استغاثه

عنه

دُر دُر بابر پُر انوار حضرت سيدنا امام جعفر صادق رضی اللہ تعالیٰ عنہ
پکيل کيس توي خدا يا جعفر صلا اماً
سائل ٿي تودن اچن ٿا اچن ۽ انشاء ڪ
تون ۽ علي المرتضى جو داد تو ڏين
صحيح البحرين جي نعمت ڪنا واکايل
سڀ ظاهري ۽ باطني ثنائيد تو ڪا ڪون
محبوب رب العالمين اهڙي نظر تو رهيا
هو ظاهري ۽ باطني شيعن لاهيد و ستر
حامدي اچي ٿي، اهيا ڏهن اندا ڪن ڄاڻا
باڌا ٿي ان جيڪي ۽ تو مون جي ڳاڙهي تو قبول
ذات عالي توسنت تو سان ڪنهن جي همسري
شڪر عباد تو رهان خالص جي واسطي
ٻولن سن خرقان جو ڏئي ٿي تو طلب تو رهان
دل ديهاني جي اچي ٿي ۽ ڪو هو ڪو ڪو ڪو
دين جي بن گرن جي ڌن حضرت امام محمد باقر رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي احوال ۾

حضر چن جي ڪنيت ابو عبد الله ۽ ابو جعفر ۽ لقب باقر آهي، پارهين امامن مان
هي حضرت پنجن امامن آهي ۽ سندن وٽ امام جعفر صادق امامن ۾ چيهون امام
آهي، حضرت امام باقر رضی اللہ تعالیٰ عنہ علمي دفاتر ۽ قراڻي اشارات ۽ اشارت
ڪان پوري طرح واقف هو و تائين ڪيترن ڪرامتون ظاهر ٿيون، روايت

بس دین دنیا جاد ف کر تو سب مشکل مری
 ہو اگر ہو مقصد دلی یا حفظ یا قرامام
 مقبول کامل توں تیں اللہ ہی دربارم
 تو کی دوزی عزت ملی یا حضرت یا قرامام
 ہرگز دنیا کی بے پروائی نہ تھی دینا
 جہنم و رقی آن تھی جو یا حضرت یا قرامام
 افتخار العارفین حضرت امام زین العابدین رضی اللہ عنہ جی احوال

سندن کنیت امام ابو محمد و ابو الحسن و ابو قاسم و ابو بکر آھی۔ سجادہ زین العابدین
 سندن لقب آھن۔ سندن والدہ ماجدہ یزدجر جی بیٹی آھی جہا نوشیں وان عادی جی
 اولاد مان ہی۔ تھک دینھن اھن و اتفاق یو جو پاں حویہ مبارک یم نماز کی پترھیان
 جو حویلی کی باہر آھی بگی ماٹھن کینری قدر عرض کیو نہ یا ابن رسول اللہ صلی اللہ
 علیہ وسلم۔ باہر بگی آھی! باہر بگی آھی!! پاں سجدي کان مٹو مبارک نہ کنیاٹون بخار
 کان پوء کان نش پچھو دیو نہ کھڑی شی اوھان کی باہر کان غافل رکھو۔ فرمایاٹون نہ
 آخرت جی باہر۔ سندن کرامت مان عکھی مشہور کرامت آھی تھک دینھن نہ تھن
 اصحابن (ساتھن) سان جھنگلی پرویناھوھک ہرٹی آھی سندن قدم مبارکن کی
 مٹو رکھو پاٹ فرمایاٹون عرھرٹی چوٹی تھ کالھ منھ جھوچر و فلاٹو قریشی کئی دیو آھی
 کالھ کان دلی ان کی مون کیونہ بیار و آھی۔ کن ماٹھن وینان انکار کیو ترائین چھو
 پاٹ فرمایاٹون تھ ان قریشی کی وئی اچوہ آخر قریشی آیوان کی فرمایاٹون تھھن ہرٹی جو کالھ
 پھو کئی اچ تریشی ہرٹی جو پھو کئی آیوہرٹی ان کی کیونہ بیار۔ پوء قریشی کان اھوہرٹی جو پھو
 ہرٹی جی حوای کرٹ فرمایاٹون۔ ہرٹی نہ بان حال سان شکر اوادا کری مروانی تی حاضر
 وارن پچھو نہ حضور ناچا تی چو۔ پاٹ فرمایاٹون تھ توھانہی لاء دعا خیر جی تی کرہی جن
 اللہ خیرا۔ حضرت امام حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ کین علی اصغر جی بانی سان کوفین
 ہوا۔ سندن عمر مبارک ۶۸ ھ ھئی۔ وفات سندن سومر جی دینھن ۱۵ محرم الحرام جی
 تی۔ مادو وفات جو۔ عابد نہ اھن مان ٹون کری۔ سندن والد نہ شکر و پیر طریقت
 جو ناو پاک سیدنا امام حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ آھی۔

التجادر حضور اقدس سیدنا حضرت زین العابدین رضی اللہ تعالیٰ

تو عارفین و فخر آں یا شائزین العابدین
 لیو شائع علی تو سند و لا زین العابدین
 تیو عابدن جو آھن توں سینگارای سیدنا
 اعظم بی تھنی سدا گارین العابدین

ابو الحسن و بوبکر کنیت اویہانی سید
 باقر سند و فرزند توفیق حضرت سند پوتا پیر
 آنکے علی اصغر جی باقی باقی کو بیو شہر حسین
 شہر اہل بی بی محبت و گداز غرق مان
 توفیق آتو کی عنایت حیدر کمر اسرجو
 آقامرض طاہرہ باطن آکیو مونکی ہلا
 بی شکر رہی شہر دیہات و اویہانی
 قرۃ العینین امیر الثقلین حضرت امام حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی حال

سندن کنیت ابو عید اللہ و لقب شہید و فی دین کی بی سبط آہی پار چھین
 مہینی تولد تھا کو بہ پار حضرت جبریل علیہ السلام کان سرا و چھین مہینی
 و کون جاؤ۔ حضرت امام حسن رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی جہش کان پور و بیجاہ دینہن
 بعد حضرت امام حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ بیتا مبارک پور جہش حضرت
 امام حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ پیدا تھن جبریل علیہ السلام اچھ عرض کیو
 تہ پار رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم حضرت علی کرم اللہ وجہہ اویہانی لاء
 اٹھن آہی جیٹھ حضرت موسیٰ حضرت ہارون علیہم السلام حضرت علی
 جی بی بی پت جو نالو شبیر ہو و ہی بہ جہش حضرت علی کرم اللہ وجہہ اویہانی
 پت آہی تھن سندن نالو شبیر رکیو و۔ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم جن جیو
 شبیر کی عربی زبان و چا چوندا تھن جبریل علیہ السلام عرض کیو تہ حسین چوندا
 آھن انھی واسطی آنحضرت جن صلی اللہ علیہ وسلم سندن نالو حسین رکیو و اھو و
 امام حسن جی جہش وقت تھو۔ یعنی حکم الہی جی مطابق جبریل علیہ السلام اچھ عرض
 کیو ہو تہ ہارون جی پھر من فرزند جو نالو شبیر آھو جہن جونہ جھون حسن آھو حضرت
 امام حسن جی کنیت ابو محمد و لقب تقی و سید آھو۔ پائی پنجرہ حج پائی بیادی کیا ہوا
 سندن کرامت مان ہک ہی آھو تہ سندن دعا سان سکل درہا ہک لحظی ہر ساٹھ پیو
 و انھی وقت میوا کیا اٹھن حضرت سیدنا امام حسن رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی ولادت مہینی
 شریف ہر تی سندن تاریخ جہش جی و اختلاف آھو کن پندرہمین رمضان کی آھو و

جی تاریخ ۶ بہ اختلاف آھی، کن پھرین محرم سنہ کیو آھی، مادد وفات جو لفظ مقبر
 مان تو نکرے۔ سندن من ار پیر الوار حنہ الیقیع پر آھی۔ حضرت سیدنا امام حسن
 ۶ سیدنا امام حسین صورت ۶ شکل پر شک بیٹی جی مشابہ هوا۔ جڈھن انداز ی
 ران ۶ دھندا هوا تہ سندن چہری پاک ۶ نورانی پیشانی جی مروشنائی کان رستو
 ر سندا هوا ۶ سینی کان قد من تائین حضرت امام حسین پیغمبر خدا ۶ جی سان مشابہ
 هو ۶ حضرت حسن رضی اللہ تعالیٰ عنہ ہئی کان قد من تائین سرور کائنات صلی اللہ
 علیہ وسلم جی مشابہ هو۔ بڑھو حضرت انجی کرامت ۶ فضیلت ۶ کیترا کتاب پیرا
 آھن هن تین ٹری کتاب ۶ نکر جی طاقت نہ آھی۔

حضرت سیدنا امام حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی ولادت مدینہ شریفہ
 جی تاریخ ولادت ۶ مختلف قول آھن۔ کن چو تین ماہ شعبان سنہ کیو آھی۔ سندن
 عمر میلک ستونجاہ ورہ ۶ ست مہینا ہئی پیدان کربلا ۶ آگاری یا جسج جی دینھن
 ڈھین محرم سنہ ۶ جی جام شہادت جو نوش فرمایا تون انا لله وانا الیہ راجعون
 سندن مادد وفات جو ہینین مصرع مان تو نکرے مگر ہک عبد حساب ۶ گھت
 توتی ۶ سرورین را بریدی دین (جواہر علویہ)

التجادر یا رگالا سیدنا امام حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ

کر سگوتن موی احسا سید الشہد	اولیا تین جو تون سلطا سید الشہد
تیونقب تنھن جو دی تودی تھی تھید	کاہر گھران تو آون ایسا سید الشہد
وٹ سکا ساو ایتا تھی تھن نور کنا	ظلم تونسا تھو فراوان سید الشہد
کر بلا ۶ خارج تونسا تھی کیلغ تھی	سولگاہی آہر ماسید الشہد حسین
تی وچی دیدا حاصلھن سکا کو سگو	دردن جوا آہر ماسید الشہد حسین
روشنی چہری کناھو سونا افر و تھو	رات تھی چو ماہ تابا سید الشہد حسین
جسم ساروی ہشاہ ہر رسول اللہ	ھوکرہ جیٹن ابر بار سید الشہد حسین
ڈی دیھا تی کی محبت یا تھن جی نورجا	توئی قرآنچرہ انسان سید الشہد حسین
بیامکر دائرہ ولا حضرت امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب کرم اللہ وجہہ	نصریم

حضرت سیدنا امام حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ حضرت سرور کائنات صلی اللہ علیہ وسلم جاسوت ۶

نيان آهڻ - سندن ڪنيت ابوتراب ۽ ابواحسن آهي. کين ابوتراب کان وڌيڪ هر ڀيرو نالو وڃڻو ملڻ نه ٿيندو هو. چوندا آهين ته حضرت صلي الله عليه وسلم جن کين انهيءَ ڪنيت سان مشرف ڪيو هو جنهن جو تفصيل هي آهي ته هڪ ڏينهن انهيءَ حرم پاڪ رضی اللہ تعالیٰ عنہا کان ناراض ٿي مسجد شريف ۾ اچي سوهي پيا جڏهن آنحضرت صلي الله عليه وسلم جن هي ڳالهه ٻڌي ته هن بنا دير مسجد ۾ تشريف فرمايائين شاهه ولایت ڪرام الله وجهه کي مٿي ۾ پيريل ۽ مسجد جي ڏي واريه تي سٽل ڏسي فرمايائون: اي ابوتراب اُت ٿي.

حضرت شاهه عبدالعزیز محدث دهلوي قدس سره الله عطا عن يري ۾ لکي ٿو فرمائي ته حضرات صوفييه ڪرام جو فرموده آهي ته حضرت علي ڪرم الله وجهه کي ابوتراب هئڻ سبب ڪري لقب عطا ٿيو جو سمورن ولين جا سلسلا وٺڻ هٿسهي ٽائين اوليائن جي جماعت خاڪسارن جي جماعت آهي ۽ حضرت علي ڪرم الله وجهه سرور انهيءَ جماعت خاڪسارن جي جو آهي. اه

حضرت رسول مقبول صلي الله عليه وسلم جو فرمودو آهي ته الله تعاليٰ سڀ ڪنهن پيغمبر جي فرزند جي ذريعت کي منهنجي پٽ ۾ رکيو اٿس ۽ پڻ فرمايائون ته ٻيو شخص علي ڪرم الله وجهه کي ناراض ڪندو انهيءَ مرڪي ناراض ڪيو ۽ پڻ فرمايائون صلي الله عليه وسلم ته بهشت ۾ن شخصن يعني علي ڪرم الله وجهه جو مشفق آهي.

روايت آهي ته آنحضرت جن صلي الله عليه وسلم هڪ ڀيري هٿ ۾ ورتي جا اها سونجڻ الله و الحمد لله سندن هٿ پاڪ ۾ پير هڻڻ ٿئي جو سڀئي ماڻهو پٿر ٿيڻ لڳا پوءِ اها پٿري اڇڙ يا ٿون وڌي امير المؤمنين حضرت ابوبڪر صديق رضی اللہ تعالیٰ عنہ اها پٿري هٿ ۾ ورتي ساڳيءَ طرح تسيبح پڙهڻ ٿئي. انهيءَ طرح حضرت عمر ۽ حضرت عثمان ۽ حضرت علي ڪرم الله وجهه هڪ ٻئي کان پوءِ اها پٿري هٿ ۾ ورتائون ان تسيبح تي پڻ ٿون. حضرت ابودر رضي الله تعاليٰ عنه جوان مجلس ۾ حاضر هو جنهن صلي الله عليه وسلم انکي فرمايو ته تون به ڪرڻ جڏهن ان ڪنڀون ته تسيبح نه پڙها عرض ڪيائين يار رسول الله صلي الله عليه وسلم چيائين آهي اهو منهنجي هٿ ۾ پٿري تسيبح نه پڙهي آنحضرت صلي الله عليه وسلم فرمايو ته اي ابودر اڇا ٿون خفايو راشدين حضرت صديق ۽ حضرت عمر ۽ حضرت عثمان ۽ حضرت علي ڪرم الله وجهه ساڳيا ٿي ڪرڻ ٿو ڏهن ٿي. جناب حضرت سينا

علي ڪرَّمَ الله وَجْهَهُ جي ڪرامتن مان هڪ هي مشهور ڪرامت آهي - ڪوفي حضرت جي درياهه ٻوڏ ڪرڻ شروع ڪئي، ماڻهن اچي عرض ڪيو ته يا اُمير المؤمنين علي ڪرَّمَ الله وَجْهَهُ درياهه ٻوڏ ڪرڻ شروع ڪئي آهي ۽ اسان کي جان ۽ مال جو نقصان ٿي رهيو آهي ڪامد ڪريو - حضور جن ٻُڌل تي چڙهي پيٽ ۽ من مبارڪ سان اشارو ڪيائون جنهن تي هڪ هفت ٻاڻي ڇوڙهي ويو، وري ماڻهن عرض ڪيو ته اڃا ڪهي وري اشارو ڪيائون ته ٻيو هفت ٺهيو - اهڙي طرح ٽيهر اشارو ڪيائون، ٽيون هفت ٺهئي ويو - خلق جو ارادو به تن هفتن جي ٺهڻ تي هو - پوءِ ماڻهن عرض ڪيو ته بس هاڻي ڪافي آهي -

پاڻ چوٿان خليفا آهن چار ورهه نو مهينا ۽ چار ڏينهن خلافت هلايا ٿون - سندن دؤر نشان هي ڪافي آهي جو سندن چمڪندڙ معظمت ۽ خانقاهه ڪجهه جي اندر رتيو - سندن والده پاڪي بي فاطمه رضوان الله تعاليٰ عنها اسد بن هاشم جي نياڻي پاڪ بيت الله شريف جي طواف ۾ مشغول هئي جو کين سور ويو جا شروع ٿيا اٿڻ احوال آنحضرت صلي الله عليه وسلم کي ڏنا ٿون - پاڻ فرمايا ٿون ته ڪجهه جي اندر رهي وڃ - بي بي صاحبجو ڪجهه جي اندر تشريف فرمائي - اتي کين سيدالاحق وَالآبَرار مشڪل ڪشائي جيڪر ڪرار رضي الله تعاليٰ عنه تولد ٿيو تاريخ ۱۳ رجب ڏينهن جمع جو هو ڪن ستين شعبان کي آهي - آنحضرت صلي الله عليه وسلم جي مبعوث ٿيڻ وقت صحيح قول مرافق حضرت علي ڪرَّمَ الله وَجْهَهُ جي عمر ٻن ورهن وڌيڪ هئي - سندن عمر مبارڪ صحيح قول تي ٽي هفت ورهه ٿي - سندن ۴۰ رمضان ۴۰ هجري ڪوفي ۾ کين ابن ملجم ڪرَّمَ الله وَجْهَهُ ٻڌجاءِ التَّارِخ دؤر تعاليٰ سال ابن ملجم کي دوزخ جي باهه ڄاڻام چاڙهي - هڪ نرال قطامه نالي جي چوڻ تي ترخمي ڪيائون مهيني جي ۱۹ تاريخ سومر جي رات پاڻ شهيد ٿيا ڪن جي قول تي ۲۱ / ۴۴ محرم جي ۱۰ هجري رات شهادت تي مزار پر انوار سندن نجف اشرف ۾ آهي - سندن تاريخ شهادت جي ۴۰ هجري ۱۰ رات لفظ مهر جي پهرين اکر م م مان ظاهر آهي -

التَّجَادُدُ دُرُگَاهُ عَالِي جَاهِ مُشْڪَلُ ڪَشَاءِ حَضْرَتِ عَلِي ڪرَّمَ الله وَجْهَهُ الْكَرِيمِ شاهه ولادت ٿي سگهو ٿي عرض خواجه علي مشڪل ٿي ڪيائون اچي سولاءِ سنه ۴۰ هجري رات وٽ آهن مٿاڻا تان هجاياءِ با علي مشڪل ڪشام ڪو نظر نوري مٿم

خارجی کری پیا کن توستہ کر پل گلا
محبوبین ثقلین جو پرتو العین تون
قلب بندہ جو دم و دوزخ حب تنہی کی سدا
ترہنجی چو ورتہ گوی کر مہ مہون زمنا
جن چندی تنہی محبت تی ویا ترخانہ
تون ثلثین علم جو کر علم لدنی ہی عطا
سردار ہندی جو کبریا سامیہ سکتا صند
مرثیہ دے ویلہ انصر جاننا یا علی
نوروت گدا فی تاسدا کن شادا یا علی
سی عزا بن کا چنا آرا و آجا یا علی
مرثیہ نو ہا نچو د و جو ورتہ یا ماضی جا
حشر تین چولہ بھو حال جنہ جا علی
عزت و سار بندین تہ یکا ہی تو نہی یا علی
پود دیہا نی چو نہ تورا گائی تہ جا یا علی

حضرت سیدۃ النساء فاطمۃ الزہراء رضی اللہ تعالیٰ عنہا کی حالات

ہی پاکدامن اسان اُمّت جوا جہر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کی دختر نیک اختر حضرت
ام المؤمنین خدیجہ الکبریٰ رضی اللہ تعالیٰ عنہا کی بطن حوری توطن مان ٹھٹی ۶
شاہ ولایت علی مرتضیٰ رضی اللہ تعالیٰ عنہ با حرم پاک آہن۔ سندن نکاح صحیح
روایت اتحاد۔ مطابق ہجرت بی بن سالن بعد صغر مہینی ہی بیختری پر پیر انہی وقت
پاکدامن کی عمر اتر تھن ورہن ہی ٹھٹی۔ سندن ولادت سال قبل ہی ایک سال
ورہ مکہ شریف پر تی ۶ ہی بہ چیمو دیو آہی تہ یخت کان یخ سال سندن ولادت ہی سندن
وفات ہی تاریخ یابت تی قول آہن۔ ۱۰ شعبان۔ ۳۰ رمضان ۶۱ جمادی الاخریٰ ۱۱
ہجری۔ حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کی وفات کان پور ۶ چھن یا چھن
مہینن بعد سندن وصال تیر۔ مدینہ شریف ۶ سندن مزار شریف آہی۔ شریا دہ
صحیح قول ہی آہی تہ یا ش گھر ۶ دفن تیا آہن تھن کان پور ۶ بی امین پیغمبر صلی اللہ
علیہ وسلم کی مسجد شریف کی وڈا پور ۶ سندن دفن ہی جاو مسجد شریف ۶ داخل
تی۔ حضرت پاکدامن ۶ حضرت علی کرم اللہ وجہہ ولایت ہی مرکز جاما مکہ
آہن کو بہ شخص انھن بن ہی و سیلی کان سوا دی تیر جو در جو حاصل کری نہ
سگھند و۔ ایتری قدر جوا تھن پنہی پاک کن ہی ظہور کان اگی اگوٹن تبین ہی امتن جا
ما تھو الہی درگاہ جا مقرب ٹیند اھواند سندن روح مبارک کی توجہ سان ٹیند اھوا
قیامت تا بین اھو وسیلو جاری رہند و۔ حضرت پاکدامن ۶ حضرت علی کرم اللہ
وجہہ کی وفات کان پور اھو در جو حضرت امام حسن ۶ حضرت امام حسین رضی اللہ

تعالى عنهما كي حاصل هو۔ پوڻ جي بد رجي امامن معصومن كي پهتو۔ امامن پارهين جي وصال کان پوءِ الله جل جلاله اهو ساڳو درجو جناب حضرت غوث اعظم رضی اللہ عنہ پيو دستگیر مڃي الدين جيلائي كي عطا فرمايو۔ جناب حضرت غوث اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي وفات کان پنجن سوڻ ورهين کان پوءِ تخمينه طور اهو ساڳو درجو ڏيکومبا الله جل جلاله حضرت خواجہ امام رباني مَجْدِدُ الْاَلْفِ ثَانِي رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ كي بيهڙايو جو قيامت تائين جيڪوبه شخص ولايت جي واٽ ۾ قرب الهي كي پهچندوان ۾ حضرت امام رباني مَجْدِدُ الْاَلْفِ ثَانِي رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ جو توجهه بالڪل ضروري آهي سندن توجهه کان سواءِ ڪوبه وڌيڪ ولايت كي پهچڻ ممڪن نه آهي۔ (جواهر علوي)

حضرت خواجہ رامپوري چا نه چڱو فرمايو آهي۔

اگر بوجھو ڪو بعد الف ثاني سے قيامت تک
جيان پيس فيض ڪس ڪا مجده الف ثاني کا
خدا يا بحق بنی قاضيه
که بر قول ايمان کنی خاتمه
اگر دعوت تم رد کنی ور قبول
من دوست دامن آل رسول

حالات حضرت سلطان العارفين بايزيد بسطامي رضی اللہ تعالیٰ عنہ

هي حضرت سلطان عارفين جو ۽ مهدي ارزاھدن جو جنهن وقت چن ۽ انسان ۾ ملڪ سلا مي ۽ جنهن جو لقب قطب رومي ۽ شاهي ۽ جتن ۽ عجيبان ۽ هيئن جو خامي نالو پاڪ سندن بايزيد صيفور بن عيسوي بن آدم بن سروشان بسطامي آهي رضی اللہ عنہ ۽ آرزو ۽ حضرت سلطان العارفين بايزيد بسطامي رضی اللہ تعالیٰ عنہ بن ۳۶ ۾ تودر قيامادو تاريخ ولادت جو مَجْدِدُ الْاَوَّلِيَا آهي۔ سندن انتساب نسبت باطني جو حضرت امام جعفر صادق رضی اللہ تعالیٰ عنہ سان آهي۔ سندن تربيت روحاني طور ۾ حضرت امام رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان ئي چوٽي سندن پيدائش حضرت امام جعفر صادق رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان پوءِ ئي ۽ اگرچہ قذرة الاولياء جي ڪن ڳالھين مان معلوم ٿو ٿئي ته ڪين حضرت امام رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي صحبت نصيب ٿي آهي۔ پر تحقيق هي آهي ته پاڻ حضرت امام رضی اللہ تعالیٰ عنہ كي نه ڏٺو هو اٿون۔ سندن ڏاڏو بسطام جي رئيس مان هو حالت ڪفر جي ڪي چٽي اسلام كي اختيار ڪيائين۔ سندن والده ۽ اجداد رضی اللہ تعالیٰ عنہا نقل

بیوا لکھ کونہی پوئہ منہ جي عبارت کيو - ماڻهن چيو ته جي شخص جو پوئو پوئو تاهون سڀ
حضرت جن کي چئي موي ڏيکون ته هڪ اُت هو جو ان تي سفر ۾ پنهنجو چمر ڀرڻ جو سامان
لڻا بنداهون ڪنهن چيو ته هن وڃي اُت تي ڪيتري قدر ريار رکيو اٿس - پاڻ فرمايائون ته
ته چئي ڏس ان تي ڪو ريار آهي جڏهن چئي ڏنائون ته اُت جي پٺ کان هڪ هٿ ٻاڙي
بيٺو هو - فرمايائون ته سبحان الله! عجب معاملو آهي، ڇو جيڪڏهن پنهنجو احوال
توهان کان ڪا بيان ٿو ته هن ملاقات تاهه پوءِ جي ظاهر ٿو ڪريان ته اهي توهان کي طاقت نه آهي
فرمايائون ته بعض شخصن کي منهنجي زيارت کان لخت ٿي ٿئي ۽ بعض في رحمت ٿي ٿو فرما
لخت آهي سبب ته جي زيارت ڪندڙ آيو ان وقت مون تي حالت غائب هئي ۽ مون کي پنهنجي
خيال ۾ نه لڌائين ته لاچار منهنجي گلا ڪندو ۽ پوءِ ريار تي آيو حق کي مون تي غائب ٿي
۽ مون کي عذر دار سمجهيائين ان تي رحمت ٿيندي - فرمايائون ته منهنجي دل تي گري
ته قيامت جي ڏينهن دوزخ جو طرف پنهنجو نرو هٿس سر جيئن اهو دوزخ مون کي ڏسي جهڪي
وي ۽ خدا جي خلق کي راحت ملي - فرمايائون هڪ ڀيري الله جل جلاله کي خواب ۾ ڏٺو
مون عرض ڪيو يا الله جل جلاله ته هڪ سو ڪهڙي طرح آهي - رب عه نوانه
فرمايو ”دُعُ نَفْسَكَ وَ تَحَالِ“ يعني پنهنجي نفس کي چٽو اچ - فرمايائون ته نهار ٿي
سواءِ ٻيڻ جي ۽ روزي ٿي مان سواءِ ٻيڻ جي ڪجهه نه ڏٺو ۽ مون کي جيڪي منيو آهي الله جل
جل جلاله جي فضل سان مليو آهي ته عمل کان ڇو نه ڪجهه ۽ ڪوشش سان ڪجهه مل
نه ٿيڻ آهي -

نقل آهي ته هڪ ڪنڊ ڏي ٻن ڏينهن (سالڪ جي انتهائي حالت کي ڇو نه آهين جو حال ٿو
وار ڏاٿون مٿس بند ٿين ۽ پستون جو خنڊ آهي ۽ جلات کان نا اميد ٿي اراد ڪيائون ته
ٻانڙا ماري چٽيا وٺي ڪهر ۾ پٽ ان بازار ۾ ويهي هڪ جڻي جي قيمت پڇيائون ۽
دل ۾ خيال ڪيائون ته قيمت جڻي جي هڪ ۽ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ مگر ڏکين ڏاڙن چيو ته قيمت
هزار ڏم آهي - اها ڏکين ڏاڙن جي ڳالهه ٻڌي ماڻ رهيا - هاتف غيب کان آواز ٿيو ته جو چيو
تون ٻه ڏينهن اچي هزار ۾ قيمت هٿ ٿي وئي - فرمايائون ته پوءِ دل منهنجي خوش ٿي ته الله
جل جلاله پنهنجي حال تي عنايت آهي - فرمايائون ته هڪ ڀيري مون کي الهام ته اي ٻاين ڀيڄا ڪا
ٿو ڪرين ان کان پوئو جي شيءِ آڻ ۽ اهڙي شيءِ منهنجي درگاهه ۾ نه هجي - مون عرض ڪيو ته يا الله

جڏهن ته ڪهڙي شيءِ ڪانهي - الهام ثبوت و جباري، عجز، انعام ۽ شڪستگي مون
دٻي ڪانهي، اُها آهي -

نقل آهي ته هڪ ڀيري خلوت ۾ حضرت بايزيد قسسي سِرُّه جي زبان مبارڪ
کان ”سُبْحَانِي مَا أَعْظَمُ شَيْئِي“ جو ڪلمون مبارڪ نڪتو، جڏهن هوش ۾ آيا
مريدان حضور انور ۾ عرض ڪيو ته اوهانجي زبان مبارڪ کان هيءُ ڪلمون نڪتو
آهي - فرمايائون جي وري اهڙي طرح مون کان پڻ وٺي اٿڪرا ڪري ڇڏڻ جو هڪ
ڪافي سيني تي ڏنائون - وري کانئن اهو ساڳو ڪلمو سترن مرتبو مريدان اچي ڦٽل جو
ارادو ڪيو پر سجدو ڪندي شڪل مبارڪ کان ڦٽل ڏنائون مريدان ڪاٺيون بي
هنيون ۽ ائين معلوم ٿيو، ڇڻ ڪاٺيون پاڻيءَ ۾ پيا هڻن آخر ڪار صغوڪه ڊڄي
وانگر ڄامري ۾ ڊپيل نظر ٿي آيا - مريدان سارو قصو سندن حضور ۾ پيش ڪيو
پاڻ فرمايائون ته بايزيد هيءُ جو اوهين ڏسو ٿا اهو بايزيد نه هو -

صاحب حدائق الورديءَ جي انهيءَ ڌڪري هن طرح آندو آهي ته پاڻ فرمايائون
”يَا هَكَذَا يَنْهَن جِيه“ سُبْحَانَ اللَّهِ ”بي بي پاڪائي آهي الله جل جلاله“، ”رَبِّ جَلَّو“
جي طرف کان حڪم ثبوت ڪنهن عيب ۾ منهنجي پاڪائي ٿو چوين - چيم ته
اي رَبِّ عَمَّ نَوَالْفَر - الله جل جلاله فرمايو ته پنهنجي نفس کي ڇڏڻ ڪمن جي مشغول
ٿيڻ کان پاڪ ڪر، پوءِ پنهنجي نفس کي رياضت ۾ آڻي، ردييلن ۽ خلقن ڇڏڻ کان پاڪ
ڪيو، پوءِ پنهنجي نعمت ظاهر ڪرڻ لاءِ چون ٿيس ”سُبْحَانِي مَا أَعْظَمُ شَيْئِي“ -

نقل آهي ته هڪ ڀيري شفيق بدعي ۽ ابو تراب بخشي ۽ بايزيد بسطامي قسسي سِرُّه
گڏجي طعام تي ڪاڌائون، هڪ مريد اهو ڪاٺ ۾ شريڪ نه هو ابو تراب فرمايو ته
اچي ڪاءُ اُن مريد چيو ته مون ڪي روز وٺي آهي - فرمايائين ته اچي طعام ڪاءُ ۽ هڪ مڃي
جي روزن جو ثواب وٺ، ان منظور نه ڪيو، وري شفيق بدعي قسسي سِرُّه فرمايو ته اچي
ڪاءُ ۽ هڪ سال جي روزن جو ثواب وٺ، ان وري به منظور نه ڪيو، حضرت بايزيد بسطامي
رضي الله تعاليٰ عنه فرمايو ته ڇڏي ڏيو، جو اهو درگاهه جو تيزيل تي ويو، ٿو ڏسيهن
نه گذريا ته اهو چوريءَ ۾ پڪڙيو ويو ۽ ان جا پٺي هٿ ڪڍي ڇڏيائون -

حضرت بايزيد قسسي سِرُّه کان پڇيو ته توهان جو پير ڪير آهي، فرمايائون ته هڪ ڀيرو

نزال - پچيا ٿوڻ، ڪيئن، فرما يا ٿوڻ ته هڪ ڀيري شوق جي غلبی ۾ جهنگلي ۾
 هوس اتي هڪ پوترهي نزال کي ڏٺم جو جنهن سان ڪجهه بار هو، هونکي چيائين
 ته هي بار ڪنهن مون کان نٿو کڻي ان وقت منهنجو اهڙو حال هو جو پنهنجي وجود جو بار
 ندي کي سگهيس، پوترهي جو بار ڪيئن کڻي سگهان ها. هڪ شينهن ڏانهن اشارو
 ڪيو اهو آيو مون اچي پٺ تي رکيو ۽ پوترهي کي چيو ته جڏهن تون شهر ۾ ويندين
 ته ڏهن شهر وارن سان ڪهڙو بيان ڪند پيش - ان پوترهي نزال چيو ته چوندس ته
 هڪ ظالم کي ڏٺو هو، مون چيو ته ظالم ڪهڙي طرح تيس ۽ تنهن تي مون کان هون
 چيو ته شينهن مڪلف آهي يا غير مڪلف ۽ مون چيو ته غير مڪلف - پوترهي چيو ته
 جنهن کي الله تعاليٰ جل جلاله تڪليف کان ڏني آهي - جنهن کي غير مڪلف ٿو چوڻ انکي
 جو تڪليف ڏني، ظالم آهي يا نا آهي ۽ فرما يا ٿوڻ ته ظالم آهي - پوترهي چيو ته تنهن جو
 ارادو آهي ته شهر جا ماڻهو معلوم ڪن ته شينهن تنهن جو تابع آهي ۽ تون صاحب ڪرم
 جو آهين.

نقل آهي ته حضرت بايزيد قدس سره هڪ قبرستان کان ٿي آيا هڪ جوان بسها
 جي ريشن مان واهو وڃائيندو ٿي آيو حضرت بايزيد رضي الله تعاليٰ عنه انکي
 ڏسي ڏاڏو ڏاڏو ڏاڏا يا الله العليٰ العظيم پڙهيو جوان پنهنجو واهو حضرت جي
 مٿي مبارڪي اهڙي طرح زور سان هيون جو واهو به پڇي پيو ۽ حضرت جن جو مقوم مبارڪ ڦٽي
 پئي ڏينهن تي صبح جي وقت حضرت بايزيد رضي الله تعاليٰ عنه جن واهي جي قيمت ۽
 حڪو پنهنجي مريد جي هٿان ان جوان ڏانهن موڪليو ۽ مريد کي فرما يا ٿوڻ ته ان جوان کي
 ڇڏج ته بايزيد عذر ڪيو آهي ۽ هي قيمت موڪلي اٿس ته انهي قيمت سان واهو خريد
 ڪريو ۽ هي حڪو موڪليو اٿس ته ڪا نه رات جو غم ۽ غصو دفع ٿي جوان جو اهڙو حال
 ٿو اچي حضرت بايزيد قدس سره جي قد من مبارڪن تي ڪري پيو ۽ توبه ڪيائين ۽ گهڻو
 رنو - جڏهن پاڻ سرين ٿيو ته تنهن سندس همرا لا پڻ مريد ٿيا - اهو حضرت خواجہ
 صاحب قدس سره جي خوش خلقي جو نتيجو هو.

نقل آهي ته هڪ ڏينهن حضرت خواجہ قدس سره جن پاڻ ڏوق عيادت جو ڏنو
 خيال جو ڪهاڻو ٺهڻ ۾ هڪ سنگ يعني چڱو ڍاڪ جو رکيو هو فرما يا ٿوڻ ته هي جنهن ڏٺو

چي ٿا ٿيو منجهان جو گهر ميو وي وڪڻي جو دڪان نه آهي. - حڪم موجب انهي گهر تي ۾ چڱو دڪان جو ٿو ويو. - حضرت جن کي عبادت ۾ لڏڻ پيدا اگهي ٿي.

نقل آهي ته حضرت جن جي پاڻ تي ۾ هڪ ٻاڏ پوڄيندا ڪافر رهندا وهو اهو سفر ۾ ويٺل هو ان جا پار اوڏا آهي رات جي سبب کان رهندا اهو. - حضرت خواجہ قیاس سیر کا جن پنهنجو ٿو آيو اچي گهر ٿيندا هئا ته هيئن آهي ٻار ٿا خوش ٿيندا هئا جڏهن اهو آتش ۾ رست سفر کان موٽي آيو اچي نرال هئي حال ان کي بيان ڪيو ان ڪافر چيو ته جڏهن حضرت خواجہ قیاس سیر کا جن اسانجي گهر ۾ روشني آندي هئي چا اوڏا ۾ رهون انهي وقت مسلمان ٿيا.

نقل آهي ته هڪ آتش ۾ رست کي ڪنهن چيو ته مسلمان ٿي ان چيو ته جي مسلمان آها آهي جيڪي ٻار ٿي ٿو ڪري اها ته مرد کان پنهنجي ٿا ڪا اوهين ٿا ڪي پوڄيندا آهن آهي.

نقل آهي ته حضرت جن هڪ ڀيري ڪنهن امام جي پٺيان نهار پيا هئي نهار کان پوءِ امام پڇيو ته اوهان جو ڪاٺ پٺ ڪاٺون ٿو ٿئي. - پاڻ فرمايا ٿو ته ڪجهه صبر ڪر پهر پاڻين آڏون نهار موٽائي پڙهان پوءِ تنهنجي سوال جو ٿو ڪري ٿيندا. - جو ر وري ٿي واري کي ٿو سڃاڻي اچي پٺيان نهار رواند آهي ٿو ته جي ڪنهن آفت نه ٿي اچي ته ٿو ٿي چوان ٿو ته يا آلهي ٿو مر. ان ڏانھن هاڻي موڪلي پوڄا ڪونه موڪليو. - ڪنهن شخص چيو ته مون سان پنهنجي منجهانجي جو ڪجهه ٿو بيان ڪريو. - فرمايا ٿو ته جي وڏي ڳالھ بيان ڪريان. - تنهنجي ٿو ڪي ٿو ٿي نه آهي پر هڪ ننڍي ڳالھ ٿو ڪي ٿو سڃاڻيان جو پيري مون پنهنجي نفس کان ڪجهه ڪم وٺڻ گهريو ان چوڻ نه مڃيو. هڪ ورهه يائي نه ٿو ٿو مانس ۾ چيو مانس اي نفس اچي ٿي مري يا عبادت ڪر. - وٺڻ هڪ مريد ٿي هن ورهه کان رهندا هئا ٿو ٿي ان کان پڇندا هئا ته تنهنجو نالو ڇا آهي. - نيٺ هڪ ڏينهن ان خادم عرض ڪيو ته آئون ٿي هن ورهه کان اوهان وٽ رهيو آهيان ۾ نالو پڇندا اٿا رهو وري اوهان کان وري ٿو وڃي. - پاڻ فرمايا ٿو ته آئون ڪل نه ٿو ڪريان. - جن هن آنگهه ٿي ٿي ٿو ٿو جو نالو منهنجي دل ۾ آيو آهي بيو ڪجهه ياد نه اٿم هر روز تنهنجو نالو ٿو پڇيان. - وري وري ٿو وڃيم. - هڪ شخص وٽ آيو عرض ڪيا ٿين ته مون کي اهن تعيم ٿي جو جهل کان

چئي پوان - فرمايائون ته به ڳالهائون ڀاڳي آهن، اول هي ته الله جل جلاله تنهنجي
 حال کان واقف آهي ۽ جو ڪجهه ڪرين ته اهوڏسي توهي منهنجي عمل کان بي نياز آهي. هڪ
 شخص حضور پير پور ۾ پنهجي پو ستين جو هڪ نگر و غایت ڪريو ته اها پي پور
 شهر - پاڻ فرمايائون ته منهنجي پو ستين ۾ ڪيئي ته چاڻو جيستائين منهنجو عمل نه ڪندين
 يعني منهنجي پيروي نه ڪندين - صاحب خزينة الاصفيا جي آندو آهي ته سندن شان ۾ حضرت بنين
 پور اوي رحمة الله الهادي فرمائيندو هو ته بايزيد بسطامي قدس سره اسامائين آهي جيئن جبرئيل
 ملائڪن ۾ - صاحب حدائق الوردي به جي آندو آهي ته حضرت شيخ محي الدين ابن العربي قدس سره
 چن آندو آهي ته قطب به قسم آهن هڪڙن کي ظاهري ۽ باطني ٻئي خلافتون حاصل آهن جهڙو
 حضرت ابو بکر ۽ حضرت عمر ۽ حضرت عثمان ۽ حضرت علي ۽ عمر بن عبد العزيز رضی اللہ تعالیٰ عنہما
 ۽ هڪڙن کي باطني خلافت مليل آهي ۽ ظاهري حڪم ڪونهن - جهڙو بايزيد بسطامي قدس سره
 معلوم ٿيو ته پاڻ قطب وقت جا هئا - حضرت قیوم جهان قدس سره ۽ عمدة المقامات مفتاح الانوار
 کان ۽ صاحب حدائق الوردي به جي ذهني کان آندو آهي ته بعضي جملا جي شريعت نشاڻو نه
 آهن ۽ مشهور آهن ته حضرت بايزيد قدس سره ۽ ستره جازم ودا آهن راجا ڳالهه صحيح نه آهي
 هائو. ڪي نڪتا آهن فرمائيندو اهو جو زماني وار ماڻهو نه سمجهندا اهو ۽ کين هدايت سان
 چٽيندا اهو ۽ شهر کان لوء بندا هئا - جيئن نه کين ست پيرا لوء يائون - جنهن پيري به حضرت
 چري لوء يائون تي هئڻ جي ڪمن ۾ خللي ٿي پيو ۽ انهن منڪرن تي بدعتون نازل ٿي ٿيون. آخر
 مسندن وٽ هڪڙي جو يقين ڪيا ٿون ۽ سندن تعظيم بجا آڻن ٿون. جيئن ته علامه محمد احمد
 جگر ڏک ڄمائن غير شرعن جي صحيح نه هئڻ جو بيان آهي چيو آهي -

قُلْتُ أَبُو بَرٍّ يَسْأَلُكَ خَالَهُ - وَ اللَّهُ مُتَوَكِّلٌ الشَّرَافُ - وَ كُنَّا نَعْلَمُ فِي عُلُوِّهِ الْفَقَائِ
 نَ لِقَاءَهُ مَا هَلْ عَصَرَهُ كَلَامُهُ وَ مَوَاقِفُهُ بِالْعَفَايَةِ وَ نَعُوذُ مِنْ بَقِيَّةِ سَبِيحِ مَرَاتِ
 وَ هُوَ فِي كُلِّ مَرَّةٍ يَخِيلُ أَمْرَهُمْ وَ يَبْزِلُ بِهِمُ الْبَلَاءَ حَتَّى اذْغَبُوا أَعْيُنَ الْعُظَمَاءِ

له آئون چوان ته اهو پير پور جو حال سلامتي وارو هو (اندر اچي رهيو) اندر جي رازن جو مالڪ
 الله آهي - جنهن ان حقائو جي علمن ۾ ڳالهائو ته سندن زماني جي ماڻهن ان جي ڪلام کي نه سمجهي ان جي
 مٿس ڏٺو نقصتون رکيائون ۽ ست پيرا شهر کان لوء ۽ پير پور ۾ هوندا آهن هر پير پور سندن ڪمن ۾ خلل اچي نه ٿو
 ۽ مٿن مصيبتون ڪري ٿو هيون ته انهن جي ان جي ولایت بابت پڇڻ تي ۽ مٿن ڳالهي ان جي تعظيم ۾ ٿي.

اخلاق و ارشاد

مسند ن خلق نبوي صلی اللہ علیہ وسلم جي خلق سان لاڳو هو - پاڻ پر عین گاري
 ۽ شریعت نبوي صلی اللہ علیہ وسلم جي احکامن تي پورا مستقیم هو ۽ چيئن ته حالات
 مان ڪجهه گذري آيو - فرمايائون ته ولي الله دعا جي قبول هجڻ جي سبب خوش نه ٿا
 ٿين ، دعا جو قبول ٿيڻ خود ڪرامت آهي - جهڙو پاڻي تي هڻڻ ۽ هوائي طوفان ۽ گهڙي ۾
 پنڌ گهڻو ڪرڻ ۽ چوڻه دعا ٿيڻ ڪارن - چون به قبول ٿيڻ ٿين ۽ گهڙي ۾ گهڻو پنڌ
 ڪرڻ ڪڇال ۽ شيطانن کان به ٿو ٿئي ۽ هوائ تي پکي به اڏاڻن ٿا ۽ پاڻي تي مڇي به هي تي
 اڏي جي اهي ڪنهن کي نعمتون مليون الله جل جلاله جي مڪر کان امن وارو نه ٿي
 فرمايائون تيه وري گذري ويا آهن انهيءَ مٿس ۾ جڏهن به زباني ذڪر ٿو ڪرڻ
 گھران - اول وائ ۽ زباني ٿو ڏٺان - اسم مبرڪ ته عظيم لاءِ - فرمايائون ته مون کي
 ڪنهن چيو ته تون هوائ تي اڏامي ٿو چيم انهي ۾ ڪهڙو عجب آهي ، اهي پکي جهڙن
 ۽ دني ڪاٿر مري آهي - سو به هوائ تي اڏامي ٿو - آئون ته مؤمن ماڻهون آهيان
 ماڻهو پکي کان شريف آهي - فرمايائون چيستا ٿين ڪو بيان نهون پاڻ کان وڌيڪ ٻئي
 کي ڇڏي وڃائي ٿو اهو هڻيڪو آهي - فرمايائون الله جل جلاله کي سڀني کان زياده
 اولاد اهو آهي جو خلق تي شفقت ٿو ڪري - فرمايائون عارف اهو آهي جو الله جل جلاله
 جي ذڪر کان سڀني نه ڪري ۽ خلق کان ملول نه ٿئي ۽ الله جل جلاله جي ذڪر کان سوا ٻئي
 سان ورو نه رکي - فرمايائون ته اسم اعظم وحدانيت يعني هيءُ آئي ۾ قلب واندو
 ڪرڻ آهي - جڏهن ته اهو اسم پڇايو پوءِ جنهن به اسم جو ارادو رکندڙن ان سان مشق
 مغرب جو سپر ڪندين - فرمايائون بگ ڪهڙو آهي ، جڏهن پاڻي کي بگ ٿي پکي اڇو قلب
 تي حڪمت جو مينهن ٿو وسي - فرمايائون ته جڏهن رب جل جلاله جي درگاهه ۾ سوين
 پاڻ کي چاق ٿو آئون مچرسي آهيان جتان جي درگاهه ۾ جئين کي ٿو ڪميان فرمايائون
 ولين جي محبت رک جيئن ٿو سان محبت رکڻ چو ته الله جل جلاله پڻ هڻي ولين جي محبت
 ٿو انهن نظر ٿو فرمائي جي تنهنجو نالو ڏي جي قلب ۾ لاسندو ٿو کي بخشيندو ۽ فرمايائون
 جي دينهن قيامت جي الله جل جلاله مون کي شفاعت ڪرڻ لاءِ اذن ڏيندو اول انهن جي

شفاعت کنند جس جن مونکی این ابو و سرخایو - فرمایا تون تہ گھٹا دینھن کلیس ۽
گھٹا دینھن رُس راج تہ کلن ہونہ سرائی ان تہو - فرمایا تون تہ اللہ جل جلالہ جی ذکر
کان غافل رہن اہل سخیعت عقوبت بی کانی چوتہ اللہ جل جلالہ کان اک چنپ
غافل رہن دوزخ کان سخت آہی فرمایا تون تہ ذکر تعداد جی گھٹا ہونہ ہونہ جو مطلب
تہ جی ہلک حضور بی غفلت ہونہ آہی - فرمایا تون دنیا دارن لایہ غور غور
آہی ۽ آخرت وارن لایہ آخرت سرور سرور آہی - یعنی خوشی خوشی ۽ محبت اللہ
جل جلالہ جی محبت وارن لایہ نور علی نور آہی - فرمایا تون ماٹھو گمان تا کہ تہ دخل
جی وات سچ کان مشہور ۽ چٹی آہی آتون اللہ جل جلالہ کان سوال تہ گھٹا تہ مونکی
اھیوات کوی توئی اگرچہ سٹی جی مٹی جیتری تھی - فرمایا تون "عَرَفْتُ اللہَ بِاللَّہِ
عَرَفْتُ مَا دُونَ اللہِ یُنْذِرُ اللہَ" یعنی اللہ جل جلالہ کی اللہ جل جلالہ جی احسان
سچانہ ۽ ماسوائی ان جی نور سان سچانہ - فرمایا تون اللہ جل جلالہ ولین جی قبیل
کان واقف تہو - حکمران کی دنا تون جی معرفت جی بار کٹ جی صلاحیت نئی رکھا تون انھن کی
عبادت ۽ مشغول کیا تون - فرمایا تون ولین سگورن کی جیکی حاصل تہو آہی بنین
سگورن علی نبیا و علیہم الصلوٰۃ والسلام جی آبیاں این آہی جین مائی جی مانا
پریل مان ہوک تہو - فرمایا تون سچو عاید ۽ سچو عامل اھو آہی جو جھل جی تہر
سان مٹی مرادن جو مشوک پی چٹی ۽ محبت حق جی ۽ فنا تہی ۽ جو اللہ جل جلالہ کی
دوست تہر کی ان کی دوست مری ۽ جو اللہ جل جلالہ جو حکم آہی ان جو تابعدار رہی
فرمایا تون نیکن جی صحبت نیک کم کان چٹی آہی ۽ پیرن جی صحبت پیر کی کم کان
چٹی آہی - فرمایا تون تون پاٹ کی اھڑا ظاہر کر چٹ تون کو نہ آہین - فرمایا تون اللہ جل جلالہ
جی محبت تہی آہی جو دنیا ۽ آخرت کی دوست مری - فرمایا تون بگ جی ہن سبب الخریف تہ
کر یاں جی فرعون بکیو تھی ہا "اَنَّا نُرِکُمُ الدَّخْلَ" یعنی آتون اوھانجو و تہر تہی اھی
چری ہا - فرمایا تون مرادن جو حکم آہی اللہ جل جلالہ کان سوا و کھن شاد نہ کن
وفات سندن ہم فقیران المسلمین ہم سوا یکھت ۽ شہر سلطان مری جی برسر سنا
واقع تہی ہر شریف سندن ہوک سو تہیبتہ سار تھی تاریخ جو مادہ وفقی صاحب ہن
طرح آندا آہی - شیخ کوہین بایزید ولی شاہ والا ولی عایجاہ اللہ مرعہ

سالی تو لب داو اگر خوابی
کس رقم با یزید اہل بندہ ۱۳۶
ہست و بیدار انتفاش نیر
اہل دین با یزید حق آگاہ
باز مہدی با وی آفاق
پس بخوان حق طلبی اللہ

سندن وفات رات ابو موسیٰ قدس سرہ خواب میں دیکھو عرش الہی صلی فی کتبوں
اللہ صبح جوانھی خواب میں تعبیر میں حیران رہیو نیت حضرت با یزید قدس سرہ لا ڈانہن
مردانو تھو تہ طہ خواب و تن عرض مکی۔ جڈاھن بسطام کی اوڈ و آ پورہ پڈا تھن تہ حضرت
جن وفات کئی آھی ۽ تمام گھٹی خلق سندن جنازی فی حاضر آھی۔ جڈاھن جنازو کنیاٹون
ابو موسیٰ قدس سرہ کعبہ تری خیالی کعبہ تہ جنازی جو پاٹو مونکی ملی پیر نہ ملیس نیت
ہینان جنازی مبارک جی و جی مشورہ نائین۔ جڈاھن جنازو مبارک سا کیاٹون، مشہن
مبارک تر یارت لاء کو کیاٹون۔ حضرت با یزید قدس سرہ آکیون مبارک کوی ابو موسیٰ
تواھن مشہن مبارک کری زما کیاٹون تہ خواب جو تعبیر ہی آھی جو منہدی جنازہ
کی مشورہ نئی (عرش الہی جنازو با یزید جو آھی) سندن وفات کان پورہ کتبوں کانہن
خواب میں پچھو تہ اللہ جل جلالہ توھان سان کھتہ و معاملو کعبہ فرمایا ٹون تہ مود کا دریا تہ
کیاٹون تہ چا آند وائی، مون عرض کعبہ تہ کھو درویش، جیکہ تھن در گا لا شاھی ۽
پراپند و آھی، ان کی ہیٹن تہ چوندا آھن تہ چا آند وائی، بلکہ ہی چوندا آھن چاٹھن
(حضرت القدس جلد اول ۲) حضرت مرشد الانس و الن خواجہ قیوم جہا، عہدہ لا لقا مات
مہ نقاب کان تا آتہ تہ اھر بطرح نیشا پورہ پھند تر عرقیہ نالی پورہ ہی زال آھی۔ جڈاھن
تھن جہان مان لاڈاٹو کیاٹین، خواب میں ان کی ڈاٹاٹون پچھاٹون تہ حال تھن جو کھرو
آھی، پچھاٹین تہ مونکی جیاٹون تہ توچا آند وائی، چیم فریاد اساری عصر مونکی تھن در وازی
ڈاھن حوالی تی کیاٹون تہ خدا سال ڈی۔ ہائی تاچون تہ چا آند وائی۔ حکم تھو تہ اھا
زال سوچ تی چوی تھن کی چڈی ڈیو۔ ہی شعی حضرت سلطان العارفين با یزید قدس سرہ
جواھی سہ

قَدَرْتُ عَلَى الْكَرِيمِ
وَحَمَلْتُ الرُّؤُفَ كُلَّ شَيْءٍ
مِنَ الْعَمَلِ أَوْ الْقَلْبِ السَّيِّئِ
إِذَا كَانَ الْقَدَمُ إِلَى الْكَرِيمِ

ہذا با یزید قدس سرہ جہان چوٹ آھی ۽ ہند بادشاہ دوی بلند سر آھی و اھی
مرغاٹا ٹون جیکہ تھن از چوچہ مرغاٹون تہ با ٹون با یزید ہر ملک
از وفات و سدا رفقہ پیر نالی ۽ اھم من اترقا آھی آگاہ با یزید

جي آڻ سخي جي طرف ڏيان توڻي ۽ شري آيس ۽ اهو شهر چاهي عمل صالح ۽ قلب سيمو جي
 جا آهن اهڙي ڪري وڏو ڇڏي پوي تڏهن شهر گران ٿي ويو اتي نامناسب آهي جو شهر سخي وٽ سڀني
 آهي - يعني انهي شري ۾ ڪنهن جي ڪفر تي ٿا ٿڪن - سندن مدن مبارڪ ۾ اختلاف آهي - ڪيترن
 جات ۾ مقرر ڪئي اٿن - اهي جات مان بسطام - جاسدن وادي آهي مدن مبارڪ مشهور
 ۽ محفل آهي - فقير (حضرت فيض) صاحب عمدة القات (هڪ جاءِ غيب جي ويجهو پنج
 جي پسگردائي ۾ سندن مراد شريف جي زيارت کان مشرف ٿيو آهي - فيوض برڪتون هيٺ
 ۾ ٿي ان جاءِ تي مشاهدو ڪئي اٿم - ان جاءِ تي سلطان العارفين جي نالي سان ٿا ڪنن
 ان جاءِ تي گول دڙي شاهين تي سندن قبر مبارڪ ناهي اٿن - **يُزَاوُذُ وَيُنَبِّئُ كَرِيهُم رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ**
وَقَلَّ سَائِرُ السَّالِكِينَ - انهي - ملخصاً

الترجاء درگاه حضرت بسطامي قدس سره

حضرت بايزيد بسطامي	في اسرار جلد نوراني
آءِ عالم سچو توها تابع	رومي خلق ۽ پير شامي
شان تنهائي سدي ٿا ڪن	اهل عالم جا خاص ۽ عامي
شان تنهنجو جڏهن ٻڌو	سائو مدد پوئتي جي ڪامي
فيض جعفر امام جو تودت	وقت جا شيخ تو سندا ڪامي
تنهنجي حال آءِ منجهه نڪتو	جو ٻيڪرا آءِ خواجه چامي
مدح تنهنجي ۾ ڪيترائي دفتر	ويا لکي پوءِ ٿيا سي آرامي
دين تنهنجي شاهي ٿيا واصل	هڪ نظر ساوڻي سڀني چامي
دان آڪان گهري تو ديهاڻي	سَلِّ سَلِّ ٿيبي جي سج سامي

حالات حضرت سلطان المشايخ خواجہ ابو الحسن غزواني قدس سره الصمد

هي ٿو پوءِ رباب عرفان جو ۽ قبول پيل درگاه رحمان جو قطبن ۽ غوثن جو سردار ابد الم و ابد
 جو مهندار و حيد العصر فيد الدهر - نالو ٿا ڏار سندن علي بن جعفر آهي قدس سره
 سِرَّةُ الْاَقْدَس - سندن تصوف صاويسي و انسان حضرت سلطان العارفين بايزيد
 آمدل طلاق ٿان - ان جي وفات دينداري لاءِ ٿي ۽ اهو دين پاڻ ڏيڻ جو آگاه

بسطامي قُدس سرکہ سان انتساب آهي ۽ حضرت سلطان العارفين قُدس سرکہ سندن پيدا
ٿيڻ کان اڳي خبر ڏني هئي جهن جو دڪر صاحب مثنوي شريف جي تفصيل سان آندو آهي انما
في بيت هت لکيم۔

بعد چندين سالن مي زيار شيعه هي زند بر آسمان خرگهيه ۱
روايش از گلزار حق گلگون بود ازمي و اندر مڪان افزون بود ۲
چيت نامش گفتمش بولحسن حليه اش واگفت برود و ز قن ۳
نقل آهي ته حضرت بايزيد بسطامي قُدس سرکہ جن فرساي شهيدن جي مقبرن جي زيارت
ڪرڻ لاءِ ويٺا هئا۔ جڏهن واءُ ۽ خرقان وڌيڪ ٻيچڻ اها تڏهن ان جاءِ تي بيٺا هئا ۽
اهڙي نفوس سان ساڻ ڪيترن اها چڻ ڪاشي ڪو سنگيند و آهي۔ مرید عرض ڪند اها حضرت
اسان کي ته ڪا خوشبوءِ ڪانه ٿي اچي اوھين ڇا ٿا لنگھو۔ جواب ڏيند اها ته هن چورن جي ڳوٺ ۾
هڪ مرید جي خوشبوءِ ٿي اچي ان جو نالو علي ۽ ڪنيت ابو الحسن آهي ۽ ان جي ڳالهين مان
زياده هونديون ان تي بار بھال جو هونديون ۽ پوک ڪند و وڌيڪ پوکيند و۔

نقل آهي ته خواجھ ابو الحسن رضی اللہ تعالیٰ عنہو ايند ايم پارهين ورهين تائين سوره
جي نماز خرقان ۾ جماعت سان پڙهي سلطان العارفين قُدس سرکہ جي مزار پراڻا ۽ زيارت اها ۽
آئي روح پرفروز تڏهن موجود ٿي ۽ چيائون ۽ فيض جاءِ منتظر آهي رهن اها ۽ التجا ڪند اها ته
الهي جو دڳو تو بايزيد کي عطا ڪيو آهي ان مان ابو الحسن کي پڻ عطا فرمايو۔ وري مرشد اها ۽
جي وضوءَ سان صبح جي نماز جماعت سان پڙهندا هئا۔

مولانا روزبهان اصغھاني حضرت شيخ عبدالحق غجداني قُدس سرکہ جي شرح
۾ خواجھ ابو الحسن قُدس سرکہ جو سلسلو ڪيترن واسطن سان حضرت بايزيد بسطامي قُدس سرکہ
سان هن طرح ملايو آهي۔ حضرت خواجھ ابو الحسن خرقاني قُدس سرکہ مرید ابي مظهر مولانا
طوسي جو اهو مرید خواجھ اعراقي يزید عشقي جو اهو مرید خواجھ محمد مخزي جو اهو مرید
حضرت سلطان العارفين بايزيد بسطامي رحمه الله عليه جو

۱۔ ڪيترن سھڻن کان پوءِ هڪ بادشاه پڻندو ۽ جيڪو آسمان تي اٿڻ ڪندو
۲۔ ان جو منهن حق جي گلزار کان گھرايو وڃي ٿو ۽ مڪان ۾ وڌيڪ هوندو
۳۔ ان جو نالو آهي ۽ جواب آيو ته ابو الحسن۔ ان جو حليہ ظاهر جيان سھڻو ٿيڻ ۽ کاڌي

شیخ ابوالعباس قصاب: رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْكُمْ مَا تَبْنُوْنَ وَهُوَ تَهْجِي مَنْهَجِي ارشاد جومعاً
مون کان پورے خرقائی ڈاکھن رجوع تیندو، اہا پیش گوئی نیت پورے یقی۔

نقل آھی تہ چاہن درہن تارین پنہنجو مثو مبارک وھائی تی نہ رکیاٹون پوصبح
جی نعلن سومھئی جی وضو سان پڑھیاٹون۔

نقل آھی تہ ھیکر کین خالقہ جی درویش جی وادی جماعت سان ست دینھن
گذری ویا جو کجہ کاڈو نہ ملین، ھک شخص اتو پھر ی آنہی و ست کیاٹین نہ صرفین
واسطی مون ھی خراک آنہی آھی۔ حضرت جن فرمایو تہ توھان پوجو صوفی ھی و نہ
کاھمت کاھمی جو صوفی ھئی جی دعویٰ کریان۔ عرض تہ کھن شخص نہ اتو درتو نہ
پھر ی ورتی، اھو شخص بی جنسون مو تائی کئی دیو۔

نقل آھی تہ ھیکر ھک شخص حضرت خواجہ صاحب قُذّی س سِرّہ و ت آید عرض
کیاٹین تہ اوھن مونکی پنہنجو خر قوید کا یو، پاؤ فرمایاٹون تہ اول مونکی ھک مشی جو جواب
دی، جی عورت مرد جو کپڑو کی تہ مرد قی سگھندی۔ ان چیتہ نہ، فرمایاٹون تہ پور خرقہ
مان کھتو فائدہ جی تون مرد نہ آھین، خرقہ دکھ سان مرد نہ قی سگھندی۔

نقل آھی ھک شخص و تن عرض کیو تہ اجازت دیو تہ خلق کی اللہ جلّ جلالہ جی
دعوت کریان، یعنی وعظ، نصیحت پنائی، انھن کی خداجی رسی قی بیھش جی، اھدایت دیان
فرمایاٹون تہ اللہ تعالیٰ جلّ جلالہ جی طرف دعوت پئی کر پر خدو وارد دعوت پنہنجی طرف کج
ان عرض کیو تہ دعوت پاؤ ڈاکھن کیش تیندی آھی فرمایاٹون تہ پنہنجی طرف جی ہی معنی آھی
تہ جی بیوکوش شخص اللہ جلّ جلالہ جی طرف دعوت کری پتو کی نا پسند پئی تہ انھن اھادست
پاؤ تہ انھن دعوت کر ت جی آھی۔

نقل آھی ھیکر سلطان محمود غزنوی جو خرقان کان لنگھن تہ، ھک قاصد حضرت
خواجہ صاحب قُذّی س سِرّہ جن ڈاکھن مو کیاٹین تہ کین وئی اچھی و ان قاصد کی چیاٹین نہ
جی حضرت جن اچھی نہ کن تہ ھی آیت یا اَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا اطِيعُوا اللّٰهَ وَاطِيعُوا الرَّسُوْلَ
وَاُولِیْ الْاَمْرِ مِنْكُمْ پتر ھج، مطلب تہ قاصد حضرت جن و ت آید پیغام عرض کیاٹین
پاؤ فرمایاٹون تہ آٹون اطِيعُوا اللّٰهَ مَا یَنْزِلُ مِنْ رُّسُوْلٍ اَطِيعُوا الرَّسُوْلَ کان پتر بشیما
تہ سورہ النساء، ھج، دعوت ای اتفاق و مان پناہی ھیکر اللہ جی فرمان پڑی کور، سولہ جی و مان مرداری کور
جا کھن جن چاہن ھن

آهيان اوري اڪو نه بجاء خود رهيو اهو جواب قاصدا جي بادشاهه کي پڌايو بادشاهه
 اڪين م پاڻي آندو ۽ چيائين ته اٿو ته حضرت جن جي نريارت کان مشرفي ٿيون
 پوءِ ايمان رکي پنهنجا ڪپڙا ڍڪايا ۽ ٽنهن عورتن کي غلامن جا ڪپڙا ڍڪائي پاڻ ايا
 جي اڳيان غلامن وانگر رهيو. سنگين سميت حضرت شيخ قُدس سرگهه جي حجري مبارڪ
 منهن رکيائين. جنهن حجري تي پهتو سلام ڪيائين. حضرت شيخ قُدس سرگهه سلام چوڻ
 ڏنو مگر تعظيم نه ڏنائون ۽ محمود ڏانهن ڏسڻ لڳو ايان جو محمود غزنوي جو غلام هو
 جنهن کي بادشاهي وڳو ڍڪايو هو ائين ان ڏانهن ڪو خيال نه ڪيائون. محمود چيو ته سڀ
 جي توھان تعظيم نه ڪئي. پاڻ فرمايائون ته هي سڀ زيب آهي. محمود چوھت وٺي
 محمود چيو ته ڪجهه فرمايو. حضرت جن فرمايو ته تھن نامتھن کي ٻاهر وڪل محمود اشارو ڪيو
 سڀ ٻانهيون جن کي غلامن جا ولبس هو ٻاهر نڪري ويون محمود عرض ڪيو ته ٻاين پيسا
 قُدس سرگهه جون ڳالهيون پڌايو. فرمايائون ته ٻاين ٻڌ فرمايو آهي ته جنهن موٽي ڏٺو اهو ته
 کان محفوظ رهيو. محمود چيو ته پيغمبر خدا صلي الله عليه وسلم کان پڻ زياد لاهو
 چا ۹ جو ابو جهل ۽ ابو لهب حضرت رسول خدا صلي الله عليه وسلم کي ڏٺو هو. باوجود
 ان جي اهي بدبخت رهيا. حضرت شيخ ابوالحسن رضی اللہ تعالیٰ عنہ محمود کي فرمايو ته وٺ
 سنڀالي ڳالهه ۽ پنهنجي وچائي کان پوءِ ٻاهر نڪر. ابو جهل پنهنجي ٻائي محبت کي
 ڏٺو هو ته محترم رسول الله صلي الله عليه وسلم کي. اها ڳالهه محمود کي پسندي آئي ۽ چيائين
 ته موٽي نصيحت فرمايو. فرمايائون ته ٻن ٽن ڳالھين جو خيال رک. جن ڪمن کان الله جل
 ۽ ان جي حبيب پاڪ صلي الله عليه وسلم روڪيو آهي. انهن کان پوءِ ٻين ٻين ڪمن ۽ نماز ۽
 سان پڙه ۽ خدا جل و علا جي خلق تي سخاوت ۽ شفقت ڪر. محمود عرض ڪيو ته
 واسطي دعا خير جي ڪر فرمايائون ته آئون توڙيها ٽيون دعا ڪر ٿو آهيان. اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ
 لِمُؤْمِنِيْنَ وَ لِمُؤْمِنَاتٍ ۽ چيائين ته خاص دعا ڪريو فرمايائون. اها محمود انتهائي
 عافيت محمود تي ان کان پوءِ محمود سلطان هوڪ ٿيلهي اشرفين جي نذر رکي حضرت
 شيخ قُدس سرگهه هڪ جُون جي ماني محمود اڳيان رکي ۽ فرمايائون ته ڪا ۽ محمود ماني کي
 گھڙو چيائون ماني نٿي ڪان هيٺ نٿي کسي. حضرت شيخ قُدس سرگهه فرمايو ماني شايد
 نٿي ٿي وئي. عرض ڪيائين ته هاڻو حضرت ماني نٿي ٿي وئي. پاڻ فرمايائون ته هي

اشر فين جي ٿيلهي پڻ نودانگر منهنجي نري تي گهي ان کي کڻي وڃ ، جو مون انکي طلاق
 ڏني آهي . محمود عرض ڪيو ڪجهه ته قبول فرمايو ، فرمايائون ته وري محمود عرض
 ڪيو ته مونکي ڪا نشاني ڏيو . پاڻ پنهنجو پراهن مبارڪ ان کي عطا فرمايائون ، محمود جي
 موٽڻ وقت اچي تعظيم الله انجا حالانڪ جنهن وقت آيو هوندا هن ڪو التفات ڪو نه فرمايو
 هو اٿون ، تنهن جو سبب پڇيائين ، فرمايائون اچڻ وقت امتحان ۽ بادشاهي ڏيڻ بي
 سان هئين . هاڻي عاجزي سان ته منجهه موٽڻ ٿيو آهي . حاصل ڪلام جڏهن بادشاه
 صوفي آيو ، ڪن ڏينهن کان پوءِ سومنات تي چڙهائي پڪيائين عين جنگ جي حالت ۾ جڏهن
 دشمن جو غبوهه ٿاڻن گهر تي تان ٿيڻ ڏٺي آهي حضرت شيخ ڏي سڙ ڪا جي پراهن مبارڪ کي
 هٿ مبارڪ جهني دعا گريائين ته يا الله هي مهاڀي هين پراهن جي فتح نصيب ڪران وقت
 سگهري الله تعاليٰ جل جلاله ان کي فتح ڏي . آندائون ته انهي رات محمود يادشاهه خوا
 ۾ حضرت شيخ ڏي سڙ سڙهه کي ڏٺو ، فرمائون تاءِ اي محمود ! تو منهنجي خرق تي ڪا تعظيم
 نه ڪئي ، جي الله جل جلاله کان گهري هائهن پيرهن جي مهاڀي سڀ ڪار مسلمانين جي
 سڀ ڪار الله جل جلاله مسلمان ڪري ها . هيڪر حضرت شيخ ڏي سڙ سڙهه جن ٻنهي
 صريدين ۾ وٺيا هئا سيني ڏانهن مخاطب تي پڇيائون ته ڪهڙي شئي چڱي ۽ زور آهي ، صريدين
 عرض ڪيو ته يا شيخ اوھين فرمايو . فرمايائون ته اھادل جنھن الله جل جلاله جي يادگيري ۾
 ڪنھن ڇھو نه صوفي ڪنھن کي ٿاچون . فرمايائون ته صوفي آلفي جي پاڻ ۾ مصوفي
 ٿو ٿئي . صوفي اهو آهي جو پاڻ نه هجي ۽ فرمايائون ته صوفي اهو آهي جو ڏينهن جو ان کي
 نسج جي ضرورت نه هجي ۽ رات جو چنڊ ۽ تارن جو احتياج نه هجي بس هر حال پاڻ علم
 حقيقت ۾ بي نظير هئا . صاحب حدائق الوردي بهر جي آندو آهي ته حضرت شيخ الاسلام
 سيدنا عبد الله الانصاري رضي الله تعاليٰ عنھ جن فرمائيندا هئا مشائخ في
 علوم الحديث و الشريعة كثير و لكن واما شيخ في الطريقة فالشيخ
 ابو الحسن الخرقاني و لا آني رايتنه ما عرفت حقيقه
 يعني علم حديث ۽ شريعت ۾ منهنجا استاد گهڻا آهن پر طريقت ۾ منهنجو شيخ ۽ استاد
 حضرت شيخ ابو الحسن خرقاني ڏي سڙ سڙهه آهي جي ان کي نه ڏسان هاڻ ته مان حقيقت ڪين
 پروڙيان هاڻ .

فرمايائون: - جي تون دنيا جو طالب نشينين دنيا توڻي غائب ٿيندي ۽ جي ان کان منهنون
ڦيريندين تڏهن ان تي غائب ٿيندين.

فرمايائون: - درويش اهو آهي جو دنيا ۽ عاقبت جي رغبت نه ڪري ڇو نه اهي اهو ٻن شين
نه آهن جو انهن جو دل سان لاڳاپو ٿئي.

فرمايائون: - عالم ٿا چوَن تڏا سين وارث رسول الله صلى الله عليه وسلم جا آهيون
۽ اسين ٿا چوَن ته اسين آهيون جو بعضي معاملات رسول الله صلى الله عليه وسلم
جا اسان ۾ ٿاين ڇو ته آنحضرت صلى الله عليه وسلم جن درويشي قبول فرمائي هئي
اسان پڻ درويشي قبول ڪئي آهي.

راقم الحروف: - اها تحقيق مون مڪتوبات شريف حضرت امير باني مجدد
الف ثاني قذافي سره ٿي ۽ چڱي طرح ڏني آهي. مطلب سندن هي آهي ته عالم دار
نئين جو اهو جو ظاهر باطن جو واقف هجي.

فرمايائون: - جنهن جي قلب ۾ الله جل جلاله جي نالي کان سواءِ ڪا به شئي هجي اهو
دل آهي. اگر چه تمام گهڻي عبادت ٿو ڪري.

فرمايائون: - دين کي شيطان کان ڪو فڪر ۽ انديشو ڪونهي بلڪ عالم ڪارن جو حق
دنيا جو هجي ۽ نه اهو ديني علم کان.

فرمايائون: - چاليهن ورهين کان مون ماني وغيره نه چڻي آهي مگر مهمانن لاءِ
۽ آئون انهن جو طفيلي رهيو آهيان.

فرمايائون: - جي ساري جهان کي لقمون بناي مهمان جي وات ۾ ڏجي ته به ان جو حق ادا نه ٿئي
فرمايائون: - سيني کان زياده روشن دل اهو آهي جو ان ۾ خلق هجي ۽ سڀ ۾ چڱو

ڪم اهو آهي جنهن ۾ انديشو مخلوق ڇو نه هجي ۽ سيني کان حلال لقمون اهو آهي
جو پنهنجي ڪوشش سان نبي ۽ سڀ کان چڱو اهو رفيع جو انجي نه ڏيکاري الله جل جلاله
واسطي هجي.

فرمايائون: - تن شين جي پياري مون کي معلوم نه ٿي آهي. هڪ ڀيري حضرت رسول الله
صلى الله عليه وسلم جي درجن جي معلوم نه ٿي. ٻيو تفسير جي مڪرن جي پياري معلوم نه ٿي
ٻيون معرفت جي پياري معلوم نه ٿي.

فرمايائون:- عافيت هيڪڙي ڀرتي ٿي ۽ سلامتي ماڻ ۾ -

فرمايائون:- جنهن مون کي سڃاتو ۽ دوست رکيائين ان حق جل جلاله کي توڙي ڪو ۽ حق جل جلاله ان کي دوست رکيو -

فرمايائون:- جو ان مرد جو ڪاٺ الله جل جلاله کي دوستي هوندي آهي -

فرمايائون:- جنهن وقت الله جل جلاله خلق کي رزق وٺڻ لڳو ان وقت جو ان مردن کي ڏک ٿو ناهين انهن ان جو شڪر ادا ڪيو -

فرمايائون:- نماز ٺيڪي ۽ روزو ٺيڪي چئي ڇڏي آهي پر غرور ۽ حسد دل کان ڪڍڻ نه پيو ۽ نه ڪو ڪم ڪيو آهي -
فرمايائون:- گهڻو رڻو ۽ نه ڪو ۽ گهڻو ماڻ ۾ گن اريو ۽ نه ڳالهائيو ۽ گهڻو ڀرو ۽ نه ڪا شڪ ۽ گهڻو ڄاڻو نه سمجهو -

فرمايائون:- جو شخص الله تعاليٰ جل جلاله کي ڪم جي ميناڇ ۽ لذت کان مشرف نه ٿيو ۽ دنيا کان ويو يعني مري ويو ۽ سڀني ڇڱا - رڻ ۽ آرام کان نااميد ٿي ويو -

فرمايائون:- خالقن سان صحبت خاطر داري جي رڪڻ گهرجي ۽ حضرت رسول الله صلي عليه وسلم جي صحبت اچي متابعت ۽ پيروي ڪرڻ سان ۽ الله تعاليٰ جل جلاله جي صحبت پاڪائي سان چوندو اهو پاڪ آهي ۽ پاڪن کي پسند ٿوري -

فرمايائون:- جيڪڏهن ڪو هڪ آسرو نفس جي پوري ڪري ان کي الله تعاليٰ جل جلاله جي برستي ۾ ڪروڙن وٽس پيدا ٿيڻ جو امڪان آهي -

فرمايائون:- الله تعاليٰ جل جلاله کي دوستي ان شخص جي دل ۾ ٿئي ٿي جنهن کي خلق تي شفقت ٿئي ٿي -

فرمايائون:- گوشتان اهڙا آدمي آهن جو زمين تي گهمڻ تاءِ حالانڪ اهي مئل آهن ۽ گهمڻ اهڙا آدمي آهن جو زمين ۾ سمهيل يعني دفن ٿيل آهن حالانڪ اهي جيئرا آهن

فرمايائون:- ستورو رڳن ري ويا انم جو آئون الله جل جلاله جو ٿي رهيو آهيان اهي مٿي ۾ هڪ پير وٺڻ نفس جي مراد پوري نه ڪئي اٿم -

فرمايائون:- مون کي هڪ ڏينهن الهام ٿيو ته جيڪو تنهنجي مسجد ۾ اچي ان جو گوشت ۽ ڪو دوزخ جي بالا تي حرام آهي ۽ جو شخص تنهنجي مسجد ۾ به رڪعتون نماز تنهنجي

جاني ۾ يا توکان پوءِ ادا ڪري ۽ قيامت جي ڏينهن عايدن جي ٿو ٿي ۽ اٿندو -

فرمايائون: - تهن مسڪين کي پسند آهي ته فرضدار هن دنيا مان وڃان ۽ قيامت جي
 دينهن فرض گهرندڙ منهنجي دامن ۾ چٽائڻ مگر هي مون کي پسند نه آهي جي ڪو سائل
 مون کي سوال ڪري ۽ ان کي حاجت پوري نه ڪري مونيائون -

جناب علامه سرور جشي خزينة الاصفياء ۾ آندو آهي، جڏهن حضرت شيخ
 قُدس سر سِرُڪا جن کي وصال جا دينهن ويجهڻا آيا - وصيت ڪيائون ته منهنجي قبر تي
 هٿ هيٺ ڪڍڻ جو نه نرمين بسطامي خرقان جي نرمين کان هيٺاهين تي ۽ ادب جو ترڪ
 آهي، جو منهنجو جسم منهنجي مرشد حضرت بايزيد بسطامي قُدس سر سِرُڪا جي جسم
 مبارڪ کان مٿي ٿئي، جڏهن وفات ڪيا، اٺون وصيت پوري ڪئي وئي -

دفع ڪرڻ کان پوءِ هڪ وڏو پٿر اچو تربت مبارڪ تي رکيل ٿيائون اتي پٿر
 جاڏ سي يقين ڪيائون ته شينهن آندو آهي - ڪيترائي مڏت ٿيائون جو شينهن چوڻي
 منارن پر انوار تي طواف ڪند وڙهند هو، جيڪو ماڻهو منارن پر انوار حضرت مرشد
 جي پٿر تي هٿ رکي، حاجت الله جل جلاله جي درگاه مان گهرندو آهي، دعا الغي مقبول
 ٿيندي آهي - صاحب قذڪرة الاولياء جي حضرت شيخ زيب الدين عطار قُدس سر سِرُڪا دعا
 قبول ٿيڻ لاءِ اهو عمل مڃڻ ٿيو آهي - انتهى

جناب حضرت قطب الارشاد مروج الاقطاب والاوتاد متبع بحر عرفان مظهر
 فيض الرحمن، حضرت مرشدنا و مولانا خواجه خواجگان مجدد وقت قيوم الزما
 اقامت جي حافظ محقق حسن جان اڏام الله ائرشاد علي سائر المسانرشددين ڪتاب
 انيس المريدين ۾ آندو آهي ته حضرت شيخ المشايخ مولانا خواجه ابوالحسن خرقاني قُدس
 سر سِرُڪا الصمداني کان منقول آهي ته جيڪڏهن منهنجي مريدن مان ڪنهن
 ۾ سو پيرا چيو، يا شيخ ابوالحسن خرقاني ۽ سو پوري ٿيڻ کان پوءِ چوي ته فلائون
 ڪم منهنجو الله جل جلاله کان گهر، مشڪل ان جو آسان ٿيندو ۽ آئون صبر
 نه ڪندس درگاه احد بيت جي سوال گهرڻ کان، جيستائين مشڪل ان جو آسان
 ٿئي، ۽ بعض مريدن گهڻا پيرا ان جو تجو بوڪيائون ۽ صحيح لڌائون ته هڪ الله
 ان نسنون وفات، موافق ڪتابن صحيحن، خصوصاً عمدة المقامات جي چيڙي
 ۲۵۵ ۴۲۵ چار سو پنجويه هجري ۾ ٿي - هتي صاحب تاريخ جو مادو هن طرح آندو آهي

ابيات

يا فت چون از دهر در جنت مگان	شاه خرقاني جناب ابو الحسن
مي شود از خلعت سرور عيان	سال و صلتش بوالحسن صديق
هم در قطب الحسن اقدس چون	بوالحسن قطب جهان محمود گو
نيز دل فرمود واصل مهربان	شاه احسن گفت سرور رحلتش
شد عيان قطب الحسن جان جهان	سال تار بخش بقول مختلف
از حال آن شهنشاه جهان	گشت هم پيدا حسن بکر کمال
التجاء بارگاه حضرت شيخ ابو الحسن خرقاني الصمد في قوس سيرة	مضى صدام نهني سگه نون اي دي خوليا
مهر موني منا اي داد لا دکان جا	فيض جگره تو آهي او همان کي بلندي
هادي سرا لا حقيقت اي بحر نضاجا	نهني في ارشاد طالب کين سيرا
پراهن اين ايم توران ترکستان جا	فيض تو ملکين و بوخت و جدي
مست تيا بدني بخاري بر شهر طهران جا	کنند عاتاي رهي چت فيض تو ناهي
فيض نهني في واد تياماک عربستان جا	سال تو اولاد صالح تو گران تو کا وعا
آسرو تو مکرک تا اهل سپ ايمان جا	سو نگين سديو تو کي اهن جو کد
التجاء تون کرخد اوت اي قطب جهان جا	آند و ديها تي او هليونان آريجي گيا
تون و سيلو و سديو مقبول تون جهان جا	

راه شاه خرقاني جناب ابو الحسن	-	جده هن زماني کان جنت م جلونانين
راه ان جي و سا جو سال "ابو الحسن صديق دين"	-	سرور جي قلم مان پتر و تني تو
شاه بوالحسن قطب جهان محمود جو	-	پير پير قطب الحسن اقدس م پتره
عده ستران جي دفات اجل شاه احسن	-	چيو پير دل چيو "واصل مهربان"
شاه اخلاقي قول في ان جي تاريخ جو سال	-	نيو پتره "قطب الحسن جهان"
له پير نيو پتره "حسن بکر کمال"	-	جهان جي ان کهن شاه جل و لا تراو شيو

حالات حضرت شیخ ابوعلی فارمدی طوسی قدس سره

هي تاج الاولیاء فخر الانبیاء محبت جو پتہ ہا تھا تندر و رق ، سرور کائنات صلی علیہ وسلم جی سرگرم مستشرق ، سندن سینوا الہی اسرار ، سندن مجلس موحا بہار ، سر مست ، بارگاہ احمدی - کُنِیت سندن ابوعلی فارمدی آہی رضوان اللہ تعالیٰ تصوف میں حضرت خواجہ ابو الحسن خرقانی رحمۃ اللہ علیہ سان سندن نسبت جو لگا پو آہی - میں حضرت خواجہ ابو القاسم گرگانی کان ، جواہر مرید شیخ ابو الحسن خرقانی قدس سرہ جو ہو ، پڑ صحبت جو فیض و مرآتوں ، اہوئی سبب جواہر جانی فی طریقہ کبودیہ ، طریق نقشبندی ساز گز تو تھی - پڑ حضرت شیخ ابوعلی فارمدی قدس سرہ جو تالو مبارک فضل اللہ بن محمد آہی - تذکرہ عظیم امام ابی القاسم نقشبندیہ رسائل جی صاحب جو شاگرد آہی - پار فرمایا اثنہ اول جواہر آئون عالم ظاہری پڑ تھن لادو نیشاپور و یوہوس ، اقی ہدامہ تہ شیخ ابوسعید ابن ابی الخیر مہینی کان آیا آھن و وعظ تا فرما تھن ، آئون اجی زیارت لادو ولس ان جی صورت مبارک دسی عاشق فی یس و ہن توی (ولین) جی محبت منہ جی دل فی غالب فی دئی - ہک ترین تھن گر و یوہوس جوا وچتو منہ جی دل میں شیخ ابی سعید قدس سرہ جی زیارت جو دی و یو و اھو وقت سندن باہر نکٹ جو نہ ہوا ارد کید تہ ہائی نہ و جان مگر صبر نہ آو ائی باہر ولس جتہ ہن ائی بہتس داند تہ شیخ مہرین سوز کید آھن و جی تو آئون انجی پنیان ہلٹ لگس - ہک جاء فی پھتا آئون اھوئی جاء فی لکی ولس جیئن شیخ جی نظر مون فی نہ پوی - اقی سماع شرع ثبوع شیخ کی وجہ عظیم پیدا تھو ایتری قدس جو پھنجا کپڑا قارہ یچن یا تھن - جتہ ہن سماع کان واند اٹھا کپڑا الہی انکی لکھرا کھیا تھن ، ہک آستین جدا کھری رکھا تھن و پکار یا تھن تہا باعدو ہوسی کھین مون دل میں خیال کیونہ حضرت شیخ نہ مونکی سجاو توفد نہائس - اباعنی کو انجور پد آہی جنہن کی سدی آو - اھا کالہ - دل میں کری مات کید و کچھ جواب نہ دند ، حضرت شیخ قدس سرہ دہری سڈ کچھ مگر مون وری میں جواب نہ دند نو تھن پیچی جتہ ہن ست یا تھن تہا ہن کھن چو نہ تھانکی حضرت شیخ (قدس سرہ) سدی تو ، جتہ ہن آئون اٹھس حضرت شیخ ولس حضرت

شيخ و قاسم ستره تریز و آستین مونکی تری پرمایا تون ته وچ و هن کی چگی طرح قابو
 کج جو تون مونکی مثل هن آستین و تریز جي آهين - يعني جو خلق آستین و تریز ۾
 آهي اهو تو ۾ و مون ۾ آهي - مون اهو کي ڏو وڻي ادب چا آندو ۽ گهڻي حفاظت سان کيم
 ۽ مونکی انجي خدمت مان گهڻو فائدو ۽ حال وار ڏيو - جڏهن هن حضرات جن نيشان
 کان طليا ويا - آئون امام ابو القاسم قشيري وٽ وٺيس ۽ جو ڪجهه مون تي وار
 ٿيو هو ان سان بيان ڪيم - ان فرمايو ته هاڻي اي فرزند علم پڙهجيئن ته آئون علم
 پڙهندو رهيس پر ته هاڻي تون روشنائي وڌندي ٿي وئي - تن سالن تائين آئون
 علم حاصل ڪرڻ ۾ مشغول رهيس - هڪ ڏينهن قلم وٺي ڪپڙي مان
 ڪپا ۾ اندران اچو نڪتو - مون اهو بيان امام ابو القاسم سا ڪيو ان فرمايو هاڻي
 توکان علم منهن ٿيڻي چڏيو - هاڻي تون ان کان منهن ڦيري ڇڏي تنهن تي مون مدرسہ
 کي ڇڏيو ۽ خالق لا ۾ آيس ۽ امام جي استاذ جي خدمت ۾ مشغول ٿيس هڪ ڏينهن
 امام جو استاد غسل خانہ ۾ ڀريو - مون ٻئي دور غسل خانہ ۾ وڃي جڏهن استاد باهر
 آيو ۽ نماز پڙهيا ٿين - فرمايائين ته هي ڪنهن غسل خاني ۾ پاڻي ڏنو ۽ مون خوف
 کان ڪجهه نه چيو ته صتان سندن رضا مندي جي مخالف هجي وري چيائون
 مون جواب نه ڏنو - تئين پيري وري چيائون ته هن مون عرض ڪيو ته آئون
 هيس ته هن فرمايائون ته اي ابا علي جيڪي ابو القاسم کي ستر ورهن ۾ مليو توکي
 هڪ ڏول پاڻي جي ۾ مليو - هن کان پوءِ گهڻي مدد انجي خدمت ۾ مجاهد و ڪيم
 هڪ ڏينهن آئون ديو هو س اهڙو حال وار ٿيو جو ان ۾ گم ٿي وٺيس هي حال مون
 امام جي استاد سان بيان ڪيو - ان فرمايو ته اي ابو علي هن کان زياده منهنجو
 سلوڪ ڪونهي - مون پنهنجي دل ۾ خيال ڪيو - مونکي اڃا ٻئي پيري ضرورت
 آهي جو هن درجي کان وڌائي - مون شيخ ابو القاسم گرگاني جو نالو پڌرو هو ان
 وٽ طوس ڏانهن روانو ٿيس - جڏهن خدمت ۾ پهتس ان وقت پنهنجي مريدن ۾
 ويٺا هوا - مون ۾ ره ڪنهن تحية المسجد نماز ادا ڪئي ۽ سامهون آيس
 پاڻي مراقي ۾ ويٺا هوا - مٿو ڪنڀا تون ۽ فرمايائون - هاڻو - ابتدائو هاڻي چڱي
 آهي جي توهانجي تربيت ٿي ته هن مرتبي وڌي ٿي ۽ چڱند دين - مون دل ڄاڻو

نه منهنجي پرهڻي آهي راتي رهيس - پاڻ گهڻي مدت تائين مون کي طرح طرح جا
مجاهدا ۽ رياستون ڪرايائون ، ان کان پوءِ پنهنجي نياڻي جو نکاح مون سان
ڪرايائون اڃا مون کي حضرت شيخ ابو القاسم و عظم فرمائڻ لاءِ نه چيو هو ، جو
هڪ ڏينهن شيخ ابو سعيد وٽ رهڻي ۾ ويس (مهيني شهر جونالو آهي - ان زماني
ته ابا علي سگهو توکان طوطي وانگر ڳالهيون ڪرائيندا - حضرت ابو علي فارمدي
قُدس سرُّه جو فرمودو آهي ته هن ڳالهه کي گهڻا ڏينهن نه گذرياهو ، جو شيخ ابو القاسم
قُدس سرُّه مون کي عظم ڪرڻ لاءِ حڪم فرمايو -

معلوم هجي ته حضرت خواجهداد بو علي قُدس سرُّه حضرت شيخ ابو الحسن
قُدس سرُّه کان نيٺ تڪميل ورتي - اهڙي فيض ياري کان مشرتا جو هن ارها ما
چا خاص ، چا عام و تائين فيض وٺڻ لڳا - صاحب خزينة الاصفياء جي حضرت
امام غزالي جي بيان ۾ آندو آهي ته حضرت امام غزالي قُدس سرُّه پڻ حضرت
بو علي فارمدي قُدس سرُّه جي مريد ي کان مشرف آهي - سندس ارشاد خلاصا
خلاصي ڪتاب ۾ هٿ نه آيو - تنهن ڪري چڻ ڏنم -

سندن وفات سال چار سئو ست هٿو ۴۶۷ هجري ۾ واقع ٿي - تاريخ جو مالد مفتي
صاحب هن طرح آندو آهي -

چون علي راشد به عليين مقام
گو محمد بو علي پير محبوب
سال وصل آن ولي متقی
نیز مهدي مکرّم بو علی

التجارباً کلاه حضرت شيخ خواجہ ابو علي فارمدي قُدس سرُّه

فارمدي جافيز وار سر سدا بو علي
خود غزالي پڻ ارها جي سند خدا ڏنو
نيو عطا حضرت ابو القاسم کان دامادي شرف
ڪيترا ڦر توها جي مدح ۾ پير پور ٿيا
خواجہ خرفا کان توکي ملي نعمت گهڻي
توئي ٿيو عاشق سچو خدا وها الله بخش
ٿيا نيڪن درگاهه تنهنجي تي قدا يا بو علي
مرحوم چڻ و ملاڪ شاه وگدا يا بو علي
هي نوازش ٿي مليو عز و علا يا بو علي
سي گهري وياجن ڪي تنهنجي ڳلا يا بو علي
توکان سانعت وقي يوسف نقايا بو علي
عشق ٿو آنگن گهري خير الور يا بو علي

مون کی حضرت محمدؐ مصلوٰی بی بی خیر بیو
 ساری دیہاتی تو تھانکی اچ کیوانی میں
 حالات حضرت غوث صمدانی خواجہ ابویوسف ہمدانی قدس سرہ

عربی اکیمل پنہنجی وقت میں لائی، واقف اسرار، سبع المثنائی، ہر علم جو واقف
 ہر حقیقت جو کاشف، و تہن الہی نور جو ظہور، سندن فرمودا نور فی نور، شفیق
 میں شفیق، کریم میں اکرم، نسب مبارک سندن امام اعظم رضی اللہ تعالیٰ عنہ سا
 تو بیگی۔ سندن والد شریف خواجہ یعقوب بن خواجہ عبد الاحد بن عبد الباسط
 بن طمطم بن قاتون بن محمد اسماعیل بن امام اعظم، معظم، صوفی صافی
 ابوحنیفہ کو فی رضی اللہ تعالیٰ عنہم اجمعین آہی۔ کین نسبت باطنی حضرت
 خواجہ ابوعلی نادمی قدس سرہ کان ملی بہ شرح وصایا خواجہ عبد الخالق عجد وانی
 رضی اللہ تعالیٰ عنہ میں لکھوا تہ حضرت خواجہ ابویوسف ہمدانی سوا واسطی بی
 خواجہ ابوالحسن خرقانی جو مرید آہی۔ حضرت قیوم جہان عمدۃ المقامات میں آندہ آہی
 تہ باری حالت میں صحبت کان مشرقی تو آہی۔ ہذا اھو الصریح۔ ہر تو شیخ عبد اللہ بن
 قدس سرہ کان پھر یا تون میں شیخ حسن سمنانی بی صحبت میں حاضر رہا سندن کنیت
 ابو یعقوب آہی۔ سندن عمرا مرتبہ تھن ورھن بی ہی جو بغداد، اصفہان، عراق، خراسان
 سمرقند، بخارا کی فائدا فی فیض دنا تون۔ حدایت شریف پڑھی وعظ فرمایا تون،
 ما تھن کانس تمام گھٹون فائدہ تو۔ فتویٰ میں شرعی احکام میں کین قدرت کاملہ ہی
 علم میں معرفت میں قدم را سخ ہیں، کیترا علماء فقیہ سندن خانقاہ مجسمہ
 سدائین حاضر رہندا ہوا۔ آذر بایجان، عراق، خراسان، بی ما تھن کی فیض بی
 تربیت دنا تون۔ خواجہ ابویوسف ہمدانی قدس سرہ اھن مشائخ مان آھن جن
 بی صحبت میں حضرت غوث الثقلین جگر گوشہ حسین کریم الطرفین حضرت سید شیخ
 عبد القادر جیلانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ جن حاضر رہا آھن۔ ہک دینھن حضرت
 شیخ عبد القادر جیلانی قدس سرہ کی جوا یا پالی جو ان ہوا، فرمایا تہ تون واعظ حضرت
 شیخ عبد القادر جیلانی قدس سرہ فرمایا تہ آرون عجیبی تھیاں بخدا بی نصیر جن میں
 آتون کھڑے یا طرح کری سگھندس۔ حضرت خواجہ قدس سرہ فرمایا تہ تو کی فقہ، الفقہ

۱۔ اختلاف مذاہب لغت ۽ تفسير قرآن ياد آهي تون هر طرح انهن کان صلاحيت نون
منبر تي اچ ۽ واعظ ڪر ۽ آئون تون لاهاجير ٿو ڏسان جنهن جي پاڻ زمين ۾ ۽ سڄو
آسمان تي پهتيون آهن - حضرت خواجہ ابو يوسف محمد بن زبير ڏيڻ سڙه جو من
خاني هو - مڙو ۾ سر بند ٿا هئا وري هرات ۾ آيا هئا تنهن کان پوءِ مرو کان ايندي
وات ۾ وفات فرمايائون - سٺ سال کان زياده فيض ۽ ارشاد جي مستندي وينا ۽
قبوليت عظيمي - پنهنجي وقت جا غوث الاغوث هو آگاهه وره آذر بايجان جي
جل ۾ رهيا ۽ عادت هيئن جو سواو جمعه جي ٻاهر نه نڪرندا هئا - هڪ درويش
حضرت خواجہ يوسف ڏيڻ سڙه وٽ آيو چيائين ته هاڻي آئون شيخ احمد غزالي
وٽ هيس ان درويش سان گڏ ٿي ڪاڌو انهيءَ وچ ۾ انکي غيبت يعني حالت اضطراب
جي ٿي تنهن کان پوءِ درويش کي فرمايائون ته هاڻي مون رسول الله صلي الله عليه وسلم
کي ڏٺو جو تشریف آندي اٿس ۽ منهنجي وات ۾ گرهه وڌو اٿس هيءُ ڳالهه ٻڌي حضرت خواجہ
ڏيڻ سڙه فرمايو - تِلْكَ خَيَالَاتُ تُرْبِي بِهَا أَطْفَالُ الطَّرِيقَةِ - يعني اهي خيال آهن جن
سان طريقه جي (ٺاڻهون) ٻارن جي پرورش ڪئي ويندي آهي -

نقل ۱ - نقل آهي ته هڪ ڀيري عورت رڻندي پڙندي وٽن آئي عرض ڪيائين ته فرمايو
منهنجي چوڪ کي پڪڙي وٺي ويو آهي دعا فرمايو ته اهو ڇي - پاڻ فرمايائون ته صاحب ڪي منهنجي
جاءِ تي وڃ تنهنجو چوڪ ٽوڪي گهر ملندو - اها عورت گهر موٽي آئي تنهن ڏٺائين في الواقع
چوڪ آهي موجود هو ان کان احوال پڇيائين، چوڪ چيو ته آئون هاڻي قسطنطينيه ۾
۾ قيد هومس، نگهبان منهنجي چوڪاري هئا، اوچتو هڪ شخص جنهن کي مون
ڪڍهين نه ڏٺو هو ظاهر ٿيو ۽ اک چنپ ۾ مون کي هٿ وٺي آيو - اها عورت حضرت
خواجہ صاحب ڏيڻ سڙه جي حضور ۾ وئي ۽ پنهنجي چوڪ جو بيان ڪيائين - پاڻ
فرمايائون توکي خدا اجل ڄڻ ڪڍهه جي حڪم کان عجب ٿو پئي ۽

نقل ۲ آهي ته هڪ ڀيري حضرت خواجہ صاحب ڏيڻ سڙه واعظي فرمايائون
۾ فقيه عالم ائين موجود هئا انهن حضرت خواجہ صاحب ڏيڻ سڙه کي چيو ته
ڪر تون بدعتي آهين، حضرت خواجہ صاحب ڏيڻ سڙه فرمايو، مون اچي
توهان تي، توهين مان ڪريو، غيرت وٺي ڏيڻ سڙه جي اهڙو ڪم ڪيو جو اهي

تی انھی وقت بی فقیہ مری ویا۔

نقل :- آئی ہک پیری مدرسہ نظامیہ بغداد میں حضرت خواجہ صاحب قدس جن واعظی فرمایو جو ہک فقیہ ابن سقانی اتیو کو مسئلو عیو یاں ویا ویا جو تنہی کلام مان بوئی کفری بی ایی تنہی موت دین اسلام بی نہ تیندو۔ مدت کلن پوء ہک نصرانی خلیفہ وقت (جو رومکان آہو) ابن سقانی ویا ویا ان سان صحبت کیا تین آخر کار انکی چیا تین نڈا تون پنہن جو دین اسلام چڈن تو گھران تنہن جو دین قبول کنس پوء نڈا ہونصارو انکی پاں ساہمرا ویا ویا بادشاہ روم سان ملاقات کر یا تونس نصرانی تی ویا تنہن کان پوء حالت کفری میں مری ویا (حالات مشائخ مجددیہ)

حضرت مرشد الانس والجن قیوم جہان قدس سرہ العزیز اللہ تعالیٰ حضرت خواجہ یوسف ہمدانی قدس سرہ العزیز اللہ تعالیٰ حضرت خواجہ ابوالحسن باقی قدس سرہ العزیز اللہ تعالیٰ واقع تی پارائی حالت میں اللہ جل جلالہ ڈاٹھن منہن را کیا تون علم ظاہری بی تحصیل کری حضرت شیخ یوسف فارسی قدس سرہ العزیز اللہ تعالیٰ حضور میں تشریف لیا تون بیانی سلوک طریقت کیا تون بی حضرت خواجہ ابوالحسن باقی قدس سرہ العزیز اللہ تعالیٰ صحبت کان پارائی حالت میں پاں کی مشرف کیا تون۔ ست تیرہ ۲۷ حج پیاد کیا تون بی کیترا ہزار ختمان قرآن جا کھنڈا ہوا بی جارات جو نماز پڑھنڈا ہوا نماز بی سیکھن رکعت میں سیپارہ قرآن جو پڑھنڈا ہوا بی ست سو ۷۰ کتاب تفسیر، حدیث، فقہ، اصول و فروع جایا دھین۔ ہم سو تیرھن کاملن مرشدن بی ملاقات کیا تون بی فیض و برتاؤن بی ستون ہزار بیت پرمتن کی مسلمان کیا تون بی پنہن بی قوت گذرن لای حاجت وقت بین کمن سان گڈ کیتی تی کیا تون، اکثر عمر مبارک پنہن بی مسافر تی گذار یا تون، نین ہمدان مان سمر قندم آیا بی شادی کیا تون۔ سیکھن بی مہینہ بی سمر قند بی عالمن بی سرور کی دعوت تی کیا تون بی بحث علم شریعت جو تی کیا تون۔ گھٹو کری حضرت نصر علی نبینا علیہ الصلوٰۃ والسلام سان صحبت تی را کیا تون بی تیر چوٹی چٹیا تون، تون بی آئین بی سور لای دوا تی ڈاٹھن۔ اگر تمام سنا تی لکھا تون۔ اذ اون کر اش بی کنہن

شيئي کي ملڪيت ۾ آڻڻ جي مشغولي ٿي فرمايا ٿون - تني يا ٻين بيمارن لاءِ تحوين
 ٿي ڪيا ٿون - بازار جي پڪل شيئي تي کاڌا ٿون - دستار مبارڪ وڌي ۽ آستين ڪوتاهه ۽
 ڪشادو ٿي رکيا ٿون ۽ حجري شريف ۾ تڏي ۽ تل ۽ قراغند (قاف جي زير ۽ سري
 سان هڪ لباس کي چوندا آهن جو جنگن ۾ ڪم ايندو آهي پر سوڙهي به چڻبو آهي
 ۽ ٻن وهائڻ ۽ ڪونري کان سواءِ ٻيو ڪجهه ڪين ٿي چڻ يا ٿون ۽ تدريس ٿي زماني
 ۽ نقل ۽ نعلن ۽ سرونرا گهڻا ٿي ڪيا ٿون ۽ مشائخ قُدس الله تعاليٰ آسار هم جن ڪنهن
 مريدن ۽ صحبتين سان ٿي ڪيا ٿون - حضرت مولانا جامي قُدس سره تفحات ۾ لکي
 آهي ته پچاسري ۾ مَرَو ۾ وڃي رهيا - انا هون وري ههڙا ۾ آيا ڪامدت ۽ اتي
 گذاريا ٿون تنهن کان پوءِ مَرَو وارن عرض ڪيو ته اڃا تاهن وري اچو تنهن کان
 پوءِ وري مَرَو ۾ آيا وري ههڙا تاهن تشریف فرما ٿيا - وري مَرَو تاهن اراده فرمايا
 وات ۾ وصال حقيقي کان مشرف ٿيا - ساڳي قوفي جي جاءِ تي اهو خز انولهي مڌون ٿيو
 مڌت کان پوءِ ڪين مَرَو تاهن نقل ڪيا ٿون - وفات سندن ۲۸ اناويهين محرم
 ٿي - وفات وقت مريدن کي فرمايا ٿون ته پاڻي ڪوسو ڪريو ۽ پنهنجي ٽئين خليفه کي
 وصيتون ڪيا ٿون يعني سلطان احمد سيوي قُدس سره ٿي سورة فاتحه ۽ نمازعت
 ۽ يس جي پڙهڻ جو حڪم فرمايا ٿون ۽ هي بيت شريان مبارڪ سان پڙهيا ٿون
 در کوتي تو عاشقان جان بحالو بد نهد
 که آنجا ملک الموت نگنجد هرگز
 وفات وقت حضرت خضر عليه السلام ۽ حضرت الياس عليه السلام ۽
 جماعت ابدالن ۽ اوليائن قطبن سان حاضر ٿيا پاڻ فرمايا ٿون ته غوث وقت جي کي
 جو هاڻي هت حاضر آهي انکي منهنجي پير سان دفن ڪجو ، وصيتن پوري ڪرڻ
 کان پوءِ روح مبارڪ عروج فرمايو - اهو غوث تاهن جو اشارو فرمايو هو ٿون
 ان پر وفات ڪئي ۳۵۰ پنج سو پنج ٽيهه ۾ اهو واقعو فاني جو ٿيو عمر مبارڪ
 سندن پنجاويڪ ورهه ٿي - مزار فيض آثار سندن مَرَو ۾ مشهور ۽ معروف آهي -
 ٿيزار ويندڙ به رَحْمَةُ اللهِ تعاليٰ عليه -

سندن وڏا خليفه چار هئا - خواجه عبد الله برقي - خواجه حسن انداقي - خواجه
 احمد سيوي - خواجه جهان خواجه عبد القادر غجدواني رضي الله تعاليٰ عبيدهم

”منازل المنازلین“ آھن۔ جتنی خواب کان جاگس تمام خوش تیس تو کلامہ الشریف معلوم کرکے گرجی تہ حضرت خواجہ صاحب قدس سیدہ تہ تہ خلفاء جیکی آھن کن جا احوال مختصر بین کتابین ۴۰ مثلاً عین الخیوۃ مغرب رشحات۔ حدائق النوریدہ و خزینۃ الاصفیاء وغیرہ ۴۱ آھن۔ ہون اختصار سیبان نہ آندا آھن۔

پیش ظاہر بھی تہ سندن کرامتون ایتری قدر آھن جو قلم کی نکتہ بی توفیق نہ آھی صاحب حدائق النوریدہ جی آندا آھی ”و ظہر علی یدہ کرامات لا تحصی ولا تحصر“ ۴۲ سندن مریدین جو تعداد کنھن نہ کری سگھیو آھی، جہن نہ ساگی بنرگ آندا آھی ولشیخ قدس اللہ سیرۃ مریدوں لا یحصون عددًا۔ بہر حال پارہ صورت معنی ۴۳ یوسف مثال ہوا۔ حضرت یوسف صدیق علی نبینا علیہ الصلوۃ والسلام جوین جمال اظہار کرکے دیکھو آھی، تین ہن مرد مولائے سیرۃ جو جناب مفتی صاحب تاریخ جو مادہ چانہ چگو فرمایو آھی۔

ہمدان ہمدان یوسف ہمدان گداؤ
بی تولید پاکش صوفی محمود یوسف گو
زہماری نور دین یوسف بخوان تاریخ کریمش
مفتی صاحب و وف ولادت ۱۲۴۶ھ جو قول اختیار آھی۔

التجاربار گاہ حضرت خواجہ یوسف ہمدانی قدس سیرۃ
خواجہ یوسف سگھڑیکا پیر پھوجیا
پیر تون عالم سنگ محتاج قریب
تشنگی طاریا تیمکا اون کرار تادی
عبد خالق فجند وانی توسند طلب تہو
ہی سجادریاہ جاری فیض تہی مائیا
ظاہری و باطنی مرضن گھو میرا کیر
دل دیہانی جی گھو دیکار کو دین تون

حد کان باہر تونہ ولا تونھانکی ہی کمال
رہبر راہ شریعت مع سگھو منہج عرس
شرع فی تابو ثیان چاٹان فرق حوت جلال
عارف و محمود و رامیتنی، سیک گل
نقشبندن جو صری صاحب رھیت جلال
ای مسیحیہ نظر تون مونی بھر دوالہ
تہ سند ما ولاد صالح، علم مینی نوکھا

اللہ سندس ہن فی اصحاب کرامتون ظاہر تون لکھ و شیخ قدس اللہ سیرۃ چا آتا مرید آھن جو کو تو مشورہ آھی لکھ یوسف ہمدانی و ذوالجلاء و ذوالنور ہیں ہو۔ سندس ذات، حسن صورت و مفتی ۴۴ یوسف خزانہ مفتی ۱۲۴۶ھ انہی ولادت پاکہایت جو صوفی و مجدد یوسف، سندس ولادت بی تاریخ ہن جو مقبول ربانی ۱۲۴۶ھ و ۱۲۴۷ھ

حالات حضرت خواجہ واقف اسلمہ رحمہ اللہ الخالق عجب دانی قدس سرہ

ہو صاحب کرامت جو شمس کان زیادہ مشہور جنہا جی مقامات
کان انکار کنہن نہ کیومگر بی نور چمتری عارف عالم صوفیان جو سراج
شریعت جی مجلس کی روشن کنندہ سراج و ہاج ہادی گھرہان سر حلقہ
سلسلہ حضرات خواجگان قدس سرہ تعالیٰ اسرارہم جو آہی۔

پاک حضرت امام مالک رضی اللہ تعالیٰ عنہ جی اولاد امجاد ما آہن سند
والدہ ماجدہ سلطان رومی نسل مان ہئی۔ سند والد بہر گوار جو نالو مبارک
عبد الجلیل جو امامان و ذن و ذن پر ہیت گارن مان ہوئے حضرت علیہ
جو صحبت دار ہو۔ کتاب عین الحیوۃ و حدائق الوردیہ و غیرہما یہ ثابت ہئی
نہ حضرت خضر علیہ السلام امام شیخ عبد الجلیل قدس سرہ کی بشارت دینی
ہئی نہ تنہی گھر یہ نینگر پیدا آئند وان جو نالو عبد الخالق رکج و ان کی مون پنہنی
فرماندی یہ قبول کیو۔ انکی پنہنی نسبت کان بہرہ مند کنند س، هن کان پوء
اھر و اتفاق ثیو، جو امام شیخ عبد الجلیل قدس سرہ، سیبان حوادث زمانہ جی
روم کان ماوراء النہر دھن آيو، ہرک شہر غجدان و غبن جی پیش جیمہ جرم
دال و آو جی زبرد سان، جو بخار سان متصل آہی مقیم ثیو، انی حضرت خواجہ
صاحب عبد الخالق عجب دانی قدس سرہ تولد ثیو۔

نقل آہی نہ پاک پنہنی استاد صدر الدین رحمۃ اللہ علیہ و تفسیر بی پڑھیا
جڈ هن هن آیت بی پڑھیا۔ اُدْعُو رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً اِنَّهٗ لَا یُحِبُّ
الْمُعْتَدِلِیْنَ (یعنی کوئیو رب پنہنی کی نزاری و گجھا فی سان تحقیق اللہ جل جلالہ
نشد دوست رکی حد کان لنگھد شرک) استاد کان پھیائون نہ اللہ تعالیٰ جل جلالہ جو
خفیہ فرمایو آہی، ان ذکر کرکٹ جی کھڑی دات آہی۔ جیکڈ هن ذکر کند تر ذکر
نوادیان کری یا ہر وقت ذکر عضون کی چوری ان بی غیر واقف بی پوی پوء
اھو ذکر خفیہ یعنی گجھو نہ تو لئی بی دل سان ذکر کری نہ پوء مولف حکم حدیث

محمد صاۃ المقامات ۾ آندي آهي، باقي جو قول ذکر چهر ڪرڻ جو حالات مشايع ۾ جزئييه
 واري لکيو آهي ته خواجه صاحب يوسف همداني قُدس سِرُّه ڪندو هو سو قون غير
 صحيح معلوم ٿيو. **وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ** جيستائين حضرت خواجه يوسف همداني
 قُدس سِرُّه جن بخارا ۾ هواء سندن خدمت ۾ رهيا ۽ فائز الهمما حاصل ڪيا
 پير سبق حضرت خواجه (عبدالحق عجداني) حضرت يوسف همداني (قُدس سِرُّه) صاحب
 حضرت خواجه (عبدالحق عجداني) حضرت يوسف همداني (قُدس سِرُّه) صاحب
 جڏهن حضرت خواجه عبدالحق رضي الله تعالى عنه حضرت خواجه يوسف
 همداني قُدس سِرُّه جي خدمت ۾ مارك ڪان جڏهن ائين ٿي گذريو ته تائين
 ۽ رياضت ۾ مشغول رهيا ۽ ڪنهن کي ان جو اطلاع نه هو ته حضرت خواجه صاحب
 قُدس سِرُّه جن چا ٿا ڪن. هڪ ڏينهن پاڻ عبادت خاني ۾ قُرآن مريدان
 عرض ڪيو ته اوهان ڇا هن قسم جا عُمدا اڻواري هيتري قدر خوش آقا ۽ هوندي
 به اوهانجي خوف ۽ روڻ جو ڪهڙو سبب آهي. فرمايائون ته جهن وقت الله جل جلاله
 جي بي نياري جو خيال ٿو ڪيان ته نزديڪ ٿو ٿئي جو سالهه ڪال ڪان نڪري وڃي ۽ هتي
 انهي سبب ڪان خوف ٿو ٿئي جو شايد سواءِ ارادي ۽ سواءِ اطلاع جي مون ڪان
 اهڙو ڪم سر نه ڏئي ويو هجي جو الله جل جلاله کي ناپسند هجي جهن جاءِ
 تي به پاڻ وهند اهو. سببان خوف خدا ۽ جي ائين معلوم ٿيندو هو ڳوڻا ڪين قتل
 ڪرڻ واسطي وهاري وائڻ. حضرت خواجه صاحب قُدس سِرُّه جن هڪ
 ڏينهن فرمايو ٿي ته آئون هيڪر پنهنجي ڪوفي ۾ عبادت ۾ مشغول هوس تائين
 پاڻ ۾ هڪ عورت رهندي هئي ۽ پنهنجي مڙس سان جهيڙو ٿي ڪيائين
 ۽ ٿي چيائين ته هيڏي مڏت گذري وئي آهي جو آئون تنهنجي گهر ۾ آئي آهيان
 بک آڇ ۾ صابر ڪيو اٿم، گرمي سڙي جي تڪليف پاڻ تي ڪنيم، جيڪو به توڙو
 ان تي قناعت ڪيم گهڻائي هجڻ لاءِ نالو نه ورتيم، تنهنجي عزت ۽ آبرو جي حفاظت
 ڪيم، هتي ڳالهون سڀ رڳو هن سبب سٺم جو تون منهنجو آهيان ۽ آئون
 تنهنجي آهيان پر جيڪڏهن تنهنجو ٻئي طرف خيال هوندو ته تڏهن منهنجو هجڻ
 ۽ خواجه عبدالحق جي دامن هوندي. جيستائين آئون پنهنجو انصاف نه ڪري ٿو

انجي دامن نه ڇڏينداس - حضرت خواجه صاحب قدس سره ڪا جن فرمايو ته هي
 دل تي انهي ڳالهه جو گهڻو اثر ٿيو ۽ خيال آيو ته هڪ عورت مخلوق جي محبت ۾ ايتري
 قدر ثابت قدم آهي جو ان واسطي تمام سختيون ۽ تڪليفون پاڻ تي کنيون
 اٿس هي ڳالهه خدائي واٽ جي سالڪ لاءِ هڪ سبق هئڻ گهرجي جيئن ته مون خيال ڪيو
 قرآن شريف ۾ پڻ انهيءَ جي شاهدي آهي اِنَّ اللّٰهَ لَا يَخُوْا اَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَعْرِفُ
 مَا دُوْنَ ذَالِكِ - يعني الله جل جلاله تو فرمائي ته الله (جل جلاله) شرڪ کان سواءِ
 سڀ ڪنهن کان وڌيڪ آگاهه آهي - انهي آيت ۾ رب عمه نواله حڪم فرمايو ته جي شرڪ ما سواڪي
 باطن ۾ واٽ ڏيندين تن ڏهين منهنجي رحمت کان محروم رهندين -

هڪ ڏينهن حضرت خواجه صاحب قدس سره جي حضور ۾ ڪنهن درويش
 جي واٽ کان نڪري ويو ته جيڪڏهن مون کي بهشت ۽ دوزخ ۾ اختيار ڏيندا تنهن
 آئون دوزخ قبوليندس ، ڇو ته مون ڪڏهن به نڪرڻ جي مراد پوري نه ڪئي آهي
 ۽ بهشت مراد نفس جي آهي ۽ دوزخ مراد محبوب آهي ، تنهن ڪري مراد محبوب جي
 اختيار ڪندس - حضرت خواجه صاحب قدس سره ڪا فرمايو ته باقري کي اختيار
 سان ڪهڙو مطلب جنهن جاءِ هو ڪلي اتي وڃي ۽ جنهن جاءِ تي رکي اتي رهجي
 بندگي جي واٽ تي اها آهي -

نقل - نقل آهي ، هڪ ڏينهن حضرت خواجه صاحب قدس سره ڪا جن گهڻي
 جماعت سان ويٺا هئا اوچتو هڪ جوان فقير لباس ڍڪي ، ڪنڊ ۾ اچي ويٺو
 حضرت خواجه صاحب قدس سره ڪا ان کي ڏسي سڃاتو ، ٿوري دير کان پوءِ
 اهو جوان اٿيو ، چيائين ته حديث شريف ۾ آيو آهي - اَلتَّقْوَا قَرَابَةُ الْمُؤْمِنِ
 فَاِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللّٰهِ لَهُ - انهيءَ جو چاءِ مطلب آهي - حضرت خواجه صاحب
 قدس سره ڪا فرمايو ان جو هي مطلب آهي ، پنهنجي جڳهه تي ٿوري ۽ ايمان قبول ڪرڻ
 ۽ چيو خدا اهو ڪري جو هو نڪي جڳهه تي هوندو - حضرت خواجه صاحب قدس سره
 خادمي اشارو ڪيو ته اهو ان جا ڪپڙا لاهي ، ڏٺو ته جڳهه موجود هو ، جوان
 انهي گهڙي ۾ ٽوپه ڪئي ۽ ايمان قبول ڪيائين -

له مؤمن جي سمجھ کان چيو هو الله (جل جلاله) جي نور سان نگاهه ڪندو آهي -

نقل :- نقل آھی، ہک عورت مجد و بہر آتھان ری گھنن م گھنن ی هئي، ما گھن جو
ان کی چیتو کپڑا یدک جواب دنا تین تہن شہر م مرد کیر آھی، جوان کان
پر دو کریان، ہک ڈینھن صبح جی وقت نا نوا ئی جی دکان تی دئی، تنور کوسم
ھوان م و جی وئی، چیا تین تہن تنور جو منھن بند کر یو جو ھا ئی شہر م مڑ
آیو آھی اھی کان پا ئی لی کایان۔ ٹوری دیر م تنور جو منھن کولیا ٹون ۽ چیا ٹون تہ
کھٹ و حال آھی، ان عورت چیتو کپڑا آئیو تہ دیکیان۔ جڈھن کپڑا آڈا ٹون
تہن تنور کان نکئی ہک وار کی بد نقصان نہ تیو۔ سپ حیران رہیا ۽ معلوم کیا
تہ ھی وئی آھی، ان عورت جڈھن کپڑا یدکیا سینی قسم دئی چیس سچ چو اھو
مرد کیر آھی، جنھن ٹون پھر دئی کریں۔ چیا تین تہ مون سان اچوند آٹون اچو پڑا
لا وئی ویا۔ سڈی حضرت خواجہ صاحب قُدّس سرگود وئی جوان وقت حضرت
خواجہ صاحب قُدّس سرگود جن غجدوان کان چارم داخل تیا ھوا۔ حضرت خواجہ صاحب
قُدّس سرگود جن ان عورت جی تحظیم لاء اٹیا ۽ پا ئی م کچھ گالھیرن کیا ٹون جو
اچے عورت سمجھون یا نا نوا ئی سمجھون۔

نقل :- نقل آھی تہ ہک پیری حضرت خواجہ رَضِی اللہ تعالیٰ عنہ جن مریدن
جی جماعت سان حج بیت اللہ شریف تی ویا، وات م سینی تی اُج غلبو کیو، اوچو
کوہ تی پھتا مگر ان کوہ تی رسو ۽ کول رکیل کوہ ھو، مریدن کی نہایت نا امید ی
تی۔ حضرت خواجہ قُدّس سرگود فرمایو، آٹون تہ نماز تو پڑھا ن ارھیا ن پا ئی پیو
۽ وضوء کیو، مریدن جوا ھو فرمود و بندو سمجھی ویا تہ حضرت جن اٹھو
فرمودی م کو گھو اسرار رکیل آھی۔ پا ئی جی امید تین وری کوہ تی ویا و نا ٹون تہ
حضرت خواجہ صاحب قُدّس سرگود جی برکت سان کوہ منھن تائین پرجی
ویو آھی، سینی پا ئی پیتو ۽ وضوء کیا ٹون ہک شخص نا نو پا ئی، جو پیر پوانی
گھڑی م کوہ جو پا ئی تری تی و جی بھتو، ھی گالھ کنھن حضرت خواجہ صاحب قُدّس سرگود
جی حضور م عرض کئی، فرمایا ٹون تہ سنگتین اللہ جلّ جلالہ ھی تی پیر و سونہ
کیونہ قیامت تائین کوہ جو پا ئی تری تی نہ پھچی ھا۔ عین الخیوة ۽ عہد القلما
۽ رسالت مرقوم آھی تہ سندن ولایت ۽ کرامت ایتری قدر مرتبی واری تی

جو سب کتھن وقت نھان جي مکھ شريف وين اھو وري موي ايند اھو۔ شام
ولایت ۾ سندن صرید ايتري قدر تيا جن جو شمار نہ ھو۔ اتي کيتريون رباطون
پنھنجي نالي نھرا يا ٿون۔ عبارت عین الحیوة جي ھي آھي۔

وَبَلَّغَ وَلَدَيْهِ ذِكْرَ امَّتِهِ مَرْتَبَةً كَانَتْ يَنْهَبُ فِي كُلِّ وَتٍ مِّنْ اَوْقَاتِ الصَّلَاةِ
وَيَرْجِعُ وَظَهَرَ لَهُ فِي وِلَايَةِ الشَّامِ مَرِيدُونَ لَا يَحْصُونَ وَيُنِيتُ رِبَاطَاتٍ
فِيهَا عَلٰى اُسْمَائِهِ وَجَلَسَ مُدَّةً فِي مَقَامِ الْاُدْرَسَادِ دَعَا دَعْوَةَ الْخَلْقِ وَدَلَّاهُ الْاَيَّامَ
عَلٰى مَرِيقِ الْحَقِّ تَمَّ كَلَامُهُ مُتَخَصِّصًا (عین الحیوة معرب شحات ص ۳۲) بل

حضرت غوث الثقلین فریادرس قسطنین فیوم جھان دئی س میس کاجن
عبدالالمقامات ۾ تا آئن تہ ھک مسافر دوراھین ملک کان حضرت خواجہ صاحب
دئی س میس کاجن وٽ آیو ھو۔ اوچتو ھک جوان خوب صورت حضرت خواجہ
دئی س میس کاجن وٽ اچي دُعائے عرض کیا ئین۔ حضرت جن ان کي دعا کئي پوءِ
اھو جوان گھڙي ویوان مسافر چیتو تہ ھي جوان کیر ھو۔ حضرت خواجہ صاحب
دئی س میس کاجن فرمایو تہ ھي ملک ھو سندس رھڻ جي جاءِ چو ٿون آسمان ھو
کتنھن تقصیر سببان پنھنجي درجي کان ٺھي پھرین آسمان دنیا جي تي آیو ھو۔ ملڪن
بین کي چيائین تہ کھڙ وکھ کریان جو حق تعالیٰ مون کي انھي ساڳي درجي کي پھچائي
ملڪن ان کي ھن جاءِ جو دس دنو۔ دعا ٿو یا ئین ان کي دعا کیم دعا اللہ جل جلالہ
قبول کئي۔ اھو فرشتو ساڳي درجي پھتو ان مسافر چیتو تہ حضرت خواجہ مون کي
ایمان جي دُعائے مدد کریو جيئن ھن ڦاھي شیطان جي مان ساک سلامت بیان
حضرت خواجہ صاحب دئی س میس کافر مایو فرض ادا کریں کاپوءِ جو دُعائو گھري
قبول ٿي۔ فرض کان پوءِ ٿون مون کي دعا کج آئون توکي ڪندس مانھي وچ ۾
اثر دعا جي قبولیت جو منھنجي حق ۾ تہ ھنجي حق ۾ ظاھر ٿیندو تہ ڪلامہ الشریف
صاحب حدائق الوردیہ ۾ عین الحیوة ترجمہ شحات واري ڪتاب فصل الخطاب
کان۔ جو حضرت خواجہ محمد یار سا جو خلیفہ خاص۔ مرھوم دلھائی درمند

لہ سنڌ سن ولایت ۾ قرامت ھن درجي ٺھي ھي چوپاڻ انھن جي ھر وقت ۾ معذرت ٿي ويندو ھو وري
دائیں ایندو ھو۔ شام ولایت ۾ سندن اکھر چار مرید تيا ۾ اتي سندن نالي سان ڪي تلامذہ مسافر خانہ لاهیا ویا
کپاڙي ۾ صوبیان اتي راسخا ۾ خلق کي دعوت ڪرڻ ۾ ڪالین کي حق جي دانت کول ڪرڻ لاءِ ویا۔ ھي
پور دیوان جو ڪلام انتخاب سان (عین الحیوة) شحات چوھري ترجمو ص ۳۲

نشانہ نقشبند دُئی سَ سِرگہا جو جو تریل آھی - نقل کیوا آھی تہ کیفیتِ شغل حضرت خواجہ
 عبدالخالق غجدانی دُئی سَ سِرگہا جی طریقت ۾ محبت آھی ۽ مریزی فریقن و مقبول
 آھی . پاڻ ہمیشہ واتِ صدق ۽ صفاء متابعت شریعت ۽ سنت حضرت رسول
 اکرم صلی اللہ علیہ وسلم جی تی پورا بینل هوا پا سو کندن تر نفس کان ۽ مخالف
 د هوا کان . گھٹو کري پنہر جو حال باطنی ، اغیار (ذاریں) کان لکائیڈا هوا ۽ ذکرِ بلی
 ۾ مشغول رہندا هوا الخ۔

۱۔ سندن ارشاد ۽ وفات

فرمایا تون :- تسلیم ھی آھی جو تینهن آکستُ جی نفس ۽ مال و کئی
 خرید کیوا انس را چ پڻ تسلیم کري . چو تہ اللہ جل جلالہ لُھو تو فرمائی "إِنَّ اللَّهَ
 اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ" تہ "تسلیم نفس
 ۽ مال جی هن طرح ٿیندی آھی جو پنهنجي نفس کي حق سبحانہ تعالیٰ جی ملکیت
 سمجھي ۽ پاڻ کي حق جل جلالہ وٽ وکیل چائی ۽ جیستائین تی سگھي پنهنجي
 نفس ۽ مال سان خدا تعالیٰ جی پانھن سان سواءِ توری رکن جی نیکی کري
 ۽ دنیا جی مال کي باطن ۾ جاء نہ دئی ۽ پاڻ لاءِ حق تعالیٰ جی حکم ۽ قضا کي تسلیم
 کري یعنی مڃي ۔

فرمایا تون :- خدا تعالیٰ دل جی هن کي چڙھو آھی جو دنیا جی محبت دل ۾ وات نہ ھی
 ۽ ھی معنی نہ آھی جو دنیا جی کمن کارن کان آجور ھی ، حق سبحانہ تعالیٰ پیغمبر
 صلی اللہ علیہ وسلم کي فرمایو "فَإِذَا مَرُئْتُمْ قَاتِلَ صَبَّ" یعنی جنهن وقت تمامي
 موجودات کان فارغ ٿی ان وقت منھن جی خدمت ۾ مشغول ٿی ، جی ماڻھو خریدہ
 ذرخت ۽ خلق جی معاملہ داري ۾ آھن باوجود اھي اللہ جل جلالہ کان غافل نہا
 ٿین اھن جی تعریف اللہ تعالیٰ قرآن شریف ۾ تو فرمائی "رَجَالٌ لَا لِبَهُمْ
 تِجَارَةٌ وَلَا وَدَّاعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ" تہ جی اھن ماڻھن مان ٿيو تہ سبحان اللہ تہ
 اھن مان ٺھن جی جان ۽ مال سان خدا تعالیٰ جی خدمت کي نہ کو تہ ھی نہ کريو ۽ اھن واسطی

تہ رکوع ۱۱ سورۃ توبہ ترجمہ :- اللہ تعالیٰ مومن کان سندن سر ۽ سندن مال ھن حد کي کٽي
 جو پک بہشت اھن لاءِ آھی سو تہ سورۃ رکوع ۱۱ ترجمہ :- یعنی اھن مومن جو اھن کي ڏاڍا
 ۽ زکي سو دو اللہ جی یاد کري ۽ شمار پڙھن ۽ شکر اللہ ڏيں کان چڙھندا آھی ۔

اسباب جمعیت و فراغت جو تیار رکھو، جیسا کہ انھن جي دولت و اوهانجو تعلق ۽ لاڳاپو
 رهي ۽ جا طاعت ۽ عبادت ان لقبي جي قوت کان انھن ماڻھن کان ٿي انجو ثواب هن
 شخص کي پھچي ۽ انھن جا ۽ مقامات انجي عقلن جي ڪتابن ۾ داخل ٿين ۽ قيامت جي
 ڏينھن انجي خدمت ۽ محبت ۾ اتي ”اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ“ جي بشارت کان مشرف ٿي
 ۽ اهي حضرات خاصيت ”بِى مَعَ اللّٰهِ“ جي وقت جي ٽارڪن، جنھن وقت قابل تصرف
 جذبات الوھيت جي ٿا ٿين، اھل زمين ۽ آسمان جا عقد (ڏکيا ڪم) کلي ٿا پون
 ”جَدَايَةُ مِّنْ جَدَبِ اللّٰهِ تَوَازِي عَمَلُ الثَّقَلَيْنِ“ ۽ ان وقت ان جاني ماني خدمت
 ڪرڻ واري جو ڪجهه نصيب ٿو ٿئي، اھل مشرق ۽ مغرب جا ان جو حساب ڪري ٿا
 سگھن، ايتري درجي کي ٿو پھچي جيتن ته انھي ڳالھ ڏانھن اشارو ھئي ”وَمَا لَوْ شِئْنَا
 وَابْتِغَيْنَا لِمَا أَتٰكَ اللّٰهُ الدَّارُ الْآخِرَةُ وَلَا تَنَسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا
 آلَآيَتٌ - لَّهٗ يَعْزِي ۽ ڪجهه توکي حصو ڏيڻا جو آهي، انکي الله جل جلالہ جي رضا

۾ خرچ ڪري ٿو.

راقم الحروف :- هن حضرت جن جي ارشاد مان وٺين، سڳورن جي خدمت
 جاني مالي ڪرڻ جا ٿاڏا ڇڏ ڏيڻ.

فرمايائون :- نظر ۾ قدم جي معنيٰ آهي ته سالڪ کي گھر جي ته وٽ هلڻ جي ۾ پنھنجي
 نظر ۾ قدم ڳاھ کان نه لنگھائي ۽ هر وقت نظري ردبر واري، سڄي کپي ڏانھن ته
 ڏسي جو اهو سبب فساد عظيم ۽ مانع حصول مقصود جو آهي.

فرمايائون :- دھوش و رد م، يعني هو شيار رھڻ سالڪ جو سڀڪھن پيسا ۾ نه
 بيدار آهي يا غافل.

فرمايائون :- سفر در وطن، يعني سالڪ جو صفات بشريہ جيتريه ڪا صفات
 ملي ڪونه ڏانھن انتقال ڪرڻ.

فرمايائون :- خلوت در اجتماع، يعني سالڪ مٿي وقت خواہ خلوت ۾ رھجي يا
 نه رھجي ڪا شين پيڻ ڳالھائڻ ۾ پنھنجو قلب الله جل جلالہ سان مشغول رکي.

فرمايائون :- ياد ڪرڻ يعني ذکر الله جل جلالہ جي ۾ هر وقت مشغول رھي.

له سورة قصص پاره ۲۰ ۽ ڪو ۶ ۽ ۷

فرمايائون :- با شري گشت ، يعني گهڻا پيرادڪري ڪمال اعجاز ۽ زاري سان دعا
گري ته يا الله مقصود منهنجو تون آهين ۽ پنهني رضاء محبت ۽ معرفت هوندي
عطا ڪر .

فرمايائون :- نگهه داشت ، يعني خطا ۽ ڪالهين نفس جون قلب کان دور ڪرڻ
فرمايائون :- يادداشت ، يعني توجه سالڪ جو ذات بيچون ۽ بيچگون حق
سبحانه جي طرف سواڻ لفظن ۽ خيال جي ڪري .

فرمايائون :- وقوف فرمائي ۽ هوش و ساردم هڪڙي چيز آهي
فرمايائون :- وقوف عددي ، ذڪر پيدا ڪرڻ وقت عدد اڪي جو خيال رکي
فرمايائون :- وقوف قلبي جي مراد توجه سالڪ جو قلب جي طرف ٿئي جو هيٺان
کبي پسي جي آهي .

سرا قلم الحروف :- هو اصطلاح حضرت خواجه صاحب قدس سره جن کا صادر
ٿيا آهن جن تي بناء طريقي حضرات خواجگان قدس الله تعالى ايشرا رهم جي آهي
تحقيق پنهني جي وٽن ڪتابن ۾ آهي .

هڪ ڏينهن حضرت خواجه صاحب قدس سره جن پنهني فرزند معنوي
خواجها ولياء كبير قدس سره جو پنهني هت ۾ هت وٺي هتي وصيت فرمايائون جي
سڀ سُڻها ارشاد آهن .

اي فرزند توکي وصيت ٿو ڪريان ته پرهيزگاري کي پنهني عبادت بنيائي
چن ، وظيفن ۽ عبادت تي قابو رهج . پنهني احوال جو مراقبو ڪندو رهج
الله جل جلاله کان ڊڄندو رهج . الله تعالى جل جلاله ۽ رسول الله صلي
الله عليه وسلم جو حق ادا ڪج ، ماء پيء جي حق کي پڻ خيال ۾ آج . جو انهن عبادتن
کان الله تعالى جل جلاله وٽ مشرف ٿيندين . الله تعالى جي فرمان برداري ڪر ته
اهو تههه نگهه بان رهي . قرآن شريف خواه ياد خواه ڏسي پڙهڻ لازمي ڪريو ته
قرآن شريف فڪر ، ٽوڪ ۽ روڻ سان پڙهج . عام جي پڙهڻ کان هڪ وڪ نه هت
علم فقه ۽ حديث پڙهو . ڇاڪاڻ ته فقيرن کان ۽ عامن ماڻهن کان پرهيز ڪج
چو ته اهي دين جا چورا آهن ۽ مسلمانن لاءِ قوروا آهن . سُنت جماعت تي مدد ڪم

ذات ۾ حليم ۽ ثابت قدم هج - مشائخ جي مال ۽ بدن ۽ جان سان خدمت ڪند
 رهج ۽ ان جي دل جو خيال رکج - ڪنهن مشائخ جو منڪر نه ٿج - هاڻوڪو شرعت
 جي مخالف هجي تنهنجي انڪار سان وڪر ڪونهي جو مشائخ جو انڪار ڪند اهو
 چوڻ ڪار نه ٿهندو - ماڻهن کان ڪجهه نه گهر - پنهنجي واسطي ڪجهه گند نه ڪج - حق
 تعاليٰ جي ضمانت هون ۽ پير وسو ڪج - الله تعاليٰ جل جلاله توڙي مائي ته اِي آدم آڏون
 ٽهائڻيون توکي روزي يا توڙي ڇاڀاڻ توڙي پاڻ کي تڪليف نه ٿي ٿو ڪل جي پير سي تي تڏه
 رک - الله تعاليٰ جل جلاله توڙي مائي ”وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ“ يعني
 جنهن خدا تعاليٰ تي توکڻ ڪئي، حق جل و علا ان کي ڪافي آهي - يقين ڪر ته رزق
 قسمت جو آهي، جو ان مَرْدُ تي جو ڪجهه الله جل جلاله توکي ڏنو آهي خلق کي ٿي - جل
 ۽ حسن کان ڇند و رهه، چو ته جبل ۽ حاسد قيامت جي ڏينهن ڏورن ۾ ويندا پنهنجو
 ظاهر نه سينگار، چو ته ظاهر سينگارن سبب خرابي پاڻ جي آهي - الله تعاليٰ جي واعدي
 تي پير وسو ڪر، سڀ خلق کان نااميد ۽ الله جل جلاله ۾ اميد رک - ڪنهن سان
 محبت نه رک - سچ ڳالهائ - نفس سان پيار نه رکج - ضروري ڳالهه کان سواءِ مان
 ۾ گذار - هميشه خلق کي نصيحت ڪند و رهه - کاڌو پيتو گهٽ ڪر جيستائين کائڻ جو
 احتياج نه هجي نه کاء - جيستائين ننڊ جو غلبو نه ٿئي نه سٽو ۽ وري جلدا اٿس
 يعني سرور ۽ سقم نه ويهه، چو ته سماع کان اتفاق پيدا ٿو ٿئي - گهڻو سماع دل کي مٿل ٿو
 ڪري - سماع جو انڪار نه ڪر چو ته اهل سماع جا ڳالهه انهن - سماع ان شخص
 کي درست آهي جنهن جي دل جيري هجي ۽ نفس مٿل ۽ جنهن ۾ اهي ڳالهيون نه
 هجن انهن کي نفاق ۽ روزي ۾ مشغول ٿيڻ تمام موچار آهي - هر جي ته تنهنجي دل
 هميشه فڪر واري هجي، جسم نهار ۾، عمل خالص هجي ۽ آئينه ۾ جاھڙا، ڪپڙا تنهنجا
 پراڻا، سنگتي تنهنجو ڏر وٺڻ، تنهنجو گهر مسجد ۽ تنهنجو مال مسئلہ جا ڪتاب،
 تنهنجو سينگار دنيا جو ترڪ، درست تنهنجو خدا تعاليٰ هجي - جنهن شخص ۾ پنج ڳالهيون
 نه هجن انهن سان پاڻي نه ڪر - پهاڙيون فقيري کي اميري کان زياده چالي - پيو علم
 کي دنيا جي ڪمن تي - ياد تي ڏي - نئون دولت کي عزت کان پلو چالي - چو ٿون علم ظاهر
 باطن جو واقف هجي - پنجون موت لاءِ تيار هجي - اِي فرزند دنيا تي غرور نه ٿي

صبح یا شام کوچ کنندین ۔ گھر جي ته خلوت ۾ هيڪڙو ويهي خوف خدا جي ۾ دل کي عاجز رک ۔
 ۱۔ الله جل جلاله جي عشق ۾ غرق ٿي دنيا ۾ ائين حياتي گذارڻ جو مسافر آهين
 دنيا کان ائين خالي ره جو قيامت جي ڏينهن معلوم نه ٿي ته ڪو تون فلائي ٿو ٿي
 مان آهين ۔ اي فرزند جيئن مون پنهنجي پير کان هي وصيتون سڻي ياد ڪيون هيون
 ۽ عمل ڪيو هو ۔ اهڙي طرح تون به ياد ڪج ۽ ان تي عمل ڪج ۔ الله تعاليٰ تهن جو
 دين ۽ دنيا ۾ نگهبان رهندو ۽ جهنم شخص ۾ اهي ڳالهيون ٻين اهو پيو ٿي جو
 لائق آهي ۽ جواني جي پيو ٿي ڪندو منزل مقصود تي پهچندو ۔

معلوم ڪرڻ گهرجي ته انهن نصيحتن ۾ منجهن فرزند معنوي لاءِ هڪ ڪرد
 برسانو ٿيو اٿن جنهن جو صاحب حدائق الورديه ”اشارو آندو آهي ۔ هڪ درويش
 کانئن پڇيو ته عالم جي عقوبت ڇا ٿي چوندا آهن ۔ پاڻ فرمايائون ته جهنم وقت عالم
 طلب آخرت جي کان رهجي دنيا جي طلب ۾ مشغول ٿو ٿي ۔ الله جل جلاله دنيا ۾ اها
 توڙييس جو ميناج ۽ لذت عبادت ۽ بندگي جي ان کان ڪي تي وڃي ۽ اهو سست تي
 چڱاين کان رهجي ٿو وڃي ان وقت انکي عقوبت آخرت جي ۾ مبتلا ٿو ڪري ۔

۽ فرمايائون نغاري کي ايتري قدر خوف ۽ وڃ ۽ الله جل جلاله جو هجي ۔ جيڪڏهن
 تيرهن ته به خبر نه پوئيس ۔ نغاري جي خشوع جي اها معز آهي ۔

۽ فرمايائون ٻي ڪم آهن جو انهن مان هڪ کي پڻ دوست رکندو دوزخ اچي
 ڪندڙ جي رڳن کان ويجهو ٿيندو ۔ اول عهد وڪاڻ ۔ پيو اميرن جي صحبت ۾ هيڏي
 ٿيون عهدي پو شاڪو ڍڪڻ پراهو ته هيئن ڇڏهيئن ٿي ڪه نفساني هو اسباب ڪندڙ
 هوندو ۔ مراقم الحروف :- معلوم ٿيو ته عهد وڪاڻ ۔ جهنم طرح گوشت کي حضرت
 رسول الله صلي الله عليه وسلم جن محبت رکندا هئا ۔ انهي سبب گوشت يا
 ڪنهن ٻئي عهدي طعام جو سٺ سان لاڳو آهي ۔ سا محبت توڪري نه ٿو ڪري ٻوڏا
 ڍڪڻ محمدي صلي الله عليه وسلم جا شرع سان لاڳو آهي رڳو امسا ڇڏ ڪم جي حڪم
 تي عمل ڪري ڍڪي ٿو ته به گناه ڪونهي جي صحبت اميرن جي ڪنهن خاص سبب ڪري
 جهنم و حضرت رسول الله صلي الله عليه وسلم جن فرشتن جي راڻين وٽ ترغيب ٿي
 اسلام لاءِ وڌندا هئا اهڙي طرح پيا وڃي ڪامل پڻ بادشاهن وٽ انهي دعوت اسلام جي

نیت سان رہیا آھن نہ نفسانی خیال سان۔

حالات مشائخ نقشبند پیر واری مٿيان احوال گذريل يکي آئي ٿو ته نقل آهي ته
جڏهن حضرت خواجہ صاحب قدس سرہ جو پويون وقت آيو مريدان ۽ مريدان ۽ مريدان ۽ مريدان
کي چوان وقت موجود هو۔ اکيون کولي فرمايا ٿون ته اي پيارو خوش خبري هجي جو الله
جل جلاله مون کان راضي آهي ۽ رضائي بشارت ڏني اٿس۔ سڀ مريد روڻ لڳا عرض
ڪيا ٿون ته اسانجي واسطي ڀڄڻ دعا فرمايو۔ پاڻ فرمايا ٿون ته توهان کي مبارڪ هجي جو الله
جل جلاله مون تي الهام فرمايو آهي ته جو شخص هن طريقي تي چيائڻي تائين استغفار
يڪي ٻيهر رکندوان تي رحمت ڪندس ۽ ان کي بخش ڪندس۔ ڪوشش ڪريو جو
هن طريقي کان جدا نه ٿيو ۽ قائم رهو۔ ٿوري دير کان پوءِ هڪ آواز آيو يا الله
النفس المطمئنة ۽ ارجي ۽ اري ربيڪ راضيه مَرْضِيَّة ۽ مريدان خيال ڪيو
حضرت جن انتقال فرمائي ويا۔ انا لله وانا اليه راجعون ۵

سندن وفات کان پوءِ ڪنهن اهل باطن جي خواب ۾ ٿو ته حضرت خواجہ صاحب
قدس سرہ جن عرش جي هيٺان هڪ تخت لاري تي ويٺا آهن ۽ ملائڪه چوڌاري گڏ ٿيا
بيٺا آهن ۽ الله جل جلاله جا سلام حضرت خواجہ صاحب قدس سرہ کي ٿا پهچن
رحمة الله عليه رحمة واسعة۔

سندن وفات ۴ ربيع الاول ۱۰۵۵ ھ ۾ پنج سو پنجاهتر هجري واقع ٿي۔ زيارت گاهه
غجدان ۾ فرسنگ بخارا کان پري مشهور ۽ معروف آهي۔ جناب مفتي تارخ جو
مادو هن طرح آندو آهي

عبد خالق محمد داني شيخ حق رفت از دنيا بفر دوس برين
از تالش آفتاب کامل بت بم بفر ما مطاح نور يقين
باز محبوب بنی مجتبیٰ نیز تاج ادایا مهدی دین

حالات حضرت خواجہ عارف ربوگري قدس سرہ

هي وڏن ولين مان تقویٰ ۽ ورع جو سينگار ۽ حليم ۽ حياءُ جو درياءُ پري
ڪنار ۽ رياضت ۽ عبادت ۽ سنت نبوي ۾ شان عالي رکندڙ ۽ غجدان واري فيض
جو سمونڊ عميق ۽ وارث صدق صديق ۽ عدل فاروق ۽ حياءُ عثمانی هييت

حيدر ريء نالو مبارڪ سندن عارف ريوگري آهي. قَدَّسَ اللهُ تَعَالَى بِسْمَةِ الْاَلَمِ
 اگر چه حضرت خواجه جهان سر حلقه حضرات خواجگان حضرت خواجه عبدالخالق
 محمد وانيء جا پيا به خليفه عالي شان رکندڙ هو اجهت وڪو. خواجه احمد صديقي
 ۽ خواجه شيخ سليمان ڪرماني ۽ حضرت شيخ اولياءِ ڪبير قدس الله تعالى سرهم
 مگر سيني خليفن ۾ اقدس ۽ اعظم حضرت خواجه عارف راضي الله تعالى عنه
 آهي. جيستائين حياتي صورتي حضرت خواجه جهان جي هئي، سندن خدمت
 ۾ هيا. سندن وفات کان پوءِ سندن ارشاد جي مسندي وڃي پيئي هدايت خلق جي ۾
 مشغول ٿيا. جناب حضرت وسيله جذبه هر مستعد مرهم دلها
 ۽ دمند حضرت شاه نقش بند قُدَّسَ سِرَّةَ جي نسبت باطني ۾ هن حضرت
 سان ٿي بگي. سندن مدح ايتري نه آهي جو هن فني ٿري ۾ ساله ۾ ٽڪي سگهيا
 سندن وفات پهرين شوال ۱۰۰۰. صاحب رشحات ۽ خزينة الصفا
 جي قول تي شاه واقف ٿي. عمر تمام گهڻي ٿي. مزار فيض آثار حضور جي
 شهر ”ريوگري“ جو بخارا کان ارترهن ميل پري آهي. زيارتگاه عام حاصل آهي
 مادد تاريخ وفات جو مفتي صاحب هيءُ آندو آهي.

عارف آن عارف ولي خدا	متصل ٿيڻ بعد حاصل سبحاني
خواجه اهل دين بگوسالشي	نيز عارف امين ڪوٽا ٿي
نيز درويش صادق آندرا	رحلت آن ولي يز داني

حالات حضرت خواجه محمود انجيرو فغوي قُدَّسَ

هي ابرار شاد الهي. منبع برڪات نامتناهي. غوث وقت. قطب زمان، فخر
 حضرات خواجگان. واقف ۾ مومرخي وڃي. نالو مبارڪ سندن حضرت خواجه
 محمود انجيرو فغوي آهي. قَدَّسَ اللهُ تَعَالَى بِسْمَةِ الْاَلَمِ. هي حضرت خواجه عارف
 ريوگري قُدَّسَ سِرَّةَ جي وڏن خليفن مان آهي. جذبه هن حضرت خواجه عارف
 قُدَّسَ سِرَّةَ جو پويون وقت آيو ته هن پاڻ انکي پنهنجو خليفو ڪيا ٿون ۽ خلق
 جي دعوت لاءِ اجازت ڏنا ٿون. سندن ولادت جي جا انجيرو فغوي (انجيرو هغه
 جي زيارت سان ۽ نون جي جن م سان پوءِ جيه پوءِ بي ساڪن ري مهماني ترڪي

۾ نالومتي جو آهي ۽ فحفي ف سان شهر بخارا جي ۾ سان آهي، جا بخارا جي ۾
 واقع ٿي. پاڻ داهستاني ۾ رهندا هئا (حدائق الورديه واري ليکيو آهي
 واپس ڏاڍو مفتوح پوءِ الف پوءِ بي موحدا ساڪنه پوءِ ڪاف پوءِ نون پوءِ
 بي تختاني "شهر آهي بخارا جي ۾ سان ۽ اتي ترقيت ۽ هدايت خلق جي زماني
 هئا. پاڻ سڀ کان وقت محدث جي طالبن کي ذڪر جهري آواز سان پڙهڻ جي
 تعليم ڏيندا هئا اول شخص جنهن هن سلسلي ۾ ذڪر ڪيو هو حضرت خوا
 جاج محمد آهي ته ته خواجه عبدالخالق غجداني ۽ خواجه عارف ريوگري قدس
 جن ذڪر جهري نه ڪندا هئا. خواجه ڪبير قيس س سڙا جو فرزند ۽ خليفه حضرت
 خواجه عبدالخالق غجداني رحمۃ الله عليه جو هو. خواجه محمود قدس
 سڙا تي اعتراض ڪيو ته اوهين به خلاف پيرن وڌن حضرات سڳورن جي
 ذڪر ڏاڍيان اختيار ڪيو آه. حضرت جن جواب ڏنو ته مون کي حضرت پير
 عارف قيس س سڙا پوئين پساهه ۾ فرمايو هو ته ذڪر ڏاڍيان ڪر. هن جاء تي
 حالات مشايخ نقشبنديه وارو ٿيڻ لڳو ته منهنجي خيال ۾ هي ڪالهه ٿي اچي ته پوئين
 پساهه ۾ حضرت خواجه عارف قيس س سڙا جو ذڪر جهري لاءِ حڪم فرمائڻ
 آئين هو جو جيئن مريض جي پوئين پساهه تي مريض وٽ وڌي آواز سان
 ذڪر ڪندو جي پاهه ٿياري واري واسطي چوندا آهن. انهي جو مطلب حضرت خواجه
 محمود قيس س سڙا اجازت ذڪر جهري سمجهي
 نقل آهي ته مولانا حافظ الدين بخاري رحمۃ الله عليه جو وڏن عالمن مان
 ۽ حضرت خواجه محمد پارسا قيس س سڙا جو وڏو هو. ساڻ اشاري ۽ شيخ العلماء
 شمس الائمة حلواني عالمن جي وڏي مجلس جي روبرو حضرت خواجه محمود انجیر
 فغوي قيس س سڙا کان پڇيو ته اوهين ذڪر جهري ڪهڙي نيت سان ٿا ڪريو فرمايو
 ته ستل جا ٻن غافل خبردار ٿين ۽ استقامت شريعت ۽ طريقت سان هنن وٽ ٿي
 اچن ۽ حقيقت توڙي ۽ انابت ڏانهن لاڙ وڪن. مولانا فرمايو ته اوهانجي نيت صحيح
 آهي اوهان کي اهو شغل مباح آهي پر ذڪر جهري ڪا تعريف فرمايو جنهن کان آشاء
 بيگانہ معتار ٿين. حضرت خواجه محمود قيس س سڙا فرمايو ته ذڪر ڏاڍيان ڪر

انکي درست آهي. جنهن جي زبان ڪجهه ۽ ڪلاڪان پاڪ هجي ۽ نيزي لقمي شين واري
۽ حرام کان صاف هجي ۽ ان جو قلب اريڪان اصلي بيزار ۽ پاڪائي ۾ رهندڙ ۽ پاڻجو
خيال ماسواي جي توجهه کان خالي هجي. انهيءَ ذڪر جي شرطن جو بيان جناب
مفتي غلام سرور چشتي "خزينة الاصفياء" ۾ پڻ آندو آهي.

حضرت خواجہ علي راميتي قدس سره سندن خليفه اعظم کان منقول آهي
تہ هڪ درويش حضرت خضر عليه السلام کان پڇيو تہ هن وقت جي مشائخ مان جو
پورو تابعدار شريعت جو هجي، اهڙو ڪير آهي جنهن جي مریدي کان مشرف هجي
ان فرمايو تہ خواجہ محمود انجيري فقوي. حضرت خواجہ علي راميتي جي اصحابن مان
هڪ جو چوڻ آهي تہ درويش سائين کان مراد پاڻ حضرت خواجہ علي راميتي آهي،
پاڻ اهي ڳالهه ڪي لکايائون تہ متان ڪو چوي تہ فلائي حضرت خضر عليه السلام جي زيارت
ڪئي آهي. اهو ٻيون قول صاحب "حدائق الوردية" جي پڻ آندو آهي.

نقل آهي تہ هڪ ڀيري خواجہ علي راميتي قدس سره حضرت خواجه محمود
قدس سره جي مرید سان ذڪر ۾ مشغول هئا تہ اوچتو هڪ ٻيڪي اچي رنگ جو هوڻو
اڏاوندو مٿان اچي لنگهيو ۽ چئي زبان سان چيائين اي علي مٿس ڇو ۽ پنهنجي
ڪم ۾ مشغول ره، ان ٻيڪي جي ڏس ۽ انهيءَ آواز ٻڌڻ کان سڀئي مجلس وارا غايت
فيض ۽ ظهور اسرار کان بي هوش ٿي ويا، جنهن وقت هوش ۾ آيا تہ هن حضرت
خواجہ علي راميتي کان پڇيا تون تہ هي ڪهڙو وصالو هو، حضرت خواجہ قدس سره
فرمايو تہ هي ٻيڪي روح پير فتوح حضرت خواجہ محمود فقوي قدس سره جو آهي
الله تعاليٰ جل جلاله ان کي قوت ڏني آهي جو هر روز جنهن جاء تي الله تعاليٰ حضرت
موسىٰ سان ڳالهائيندا هئا اتي وڃي ٿو ۽ هر مخلوق جي صورت بنجي سگهي ٿو هن وقت
خواجہ دهقاني قلبي رحمۃ الله عليه جو (خواجہ اولياء ڪبير جي اول خليفه مان آهي
وقت ٻيون هو. انهي دعا گري تہ يا الله منهنجي ڇاڙي وقت ۾ منهنجي مدد ڪر، جو هڪ
ڪو دست مڪمل، جو اچي برکت سان دنيا مان ايمان جي سلامتي سان وڃان، اهو هر
سڀني اشاري سان اعلى عليين کان حضرت خواجہ محمود انجيري فقوي جو روح مبارڪ
پر وائر ڪري حضرت خواجہ دهقاني جي پوئين وقت تي پهتو ان جي چڱي ڇاڙي ٿي هئي.

موتندي ، جڏهن ته موسان گهڻي عنايت ۽ محبت اٿس ، هون وٽ شگر وڌيڪ هوندو
 جي نقل جڏهن ته حالات مشايع نقشبنديءَ کان زياده خيريندڻ ايصافياءَ
 ۾ ٺڪيل آهي ، اٿاهون نقل ڪيم - سال دفاتي جو صاحب ، سفينه اولياءَ ۽ حالات
 مشايع نقشبنديءَ جي سال ست سو پنڌرهن ٿيڪيو آهي ۽ تذڪرة الاصفياءَ تي حڪم
 العاشقين جي روايت موافق سال ست سو سترهن آهي - تاريخ جو مادو از ماضي صاحب
 جون مڪان درجنت نمودانيست حامد و محمود شيخ الاصفياءَ ۱۰
 شاه عرفاني است سال ۱۰۰۰ هم بخوان محمود تاج الاصفياءَ ۱۰

حالات حضرت خواجہ علي راميتي قدس سرہ

هي شريعت ۽ طريقت جو باني ۽ معرفت حقيقت ۾ لائق ، سندن توجه جانش
 اڪسير ۽ هر دورن جو دستگير ، خلق جون چنيون ڳنڍي بندش ، هڪ گهرجي
 ۾ طالب کي وڏي درجه تي نيندڙ تارڪد بنيادي ، نالو مبارڪ سندن حضرت خواجه
 علي راميتي آهي قدس سرہ - پاڻ حضرت خواجہ محمود قدس سرہ جي وڏن
 خليفن مان آهن - جڏهن حضرت خواجه محمود انجيري فقوي قدس سرہ جو پويو
 وقت ٿيو تڏهن پاڻ حضرت خواجه علي راميتي کي پنهنجي خلافت حوالي ڪيا ٿيون ۽
 مٿي پنهنجا مريد سندن حوالي فرمايائون - پاڻ حضرت خضر عليه السلام سان
 صحبت ڪندڙ هئا - حضرت خضر جي اشاري سان حضرت خواجہ محمود قدس سرہ
 جي مريدن کان مشرف ٿيل هئا - سندن رهڻ جي جاءِ (راميتن) جا نارا ڪن به خرچ
 پري آهي ان ۾ گهڻي مگر ڪن حادثن سبب شهر ياد وڌيڪ آيا ۽ اتي خلق جي ارشاد
 ٿيڻ ۾ مشغول رهيا ، دري اٿاهون خوارزم ۾ تشريف آندا ٿيون - اتي رياضت
 ۽ مجاهدي ۾ مشغول ٿيا ۽ سندن انهي جاءِ تي مريد پيشمار ٿيڻ لڳا - کين حضرت
 هن پيران چوندا آهن چوٽه پانهين پاڻ کي عزائين ان فرمائيندڙ احوال نه عزت اهيئن
 ٿو چوي - حضرت علاء الدين سمناني رحمه الله عليه سندن زماني ۾ هو -
 حضرت خواجہ صاحب ڏاهن ڪنهن درويش جي وٽان چورائي موڪليو ته اوهين ۽
 آئون ايندڙ ويندڙ جي خدمت تاهيون ۽ اوهين کاڌو سادو ٿا ڪاريو ۽ آئون عهدو

عبدالکاج تو کارایان مگر اوهانجي سڀ تر پيا ڪن ۽ مٿسجي شڪايت ٿا ڪن انهي جو
چا سبب ۹ حضرت عزيز ان قُدس سِرَّة جَواد نو ته خدمت ڪرڻ وار ۽ احسان ڪرڻ
وار گهڻا آهن ۽ خدمت ڪرڻ وار ۽ احسان مند ٿيڻ وار تمام ٿورا آهن - ٻيو ته
مون ٻڌو آهي ته اوهان تر بيت ۽ تعليم حضرت خضر عليه السلام کان ورتي آهي اها
گالهه ڪيئن آهي ۽ جواب ڏنائون ته اَنَّهُ جَلَّ جَلالُهُ في عاشق توڻي ان تي حضرت خضر
عليه السلام عاشق آهي - ٽيون هي ته مون ٻڌو آهي ته اوهين ڏک جهڙو ڏاڍيان ۽ ٿا ڪريو
ان جو چا سبب ۹ پاڻ جواب ڏنائون ته مون ٻڌو آهي ته اوهين ڏک ڳجهو ٿا ڪريو ته
اوهان جو به ڏک جهڙو ٿي چڪو - حضرت عزيز ان قُدس سِرَّة جن اُستادي (الله جو حبيب)
پرا هيڙ ڪاري ۽ ڪامل ڪسب حلال جي لاءِ ڪندا هئا - ڪانئن ڪنهن پڇيو ته
ايمان ڇا ڪي ٿا چون ۽ پاڻ پنهنجي ڪسب موافق فرمايائون چيئڻ ۽ ڳنڍڻ يعني
خلق کان چئي ڇڏڻ ۽ خالق سان ڳنڍڻ ۽ ڪنهن کانئن پڇيو ته شريعت جو
بالغ ڇا ڪي ٿا چون ۽ طريقت جو بالغ ڪيڏا آهي ۽ فرمايائون ته شريعت جو بالغ
اهو آهي جنهن کان مٿي يعني ظاهر يا پاڻي مرادئي جو نڪري ۽ طريقت جو بالغ اهو
آهي جو مٿي کان يعني خودي کان ٻاهر اچي ان درويش اها معرفت سڀي مٿي
زمين تي رکيو - حضرت خواجه صاحب جن فرمايو مٿي جو زمين تي رکڻ ڪهڙي
حاجت آهي بلڪ جيڪي ڳجهو اٿئي سو زمين تي رک يعني محنت (غور ۽ هٿ)
سندن فرزند ۽ جاءِ نشين حضرت خواجه ابراهيم ص سر سِرَّة کانئن پڇيو ”الْفَقِيرُ لَا يَخْتِاجُ
إِلَّا اللَّهَ“ يعني فقير الله جل جلاله ڏانهن حاجت نه ٿو ٿئي ۽ ڪوئي مٿي چا اهو حضرت خواجه عربيان قدس سره جن
جواب ڏنو ته ”لَا يَخْتِاجُ بِالسُّؤَالِ إِلَى اللَّهِ“ يعني فقير الله جل جلاله جي حضور
سوال نٿو ڪري ڇو ته رُبَّ عَمَلٍ نَوَالَهُ ۽ عِلْمُهُ الْخُيُوبُ غيب جون ورجا ٿيندا آهن
ان کي سوال ڪرڻ جي ڪهڙي حاجت آهي ۽ اهو سڀي جون حاجتون ڄاڻي ٿو - ۱۰
نقل آهي ته ڪائن ڪنهن سوال ڪيو ته حديث ”الْفَقِيرُ سَوَادُ الْوَجْهِ فِي الدَّرَجَاتِ
۽ كَادَ الْفَقِيرُ أَنْ يَكُونَ كَفَرًا“ آهي ٻي حديثون مخالف آهن حديث الفقير
ڪي ۹ حضرت عزيز ان قُدس سِرَّة فرمايو ته پڪيون ٻي حديثون آهن فقيرن
جي حق ۾ آهن جو پنهنجي فقيري خلق تي ظاهر ٿا ڪن ۽ ان فقيري جي وسيلي سان

پنڻ مقرر ڪيو اٿن ۽ انهي مان نفعا حاصل ڪيائون -

نقل آهي ته هڪ شخص سندن حضور بانور ۾ حاضر ٿيو ۽ عرض ڪيائين ته مون کي ته دوسار جو - پاڻ فرمايائون ته تون بانور ۾ وڃي هڪ ڪونو ڏي مون کي تحفو طور آڻي ڏي. ان شخص انهي حڪم جي تعميل ڪئي ۽ فرمايائون ته هاڻي جڏهن هي ڪونو ڏسندس توکي ياد ڪندس. هن نقل جي حالت حضرت بايزيد قسريءَ جي حالت سان تعلق ٿي رکي. جيئن ته پنهجي خادم کان ڏيهه ٿري مالو پيو فرمائيندا هئا - ته ته ولين کي تحفو جي ڪهڙي پير والا - اه

نقل آهي ته هڪ ڏينهن عالمن جي جماعت حضرت عزيزان جي ملاقات لاءِ آئي. گفتگو ڪرڻ ۾ هڪ عالم چيو ته عالم کلي آهن ۽ درويش مغز آهن حضرت جن فرمايو ته مغز کلي جي نگهباني ۾ رهندو آهي -

نقل آهي ته ڪنهن شخص ان مرد ۽ انڪار جي چيو ته بمصادق آيت وَيَقْسِي فِي الْأَسْوَاجِ ته حضرت عزيزان پڙهاري آهي. يعني شيت جي غريبي ڪرڻ لاءِ بانور ۾ ويندا آهن. حضرت عزيزان قسري سڏي فرمايو ته اي پيارا عزيزان ٺهري توکي پوءِ چونڊ ٿي ٿيان (ٺهاري سان با ملائي ته بانوري ٺهي ويندو) يعني الله جل جلاله جي درگاهه ۾ ٺهاري، نيار، درد، سوز ۽ مسڪيني گهرجي -

نقل آهي ته وٽن هڪ وعظ وارو مهمان آيو ۽ خزينة الاصفياء واري آندو آهي ته ان ڏينهن ساري خانقاهه ٻڪايل هئي. ۽ صاحب حدائق الورديه آندو آهي ته ان آخر السادات جاء يَوْمَ مَالِئِ يَارَ تَه ۽ عين الخيلة واري ضيوف جمع (ضيوف) آندو آهي. يعني گهڻا مهمان آيا هئا. وَاللّٰهُ أَحْكَمُ بِالْأَصْوَابِ - ان وقت سندن گهر ۾ ڪا شيءِ موجود نه هئي. اوجو هڪ غلام جو سندن مراد هو ۽ مانيون وڪڙندا هو. هڪ ڪاري ماني جي پيري آندائين ۽ حضور ۾ نذر عرض رکيائين ان وقت پاڻ تمام خوش ٿيا. حضرت جن ان وقت ان غلام کي چيو ته هن وقت توڻا چڱي خدمت ڪئي آهي. جاتنهي مراد هئي گهر مان غلام چيو ته آئون ته گهر ان ته آئون تون ٿيان. يعني تودانگ ٿيان. پاڻ فرمايائون ته هي نهايت سخت ڳالهه آهي. تون انهي جهلي نه سگهندي ان عرض ڪيو. منهنجو اهو مقصد آهي. هن کان سواءِ ٻيو خيال نه اٿم. پاڻ فرمايائون ته چڱو ٿي. ائين

چئي ان کي هٿ ۾ وٺي ڪنڊ ۾ وياءُ ان جي حال تي متوجھ ٿيا جڏهن ٻاهر شريف آندائون
 تڏهن اهو پور جي ظاهر باطن ۾ سندن نموني تي پيو، مگر ان کان پوءِ چاليهن ڏينهن
 تائين حيات رهيو ۽ پوءِ واپس تر ياده کڻي نه سگهيو ۽ وفات ڪيائين، عين الحيوۃ بعد ان
 الوردي ۾ آهي ته حضرت جن سيد احمد عرف سيد آتا جو مريد خواجھه مرنگي آتا جو
 اهو مريد حڪم آتا جو، اهو مريد احمد يسوي جو، اهو مريد خواجھه يوسف هوراني
 قُدس سرگه جو، جا هم عصر هوا. سيد آتا قُدس سرگه ۽ حضرت خواجھه عزيزان
 قُدس سرگه وچ ۾ ڪو مناظره هو. هوڪه ڏينهن سيد آتا کان اهڙي ڳالھ صادر ٿي
 جو حضرت جن جي بي ادبي ٿي، اوچتو اُن ڏينهن ۾ ترڪن ڪاهه ڪئي، سيد آتا جي
 فرزند کي پڻ قيد ڪري ويا. سيد آتا صحيح ڪيو ته هي حادثو بي ادبي جو سبب آهي جو
 حضرت خواجھه عزيزان قُدس سرگه جن سان ڪئي هيءَ تڪرار حضور ۾ اچي
 حاضر ٿيو ۽ عندهر ٻاڻين (معافي ٿي ٻاڻين) حضرت جن کي ۽ جيڪي حضور ۾ آيا
 مشايخ ۽ عالم وينا هو دعوت ڪيائين. حضرت خواجھه عزيزان قُدس سرگه سيد
 آتا قُدس سرگه جي مباد معلوم ڪئي، جڏهن انجي جاءِ ۾ آيا نوڪر دسترخوان وڇايو
 ۽ طعام حاضر ڪيائين. حضرت خواجھه صاحب قُدس سرگه فرمايو ته ائون طعام
 ڏانهن هٿ ڊگهو نه ڪندس جيستائين سيد آتا جو فرزند نه اچي ۽ اسان سان گڏ
 نه کائي، پوءِ ماٺ ۾ رهيا ۽ ساري جماعت انتظار ۾ رهي اوچتو دروازو کٽڪو ٿيو
 جڏهن کوليا تون تڏهن حضرت سيد آتا جو فرزند ڏٺائون. ساري خلقت نهايت
 حيران ٿي پوءِ ان کان احوال پڇيائون ته تون ڇيڻ کان ڪيئن ڇڏين ۽ هٿ ڪيئن پھرين
 اُن نينگر چيو ته تون ڪي ڪين توڙا ٿان سواءِ هن ڳالھ جي جو هن مهل ترڪن وٽ قيد
 ٿيل هوس اهائي مهل آهي جو اوهان کي ڏند، جڏهن ته قيد واري جاءِ ڏهن ڏينهن جو
 پنڌ پري هئي. تڏهن سڀني حاضرن کي حضرت جن جي ڀلائي ۽ ڪرامت جو هيڪاري ٿيڻ جو
 نقل آهي ته جڏهن حضرت جن اشاري غيبي سان بخارا کان خوارزم ۾ اچڻ جو ارادو
 ڪيو تڏهن شهر جي دروازو جي پاهران رهي پيا ۽ هڪ درويش کي اتان جي بادشاهه
 ڏانهن موڪليائون ته چوڻ ته هڪ درويش توهاڙي دروازو تي آيو آهي جي اوهانجي
 مصداحت هجي ته شهر ۾ اچي نه ته موٽي وڃي، درويش کي چيائون ته جي بادشاهه موڪل

ذاتی تہاں جاہل اگر مہر سان اجازت نامون وئی اچھ - جڈ تھن در ویش، بادشاہ ویت
 آیوہ حضرت جن جو بیان کیا تھن تہاں ہن بادشاہ ساری در پار وارن صحبت کر لگو تہ
 کھڑا مائو نادان ۽ سادی طرح جا آھن - پو ۽ چرچی طور ہک اجازت نامون دستخط ۽
 شاہی مہر سان ان در ویش کی ڈنا ٹون - حضرت جن جی خدمت ۾ اجازت نامہ پڑھا
 تھو پو ۽ شہر ۾ اندر داخل تیا ۽ ہک کنڈا مریخی حضرت خواجگان جی طریقہ ۾ مشغول تیا
 صبح جی وقت جی مزور رھن ائی وئی ہک بہ مزور آئیند اھو ۽ اھن کی فرمائیند اھو تہ
 وضو کر یو ۽ نماز پڑھو ۽ وچیں جی وقت تائیں مون وٹ وھو ۽ ذکر کر یو تھن کان پو ۽
 اھن کی مزوری توئی رخصت دیند اھو - اھی ماٹھو تمام خوش تی اھو کہ کند اھو
 جڈ تھن ہک بہ ڈینھن حضرت جن جی خدمت ۾ صحبت ۾ رھیا تہ حضرت جو نظر
 ۽ صحبت جو اثر مٹن ظاہر تھو تھو ڈینھن صحبت مبارک کان جڈا تھو تھو چاہیا ٹون نیت
 تمام طالبین جو گھٹھو ابتوہ تھو بی شمار خلقون اپٹ لگیون بادشاہ کی خبر پئی تہ رھت
 کو شخص آیو اھی اھی تمام گھٹھو خلق مریدی تھی ۽ تیندی تھی وئی اندیشو ٹو تھی تہ اھی
 مائھون مزور نہ وئی وچن ۽ ملک ۾ کو فساد نہ کن - بادشاہ اھی گالھ جو وھو کی
 خواجھ صاحب کی شہر کان باھر لوڈا تھو جو حکم کدیو - حضرت جن اھو ساگو
 در ویش ہو کلیوتہ اسین تھنجی اجازت سان رھیا آھيون جی پنھنجو اجازت نامون
 قبول نہ کریں تہ اسین ہلیاد چون - بادشاہ اجازت نامون ڈسی شرمند و تھو
 ۽ حضرت جن جو پنھنجن سنگتین سوڈومرید تھو -

حضرت خواجھ صاحب قدس سرہ کا جن جو شعر چیو آھی تھن مان ہک قلم
 ۽ چار رباعیون مشہور آھن - عین الخیرۃ مغرب رشحات واری پاری بیت
 آئی وری انجی ترجمون عربی بیت ۾ ڈنو آھی چار رباعیون ۽ قلم خواجھ اھن بطرح
 کیا اش آٹو اختصار سببان فقط ہک رباعی ۽ قطعہ آٹیان ٹو -

اصل قطعہ فارسی

نفس مرغ مقید در درون آ	نگہ از رخ کنش مرغیت رسا نہ	(فارسی)
زبانش نہ مگل تا شیوہ	کہ تنوائی گرفتن احد پرواز نہ	
النفس طیر قید ہا الابد	فاحفظہا یا حبذا لندما نہ	(عربی)

و سرابط چنهها فان ارستقا	فبها اذا لا تسبح الا زمان	لا تسبح
خواهي که بحق رسي بيا رام اي تن	واندر طلب دوست بيا رام اي تن	
خواهي که عدد از روح عزيزان يابي	يا تنه از سر خود ساز يا رام اي تن	
اذا رست و صبر الفو استخ ايهالين	وفي طلب العيوب اصبر ^{المجن} اي تن	
فان كنت من روح العزيزان رجا	تعال عن براس و واصل ^{مين} اي تن	

عربي انر صاحب حدائق الوردي

وان رمت قرب المذبح كزفة و فرقة اهل الحق بالصدق فاصب

وان رمت لهذا العزيزان فانه على الرأس والعين سجا تقرب

سندن ارشاد و وفات

فرما يابون ته الله جل جلاله جي صحبت سار کي الله جي صحبت تشار کي سگهو

لذا هن جي صحبت سار کي الله جي صحبت سر کي تا - چونته جيکو الله جل جلاله جي صحبت

سان سنگت (صحبت) سار کي تو اهو چر ته الله تعالی جو صحبتي نيو -

۱۳۲۱ سن کان سن ۱۳۲۲ تک ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري

۱۳۲۱ سن کان سن ۱۳۲۲ تک ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري

۱۳۲۱ سن کان سن ۱۳۲۲ تک ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري

۱۳۲۱ سن کان سن ۱۳۲۲ تک ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري

۱۳۲۱ سن کان سن ۱۳۲۲ تک ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري

۱۳۲۱ سن کان سن ۱۳۲۲ تک ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري

۱۳۲۱ سن کان سن ۱۳۲۲ تک ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري

۱۳۲۱ سن کان سن ۱۳۲۲ تک ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري

۱۳۲۱ سن کان سن ۱۳۲۲ تک ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري

۱۳۲۱ سن کان سن ۱۳۲۲ تک ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري

۱۳۲۱ سن کان سن ۱۳۲۲ تک ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري

۱۳۲۱ سن کان سن ۱۳۲۲ تک ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري ۱۲۵ سال جو عمر گذاري

فرمایا تون، تہ اھڙي زبان سان دعا گو و آجنھن زبان سان گناہ نہ ڪيو هجيو، يعني
 اَللّٰهُ جَلَّ جَلَالُہُ جي دوستن آڳيان عاجزي ڪند اکر بولہ آھي اوهان لاءِ دعا پئند ا رھن۔
 فرمایا تون تہ عمل ڪريو ۽ ان کي نہ ڪيل ڄاڻون پاڻ کي قصور وار ڄاڻڻ شروع ڪريو۔

فرمایا تون جي نيڪن وٽ وهندڙ تہ نيڪ ٿيندڙ ۽ جي ڇڏڻ وٽ وهندڙ تہ بچندڙ اشد
 فرمایا تون جيڪڏهن ڪنھن آدمي وٽ وهين ۽ خدا تعاليٰ کي وساري ڇڏي ۽ ان کي
 شيطان سمجھو اگرچہ آدمي جي صورت هجي، بلڪ ايليس آدمي زور ڇڏي و آھي ايليس
 جڏہن کان چوندہ ايليس جڏہن بچھو وسواس توڙي ڇھي ۽ ايليس آدمي ظاھري طرح سامع طلب
 تہ آھن جي صحبت نہ ڪر جن وٽ توکي خدا وسري وڃي۔

فرمایا تون يار چڱو ڪم چڱي کان تمام چڱو آھي۔ چوندڙي سگھي ٿو تہ ڪم چڱي مان توکي
 ھٿ ۽ ھٿ ٿئي پر يار نيڪ چڱي وائڻ صلاح ڏيندو۔

فرمایا تون مون کان بعضي پري وارا اوڏا ۽ اوڏائي وارا پري آھن پري وارا اوڏا آھي
 آھن جي ظاھري پري آھن ۽ دل جان سان حاضر آھن ۽ اوڏا پري آھي آھن جو
 ظاھر ڪري مون وٽ آھن پر دل جان سان مون سان نہ آھن يعني دل جان
 سان ڪم ڪار دنيا ۽ ھوس ۾ مشغول آھن۔

فرمایا تون :- مون کي پري وارا اوڏا نہ وڃن آھن اوڏن پري وارين کان اعتباراً
 ۾ جان ۾ دل جي اوڏائي آھي نہ آب گل جي، يعني ھن بوتي پاڻي مٽي واري جي۔ شعر
 اگر در يمنی کہ با منی پیش منی در پیش منی کہ بی منی در یمنی

يعني جي يمن جي ولايت ۾ مونسان محبت دل جان سان رکندڙ آھن تہ بہ گویا باوجود
 پراھڻ پنٽ جي مونسان آھن جي مون وٽ گڏ ٿو رھن پر توکي محبت ناھي گویا باوجود
 اوڏائي جي پٺ پھت ولايت ۾ آھن۔

فرمایا تون :- غناي پري راھي کي چوندا آھن ۽ ھي اگرچہ ظاھر ڪري ٿو نگر جي معلوم ٿئي
 مڱ فقير جي وصف آھي۔

فرمایا تون :- جيڪڏھن فقير جي ھٿ ۾ ڪجهہ نہ ھجي ۽ دل ۾ بہ ڪا خواهش نہ
 ھجي پس پوءِ اھو فقير محدود الصفات يعني واڪايل صفتن جو آھي انکي الفقير معترف
 چوڻ درست آھي ۽ جيڪڏھن فقير ھٿ ۾ ڪجهہ نٿو رکي ۽ دل ۾ خواهش نہ آھي

اھو پیتون پاڻن جو آھي نہ تاج رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم جو ۽ جیڪڏھن
فقیر ھئ ۾ رکي ۽ دل ۾ ڀڻڻ خواھش ڪندڙ ھجي اھو فقیر مذکورہ الصفات یعنی
مِنْ صَفَاتِ جَوَآھِي - حدیث : اَلْفَقِيرُ سَوَادُ الْوَجْهِ فِي الدَّارِینِ یعنی فقر ڪار وٺنھن
آھي ٻنھن جو ھئ ۾ ۽ ڪاھ اَلْفَقِيرُ اَنْ يَكُوْنَ كَفْرًا - یعنی ڦر ٻا آھي فقر ڪر ھجي ان
تي صادق آھي -

فرمایا تون :- جي پاڻھي کي خدا تي درگاہ کان حڪم پھچي ٿي پاڻھان مون کان
ڪا حاجت ڪر ! پاڻھي جو شرط ھي آھي تہ پاڻھون خدا تعالیٰ کان سواءِ خدا تعالیٰ جي
پيو ڪجهہ نہ ڪري -

فرمایا تون :- منصور خلاص قُد سِرَّةُ اَنَا الْحَقُّ چيو ۽ بايزيد قُد سِرَّةُ کُيْسَ
فِي جُبِّي سَوَاكَ اَللّٰهُ جو قول چيو اگرچہ ٻئي ڪلمن غير شرعي آھن يا وجود انجو منصور
قُد سِرَّةُ کي سوري تي چاڙھيا تون ۽ بايزيد قُد سِرَّةُ کي ڪجهہ نہ چيائون ، اھي
جو ھي سبب آھي تہ ٻنھن قولن ۾ فرق آھي - جو منصور قُد سِرَّةُ ۾ پھر يا ٻيڻ
پڻھي ھستي پيش ڪئي - جو انا يعني آئون چيائين ۽ حضرت بايزيد قُد سِرَّةُ
نيسبي يعني نہ ٿيڻ پيش ڪيو ۽ کيس يعني نہ چيائين -

سرا۽ الخوف :- اڳ گذري آيو آھي تہ غير شرعي جملا حضرت بايزيد قُد سِرَّةُ
ڏانھن منسوب ڪرڻ غير صحيح آھن ظاھر آھي تہ ھيءُ جملا بہ انھن مان آھي
پر جو حضرت جن ڪنھن سوال ڪندڙ کي جواب ڏيڻ فرمايو ھنھن مصلحت ۽
لا ۽ ھوندو وَ اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ

فرمایا تون :- جيڪڏھن ڪنھن وٽ سيڪي ھجي مگر ان جي دل ۾ مال جي محبت
نہ ھجي ان کي تجرید معنوي ”بيني حقيقت ۾ ٺاھائي وانگر خالي رھڻ آھي ۽ جي
ڪنھن کي ڪجهہ نہ ھجي ۽ دل ۾ خواھش رکي انکي تجرید معنوي ٺاھي -

نقل آھي تہ حضرت ابراھيم علی نبينا وعلیہ الصلوٰۃ والسلام کي ستر ڪٿا
سون ۽ اٺن سان ھوا ۾ سندن پڪر ۾ جي ٺاھيا تي ڪندا ھوا - اھي سان باقي سامان جو
ٺھيا سر ڪرڻ ۾ جي - پاڻ سڀ اللہ جل جلالہ جي واٽ ۾ خرچ ڪيائون - حضرت سیدنا علیہ السلام
جو ڪھڙو نہ آھو ملڪ ھو پاڻ زبيل تي جو کسب (چيڻ ان) ڪري گذرڻ فرمايو ھو

حضرت شیخ ابوسعید ابوالخیر قدس سرہ تعالیٰ تہایت مالداس ہو یہ و ذی دہن بی ظاہر کائنات
رہند و ہوا تھی قیاس فی گہڑاوی ۽ بنو گذریا آھن جن کی مال ۽ متاع گہڑاوی مرگ کیتی
جی مٹی جیتی قدر سب محبت دل ۾ نہ طین انھن کی بقریر مصری حاصل تھی۔

حضرت خواجہ عمر یزان علی رامیتنی قدس سرہ تعالیٰ کی پد فرزند ارجمند
ہوا تھک۔ خواجہ محمد پیو خواجہ محمد ابراہیم قدس سرہ تعالیٰ۔ جت تھن
جن ہی وفات و یجھی تی۔ تھن نن دی فرزند خواجہ ابراہیم قدس سرہ تعالیٰ کی
پنھنجو جایہ نشین مقرر فرمایا تھن۔ ما تھن کی دل ۾ خیال آیو تھ و ذی فرزند ہون
پھنجی نن دی فرزند کی پھنچو قائم مقام کیوا تھن، پاٹ فرمایا تھن تھ و ذی جی
مون کان پور جلد ختم تھندی۔ جت تھن پاٹ وفات فرمایا تھن اٹو پھن کان پھن
کان پور اھو تی ترنگا تھ تھو۔

حضرت خواجہ صاحب قدس سرہ تعالیٰ جی وفات موافق قول صاحب شعا
نصف الفیاء فی خزینۃ الاصفیاء ۽ حالات مشائخ نقشبندیہ جی تھن سوم
۴۴۱ اتو پھن ذی القدر سنہ ۹۷۲ ہجری جی واقع تی۔ عمر سندن ۷۵ سوتھ و پھو تھی
سندن نریار نگا لا خوارزم پڑا تھی۔ مادو تاریخ وفات جو از صفی صاحب قدس سرہ

قدرا علی و عز علی یافت	چون علی شد بخت عالمی
گو علی بو تو اب رحلت او	نیز عاشق ولی عزیر علی
وصل او بندہ خدا دان است	ہم علی بختی عزیر علی

حالات حضرت خواجہ محمد بابا سہاسی قدس سرہ

چو عالمی ۽ عالمی ۽ ولین ۽ نور کامل ۽ ہدایت تھند تھ گمراھن جو نریار
پھنچند تھ، جن ۽ انسان جو، عامن ۽ خاصن تی و سندن تراستی، نالو نور پریل سندن
حضرت خواجہ محمد بابا سہاسی آھی قدس سرہ تعالیٰ۔ حضرت خواجہ عزیر اقدس سرہ
جاوڈا چار خلیفہ، جن شرفاً عمر با فیض یکم تی جت یو ہو ۽ چار تی مظہر فیض محمدی
تھا ۽ چشتی جو نالو مبارک، خواجہ محمد کلاہ دوز (تقیون ناھیند تھ) خواجہ
محمد، خلج زلی، خواجہ محمد اوردی، تن مان پوتھن حضرت خواجہ محمد
سہاسی آھی جو سینی کان نور کامل ۽ نور افضل آھی ۽ اھی حضرت قدس سرہ کی

حضرت خواجہ محمد سزائیان اُن کی سسر کے وفات جي وقت سبھن کان افضل، اعظم ان صاحب
 ارشد ابو جویو و امیر ملاقات جو زمانہ - راجی فرمایا تھوں پر سبھنی مرید کی سندن تابوت
 کرک لای حکم فرمایا تھوں - جیئن عین الحیوة واری صاحب فرمایا آھی -
 نقلی اللہ لَمَّا قَرِبتْ وَفَاةُ حضرت عزیز ان اُختار الخواجه محمد بابا سماعی
 من بین الأصحاب لمقام الارشاد و فوض الیہ امر الخلافة و التیاس
 و امر باقی الاصحاب بمقتابته و ملازمتہ (عین الحیوة و مرید شہناہ)
 حضرت خواجہ محمد بابا سماعی قُدس سسر کے کی استخراق ایتری قدر ہو جو سماعی
 مہر دسماس بن سینن مہملن سان پھر یوں ترہر وارو پیو صمیم شد وارو پور الفیو
 سین نالو شہر جوا آھی - رامیت دن میل پند جو پندہ اراکان فی میل، سندن کھن باغ ہو
 پاٹ کڈھن کڈھن ان جی واک جی تارین کی کاشیندا ہوا شاخن جی کاشیندی
 کین بی خودی تی ویندی ہئی پر اندازہ کان زیادہ تار یوں ویدی ویندی یوں ہین
 پاٹ حضرت غوث الاعظم سیدنا الشیخ محمد بہاؤ الدین مشکل کشا شہ
 نقشبند قُدس سسر کے ولادت کان آگ سندن پیدا ائیٹ لای بشارت دینی ہئائون
 جیائتہ قصر عارفان کان جا جائ ولادت حضرت شہ نقشبند قُدس سسر کے جی آھی
 جدتھن بہ لنگھندا ہوا مریدن ڈانھن مخاطب تی فرمائیندا ہوا تہ مونگی ہن زمین
 مان عارف مریدی پور تی اچی پر قریب آھی ہن جاو کی جو قصر ہندوان تاجون قصر عارفان
 تیندی - ہت پیری دری جدتھن اتا ہون تشریف آندائون فرمایا تھوں تہ عائی پور زیادہ
 تی وئی آھی - شاید اھو مرد پیدا ائیو آھی - اھو سندن چوٹ حضرت غوث الاعظم شہ
 نقشبند قُدس سسر کے ولادت کان پور تی دینھن ہو - حضرت مرشد الانس الجن خواجہ
 قیوم جہان قُدس سسر کے پر شحات واری صاحب آندو آھی تہ حضرت شہ نقشبند قُدس
 جی ڈاڑی حضرت جن جی سبھنی مبارک تی ہدیو رکی سان نذر گھٹی جی حضرت خواجہ بابا سماعی
 قُدس سسر کے جی حضور پر آیا حضرت خواجہ صاحب جن فرمایو تہ ہئی اھو مرد آھی جنھن جی پور
 سنگھن عیم - سگھوئی وقت جو مقتدا تیندو -

لہ گالھتا کن جدتھن حضرت عزیز ان جی وفات و بچھو آئی تہ ان پھنجی مریدن ما خواجہ محمد
 بابا سماعی کی ارشاد لای جو بنویو خلقت پناشی راجی حوالی کئی وئی پین سبھنی مریدان کی سندن
 پیر راجی ملازمت جو حکم کیو - ۱۷۱

ۛ فرمايائون ٿي: منهنجي فرزند آهي مون کيس پنهنجي فرزند ٿي پر قبول ڪيو۔
صاحب عين الحيوۃ جي هن جاءِ تي ڪي عبارت آندي آهي ۔

فوضخ جده هديه على صدره الشريف وجاء به عندنا وجه بابا فقال
انه ولدنا ونحن تبنااه (عین الحیوة ص ۱۱)

پوءِ پنهنجي خليفه اعظم حضرت امير سيد مير گل لال قديم سر آڏا هن مخاطب
 ٿي فرمايا تون نه صرف پنهنجي فرزند بهادر الدين کان تربيت ۽ تعليم علم باطني جي ۽ شفقت
 کي به سرچ ۽ توکي نه پيشينداس جيڪڏهن توکي ڪابه ڪوتاهي ڪئي - حضرت خواجہ امير
 فرمايو ته مٿس نه هوندس جي وصيت حضرت جن جي ۾ قصور ڪندس - حضرت
 غوث الاعظم شاه نقشبند قديم سر آڏا کان منقول آهي ته فرمايا تون تي ته جيئن
 مونکي پنهنجي ڏاڏي حضرت خواجہ محمد بابا سماسي قديم سر آڏا هن موڪليو
 جڏهن اتي پهتس ۽ سندن لقاء کان مشترف آيس ۽ پهرين رات حضرت جن جي هيءَ
 ڪرامت ڏٺي جو مونکي ان رات زياده عجز ۽ نياز ٿيو پوءِ آيس ۽ سندن مسجد شريف
 ۾ ولس ۽ بهرڪتون اڏا ڪيو ۽ مٿو سجد ۾ سر ڪيو ۽ قوام ۽ اجزي ۽ نياز سان ان وقت
 منهنجي زبان مان نڪري ويو ته اي ڏي منهنجا پنهنجي آفتن ۽ بلائن جي سهڻي موت
 ۽ پنهنجي محبت ۽ محبت جي کٽ جي طاقت عطا فرما - صبح جو جڏهن حضرت خواجہ
 صاحب محمد بابا سماسي جي حضور ۾ آيس - فرمايا تون - فرزند دعا هن طرح
 گهرجي ته اي ڏي منهنجا جنهن ۾ رضا مند وڃن جو آهي پاڻهين ضعيف کي ان تي
 محڪم رک - پنهنجي فضل ۽ ڪرم سان - جيڪڏهن الله جل جلاله پنهنجي محبت
 سان دوست ڏانهن بلا تون موڪلي ٿو ۽ اهو پنهنجي عنايت سان ان دوست کي ان جي پاڪي
 جي قوت به ڏي ٿو ۽ محبت پڻ ان جي دل تي ظاهر ٿو ڪري ڏي - اختيار شاه بلا ۽
 مصيبت طلب ڪرڻ ڏي ڳالهه آهي - گستاخي ڪرڻ نه گهرجي - تنهن کان پوءِ طعام ۽
 نيو جڏهن کائڻ واريون هڪ ماني مونکي ڏنائون - مونکي دل ۾ آيو ته هٿ ڀڙو سان
 کائڻ واريون - هن گهر ٿي ۾ بي منزل تي پهچنداسون - هيءَ ماني ڪهڙي ڪم ايندي
 جڏهن روانا ٿيا - آئون سندن سرڪاب سان ساڻ نياز جي ٿي ولسي - جيڪڏهن
 الله پوءِ ان جي ڏاڏي پنهنجي سيني ۾ خيالي سوکڙي رکي انکي خواجہ بابا ڏي آيو ۽ آئون ته هيءَ ائين ۽ ائين ڪي

ڪو خطر وڻي پيو، فرمايائون ٿي ته ظاهر (دل) کي خطرن جي فائدين کان نگاهه رکندڙ هل
 واٽ تي هڪ مخلص جي منزل تي لٿا. سندن تشريف جي سبب ڏاڍو خوش ٿيو پر سندن
 سهڻن ۾ اشر پريشانيءَ جو ظاهر ٿيڻ لڳو. حضرت جن ان کي فرمايو ته تنهنجو حال ڪهڙو آهي
 سچ چئو ان مخلص عرض ڪيو ته اٺ جو ڪير حاضر آهي پر ماني موجود نه آهي. حضرت
 خواجه صاحب جن مون کي فرمايو ته جاماني توکي ڏني هيم ڪٿي اچ اهڙائي نيت ڪم آئي. اهو
 حال ڏسي مون کي حضرت صاحب جن ۾ هيڪاري زياده يقين ٿيو. اه

حضرت خواجه محمد باپا سماسي قديس سروره جاچار نامدار خليفه هئا. هڪ خواج
 صوفي سوخاريءَ جنهنجي زيارت لاءِ سوخاري ۾ موجود خان کان به فرسخ آهي. پيو خواجيه جو
 سماسي، جو فرزند حضرت خواجه صاحب جن جو آهي. ٽيون خواجه دانشمند چوڻو
 خليفه اعظم حضرت مير سيد گل رحمة الله عليهم اجمعين.

وفات سندن سال ست سؤ پنجو پنجاهه هجري. سندن زيارتگاه سماس ۾ مشهور
 آهي يُزَارُو وَيُنَبَّرُ لَهِ. مادو تاريخ جو صفي صاحب فرمايو آهي.

چون محمد حامد پوٽ ابواله
 رحلتش محمد دم اجلال آند هت
 محمد گويان رفت در قصر جان به
 هم محمد متقي جان جهان

حالا محبوب ايند ذوالجلال مقبول باگاه لايتال سيد امير گل

هي حسب نسب پريلو صحيح النسب سچو سيد. شريعت ۽ طريقت کي تازو ڪندا ۽ حقيقت
 حقيقت ۽ معرفت وارن لاءِ ڪامل مرشد. طريقي حضرات خواجگان جي ٻي محڪم ۽ مشيد
 صاحب مقدمات ۽ برڪات جو. وارث علوم الهييه ۽ ادراڪات جو. هر مذهبن ۽ سوزن وارن
 جي لهند تر مينال. سدائين خوش خلق ۽ خوش خصال. سڄي عالم جو دستگير زالوما
 سندن حضرت سيد امير آهي قديس سرورگا. پاڻي سينا ڪمال پر هينر گاري جي ۽ ڪعب
 حلال جي حاصل ڪرڻ لاءِ ڪنپارن جو ڪم ڪندا هئا تنهن ڪري کين گلن چوڻ ۾
 تو اچي. عين الحيوه مان معلوم ٿوئي ته فقط ڪوٺا اڌ ڪرا، ٺاهيندا اهو اچي ته اڌ
 انفس وکان يصنع الكيزان وَيُقَالُ فِي لَعَا أَهْلُ عَمَارَ لِمَنْ يَصْنَعُ الْكَبِيرَانِ كَلَّ عَيْنُ الْمَعْرِفِ

لله جذه هن محمد حامد رحمت الله جي ذات جو حمد ڪندي بهشت جي ماري ۾ پيو
 ٿه سال وفات ان جي جو "مخدوم اجلال" مان نڪري ٿو. پٺ هن مان "محمد متقي جان جهان"
 ته ۽ هو ڪوٺا ٺاهيند هو ۽ بخاري ٻوليءَ جي ڪو ڪوٺا ٺاهيندڙ هو ان کي گلا ڪنڊر، سڏيو ويندو آهي.

مسند ان ولادت ہی جائے شہر سوخار آہی جو سداسکان پنجن میلن جی پنتی آہی
 کڈ انی حدائق الوردیہ - جی حضرت اهو آہی جنھن ڈانھن نسبت حضرت شاہ نقشبند
 قدس سرہ جی صحبت خواہ آداب سلوک طریقت خواہ تلمیذ ذکر جی پاران تی بگی -
 حضرت خواجہ صاحب قدس سرہ جن ہک ڈینھن حضرت شاہ نقشبند قدس سرہ
 کی فرمایوتہ مون پنھنجی مرشد جی وصیت موجب تھن جی گھٹی کوشش و تربیت کئی
 پنھنجی سینی مبارک ڈانھن اشار و زمانی ارشاد کیا تون نہ پھن جا پستان اوھان لکھن
 چڈ یا آھن، ہائی اوھانکی لعلات آہی پی بٹی ہند طلب کریو -

ہک ڈینھن حضرت امیر قدس سرہ شاہ نقشبند کی چوستن حضور پر و پوھن
 نہ جڈھن شاگر داستانوت پکوتیند و آہی تڈھن استاد پنھنجی روبرو ان جوان مود و
 ویند و آہی تڈھن استاد کی پر و سوتیند و آہی تڈھن تی منھنجی تعلیم جواثر لیتو آہی حضرت
 امیر قدس سرہ فرمایوتہ منھجو فرزند برھان حاضر آہی آگ کھن و نا باطنی فیض نہ درتو
 اتس ان ڈانھن متوجہ تھو نہ آتھن ڈسان و مون کی اعتماد تھی - حضرت غوث الاعظم شاہ
 نقشبند قدس سرہ جن مراقبی پر وینا ہوا منوجہ خدمت حضرت امیر قدس سرہ ڈانھن تی
 ادب جی سپان توقف ظاہر فرمایا تون - حضرت امیر قدس سرہ فرمایوتہ پیو خیال کو نہ
 کریو - حضرت شاہ نقشبند قدس سرہ جن امیر برھان ڈانھن مشغول تیا وڈ و حال ان تی
 ظاہر تھو - و شکر (میھوشی) حقیقی جڈا آثار و فردا رتیا - کڈ انی عہدۃ المقامات
 ہر حال حضرت خواجہ صاحب جاسپ خلیفہ فیضیاب عالم ازرا آفتاب ہوا سندن
 پر ہیز گاری کمال تھی ایا عالم دنیا پر نہ آیا ہوا پر ہیز گاری چا نشان سندن والہ سگور
 کیتری قدر نقل کیا حدائق الوردیہ "عین الحیوة" و حالات مشائخ نقشبند پر و غیر
 کتابن پر آہی تڈھن سندن والدہ شریفہ فرمایوتی تھی تڈھن و تڈھن حضرت سید امیر
 کلال رضی اللہ عنہ منھنجی پیت پر و ان وقت آتھن جیکڈھن شبھی جو لقمون کا پیت
 تھیس تڈھن پیت پر و پر و تھیس و چیتنا تھن تی نہ کڈی تھیس تیتنا تھن آرام نہ ایتہ ہو
 جڈھن بقی پیر الہین تھو تڈھن مون سمجھیتو تہا سبب پار جو آہی - جو پر ہیز گار آہی
 تھن کان پور آتھن کاش مگھتو احتیاط کڈی تھیس -

حضرت جن کی جوابی پر تھکتی جو گھتو شوق ہوند وھو - ہک شخص کین کشتی و لہجی

میدان ۾ ٽٺو دل ۾ خطو ڪيائون ته هي سادات ٻار ڪشتي ۾ مشغول آهي ۽ گمراهن جي
 واٽ لڳو آهي. اڃا توڙي دير نه گذري جو ان شخص جي اتي بيٺي ننڍي وٺي خواب ۾
 ٽٺائين ته قيامت قائم ٿي آهي ۽ هڪ وڏي گپ ۾ اچي پيو آهيان ۽ سيني تائين ٻڏي ويو آهيان
 ان تمام حيدراني پريشاني ۾ مون کي حضرت سيد امير قيس سيره وڌي ڪٽڻ مان ڪڍيو آهي
 جڏهن جا گيس ٿڌن هن حضرت سيد امير مون ڏانهن ٻيهر اچي پيو ته منهنجي هفت ٽٺي
 پائن ۽ معنيٰ ڪشتي جي سمجهڻي پائن. هڪ ڏينهن حضرت خواجه محمد بابا سمنائي
 قيس سيره ڪشتي وارن جي ميدان وٽان لنگهيا ۽ اتي پاڻ نقاشو ڏسڻ لڳا ڪن
 مريدن جي دل ۾ خيال ٿيو ته حضرت جن هن بدعتن جي جانچ تي چو پيا آهن. حضرت
 جن فرمايو ته هن ميدان ۾ هڪ مرد آهي جنهن جي نظر کان گهڻا ماڻهو ڪماليت جي
 درجي کي پهچند آئون ان جي شڪار لاءِ بيٺو آهيان انهي وچ ۾ حضرت امير قيس
 حضرت خواجه صاحب کي ٽٺو ڏسڻ سان اشارو ڏنو. انهي گهڙي ۾ ڪشتي جي ميدان
 کي ڇڏي حضرت خواجه صاحب قيس سيره جي همرا ٿيو. جڏهن حضرت خواجه
 صاحب قيس سيره ڪا جن پهتو اچي ٻه ڏينهن. حضرت سيد امير قيس سيره کي
 گنبد ۾ گهراي ٿي ٿلڻين طريقن خواجه کان جي ڪيائون ۽ پنهنجي فرزند کي قبول ڪيائون
 ان کان پوءِ حضرت سيد امير قيس سيره جن ڪڏهن ڪشتي جي ميدان ۽ ٻار ۾
 نرويا ۽ ۳ ٽيهه ورهه حضرت بابا سمنائي جي خدمت ۾ رهيا. هفتن ۾ ٻه ڀيرا سوهر
 ۽ خميس جي ڏينهن پنهنجي جاءِ سوڌا رکڻ سماس ويندا هئا ۽ وري مڙي ايندا هئا
 ۽ سڄي رات طريقي جي تسلي ۾ اهڙي طرح مشغول رهندا هئا جو ڪنهن کي خبر نه پوي
 حضرت جن جي حالت ڪتاب رفيع السالكين ۾ چڱي طرح ٽٺي آهي. سندن ملفوظا
 ۽ مقامات ۽ ڪرامات حد کان زياده لکيل آهن هن ننڍي رسالي ۾ ماڻھو مشڪل آهي
 جي الله جل جلاله حياتي ڏنه ته رفيع السالكين جو ترجمو سنڌي ۾ نڪندس.
 حضرت جن کي چار فرزند چارئي صاحب حال جا باڪمال هئا. هڪ سيد امير
 برهان الدين جنهن جي حق ۾ حضرت جن فرمائيندا هئا اِنَّ هَذَا الْوَلَدَ بَرَّهَانَةٌ يَحْيِي
 هُوَ يَتُ مِنْهُ جَوْجُ حُرَّةٌ آهي ساڄي طريقي ۾ ڪڏ اِنْفِ عَيْنِ الْحَيَلَةِ - پيو سيد امير حمزه
 حضرت جن جي والد جو نالو مبارڪ به اهو هو - پيون امير سيد شاهه - چوٿون امير سيد

عمر قیاس سیرۃ خلیفہ و ذرا پل چار ہوا۔ حضرت غوث الاعظم بلاگردان شاہ
نقشبند قیاس سیرۃ۔ بیومر لٹا شیخ عارف دیک کرانی۔ تیون شیخ یادگار کھنوی
چوتون شیخ جمال الدین دہستانی قیاس سیرۃ اہم۔

ہنر کان سواء بیابہ گھٹا خلیفہ آہن، عمدۃ المقامات، زہدۃ المقامات
مر لیکل آہن۔ مینی جو وڈو و عالیشان رکندتر حضرت غوث الاعظم شاہ نقشبند
قیاس سیرۃ آہی۔ سندن وفات صبح جی تھا وقت دینہن خمیس تاریخ ۲۸
جمادی الاولی سال ۷۷۲ ست سو پانچتر ہجری چہتی۔ سندن مزار گوہر بارہ سوا
مہر یا رنگا گاہ دیار جی آہی۔ ماد و وفات جی تاریخ جوانر مہتی صاحب

میر جنت شد چو باغ و قار سید اکرم شہ اسعد گلال
گفت تاریخ وصال او خرد میر سید پیشوا امجد گلال
حالات خواجہ گاپیر پیر خواجہ بہاؤ الدین نقشبند گلال

ہی دریاء عوین عرفانی جو جنہن جی کنڈی و ساحل کانہی۔ مشرق و مغرب ہکا
ولایت نہ رہی جنہن چہ سندن فیض جی ہندی و ہایل کانہی۔ جہن اسنت محمدی جا
چگی طرح اذایا ئین۔ عاھر و فریاد کندتر جن۔ انسان، ملکن، وحوشن و یکین مان
کو نہ رہیو جنہن جاسد نہ ہڈا ئین۔ طرفیت جو وڈو امام غوث المسلمین والا سلام
شمع مجلس گہرائی مرتضوی جو فخر خاندان مصطفوی جو وسیلہ جزیلہ ہر مستمند
مرحمہ دلہاء درمند۔ شریعت جوی نظار پاؤ بندہ زانوہ مبارک سندن محقق، لقب مبارک
بہاؤ الدین بلاگردان غوث الاعظم شاہ نقشبند آہی قیاس سیرۃ الخیر۔

سندن شجر و نسب جو امام الخلائق حضرت امام جعفر صادق رحمۃ اللہ علیہ سان
عن طرح تو بگی۔ حضرت شاہ بہاؤ الدین بن سید محمد بخاری بن سید جلال الدین بن سید
برہان الدین بن سید عبد اللہ بن سید نرین العابد بن بن سید قاسم بن سید شجاع
بن سید برہان الدین بن سید قلیچ بن سید محمود بن سید ایلان بن سید تقی صوفی
صوفی بن سید فخر الدین بن سید علی اکبر بن امام حسن عسکری بن امام علی تقی

بہ جہن عزت و قار سان جنت جو امیر شو۔ سید عزت واری شاہ اسعد گلال
کہ عقل سندن وصال جی تاریخ چہتی۔ میر سید پیشوا امجد گلال (۲) (۷) (۷)

بن امام محمد تقی بن امام موسی رضا بن امام موسی کاظم بن امام جعفر صادق
رضی اللہ تعالیٰ عنہم اجمعین ۔

سندن ولادت ۱۸۰۰ ست سوارتن هن ۱۷۰۰ هڪ روايت ۾ آهي ته ست سوارتن ۱۷۰۰
۱۷۰۰ هڪ روايت ۾ آهي ته ست سوارتن ۱۷۰۰ هڪ روايت ۾ آهي ته ست سوارتن ۱۷۰۰
هو ۽ تعليم آداب طريقت جي حضرت سيد مير گل لال رضی اللہ تعالیٰ عنه کان ورتائون
وري صحبت خواجه قثم شيخ ۽ خليل آغا جي ۾ رهيا جو پئي مشايع ترك جا هوا۔ ڪذا
في عمدة المقامات ۔ صاحب خزينة الاصفياء جي آندو آهي ته کين بلرائي حالت ۾
اللہ جل جلاله و عظمة نواله ڪرامت ۽ ولایت جي نعمت ڏني هئي ۔ جيئن ته سندن
والده ماجده کان منقول آهي ته جڏهن هن منهنجي فرزند بهاؤ الدين جي عمر ۷
ورهن جي هئي ان وقت ۾ منهنجي هڪ ڳئون ڏيکي هئي هڪ ڏينهن اشاري ڳئون
توانهن ڪري زمانيون ته ائين معلوم پيو ۔ ٿي ته ڳئون اچي پيشاني سان ڳالو جهنڊ تي
جيئن پاڻ ڏهايا ٿيون اهڙي طرح سان سندن فرمودو پورو ٿيو ۔

جيڪي حضرت خواجه غريب نواز شاه نقشبند قدس سره کان مجاهد ۽ تڪليفون
ابتداء وقت ۾ سرڻ ٿيون آهن اها نعمت ڪنهن پئي ڪي تمام ٿوري پهچي هوندي ۔

سندن پوري طرح حالات، مقامات، ڪرامات ۽ ملفوظات ڪتاب انيس الطالبين
۾ حضرت خواجه محمد صالح بن مبارڪ بخاري خليفه حضرت جن جي آندو آهن جيڪي
باقي ۾ ڪي ته اهو ڪتاب سارو ترجمو ڪندس هت ان مان ۽ ٻين ڪتابن مان جيڪي
نالو گذري آيا آهن ڪي قدر احوال ٿو لکان ۔ کين ابتداء ۾ قبض چهن مهينن تائين
رهيو ۔ فرمايائون ته مون کي يقين ٿيو ته باطني دولت منهنجي نصيب ۾ ڪانهي لاجپار
خيال ڪري ائين ته ڪو دنيا جو ڪم اختيار ڪريان، وات تي هڪ مسجد جي دروازه تي
هن شعر لکي تي نظر پيو اي دوست بيا ڪه مائرايم بيگانه مشو ڪه آشنايم

اي دوست اڄ جو اسين ته نجا آهيون ۽ ڌاريون نه ٿي جو آشنا آهيون
انهي بيت ڏسڻ سان وري سارو حال موي آيو ۽ وري اچي مسجد ۾ وڃي
صاحب حدائق الوردي جي آندو آهي ته حضرت خواجه شاه نقشبند قدس سره
جن فرمايو آهي ته هڪ ڏينهن مون کي حالت جذبه ۾ ڀري خودي غلبو ڪيو، ٻيڻي جاء ڪا

کان پٹ چیرجي پئي. هڪ تخت تي هڪ وڏو هنڌ وٺي ان جي آڳيان هڪ ساڻو
پير ڏيئي آهي. ان تخت جي چوڌاري هڪ جماعت حاضري جن مان حضرت خواجہ
محمد بابا سماسي ڦڻس سِرڙا هوان کي سڃاڻو معلوم ٿيو ته هي جماعت گذريل
ماڻهن مان آهي دل ۾ خيال ڪيم ته معلوم ڪجي ته هي ٻن رڳ تخت وارو ڪير
آهي ۽ جماعت ڪنهن جي آهي، انهيءَ وچ ۾ هڪ شخص انهن مان اٿيو ۽ چائين
ته اهو ٻن رڳ حضرت خواجہ عبدالخالق عجد وائي آهي ۽ هي جماعت ان جا خليفا
آهن ۽ سڀني جا نالا ڏسيائين ۽ اشاري سان چيائين ته هي احمد صدي آهي
۽ خواجہ اولياءِ كبير ۽ خواجہ هارث ريوگري ۽ خواجہ محمود انجيس
فضوي ۽ هيءُ علي راميتي جن آهن. جڏهن هن خواجہ بابا سماسي جي نالي ملڪ
تي آيو ته هن چيائين ته ان کي حياتي ۾ ڏٺو آهي ۽ هيءُ تفهيم پير آهي ۽ توکي
تو ڀي مبارڪ عطا فرمائي اٿس. مون چيو ته هاڻو ان کي ته آئون سڃاڻان ٿو مگر
تو ڀي جو قصو گهڻن ڏينهن جو آهي مون کي ياد نه آهي ته ڪٿي رکيل آهي، فرمايائين
ته تو ڀي تنهنجي گهر ۾ رکيل آهي ۽ توکي هي ڪرامت رات جي درگاه مان مليل آهي
ته جا بلا ۽ مصيبت نازل ٿي تنهنجي برڪت سان دفع ٿي، اشارو ڪين لقب ڏيڻ لڳا
ڏانهن آهي. وري ان جماعت چيو ته حضرت عبدالخالق عجد وائي ڦڻس سِرڙا جن
ڪجهه توکي فرمائيندا جو سلوڪ خداي واث ۾ آهي ڪا اهيون ضروري آهن، ڌيان
ڪري سڄ. مون چيو ته آئون ٿو گهران ته حضرت خواجہ عبدالخالق عجد وائي
ڦڻس سِرڙا کي سلام ڪريان. انهيءَ وقت اهو سا ٿو پيو ڪجي ويو ۽ مون حضرت
خواجہ صاحب ڦڻس سِرڙا کي سلام ڪيو. پاڻ کي چمڪايائون جو اهي اول ڦڻس
۽ نهايت سلوڪ جي ڪم ايندڙ آهن انهن مان هڪ هي فرمايائون ته تون ڏيو ٿيل سا
پير بل ٿو ٺهرو، اها بشارت تنهنجي استعداد ۽ قابليت جي هئي پير وٺ استعداد جي ڇوڙ ۾
جيئن ڪنهن ڳالهه ظاهر ٿيون ۽ قابليت جي اندازي تي عمل ڪرڻ گهرجي، جيئن مقرر حاصل
ٿئي. وري انهيءَ امر جو نهايت تڪيد فرمايائون ته عمل سنت تي ڪرڻ گهرجي ۽ رخصت
يعني مباحيت ۽ بدعت کان پري هيز ڪرڻ گهرجي ۽ حضرت رسول الله صلي الله عليه
و سلم جي حديثن ۽ اصحابن سڳورن جي اشرن تي ڄاڻا ۽ ڌيان رکڻ گهرجي

جڏهن اها تقريبي پوري ٿي تڏهن حضرت خواجہ عبدالخالق غجداني قدس
سیرتہ جي خليفن فرمايو تڏهن واقع جي سچائي ۽ حق هجڻ جو شاهد هو آهي ته
مولانا شمس الدين ايڪنوي رت وچ ۽ ان کي چڙو تڙ ڦلائي ترڪ، جو سڦائي
دعويٰ ڪئي آهي ان ۾ حق ترڪ ڏانهن آهي ۽ تون سڦا جي رعایت توکين سڦا
هڪ عورت سان نرنا ڪئي آهي ان کي حمل رهي ويو آهي ۽ ٻار ڪري پيو آهي ڦلائي
جاء تي ٻار پيو ريو ائس تڏهن کان پوءِ ٿي دائيا ڊاڪ جا وڏي سنف ڏانهن وڃڻ
جڏهن جهنگ ۾ توکي هڪ پوڙهي آدمي سان ملاقات ٿي اهو توکي ڪوسو
مائي ڏيندو اها وڃي پيران سان ڪو گفتگو نه ڪج اڳتي هلندي ۽ هڪ قافو
تو کي ملندو ان ۾ سوار هوندو ان کي نصيحت ڪج اهو تنهنجي هٿان توبه ڪندو
۽ ٿوري حضرت عزيزان جي جان وٺ آهي ان کي حضرت سيد امير گلال وٺ کڻي وڃڻ
پوءِ ان جماعت مون کي هوشيار ڪيو - صبح جو تڏهن ۾ پنهنجي گھر ويس گھر وارن کان ٿوري پڇيو
انهن ڏس ڏنم ٿو ٿي ڏسي منهنجي بي ڪيفيت ٿي وئي ۽ تمام گهڻو رنس صبح جي نماز
مولانا شمس الدين جي مسجد ۾ پڙهيم ان سان سارو احوال ڪيو - سڦا ترڪجي
سڀي هٿ جو انڪار ڪيو مون ان کي نرنا وغيره جو قصو ڪري ٻڌايو جنهن ڪري اهو
تمام پشيمان ٿيو مولانا منهنجي حال تي گهڻو التفات فرمايو ۽ مون کي فرمايائين ته تون
درد جو طالب آهين، جيڪڏهن هٿ رهين ته آئون توکي تربيت باطني ڏيان - مون
عرض ڪيو ته پڻ جو فرزند آهيان - ائين نه ٿئي جو اوهين منهنجي وات ٿپو ڏيو ۽
آئون ان کي نه چوسيان - مولانا شمس الدين مان ڪئي ۽ مون کي ويڻ جي موڪل ڏنائين
پهرين ڏينهن پڻ آدمين سان چيلو مضبوط ٻڌي رهاوئيس، جهنگ ۾ پوڙهي آهي
ملاقات ٿي ان مون کي ڪوسي مائي ڏني ۽ ان سان ڪو گفتگو نه ڪيم، جڏهن اڳتي هلي
هڪ سوار گدايم ان چيو ته تون ڪير آهين جو تنهنجي صورت ڏسي مون کي ڊڄ ٿو ٿئي
مون چيس ته آئون اهو آهيان جو منهنجي هٿ کان تون توبه ڪندي اهو سوار
ڏنگو وگهو ٿي تان گهي پيو ۽ توبه ڪيا ٿين ۽ پاڻ سان شراب گهڻو هوس سو هاري
چڏيائين ان جاءِ کان حضرت سيد امير گلال وٺس سیرتہ جي خدمت ۾ حاضر ٿيس
ٿوري حضرت عزيزان جي حاضر ڪيم، حضرت سيد امير وٺس سیرتہ توکي کان پوڙهي

حضرت عزیزان جي ٽوڙي مبارڪ آهي عرض ڪيم ته هاڻو! حضرت عزيزان جي ٽوڙي آهي
 فرمايائون، انهي محامي ۾ اهڙا اشارا آهن جو ان کي ٻن ڀرين ۾ رک هون ٿا
 ڪيو تنهن کان پوءِ حضرت سيد گلشن قُدس سِرَّة موني واثي تي نهي اثبات ڏڪرڻ جي
 سان مشغول ڪيو، گهڻي مُلّت تائين خدمت ۾ رهيس پر موافق اشاري حضرت
 خواجہ عبد الخالق غجداني جي جو عمل عزيمت لاءِ اشارو فرمايو هو اءِ ڏڪر
 ڏاڍيان نه ڪند و هوس بلڪ جنهن وقت حضرت سيد امير قُدس سِرَّة جن ڏڪر
 ڏاڍيان شروع ڪندا هئا ان وقت حلق ڏڪر جي مان اتي ويندو هو هو ڳالھ منهن
 پير پائين کي ڳري ڳري، جيئن انهن ڪيترن اڀر حضرت سيد امير قُدس سِرَّة جي حضور
 ۾ شڪايت ڪئي ته حضرت خواجہ بهاء الدين اوهانجي تابعداري ۽ پيروي
 نٿو ڪري باد جود هنن جي شڪايت ڪرڻ هوندي به حضرت سيد امير قُدس سِرَّة
 جن جو توجُّه ۽ التفات منهنجي حال تي هر روز زياده ٿيندا ويندا هون ٿا
 ڪجهه ادا به ڏرو به گهڻائي نه ڪند و هوس، هڪ ڏينهن چئن سَوَن آدمين جي قتل
 ماڻهون گڏ هئا جو حضرت سيد امير قُدس سِرَّة فرمايو ته توهين منهنجي فرزند بهاء
 جي حق ۾ بدگمان ٿي ٿا ڪريو ۽ حقيقت توهان کي معلوم ناهي جو هميشه الله جل جلاله
 جي نظر خاص ان تي آهي ۽ خدا جي پالڻن جي تابع نظر حق سبحانہ جي آهي، ان جي حوالي
 ۾ مون کي ڪو اختيار نه آهي پوءِ مون کي فرمايائون ته اي فرزند بهاء الدين تهنجي تربيت
 ۽ نپاڻ لاءِ حضرت خواجہ محمد بابا سماسي قُدس سِرَّة مون کي وصيت فرمائي
 هي وصيت موافق تهنجي تربيت ۾ ڪو ڏرو پنهنجي طاقت آهر نه گهڻايم، هاڻي اگرچہ
 تهنجو پڪي روحانيت جي بيحد بشريت جي کان باهراجي ويو پر پڪي همت جو بلند
 پيرا وار آهي، هاڻي ترڪ ۾ تاجيڪا جاءِ تهنجي همت موافق اچي ان جي حاصل
 ڪرڻ ۾ ڪوتاهي نه ڪر - حضرت خواجہ صاحب قُدس سِرَّة جن تافريائن ته
 جڏهن حضرت جن مون کي مٿين اجازت ڏني ته انهن انهي رڃ ۾ هڪ خواب ڏٺو
 ته حڪيم آتا (آتا ترڪي ۾ پير ۽ مرشد کي چوندا آهن) جو وڏن مشائخن ترڪن مان
 هو، منهنجي ڪنهن درويش کي ڀارت ڪئي صبح جو جڏهن جاڳيس ته ان درويش
 جي صورت مبارڪ چڱي طرح ياد هيم اهو خواب پنهنجي ڏاڏي سان جاري بي صاحب

نہایت صالحہ تھی ان سان بیان کیم، ان بی بی صاحبہ قدس سرہا درہا دیوتہ تو کی
 ترکین جی مشائخ کان حصہ ملندو۔ آئون ان درویش جی تلاش ۾ رہندو وھوس چتو
 ھوگ ڏینھن بخارجی باز ۾ ان سان ملاقات ٿی۔ مون ان کی سچا ٿو ۾ ان جو حالو
 خلیل عو ۾ ان وقت ان سان صحبت نہ ٿی۔ آئون جدا ھن پنھنجی جاء ٿی مونی
 آیس تڏھن ھوگ قاصد مونی چیتو تہ خلیل درویش تو کی کوئی ٿو ھو ٻڌی آئون
 ٽکرا ۾ کی قدر ھو ٻی گھٹی شوق سان ان جی خدمت ۾ حاضر آیس ۽ ارادو کیم تہ خواب پڌریا
 ان چیتو تہ چکی تنھنجی دل ۾ آھی اھو مونی معلوم آھی۔ اھو ۽ گالھ پڌر کان ھیکاری
 مونی شوق سندن صحبت جو ٿیو انھی صحبت ۾ پوء عجیب عجیب احوال مشاھدا
 اتفاقا ٿورن ڏینھن کان پوء اھو ھلیو ویو مدت کان پوء خبر پئی تہ اھو درویش بادشاہ
 ۽ اوراء النھر جو ٿیو آھی ڪن ڏینھن کان پوء ڪنھن ڪم جی لاء مونی ان ڏانھن
 وڃڻ جی ضرورت ٿی ڪم پوری ٿیڻ کان پوء مونی پاڻ وٽ رھڻ لاء فرمایا ٿی ان
 حالت بادشاھ جی ۾ مون ان کان وڌیون حالتون ڏنیون ۽ مون ٿی نہایت مہربانی
 فرمائیندا اھو ۽ ادب خدمت جا سیکاریندا اھو۔ جیئن تہ اھا تعلیم مونی ھو ڏات
 ۾ گھڻی ڪم آئی ڇہ ورھن ان وقت رھیس، عام مجلس ان اڳیان بادشاھ جی ادب
 بجاء آئیندو وھوس ۽ تنھائی ۾ ان جو محرر خاص ھوس۔ پنھنجی درگاھ جی خاص
 جی ردبر وگھو چوندا وھوتہ جیڪو آئندہ جَلَّ جَلَّ ۾ واسطی خدمت ٿو ڪری اھو
 خلق ۾ بزرگ ٿو ٿی، مگر مونی معلوم نہ ٿیندا وھوتہ انھی فرمائش مان ڪھتہ مطلب
 آھی ۽ ڪنھن کی ناچون۔ ستن درھن ناٿین حضرت خواجھ مولانا محمد عارف جی
 خدمت ۾ تعظیم سان صحبت کیم جو اھو حضرت سید امیر گللال قدس سرہا
 جو خلیفہ ھو ۽ حضرت خواجھ صاحب قدس سرہا کان گھڻا درھن آڳ قبضہ ۾ رل
 ھوس ۽ صاحب نصرف ۽ ڪامت جو ھو۔ فرمایا ٿون جدا ھن آئون حج کان موٽی
 ۾ آیس تڏھن شاھ محمد الدین حسینی والی ھرات جی جو قاصد خط کڻی آيو ۽ ان
 ۾ لکيل ھوتہ آئون ٿو ڳران تہ اوھنجی ملاقات کان مشرف ٿیان پر حاضر ٿیڻ مشڪل
 آھی ان جی لکڻ ٿی مون موجب ھیکم ”وَأَمَّا السَّائِلُ فَلَا تَنْهَرُوهُ سَائِلٌ كَرِيمٌ“
 نڌی ۾ اڌ آری ٿی ”طَالِبًا فَكُنْ لَهُ خَادِمًا“ یعنی جدا ھن منھنجو طالب دسین

تہا ہن انجی خدمت کند تری۔ ہرات دانہن روانوئیس، جتا ہن بادشاہ
 و ت پھنس بعد پوری ٹیٹ، سمن عزت ڈیٹ فقراء جی صحبت منعقد تی پٹا
 چھوٹہ اوہان کی مشائخہ، ججٹ جی سڈ موروئی آہی مون چھوٹہ وری پھیائین
 تہ اوہین سماع یعنی سرود، سقمہ، ذکر، تادیان کند، آھیو، مون چھوٹہ تہ
 بادشاہ چھوٹہ انجی گالہین کی درویشی چوندا آہن، اوہان، آہی بی نہ آہن، مون
 چھوٹہ جتا بو الہی عنایت جو مون تی پھتو، اشاری حقانی سان خواجہ عبدالحق
 عجدوانی قدس سرہ لا جی خلیفہن کان مرید ٹیس، انجی و ت انجی شین مای جہ کوہ
 بادشاہ چھوٹہ پورے وری انجی و ت چاھو، مون چھوٹہ انجی و ت "ظاہر خلق سان
 باطن خدا، جل جلالہ سان۔ یاد شاہ چھوٹہ انجی تی سگھندو، مون چھوٹہ انجی
 تی سگھندو جو آئہ تعالیٰ جل جلالہ، تو فرمائی، "رَجَالَہ لَا تَأْهِیْہُمْ قَبَارَہُ وَلَا
 بَیْعَ عَنْ ذِکْرِ اللّٰہِ" حضرت جن فرمائیںدا ہواتہ کند، موروہن شہرت آہی
 شہرت، مآفت آہی، اساجی حضرات خواجگان قدس سرہ آسرا، آہم جو اصل
 آہی، خلوت در انجمن، سفر در وطن، ہوش در دم، نظر بر قدم۔ ہن کان
 سوائے جو حضور، و دوتی ذکر جہر یعنی تادیان ذکر کرکٹ، سماع کان توٹی ان کی
 قیام یعنی بیہک کا جی۔ جیکہ ہن کووقوف قلبی تی ہمیشگی کریا تہا ہن جن بو
 پیدا، توٹی جی جن بی کان سپ کم پور وٹی تو جی۔ حقیقت ذکر حقی یعنی جی ذکر
 جی وقوف قلبی کان حاصل تی تی، آئین توٹی جو ذرہ دل جی کی پسجو کاتہ تی پوی تہ
 ذکر، مشغول آہی چوتہ بزرگن جو چوٹ آہی تہ، "اِنْ عَلِمَ الْقَلْبُ اَنَّهُ ذَاکِرٌ
 فَاعْلَمْ اَنَّهُ غَائِلٌ"۔ یعنی، جی جیکہ ہن معلوم تی قلب کی تہ آئون ذاکر یعنی
 ذکر کند، آہیان، پورے جان تہ اهو غافل آہی، آیت سبگوری آہی تہ، "وَ اذْکُرْ رَبَّکَ
 فِیْ نَفْسِکَ نَضْرًا عَاقِبَۃً" الایت یعنی ذکر کر پنہنجی رب جو پنہنجی نفس منری
 جی گجھائی سان، حضرت امام حسن رضی اللہ تعالیٰ عنہ فرمایو آہی تہ، "لَا تَطْهَرُ
 ذِکْرَکَ لِنَفْسِکَ فَتَطْلُبَ لَہُ عَوْضًا"۔ یعنی ظاہر نہ کر ذکر پنہنجی نفس لای
 پو طلب کریں ان لای عوض جی، بعض بزرگن جو فرمودہ آہی، "ذِکْرُ اللّٰہِ یُطَهِّرُ
 ذِکْرُ الْقَلْبِ رُسُوْسَہُ"۔ یعنی زبان جو ذکر لایو گالہائے آہی، دل جو ذکر سو سو (خیا) آہی

یہ وقت پڑھا تو ان دریا گھٹم پیاداد شاہ گھٹم گفت چون من ہم او شدیم گرایاد گھٹم نہ

نقل آھی تہ جدّ ہن حضرت خواجہ صاحب قدّس سرّہ جن بادشاہ جی استدعا
فی ہرات پر بادشاہی مکان پر داخل ثیا، نوکران، کامورن، وزیرن، جنھن فی بہ
نگاہ فی فرمایا توں سپ بیتاب، بیہوش فی فی ویا، بی پیوری جدّ ہن حضرت جن حج لاء
وچٹ لگا تہ ہن رگو مولانا زین الدین سان ملاقات واسطی ہرات ویا چٹن دینھن
تا بین ان سان صحبت گرم رہی۔ ہک دینھن نمار صبح کان پوء مولانا زین الدین
رحمۃ اللہ علیہ حضرت خواجہ بلاگردان قدّس سرّہ کی عرض کیو برائے ماہم اے خواجہ
نقشبند۔ یعنی منھنجی لاء پٹ توجہ فرمایو، حضرت خواجہ صاحب قدّس سرّہ بطریق
تواضع جی فرمایو "آمدیم تا نقش بریم" غالباً اھی دینھن کان حضرت جن لقب نقشبند
نیو۔ انھی حرج کان موئی ساری عمر حضرت خواجہ قدّس سرّہ جن بخارا شریف
پر رہیا، کیڈا انھن بہ تشریف نہ نیا توں۔ حضرت جن کی سُنّت محمدی صلی
علیہ وسلم جو عشق حد کان وڈیک رھند وھو۔ پوری تابعداری کری جیکی
عنایتون الہی مٹن تنیدایون ہیون سی فکھ کی طاقت نہ آھی جو یکی سگرھن۔
پاں فی فرمایا توں ارادی الہی سان جو رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فی
گذریو آھی سببان تابعداری جی مون فی گذریو آھی۔ فرمایا توں نہ ھک پیری
مریدان جی مائین سان گدا تنوریم مائی وڈی سینی جی پیچی وئی مگر منھنجی نہ پکی
سبب ان جو طبع آھی۔ جناب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم رحمۃ المعلمین
ھویم سندن ھت مبارک جنھن مائی عقی لگند وھو سا یاہ فی نہ چندی ھئی عاشر
باہ جوان فی کارگر نہ تیند وھو۔ جدّ ہن تہ حضرت جناب خواجہ صاحب
جل پوری متابعت حضرت رسول کریم صلی اللہ علیہ وسلم جن جی کندا ھوا
ان جی برکت سان سندن ھت مبارک جنھن مائی فی لگوان فی باہ اشر نہ کیو۔
حضرت جن اگرچہ کرامت کی پسند نہ فرما تیند اھوا مگر کرامت کانئن ایتري صا
فی آھی جو جی گڈ کچن نہ گا تینتی ھن ارین زیادہ تین۔

نقل آھی تہ ھک پیوری کنھن حضرت خواجہ قدّس سرّہ کان کرامت طلب کئی

لہ یعنی۔ دل کی چیمہ ان جی یاد نشا تو کی ہو تکیا دل جو نہ جدّ ہن آوی پاں اھا آھی تہ جنھن کی یاد کیا ؟

پاڻ فرمايائون ته ڪرامت ظاهر آهي جو باوجود ايتري گناهين جي زمين تي ٺوھلا
۽ ڊپجي نٿو وڃان ۔

نقل آهي ته هڪ ڀيري حضرت خواجھ صاحب قدس سره جن حضرت خواجھ
علاء الدين قدس سره کان پڇيو ته نماز ٺهري يعني اڳئين جو وقت ٿيو آهي يا نه
ان عرض ڪيو ته نه ۔ پاڻ فرمايائون ته آسمان جي طرف ڏس ، جڏهن آسمان ڏهن
ڏٺائين ته ڏهن ڀر ڏيڙي تي ويو معلوم ٿيو ته ملائڪه آسمان تي اڳين نماز تائين
حضرت خواجھ شاهه نقشبندي قدس سره جن فرمايو ته تون ئي چيو وقت ڪونه ٿيو آهي
نقل آهي ته جڏهن حضرت خواجھ صاحب قدس سره جن زيارت بيت الله شريف جي
لاري ويا هئا ۔ حاجي عبيد جي ڌينهن قرباني تي ڪئي پاڻ فرمايائون ته هڪ ڏينھن انھن سو
قربان ڪيم ۔ جڏهن نماز شريف پڙهيا ته ڏهن معلوم ٿيو ته سندن فرزند عبيد
جي ڌينهن وفات ڪئي هئي ۔

نقل آهي ته هڪ ڀيري حضرت شاهه نقشبندي قدس سره جن درويشن سان
گڏ وينا هئا ان وقت کين بسط عظيم هو ۔ ٽوڙي ٽوڙي ڏيکيائون ۽ فرمايائون
ته اسان بادشاهي ٽوڙي ڏيکي آهي ڪهڙي بادشاهه ٿاڙيان ۔ هڪ درويش حاکم
ماوراء النهر جو ذڪر ڪيو ، پاڻ فرمايائون ته مون انکي هاري ڇڏيو ۔ ۽ امير
بخارا کي جو حاکم ماوراء النهر جي خوف کان ڀڄي ويو هو ، ڪابل ڏانهن لکيائون ته
هي معاملو پيش آيو آهي ۔ گھر جي ته پنجسو ڏينھن ڪا غذا آئيندڙ جي هٿان موڪليو
پن ڌينهن کان پوءِ معلوم ٿيو ته اهي ڌينهن اهو بادشاهه ماوراء النهر جو ڪسي پيو ۔
نقل آهي ته هڪ ڀيري حضرت خواجھ صاحب جن قصر عارفان ۾ هئا
جو امير برهان الدين فرزند حضرت امير سيد گل لال قدس سره هئا جن
هاڻيون آنديون ۽ تنور ۾ پچائڻ لڳا اوچتو مينهن تمام گهڻو وسڻ لڳو جو
سڀ حيران رهيا اهي وڃ ۾ حضرت خواجھ صاحب قدس سره امير برهان الدين
کي فرمايو ته مينهن کي چئو ته جيستائين اسين هٿ آهيون تيستائين نه وسي
امير برهان الدين قدس سره عذر ڪيو ته مون کي ڪهڙي طاقت جو آئون
اهڙي قسم جي ڳالهه چوان حضرت خواجھ صاحب قدس سره جن فرمايو ته

آئون توکي تڙچوان چو حضرت خواجہ صاحب قدس سرہ جي حڪم موجب
 امير برهان الدين "قدس سرہ" اھڙي طرح چيو: اللہ جل جلالہ جي قدرت
 سان ان جاء تي ھڪ ڦري بارش جي تپ تي پين جاين تي انھي نموني سائون
 حضرت شاہ غلام علي دھلوي صبح سيار ۾ جي نئين رسالہ ۾ آندو آھي ته
 حضرت خواجہ خاجگان شاہ نقشبند قدس سرہ لا جو ڪرامتون بي حد ۽ بي
 آھن. ھڪ ڀيري حضرت خواجہ صاحب قدس سرہ جي حضور ۾ وٺين سڳور
 جي مارڻ ۽ چيارڻ جي ڳالھ ھئي ان وقت خواجہ صاحب جن محمد زاهد
 کي فرمايو ته مٿس اُن دم مري ويو، وري فرمايو تون تڙچو ٿو ٿي ۽ پوءِ چارو ٿي پيو
 ۽ حضرت جن خسرو کي فرمايو ته پاڻ کي فدا ڪري درياءَ ۾ وجهه ان حڪم
 موجب پاڻ کي درياءَ ۾ وڌو، ماڻھن چيو ته خسرو پاڻ کي پاڻھي هلاڪ ڪري
 ڪو ۾ وڌو آھي. حضرت خواجہ صاحب قدس سرہ جن فرمايو ته اي خسرو
 ٻاھر نڪر حڪم شرط ٻاھر نڪتو ۽ ھڪ وار پڻ آلو ٿيل نہ ھوس. پاڻ ھڪ
 ڏينھن چچي کي فرمايو تون ته اڏامي مٿي سان پير جي اچ حڪم موجب پير جي تي
 آئي جڏھن انکي جھليا تون تڏھن بس ڪيائين. ھڪ شخص حضرت خواجہ
 صاحب جن جي زيارت لاءِ ٿي آيو درياءَ وات ۾ ھو دل ۾ خيال ڪيائين ته درياءَ
 تاسي ڪي پيرين لڏاھان، پير ڪيائين خيال موجب لنگهي پار ٿيو. وري
 ھرڻ جي قطار ڏٺائين دل ۾ خيال ڪيائين ته انھن کي ويجهو ڏسان اھا ڦاڪ
 سندس آڳيان اچي بيٺي انھن کي ڏٺائين وري دل ۾ خيال ڪيائين ته طعام
 ڪو سو مليم. ڊيگ طعام ڪم جي آڳيان پيدا ٿي. جڏھن حضرت خواجہ
 شاہ نقشبند جي حضور ۾ حاضر ٿيو، حضرت جن انکي فرمايو ته جنھن
 ڏينھن کان گھر کان نڪتو آھين منور جي نظر توتي آھي تنھن پيرن ھيٺان ھٿ
 رکيم تڏھن سڳي پيرين درياءَ لنگھين آئين ۽ ھرڻ جي قطار تنھن ويجهو
 آندو جو تو انھن جو مشاھدو ڪيو ۽ گرم طعام جي ڊيگ تنھن آڳيان اچي رکيم
 جيڪو احوال تنھن يادن ۾ آھي جي گھران ته ڪسي وٺان پوءِ توجھ امانت ڪس
 لاءِ ڪيائون ان دم احوال انجو ڪسي ويو، وري ڏٺائون وري ورتائون ويا

از خود متناہین در نیکی ان فی مرحمت فرمایا توں نہ مونکی اللہ جل جلالہ
 فوت کسٹ ۽ عطا کرک احوال جي تي کرامت کي آهي۔ هڪ شخص سندن حضور
 ۾ عرض ڪيو ته منهنجو چاچو مري ويو آهي، حضرت جن فرمايو ته نه مئو آهي ۽
 نه وگهان جو مري ۽ نه تو مبارڪ هين ڪري فرمايو ته جيرو ۽ تير روح ان جو ملڪ کان
 در تہ ۽ ان جي بدن ۾ آندو طالبن کي همت ۽ توجه سان مقصود تي پهچائڻ جا
 حضرت خواجہ صاحب جو آهي۔ ۽ هڪ مرتبي کان ٻئي مرتبي تائين تي پهچايائون
 حضرت علاؤ الدین رحمۃ اللہ علیہ، جو پڪريون خليفو حضرت خواجہ صاحب
 جو آهي۔ حضرت جن جي حضور ۾ عرض ڪيائين ته هڪ درويش توچوي ته اها
 قلب جو منهنجي اڳيان مثل چوڙن جي چنڊ جي آهي۔ حضرت جن فرمايو ته اهو منهنجو
 دل جي نور کان چيو اٿس قلب کير جنهن کي جامع انسانين ۾ تاجون پيو آهي۔ پوڙيا
 حضرت علاؤ الدین عطار قدس سره جو دني تصور فرمايائون، حضرت خواجہ
 عطار عرش فرس ۽ سڄي عالم کي پاڻ ۾ مشاهدو ڪيو توري التفات سان قلب
 کير کي پنهان خداي اسرارن کان فائز ٿيا پوءِ حضرت خواجہ صاحب فرمايو ته دل
 اها آهي ته اها جو درويش چئي۔ حضرت جن طالبن جي غلبي احوال جي سبب مٿي
 ۽ نوبيا تي ۽ فرق معلوم ٿي ڪيائون۔ حضرت خواجہ صاحب شاه نقشبند قدس سره
 هڪ ڏينهن پاڻيءَ جي توجه ڪيائون بي هوش ۽ بي خودي ڏي۔ جڏهن پنهني
 گهر ڏي ان پاڻيءَ جي مالڪ جڏهن انکي ڏٺو اهو مالڪ پڻ بي هوش ۽ مست ٿي ويو
 پاڻي جي نرال انکي ڏسڻ آئي اها پڻ بي هوش ۽ بي خودي ڏي۔ سندن ذات کان
 پوءِ پڻ ايتريون ڪرامتون کانئن صادر ٿيون آهن جن جو ڳاڻيٽو ڪونهي۔ جيئن
 ته هڪ شخص کي باد شاهي حڪم سان وڏي ماري تي چاڙهي هين اچيائون
 ان شخص کي ڪو نقصان ڪو نه ٿيو۔ ۽ چيائون مون دل جو توجه حضرت خواجہ صاحب
 جي روضه مبارڪ ڏانهن ڪيو، هٿ ترڪت مبارڪ مان نڪتو مونکي دني هت
 ٻيهار يائين۔ هڪ شخص عرض ڪيو يا حضرت! مونکي ڌار ٿي ڪانهي، سوال ڪرڻ
 وقت ڌار ٿي گهاٽي ان سائل کي ڄاڻي۔ ۽ هڪ جاهل قاضي اچي عرض ڪيو ته يا حضرت
 خواجہ صاحب! مونکي علم ڪونهي ان گهر تي ۽ غيبت اهي سان ڌار عالم ۽ فقيه ٿي پيو

تبر کا پتي بيت لکان تو -

ندا آمد ز درگاه الهي

چو از غا صان من نام بر تو

شفيع آورد داديماش رهايي

از اين حالت بسي از اهل محشر

که ابي کاش اندر آن دنياي مرد

بله اين نقش در دل خوش نشست

حضرت شاه غلام علي محدث دهلوي صبح سياره پر آمد و آهي حضرت

غوث الاعظم شاه نقشبند قدس سره لا جن فر ما يو آهي ترموني که الله جل جلاله

کرامت عطا کړي آهي - جو منهنجي وسيلي سان بلا تون ۽ مصيبتون منهنجي

وجن - اتجا بما کن حاجت روا بهين - يعني مونکي التجا کړيو پوء حاجت پورې پورې

منهنجي دس - بهشت نه ويند س جيتاين پهلبي خاندان جي مريدان کي بهشت

نه ويند س - گهت پر گهت منهنجو مريد پنجاه قدم تائين شفاعت ڪندو - ته

د ربه گذر پيا آهن جيڪي بهاء الدين تو چوي اهو خدا ۽ تعاليٰ توکي - اهو جيڪي

کين الله جل جلاله کشف د نو آهي تهنجي به استعا ڪانهي - جنهن مان هڪ نقل

تو لکي جو حضرت غوث الجن والانس قيتوم جهان جن آمد و آهي نه حضرت

مولانا جامي آمد و آهي نه شيخ قطب الدين نالي روايت توکي ته آئون ننڍي

عمر هوس جو حضرت خواجه صاحب جن فر ما يو نه فلائي ڪيو تر خاني ۾ وڃ ۽ ڪيو

وئي اڃ - جنهن ڪيو تر ڪي تي آيس تنهن خيال آيو نه هڪ ڪيو تر چئو

تاسان لاءِ چڏي ان بيت اهو ڪيو تر حضور ۾ مون نه آندو - جنهن ڪيو تر

چا يا تون ۽ جيڪي حاضر مجلس ۾ هئا انهن کي وراهي ڏنا تنهن مونکي حضور

بله الله تعاليٰ جي درگاهه شريف آتو ته انجي عص جيتوڻيڪ تنوع ۾ گذري

پهه پر جنهن ته منهنجي خاص بدن مان هڪ نقشبدي پير رکي جو نالو وئي

پهه موت و ت سفارش آند آئين ان کي کيس چو ڪار ڏنم نه اها ڪا پيشاني کان پري نه آهي

پهه هن حالت کان ڪيڙن محشر وارن افسوس سان کان هٿ مٿي ۾ رتيو -

پهه نه افسوس! جوان مرد وڏي پيار سان مان هر هڪ خواجه جو غلام منهنجي ها

پهه نه هاڻو هتي نقش دل ۾ چڱو ويٺو آهي جو اهو پڌل ڪم جي مشڪلي ٿي ويندو آهي

که شد هر چند عمرش در تپاي

براه نقشبندی بس ستر گے

تجرب نیست از شان الهی

نمودند از تأسف دست بر سر

ز ما هر یک غلام خواجہ بود

که او مشکل کشای کار بسته است

حضرت شاه غلام علي محدث دهلوي صبح سياره پر آمد و آهي حضرت

غوث الاعظم شاه نقشبند قدس سره لا جن فر ما يو آهي ترموني که الله جل جلاله

کرامت عطا کړي آهي - جو منهنجي وسيلي سان بلا تون ۽ مصيبتون منهنجي

وجن - اتجا بما کن حاجت روا بهين - يعني مونکي التجا کړيو پوء حاجت پورې پورې

منهنجي دس - بهشت نه ويند س جيتاين پهلبي خاندان جي مريدان کي بهشت

نه ويند س - گهت پر گهت منهنجو مريد پنجاه قدم تائين شفاعت ڪندو - ته

د ربه گذر پيا آهن جيڪي بهاء الدين تو چوي اهو خدا ۽ تعاليٰ توکي - اهو جيڪي

کين الله جل جلاله کشف د نو آهي تهنجي به استعا ڪانهي - جنهن مان هڪ نقل

تو لکي جو حضرت غوث الجن والانس قيتوم جهان جن آمد و آهي نه حضرت

مولانا جامي آمد و آهي نه شيخ قطب الدين نالي روايت توکي ته آئون ننڍي

عمر هوس جو حضرت خواجه صاحب جن فر ما يو نه فلائي ڪيو تر خاني ۾ وڃ ۽ ڪيو

وئي اڃ - جنهن ڪيو تر ڪي تي آيس تنهن خيال آيو نه هڪ ڪيو تر چئو

تاسان لاءِ چڏي ان بيت اهو ڪيو تر حضور ۾ مون نه آندو - جنهن ڪيو تر

چا يا تون ۽ جيڪي حاضر مجلس ۾ هئا انهن کي وراهي ڏنا تنهن مونکي حضور

بله الله تعاليٰ جي درگاهه شريف آتو ته انجي عص جيتوڻيڪ تنوع ۾ گذري

پهه پر جنهن ته منهنجي خاص بدن مان هڪ نقشبدي پير رکي جو نالو وئي

پهه موت و ت سفارش آند آئين ان کي کيس چو ڪار ڏنم نه اها ڪا پيشاني کان پري نه آهي

پهه هن حالت کان ڪيڙن محشر وارن افسوس سان کان هٿ مٿي ۾ رتيو -

پهه نه افسوس! جوان مرد وڏي پيار سان مان هر هڪ خواجه جو غلام منهنجي ها

پهه نه هاڻو هتي نقش دل ۾ چڱو ويٺو آهي جو اهو پڌل ڪم جي مشڪلي ٿي ويندو آهي

حضرت خواجہ صاحب جن عنایت نہ کیو ۽ فرمایا تون نہ خلائی نہ پھجو حصو جترو
 ورتو آھی۔ حضرت خواجہ صاحب یی رنگ باقی بالکھ قی مس سیرک سندن مدح ۾ چانه
 چکو فرمایا آھی ابوالوقت دو عالم قطب ارشاد
 ز سُنّت در حیدر افکند آشوب
 پئے تسکین مشقان دیدار
 در ان آئینہ می بیند محقق
 قتانی استہ خواجہ بس طہرست
 خلیفہ بود حق را در زمانہ
 بر او ال دین کہ شد دین اوی آباد
 بہ جذبہ پایزیدش آستان
 جمال مصطفی را آئینہ دار
 سواد من ترا بی قدر آئی الحق
 بکن تاویل خواجہ نقشندست
 نمودش بر ذہن دان دریا

سندن اخلاق ارشاد ۽ وقت

حضرت جن جو خالق سُنّت نبوی صلی اللہ علیہ وسلم هو سندن اخلاق
 سندن ارشاد چنگی طرح معلوم بیاتین۔ فرمایا تون ہرک توینہن حضرت
 سید امیر گلال قریش سیرک جی خدمت ۾ تی وینس ر سقی ۾ حضرت عکیم الساد
 ہرک سوار جی ولس ۾ نظر آبوہٹ ۾ ہرک و ذی لب بکرارن وانگر ہیس ۾ ٹوپی
 تی ۾ کیل ہیس مون و ت آیو ۽ تر کن جی زبان ۾ چیا تین نہ گھوڑن کی تو تو آھی
 ۽ ان لب سان مونکی کجھہ دکھنیان ۽ مون انکی کجھہ نہ چیو آھی بقی پیرا
 منہجور سستور و کیو مون انکی چیتا تون توکی سچا تان تو تون خضر آھین گھی
 تائین منہجی پنیان آیو ۽ چیا تین نہ ترس کا دیس پاڻ ۾ وھون ۽ صحبت کریون
 مون کجھہ بہ لاثر وان ڈاھن نہ کیو۔ جڈھن حضرت سید امیر گلال قریش
 سیرک و ت بہتس دس شرط فرمایا تون نہ وات ۾ تنہی حضرت خضر علیہ السلام
 سان ملاقات تی مگر تون ڈاھن کو التفات نہ کیو۔ مون عرض کیونہ طائو

لوہنئی جہان وقت جو صاحب ارشاد قطب کھاء الدین جو دین ان کان آباد شو۔

نہ سُنّت کان جنید ۾ شور و ڈائین۔ جذبی ۾ پایزید ان جی چاشم بہاریند

نہ دیدار جی طائین جی تسکین لا ۽ مصطفی جی جمال جو آیتور کند آھی۔

نہ محقق ان آئینہ ۾ دسی تو۔ شخصیت (ھن مضمون پناہ) جنھن مونکی تو تھن تحقیق جوکی

نہ اللہ (خلاق) ۾ فنا خواجہ تھو بند آھی، ان جو مطلب خواجہ نقشند آھی۔

نہ ہو پھری دوسر ۾ حق جو نائب ہو۔ ان کی حق وچ ۾ پردوینا ہو۔

حضرت جدتھن اوھان دھنن في آيس تدھن ان دھنن كوالنقات نہ جيو (مرشد)
 جواد بھان ۾ انھي طرح ويسا رکھجي) — فرمايائون اسانجي حضرات خواجگا
 قدس الله تعالیٰ آسرا رکھجي نسبت چئن وجهن سان آهي — هڪ حضرت خواجہ
 خضر عليه السلام سان — ٻي حضرت جنيد بغدادی رحمة الله عليه سان — ٽي حضرت
 بايزيد بسطامي قدس سره سان جواني حضرت علي ڪرم الله وجهه جي وسيلي
 سان پهتي آهي — چوٿين جواني حضرت افضل البشر بعد الانبياء حضرت صديقي
 اکبر رضی الله تعالیٰ عنه کان ملي آهي ۽ اھي سبب کان اھي نسبت کي نمک مشا
 چوندا آھن — فرمايائون وقوف قلبي ۽ وقوف عددي ۾ پنھنجي اختيار سان اڪيون
 بوند نہ گھرجن جو اھو سبب خلق جي اطلاع ٿيڻ جو آھي — امير المؤمنين حضرت
 عمر رضی الله تعالیٰ عنه جن هڪ شخص کي گھرن جھڪائي ويٺل ڏٺو فرمايائون
 نہ آبا الحق ارفع عنقک (اي ڪنڊا ڇڏي ڏيھي هنڌا ڇڏي) ذکر اھڙي طرح ڪرڻ
 گھرجي جو مجلس وارن مان ڪوبہ معلوم نہ ڪري — فرمايائون حقيقت اخلاص
 جي فنا کان پوءِ حاصل ٿيئي ۽ جيستائين بشریت غالب آھي تيستائين حقيقت
 اخلاص جي حاصل نہ آھي — رباعي

ساقی قدس نہ ڪریم مست
 مارا تو بمائمان نہ ٿانما
 نہ ڪریم صابر المستم
 باھو ٿيستم بت پرستم

فرمايائون ذکر غفلت جي ڪرڻ جو نا آھي جدھن غفلت کي وٺي تدھن ذکر ڪندا
 آھي اگرچہ مان ۾ آھي — فرمايائون تہ رعایت وقوف قلب جي غر حال ۾ گھرجي — يعني
 ڪم ڪرڻ ۾، ڪالھ ڪرڻ ۾، سٺڻ ۾، هلڻ ۾، خريد فروخت ڪرڻ ۾، عبادت ڪرڻ ۾،
 لغات ۾ قرآن شريف پڙھڻ ۾، لکڻ ۾، پڙھائڻ ۾، وعظ ڪرڻ ۾ هڪ لمحہ غافل
 نہ ٿي جيئن مقصود ٿئي — شعر

يڪ شتم زدن غافل آڏن ماہ نياشي
 شايد کہ نگاہ ڪند آگاه نياشي تہ

۽ اي ساقی پيا لوبياں جو آدمست آھيان، المستم شراب ۾ مست آھيان

۽ اسان کي تو ان تجھو سان نواز! جو پنهجي پوچار ۾ پڻجي وڃان
 تہ هڪ اک چٻاڻي جيتو وقت بہ ان چند کان ۽ بيگناه ۽ صاف هو نگاه ڪري ۽ ٽوڙيندڙ ٿي

پیر مرگن جو چوڻ آهي ته جيڪڏهن ان پنهنجي جو قدر الله جل جلاله کان غافل
ٿينديون ته باقي ڊگهي عرصي ۾ ان نقصان جو تذڪرو نه ڪري سگهندون باطن جو
نگاه رکڻ نهايت مشڪل آهي پر عنايت حق سبحانه تعاليٰ ۽ خدا جو خاص پالڻ جي
تعليم ۽ نصيحت کان جلد حاصل ٿو ٿئي - شعر

بي عنايت حق و خاصان حق گر ملڪ باشد سياہش شد حق

دوستن خدا جي صحبت ۾ جو علم سبق ۽ هڪ ٻئي جا منكرانه ۽
صحت جا شرط پچاءُ آهن ته جلد فائدو حاصل ٿو ٿئي ۽ ڪامل مڪمل جي هڪ
المفات سان ايتري قدر يا طن جي صفائي ٿي ٿئي جو ڪيتريون رياضتون
ڪري ته به ٿئي ٿي سگهي - فرمايائون ارشاد ۽ نبض جي صاف پالڻ تي
ڪامل مڪمل ڪامل ۽ مڪمل - ڪامل مڪمل نوراني آهي ۽ نور بخشيندڙ آهي
۽ ڪامل نوراني آهي مگر نور بخشيندڙ نه آهي - مڪمل اهو آهي جو مرشد جي
حڪم سان ڪم ڪري - فرمايائون مرشد قطب گهرجي يا خليفو قطب جو عجي
بهر حال پاڻهين پاڻ ڏڪر ۾ مشغول ڪري - فرمايائون سالڪ طريقت جا ٻه قسم
آهن هڪ اهو جو رياضت ۽ محنت ۽ مجاهدو يعني ڪوشش ٿو ڪري
۽ ان مان فائدو ٿو ٺهي ۽ مقصود کي پهچي ۽ هڪ فضل آهي جو سولو فضل
خدا جي ڪجهه نه ٿو چاڻي، توفيق پانهي ۽ رياضت جي پڻ فضل سان ٿو
چاڻي هي ٽوئي جلد مقصود کي ٿي پهي - ”الحقيقة ترك ملاحظة العمل لا
لا ترك العمل“ ته شيخ الاسلام هروي قدس سره فرمايو آهي ”عمل رها مکن ليكن گران
بها مکن“ ته فرمايائون جو شخص صبح ۽ شام ڏڪر ۾ مشغول رهي اهو غافلن مان
ناهي بلڪه ڏاڪرن يعني ڏڪر ڪندڙن مان ٿو ٿئي موافق حڪم آيت شريف ”وَأَذِّنْ
رَبِّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ
وَلَاتَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ“ بعض تفسير وارن جو قول آهي ته غُدُوُّ وَالْآصَالُ
مان مراد آهي هميشگي ڏڪر جي بي آيت اهو ارڻ ڪم تضرعاً و خيفة اِنَّهُ
لَا يَحِبُّ الْمُحْتَدِينَ“ يعني ٻنهي پروردگار کي مسڪينائي ۽ آهستيگي سان ياد ڪري

انه حق تعاليٰ عفو جي خاص بندين جي مهرباني کان سولو ۽ ڪردار ۾ هوندو ته ان پروردگار
ته حقيقت اها آهي عمل جي ملاحظي کي ڇڏڻ نه عمل جي ڇڏڻ نه عمل کي نه ڇڏڻ پر ان جي مهرباني کان

اَللّٰهُ جَلَّ جَلَلُهُ بَلَدَ آواز ڪندڙ کي دوست نه ٿو رکي - ابو موسيٰ اشعري رحمة
 الله عليه کان مروايت آهي ته هڪ ڀيري اصحابي سڳو را حضرت رسول ڪريم
 صلي الله عليه وسلم سان همراہ هجڻ لڳا ۽ هنن مٿاهين تي چڙهي لڳا. آواز
 نڪري ۽ تڪليل جا وڏي آواز ڪيائون. حضرت رسول الله صلي الله عليه وسلم
 فرمايو: **اَيُّهَا النَّاسُ اِرْجِعُوا اَعْلَىٰ اَنْفُسِكُمْ اِنَّكُمْ لَذُنُوعُونَ غَائِبًا وَّاصْبِرُ اَلْكُمْ
 لَذُنُوعُونَ سَمِيعًا قَرِيبًا** يعني اي انسانو! پاڻ تي رحم ڪريو (ڏاڍيان دعائون
 تحقيق اوهان ڪنهن غائب ۽ پوڙهي کي نه ٿا سڏيو تحقيق اوهان
 بند بند ۾ ڇهجي کي سڏي رهيا آهيو - ۽ اتفاق عالمن ۽ مشائخ جو آهي جو
 ڏهه ڀڄهو يعني قلبي زور ۽ پاو ۽ زور موجب وڃي - فرمايائون مون کي مقام
 شيخ جنيد ۽ شيخ شبل ۽ شيخ منصور حلاج ۽ بايزيد بسطامي قبيس
 سڻي هئس جو سير ٿيو ۽ جتي آهي پڙهيا آهن اُتي آئون پڻ پڙهيس - نيٺ هڪڙي
 درگاهه عاليشان تي پهتس معلوم ٿيو ته هي ٻارگاهه محمدي آهي عليه الصلوة
 والسلام - حضرت بايزيد ڪڍي سڙي سڙي انهيءَ مقام تي پهتا هو انهن
 ارادو ڪيو انا جو سير ٿي، مگر هٿ روڪي ۽ چواڻي پيشاني تي رکيو ويو -
 مون ان وانگر گستاخي نه ڪئي ۽ تعظيم سان مٿو عزت جي چاٽ تي رکيم
 ۽ ادب جي واٽ اختيار ڪيم - مون کي اتان هون جو سير ڪرايائون - زميا
 اگر چه نهان، روزو، رياضت ۽ مجاهدي سان آدمي واصل ٿو
 ٿئي ٿي ۽ وجود جي ۽ اختيار کي چڻڻ ۽ پنهنجا عمل گهٽ ڪري ڏسڻ ضروري
 ڌات آهي - زميا پاڻ ڦر جا به قسم آهن، هڪ اختيار تي، ٻيو اضطراب تي
 زميا پاڻ ظاهر ٿيڻ ڪرامتن جو ڪنهن کي اعتبار ۾ نه آهي، اصل خير استقامت
 يعني بيهار ڪرڻ شريعت نبوي صلي الله عليه وسلم تي آهي بن برگن فرمايو آهي ته
 طالب استقامت جو ٿئي ته طالب ڪرامت جو الله جل جلاله توکان استقامت ٿو
 ڪري ۽ تهنجو نفس ڪرامت ٿو ٿوري - ۽ ڏڌن وٺڻ جو قول آهي ته جيڪڏهن وٺڻ ڪن
 باغ ۾ وڃي ۽ سڀ ڪنهن وٽ جي پٺيان مان آواز ڀاري الله جو اچي تڏان تهن التفات
 نه ڪرڻ ٿو جي بلڪه لحظي ۾ بندي ۽ نصرت ۽ نياز مندي ۾ ڪوشش ڪرڻ جي

فرمایا تون منہجو طریکو عروۃ الوثقیٰ آھی۔ تا بعد اری سنت پیغمبر ﷺ علیہ السلام جی ۽ تا بعد اری آشرن حضرات اصحاب سگورن جی آھی فرمایا تون مونکی واث فضل جی سان آند واث ۽ پچاشری تائین مون فضل تون آھی مون عمل سان کجھ نہ تون آھی۔ فرمایا تون منہجی طریق پر نور و عمل آھی پر رعایت متابعت سنت نبوی ﷺ علیہ وسلم جی شرط آھی۔ فرمایا تون اسا جو طریکو صحبت آھی ۽ خلوت ۽ شہرت ۽ شہرت ۽ افت ۽ جمیعت صحبت ۽ صریحت و کھٹی پر نفی ہائیکہ تاجون۔ فرمایا تون مرشد کی گھر جی نہ طالبین جی حال گذریل ۽ ایند تان کان واقف جی جوان جی تربیت کری سگھی ۽ شرط طلب جاھی آھن نہ جنھن وقت کنھن خدای جی دوست جی صحبت ۽ داخل تھی نہ پنھنجی حال کی معلوم کری نہ کیئن آھی ۽ وری کجھ وقت کان پورے ان گذریل احوال جی جایا کری جیکڑھن پاں ۽ کجھ زیادتی ڈسی تھن ان جی صحبت فرض سمجھی۔ فرمایا تون مراقبہ نفسیان رویت مخلوق جو ہمیشگی نظر خالق جی طرف سان آھی فرمایا تون محاسبہ جی آھی جو سالک سپ گھر تی حساب کند وری تون تہ مون تی کھر طرح وقت لنگھو جیکڑھن نقصان سمجھی ان جو تدارک کری جیکڑھن زیادتی ڈسی ان جو شکر ادا کری ۽ ان عمل ۽ کوشش کری۔ حضرت خواجہ علاء الدین عطار قدس سرہ جن فرمائیندا ہوا نہ حضرت خواجہ صاحب جن طالب کی اول قدم تی مراقبہ جی سعادت کان مشرف کند اھو ۽ جی زیادہ توجہ فرمائیندا ہوا نہ فتائی جی مقام تی پہچائیندا ہوا۔ ان وقت حضرت خواجہ صاحب جن فرمائیندا ہوا نہ اے راگوارا سطوی جی وسیلو طوس ہائی راگور مون کان کپی جی مقصود حقیقی سان ملن گھر جی۔ فرمایا تون جی تون ابدالن جی مرتبی تی پھلن گھر تی نہ پنھنجی نفس جی مخالفت کر۔ فرمایا تون ہر ہک مشائخ جی آئینہ جاہ منھن آھن ۽ منہ جی آئینہ جاچہ منھن آھن۔ فرمایا تون حضرت عزیزان قدس سرہ جو فرمود آھی نہ ہن ولین جی ٹولی جی سامھون سچی نرمین مثل دسترخاند جی آھی ۽ آتوں ٹوچوان مثل چوٹی ناخن یعنی تھن جی آھی، مگر حضرت عزیزان جنھن وقت اھو قول فرمایو تھن وقت پاں دسترخاند تی ہوا۔ فرمایا تون اللہ

مولیٰ دنیا و آخرت و اسطیٰ پیدا کیو آھی ۽ ما تھون مونکان دنیا جی عمارت تانہ ن
 فرمایا تون نہ اهل اللہ بار خلق جو تھن سبب تاسطن نہ تھن سبب اخلاقن جی نی
 یا کنھن و نی سگوری سان ملاقات نی چو تہ کواھر دوئی کونھن جنھن فی اللہ جل جلالہ
 عہد نوالہ جی نظر نہ آھی۔ جڈھن ان دی اللہ سان ملاقات نی نی ان نظر الھی کان
 فیضیاب توتی۔ صدر سفرہ دشمن بکشد طالب مقصود با شاکر کی دوست پیدا بھیاقت نہ
 فرمایا تون جنھن شخص عک پیر و منہنی جتی سڈی کئی ہوتی ان جی شفاعت
 کندس۔ فرمایا تون ولین کی اسرارن فی واقفی تا ذین مگر سوا اجازت جی ظاہر نا کن
 فرمایا تون ہرکت حضرت رسول کریم صلی اللہ علیہ وسلم جی ہن اُمت جی صورتہ جو
 منجھ بند فی دیو آھی پیر دل جو مسخ یعنی مٹی جی وچن تھی تو۔

اندر این اُمت نباشد مسخ تن یک مسخ دل بود ای ذوالفطن نہ

فرمایا تون صحیح کر نیت جو سبب کنھن کم نہ نہایت ضروری آھی ۽ چونہ نیت دہی
 شی آھی کسب کی تخلق کونھن۔ فرمایا تون مرید کی پیر جی کنھن کم نہ مشکل ۽ شہود
 جی نہ صبر کری ۽ اعتقاد پھولہ قنای نی سگھی تونہ ان ۽ کا حکمت گجھی جی ۽
 متوسط انھی شہ کی آسان کر لای چپ نہ چوری جو روانہ آھی ۽ جی مہینہ یعنی
 جنھن اول سلوک ۽ شروعات کئی آھی اھو جی مرشد کان جی تونہ انکی حلال آھی
 فائز و وڈو۔ "حدائق الوردیہ فی حقائق الدقیقہ النذیریۃ الخالدیۃ"
 تان نقل کیو آھی بی صاحب حدیقۃ النذیریۃ جی آند آھی نہ ہن سلسلہ جو
 لقب حضرت افضل بعد الانبیاء ابا بکر صدیق رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان و فی
 حضرت یابن بد بسطامی رضی اللہ تعالیٰ عنہ تائین صدیقی کو تھو وری
 حضرت یابن بد بسطامی رضی اللہ تعالیٰ عنہ کان حضرت خواجہ عبدالخالق
 غجدوانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ تائین طیفوری لقب ہن سلسلہ جو کو
 ۽ ایند وھو وری حضرت خواجہ غجدوانی قی س سیرہ کان و فی امام الطریقی
 ذوالفیض الجاری فی النور الساری شیخ بہاؤ الدین محمد اویسی بخاری جو
 نہ مقصود جو طالبہ دشمن چون سوڈھو تون ہن کری کا نہ تھی نہ جنھن نہ دوست
 معصیانی آھی
 نہ ہن اُمت پیرن جو مسخ نہ تھن دوسری ڈاھا دل جو مسخ تھن نہ

بدشاہ نقشبند قدس سرہ تائین طریقو حضرات خواجگان جو کوثر
 فی آیو دری خواجہ عید اللہ غوث الاعظم احرار تائین نقشبندی چو
 م آیو آب حضرات سبکو را ذکر قلبی و ذکر جہر ہی کند اھوا۔ حضرت شاہ
 نقشبند رضی اللہ تعالیٰ عنہ ذکر جہر اصل بندہ کرائی چند یوایتی حد
 تائین جبکہ انھن مسید میو گلان قدس سرہ جی حضور پر ذکر جہر
 نیند و ہونہ اتی ویند اھوا جنھن جو احوال گذری آیو آھی انھی گاہو داھن
 اشار و عین الخیوۃ واری ہن طرح آند و آھی و کلمہ شریع اصحاب الدمیر
 کلان فی الذکر الجہر کان حضرت الخواجہ یقوم عن ہذا المجلس و یخرج
 اھ (عین الخیوۃ مع رب رشحات)۔ دری قطب الطرائق غوث الخلائق حضرت
 امام ربانی مجدد الف ثانی قدس سرہ النورانی تائین طریقو احرار نقشبند
 کو حق پر آیو۔ اھ ملخصاً۔

حضرات قبوۃ الجہان قدس سرہ آند و آھیۃ حضرت خواجہ بلاگران
 قدس سرہ جن فرمایو آھی تدبیر ابو الخیر قدس سرہ کا کہ پچاسون تہادھا جی
 جنازہ جی اگیون کہہ تری آیت پڑھوون جواب دناون قد آیت پڑھوون و قد دعا
 ہی بیت پڑھو۔ حیت ازین خوب تر دیکھ تاق کار دوست رسد نزد دست یار تر ویکار

پوے حضرت خواجہ صاحب پائ فرمایو تہ منھ جی جنازہ جی اگیان ہی بیت پڑھو
 مفلسا یم آمدہ در کوئے تو شیدا شد از جمال بروئے تو
 صاحب حالات حضرات نقشبندیہ جی ہی بیت مزید پڑ آند و آھی۔
 دست بکشی جانب زبیل ما آفرین بردست و بر باروئے تو کہ

سبکی کتاب و صاحب حدائق الوردیہ جی آند و آھی تہ پائ آب فرمایا تون فی تہ جہن
 منھو تون وقت آیو تہ ہن سینہ مری سیکار ایندس پوے جہن سندس پوےون وقت آیو
 تہ ہن ہی ہت دعا جی لا ینیاء و گھٹی مدت تائین دعا جی پڑیا تون جہ ہن دعا حضرت عریض
 کہ و جہن ہم حضرت امیر گلان چاہر بیاد آید اھر شروع کند اھوا تہ حضرت خواجہ پائ پڑیو تہ ہو
 کہ و نیام ہن کاؤزیک پوے و دست و دست دینی جی و بار بار و
 کہ اسان تہ ہی گویہ پر شجا آھیون۔ خدا صاف پنھنی صندس جی سرھن پسو
 کہ اسان دو قیرن جی زبیل داھن ہت کوی استغنی ہت و باھن کی الیہ آھی۔

مبارک چہری مبارک تائیں آندا ائون مرحلت فرمایا تون۔ انا لکھ کر آئیہ لڑکھو
 وراثت قوی عدلۃ المقامات جی وفات سندن دینہن انکاری مہینہ پیر الہ
 ۹۱۔ مرقی سندن عمر مبارک ۷۲ و درہ طہی حضرت خواجہ حافظ قی سترہ
 تاریخ جو مادو نو فرمای۔

بہا والحق والدین طامثو امام عیلت و شیخ جماعت بلہ
 چو میرفت ازبھا این بیت بخواند براہل فضل ارباب بلاغت ک
 بطاعت قرب از دمی توان یافت قدم در نہ گرت ہست اسخطا ک
 بدین دستور تاریخ وفاتش بردن آرا از حروف قرب طات ک

مولانا جامی دژد و قصید و فرماو آہی تاریخ جی مادی جو بیت ہی آہی۔
 منزل و مادائی اور جون بود قصر عارف قصر عارفان زان سبب مدح و تحسین
 حضرت بجن جاوژد اچار خلیفہا ہوا۔ پھر یون خواص بحار انوار خواجہ
 علا والدین عطار پیو حضرت امام الاولیہ والاقتیاء خواجہ محمد پارسا
 نیون حضرت قطب ربانی خواجہ علا والدین عجد وانی چو تون مقتدر حضرت
 نقشبندی مولانا یعقوب چرخ برضی اللہ تعالیٰ عنہ۔ سندن اولاد مبارک
 نیانی مان نیو۔ خواہا کین سنت محمدی صلی اللہ علیہ وسلم جی عنایت تین

حالات حضرت یعقوب چرخي قدس سرہ الأتور
 ہی خدائی واث جو رہو رہنما دژد یو شہر ولایت جی جو علم الہد مفسر
 جو محکم و استاد علم ظاہر و باطن جو کنند تر پیر تہم و بنیاد خدائی اسلام جو و
 او کین حاکم کی کولیند شہر طریقت حضرات خواجگان جی کی سقا اریند تر طابین
 دین کی الفت الخ جی آگ سان ہاریند تر۔ سندن قبض الہی ملک جامشاخ

۱۔ بہا والحق والدین ان جی تبرخوش رہی۔ ملت جو امام و جماعت جو شیخ آہی۔
 ۲۔ جد تھن جو جہان اسیری تہ جی بیت پڑھیا کین قضیت دارن و بلاغت دارن بی۔
 ۳۔ عبادت اللہ تعالیٰ جی رجھائی جی کھولی۔ تون وکر کہ جی کھن ہن توہ سکھ آہی
 ۴۔ ان جی وفات جی تاریخ بلین طرح ریوی قرب طاعت جی حرفت مان کی
 ۵۔ ان جی منزل و جا جد تھن عارف جی ماری ہی۔ ان جی حقت جو صا قصر عارف مان لکھی تو
 ۹۱

خواہان، خصوصاً بخاری و بلخی - نالومبارک خواجہ یعقوب و نسبت گونہ جی
 جی چرخي آهي ٿي سَ سِرُّهٔ - حضرت خواجہ مولانا یعقوب چرخي ٿي سَ سِرُّهٔ
 نسبت نقشبندي پھر حضرت خواجہ ملا گران شاہ نقشبندي ٿي سَ سِرُّهٔ جی حڪم
 موجب حضرت خواجہ علاء الدین عطار ٿي سَ سِرُّهٔ کان پھتي آهي. صحبت ۾ پڻ
 پھتا آهن ۽ گھڻيون صحبتون فرمايون اٿن ڪن اتي عمدة المقامات -

حالات مشاڪ نقشبنديہ جی مصنف آندو آهي ته حضرت خواجہ علاء
 ٿي سَ سِرُّهٔ اول خلیفو ۽ ناني ۽ نائب مطلق حضرت خواجہ بزرگ شاہ نقشبندي
 ٿي سَ سِرُّهٔ جو هو وري حالات خواجہ یعقوب چرخي ٿي سَ سِرُّهٔ جی مائٽن اٿس
 ته جڏهن ته حضرت یعقوب چرخي ٿي سَ سِرُّهٔ جی تڪمیل حضرت خواجہ
 علاء الدین عطار ٿي سَ سِرُّهٔ وٽ ٿي آهي تنهن ڪري حضرت خواجہ چرخي
 کي حضرت خواجہ علاء الدین ٿي سَ سِرُّهٔ جی خلیفن مان شمار ٿا ڪن
 حضرت خواجہ یعقوب چرخي ٿي سَ سِرُّهٔ جن ابتدائو ۾ ڪجهه مدت
 جامع هرات ۾ ۽ ڪجهه مدت مصر ۾ پڙهيا ٿون. سڀني عالمن جی تحصیل کان
 پوءِ محبت آهي جی ڪر سان حضرت خواجہ علاء الدین شاہ نقشبندي ٿي سَ سِرُّهٔ
 جی خدمت ۾ سرید تڻ لاءِ ر و آڻيا. کين ر سڀي ۾ هڪ معذب ملین ان چيو
 اي یعقوب! سگهو سگهو وڪ ڪڍا هو وقت آيو آهي جو تون مقبولن مائٽن
 پوءِ ان معذب ۾ پڻي لیکار مین ٿي ڪڍيا، حضرت مولانا یعقوب چرخي ٿي سَ سِرُّهٔ
 پڻ غمی دل ۾ خیال ڪيو ته جی اهي لیکار اڪي هوندا ته آئون سمجهندس ته
 مقصد حاصل ٿيندو. جڏهن گھڻا ٿون لیکار اڪي هو تنهن کان پوءِ بخارا ۾
 آیات قرآن شریف ۾ قاروڙ ۽ پهرئين سٽ ۾ هي آیت نڪتي - **أُولَئِكَ الَّذِينَ هُوَ اللَّهُ**
فِيهِمْ أَهْلُ الْاَقْبَرَةِ ۽ اهي اشارہ غیبی مان گھڻو خوش ٿيا ۽ حضرت خواجہ بزرگ
 شاہ نقشبندي ٿي سَ سِرُّهٔ جی خدمت ۾ حاضر ٿيا -

فرمایا ٿون ته جڏهن مون حضرت خواجہ بزرگ ٿي سَ سِرُّهٔ جی خدمت ۾ غمی
 سرید تڻ جو ارادو ظاهر ڪيو مون کي جواب ۾ فرمایا ٿون ته آئون خدا ۽ جل جلاله جی
 حڪم کان سواءِ ڪو ڪم نه ڪندو آهيان اڄ رات جو ڪجهه معلوم ڪندس جيڪي اشارو

ٿيندو ان موجب ڪيو ويندو. حضرت خواجه يعقوب چرخي قدس سره جن تان زمان
 ته جهڙي اها رات مون تي سختي سان لنگهي اهڙي رات مون تي ڪڏهن نه لنگهي. خوف
 نيم ته سڄي نه قبول ٿا ڪن يا ته صبح جي لعنن جنهن مون حضرت خواجه صاحب
 شاه نقشبند بلاگردان جي پٺيان پڙهي مون کي فرمايائون ته توکي مبارڪ هجي. انهي زماني
 مان مون سمجهو ته مون کي قبول فرمايائون پوءِ مون کي وقوف عهدي جي تعليم ڏنائون
 ۽ فرمايائون ته حَقِّ الْمُقَدَّرِ رِعَايَتِ اِڪثَارِي جِي ذڪر ۾ ڪج. جنهن مون کي حضرت
 خواجه صاحب قدس سره جي صحبت ۾ مدت گذري تڏهن مون کي سفر جي موڪل
 ڏنائون ۽ هتي به مون کي فرمايائون ته جيڪي مون کان توکي مليو آهي. خدا جو جڳهه لهرجي
 ٻانهن کي پهچائج ۽ تي پيرا فرمايائون ته توکي خدا ۽ جي حواله ڪيم. توکي خدا جي حواله
 ڪيم. توکي خدا ۽ جي حواله ڪيم. ان وقت اشارو حضرت خواجه علاء الدين قدس سره
 جي متابعت جو ڏنائون جيئن ته آئون ره الوڻيس ۽ ڪيش ۾ پهتس اهو ملڪ خاصا.
 صاحب خدا آق الوردي ۽ ٻئي ڪالهه يون موچار يون هن جاءِ تي آنديون آهن مگر
 مون چڱي ڏنيون. صاحب عين الحيوته ۽ عرب رشحات جو صاحب ٿو آئي ته هتي
 شيخ يعني حضرت خواجه عبيد الله احرار قدس سره تي فرمايو ته حضرت مولانا يعقوب
 چرخي جن درس ۾ شريڪ مولانا زين الدين خاني رحمته الله عليه جا هو اڄ جنهن
 وقت مصر ۾ رهندا هو اڄ پڻ شاگرد مولانا شهاب الدين شيرازي عليه الرحمه جا هو
 جو زماني جي وڌن عالمن مان هو. حضرت مولانا يعقوب چرخي قدس سره هن فقير
 کي چيو ته ماڻهو ٿا چون ته مولانا زين الدين خاني صريدين جي خوابن جا تعبير ٿو ٻڌي
 ۽ انهن تي پيرو سوڻو ڪري ۽ توکي اها ڪا خبر آهي ۹ جو تون خود ان سان رهندڙ هئين
 مون چيو هاڻوڪو مولانا زين الدين جو احوال اهو آهي. جئين اوهين تان فرمايو. پوءِ هفت
 مبارڪ پنهنجي سان ڏاڙهي مبارڪ ورتائون ۽ غائب يعني استغراق ۾ ٿيا ۽ سندن عادت
 مبارڪ اهڙي طرح هئي جو ساعت بساعت غائب ٿي ويندو هو پوءِ پاڻ مٿي مبارڪ کي اڏي
 غيبت يعني استغراق ۾ سيني مبارڪ تائين لاڙيائون اهڙي حالت تائين سندن هيٺ مٿي
 ۾ ڏاڙهي مبارڪ جا وار هو پوءِ مٿو مبارڪ ساعت کان پوءِ ڪنڀا ٿيون ۽ هي پڙهيون
 جو غلام آقا. هم ۽ هم از آفتاب گويم
 نشيم ته شب پرستم که شدنوا گويم

یعنی جنہن غلام مسیح جو آہیان پٹ مسیح جی کالہ جو ان مطالب تہ جیہی نہ
جو جاگندی حالت مہ جیہی دوست مہ اہی سو احوال کرٹ پسند تو کر یان نہ رات آہیان
نہ رات پوچہند رات آہیان جو نہند جو کہ لہیون کر یان اہوییت عین الحیوۃ واری عرفی
مہ ہن طرح آند و آہی۔

وَ اِنِّیْ غُلَامٌ شَمْسٌ رُّوْعٌ حَدِیْثًا وَمَا لِیْ قَا مُرْدِیْ حَدِیْثًا
صاحب حدائق الوردیہ جی پٹ اہی طرح روایت حضرت خواجہ عبید اللہ
احرار قدس سرہ کان آنڈی آہی مگر ہیتر و وقوف کیو ائس نہ حضرت خواجہ
یعقوب جی قدس سرہ پٹہنی جی خلیفہ عبید اللہ کی ہن طرح فرمایو نہ تو
ہرات مہ ہیٹن مولانا زین الدین کان ہڈو دیا نہ پیو ہک جی فرق آہی نہ سندن
ہٹ مبارک آب تراثر ہی مبارک مہ و سرتل ہو جتہ ہن انہی نقل مہ کجہ لفظن
جی کمی بیشی نہ نہن کری جنسہ عبارت حدائق الوردیہ جی نو آلیا۔

وَقَالَ الشَّيْخُ عَبْدُ الْاَحْرَارِ كَانَ حَضْرَتُ الشَّيْخِ يَعْقُوبُ وَ الشَّيْخُ زَيْنُ الدِّينِ
اَخُوْنِیْ فِی تَحْقِیْلِ الْعُلُوْمِ فِی مِصْرَ الْمَحْرُوسَةِ عَلَی الْعِلْمِ الشَّيْخِ شَهَابُ الدِّينِ
الشَّیْرَازِیْ فَقَالَ فِی یَوْمٍ مَا سَمِعْتُ اَنَّ الشَّيْخَ زَيْنُ الدِّینِ یَعْبُو رُفِیَا الْمُرِیْدِیْنَ
و یَقْتَصِدُ عَلَیْہَا وَاَنْتَ کُنْتَ فِی مُرَاتِ ذَہْلِ سَمِعْتُ یَہْدِیْ اَفْعَلْتُ لَہُ اَجَلٌ
وَ کَانَ وَ قَسْدٌ اُخِذَ اِیْدِیْہِ الشَّرِیْفَہُ قَعَابٌ وَ کَانَ مِنْ عَادَتِہُ اَنَّهُ لَیْسَ
فِی اِشَاءِ کَلَامَہُ حَقٌّ وَ صَلَّی رَأْسَہُ اِلَی صَدْرِہُ تَعْرِیْفَ رَأْسَہُ بَعْدَ سَاعَۃٍ
وَالسَّدَّ مَا مَعْرِیْہُ۔

اَنَا اَنْ کُنْتُ اِلَّا عَبْدٌ شَقِیْسٌ وَاَنْ حَدَّثْتُ الْاَعْنَ سَاہَا تَہ
وَمَا اَنَا لَیْلًا اَوْ عَبْدًا لَیْلًا یَرِی الْمُرِیْدُ بِالْمُرِیْدِیْنَ سَاہَا تَہ

کہ پتوں مسیح جو نوکر آہیان ان جی کالہ کدس ہن جو رات شاہرہ واسطہ جو اہی کالہ عیان۔
کہ پٹہ عبید اللہ الاحرار فرمایو نہ حضرت شیخ یعقوب جی شیخ زین الدین خواجہ مہ علامہ شیخ شہاب الدین
شیرازی ویت علمن پڑا نہ ہو کہ بی جا یا نہ سائی ہو۔ حضرت شیرازی ان ہک کہنہن موہی چو نہ مسیح
زین الدین مرید جی خواجہ نصیر عند آہی ان بی پر سو کیو وینڈ آہی چیتو نہ تون ہرات مہ ہیٹن چا،
توں ان کی پتہ آہی۔ مہ چوہا ہو عیان وقت پٹہنی تراثر ہی شریفی سندن ہٹ ہو ایتری غائب فی دیوہ سند
علاوت ہونڈی ہو نہ کالہ لہیٹن غائب فی وینڈ ہو۔ ایستامین جو صفہ مسیح جی سیتہ نہ پتہ ہٹ

حضرت غوث بخش و لائس قدس سره جن تائين ته هيڏين سر باغي پڻ سڏجي
 درمخ عشق جز نڪور انگشت لاغر صفقان زشت خورا نڪشند
 گرعاشق صادق از گشتن مگر نه مردار بود پير آنچه او را نڪشند
 هئي فرديش حضرت يعقوب چرخي قديس سره جي فرمايلن مان آهي
 اي بنده بمن گر بيز خود را بگيرن گر شاه جهان نگر دي آنکه گر کن
 يعني اي پانهان مون تاهن چچ پاڻ کي نڪو ۽ ڊوڙنڌن ۽ جڏهن مون و
 آئين تنهن هوندي به جهان جو بادشاه ته ٿين ان وقت گلاب راه -

حضرت خواجہ يعقوب چرخي قديس سره جي قبض جي سخاوت جو دليل ۽ نشان
 اهو هڪ فرد کافي آهي - حضرت خواجہ صاحب جن جا خليفه اوڏا ۽ مريد بيحد پڻ شيا
 هئا مگر انهن مان وڏو خليفه جهن کي نسبت جي اسرار کان معنون فرمايا تون
 هن سلسله جو سيد نا شيخ عبيد الله احرار قديس سره آهي جيئن صاحب خدا نڪور ۽
 جي آندو آهي - وله قدس سره خلفاء عظماء و اصحاب بلا حساب ۽ اعظم
 من سري سره هذه النسبة المطهرة اليه شيخ هذا السلسلة الجليله
 سيد نا شيخ عبيد الله احرار رضوان الله تعالى عليه -
 صاحب حال مشايخ نقشبند يه جي آندو آهي ته حضرت مولانا خواجہ
 چرخي قدس سره جن صاحب تصانيف ۽ تفاسير تي گذريا آهن -

۱- آئين ص ۱۱۱ آندل - تو رک ڀڳوان پوءِ هٿو مڙي شعر پڙهيا پڻ جهن جي عربي آهي
 ۲- آءِ رڳو سج جو عبيد آهيان ۽ آءِ مرڻ وان جي روشنيءَ جي ڳالهه ڪندس -
 ۳- آءِ مرڻ آهيان نه ان جو غلام آهيان جيڪا ماڻهوءَ کي خواب ڏيکاري جنهن هٿو مڙي
 هن صفحہ جو حاشيه - ۱- يعني حضرت خواجہ شاه فضل الله سرهندي مڃي دي قدس سره
 تصنيف ڪيل ڪتاب عمدة القات "م ليکيو آهي ته هيڏين سر باغي به حضرت خواجہ يعقوب چرخي قدس
 سره جي چيل آهي - ۲- عشق جي مڃڻ ۾ سر ٻوڙي کي قتل ڪندا آهن - ۳- ڀڙن به دعوت
 کي نه ڪندا آهن ته جي تون سچو عاشق آهي ته ڪهر کان نه بچ - اهو مردار
 آهي جنهن کي نه ڪهن -

۴- سندن (الله تعالى) سندن روح کي پاڪ مڙي (وڏا خليفه ساني
 اڪي چار آهن سندن هن پاڪ نسبت جو وڏو سرهن معظم سلسلي جو شيخ
 سيد نا شيخ عبيد الله احرار آهي - الله تعالى جو مٿس راضو هجي -

حکمت ان جامع الکرامات جي سال اٺ سؤ ايڪوڻجاھ ۱۰۸۰ھ ۾ ٿي هن اير پاڻو اسر
 شهر ۾ هڪڙو دهي جو پٽ لاهي جنم عيڻ موجد (نقشبند سان) ٿي نير
 تي مشافهه فو قانبيه کي پيش ۽ او ساعن (حصار جي ٻوٽن مان آهي -
 حدائق الوردي ۾ نڪين آهي ندر يارنگاه عالم خاص جي آهي) صفي صاحب
 مادو تاريخ جو هن طرح فرمايو آهي -

شد براجم چرخ چون منزل گزين حضرت يعقوب محبوب خدا به
 رحلتش شمس الهدايت گفته اند نيز حق آموز مطلوب خدا به
 وصل او کامل ملڪيت بخوان هم بدان يعقوب محبوب خدا به

حالا حضرت خواجه عبيد الله احمر

هو قطب دائره العارفين و جرحه عليه لا يقيضه العارفون هادي گمراهن جو
 صاحب دؤن رتبين ۽ شانن جو سالڪن کي وات حق اليقين جي تو يڪار بند ۾ مل
 قطب ماڻهن جا جيار بند ۾ مقبول درگاه ايزدي نالو مبارڪ سندن عبيد الله
 بن محمود بن شهاب الدين نسبت وطن جي شاشي سهر قندي قدس الله تعالي
 سيره العزيز - سندن نسب مبارڪ حضرت عبيد الله ابن عمران الخطاب
 رضي الله تعالى عنه سان ٿو لڳي سندن والده سڳوري حسني سادات ماڻهي
 پاڻ حضرت شيخ خاوند ظهور جاذهات آهن حضرت شيخ خاوند ظهور قدس سره
 والده سڳوري پڻ سادات مان هئي ۽ سندن گهر ۾ پڻ ماڻهو اهل بيت ماڻهو
 صاحب عين الحيوه حضرت خواجه داؤد بن حضرت خاوند ظهور قدس سره
 سيره جي حالات هيٺين عبارت آندي آهي - الخواجه داؤد قدس سره
 ابن الشيخ خاوند ظهور والده حضرت شيخنا (يعني خواجه عبيد الله) بنت
 بنته والده خواجه داؤد كانت من بنات السادات من طرف آبائها الكرام

له اسان جي چوڻ ۽ ٿي جانهن منزل هئند ۾ ليو حضرت يعقوب خدا جو محبوب -
 خدا ته سال رحلت ان جو شمس الهدايت چيو اٿن پڻ حق آموز مطلوب خدا
 به وصال اند، حاصل ملڪيت ۽ پڙهو - پڻ چاڻ يعقوب محبوب خدا

و کائنات والدتہ الشیخ خاوند طہور ایضاً من بنات طبقۃ السادات بلکہ
 حضرت خواجہ عبید اللہ قدس سرہ جی آباء اجداد جی حالات صاحب
 شہادت جی چنگی طرح آندی آہی۔ سندان ولادت رمضان شریف اٹ سو
 چھن مہینے جیستان سندان والدہ مسکوری لغام کان پاکائی نمودرتی تیتان
 شیخ نہ پیتا تون، کین اتار رشتہ جاء انوار قبولیت عنایت اللہ جل جلالہ کا
 حالت پاری جی پریشانی مبارک مظاهر باہر ہوا جنھن جی بہ سندان جمال
 مبارک تی نظر ہندی ہئی فی اختیار حضرت جن جی حق پر دعا گو ہند وہو۔
 قَاذَارَ اَی مَلِکِ السَّمَاوَاتِیَّہِ اَنْتَ عَلَیْہِمْ مِعْرُوکُ الْکِبَیَّہِ لَہُ
 کین حضور باللہ جی نسبت پاری جی دینھن م اللہ جل جلالہ جی طرفان
 عنایت تی ہئی ۽ پاؤ فرما یندا ہوا تہ آئون جدہن پاری جی وقت م حاضر
 شیند وہوس منھن جو قلب ہر وقت اللہ جل جلالہ سان ہوند وہو ۽ ان وقت م
 اعتقاد ہوند وہو تہ دنیا م نہی اوڑا اہی حالت کان مشرف آہن۔ **تھیکر**
 پیرگپ م گپی پیو ۽ جتی کری پئی، جدہن تہ سیاری جی موسم ۽ صحرای
 گھٹی ۽ جھنگل ہو، مونکی غفلت تی جو نسبت حضور جی کان اھا غفلت مانع
 تی پئی۔ پتھنی نفس کی ملا مت کیو ۽ دل آہری شکستگی تی پئی جو وقت
 تمام گھٹو آو ۽ پسگردائی ان جاء جی مژدہ تہ ہک ہر پیو کالی۔ پوہ نفس
 کی چیم تہ ہن نینگر داہن دس دیگی کی پٹھکی ٹو ۽ ہر کھان م پر ہن
 آہی، تنھن ہوتدی بہ اللہ جل جلالہ کان غافل نہ آہی ۽ تون توری م غافل
 تی پٹھن ۽ منھن جوان وقت اھو گمان ہوتہ سینی کی ہر وقت اھا نسبت
 حضور باللہ جی نصیب آہی۔ مولانا جعفر کان روایت آہی تہ حضرت
 خواجہ عبید اللہ احرار قدس سرہ جی فرمایوتہ ہارھن ورھن جی عمر
 تارین مونکی گمان کون ہوتہ کو غافل خدا جل جلالہ کان ہوند ۽
 اللہ خواجہ داؤد قدس سرہ جی ابن شیخ خاوند طہور اساجی شیخ یعقوب خواجہ عبید اللہ
 جی والد ان جی دھتی ہئی ۽ خواجہ داؤد جی ماء ساد انان م ماہی جن جا آباد اڈا ہر ہما ۽
 والد شیخ خاوند طہور جی ساد ماہی لہ پوہ جدہن اسماء ملکہ سند پیشانی ذی تہا ۽
 سہن ۽ ان جی تارن ان جی واکاف کئی۔

اهو خیال هوند جيڪا ۾ خلق الله جل جلاله خلق آهي هڪ لوجو به الله جل جلاله کان غافل نه آهي - پوءِ معلوم ٿيو ته اهو حضور الله جل جلاله جي عنايت سان ڪن تي خاص ٿو ٿئي ۽ ڪن کي رياستن ۽ سختن ۽ مجاهدن کان پوءِ حاصل ٿو ٿئي ۽ ڪن کي نه حاصل ڪونه ٿو ٿئي -

خواجہ اسحاق حضرت خواجہ عبيد الله قدس سره جي سؤٽ ڪاهيو آهي ته پار ٿي ڇي وقت ۾ ٻارن سان جڏهن به راند جو ارادو ڪندا هئا سون راند ڪرڻ جو وقت نه ملندو هو ۽ پاڻ به هوند پاڻ راند ڪندا ۽ جڏهن راند جو ايندو هوند هن جي ويندا هئا - معنيٰ عصمت منجهن ٻئي ڏسي هئي حضرت جن تي فرمايو ته پار ٿي ۾ شيخ ابوبڪر قتال شاشي جي مرقد مبارڪ جي دروازي تي بيٺل حضرت عيسى علي نبينا و عليه الصلوة والسلام کي خواب ۾ ڏٺو سندس من تي ڪري پيس پوءِ منهنجو مٿي کان ڪٿي حضرت عيسى عليه الصلوة والسلام مون کي فرمايو ”لَا تَحْزَنُ فَإِنَّ أُرِيدَ أَنْ أُرَبِّبَكَ“ (يعني غمگين نه ٿي تحقيق آئون ارادو ڪريان ته توکي نياڻيندس) انهي خواب جو هڪ تبديل منهنجي دل ۾ آيو پوءِ اهو قصو مون هڪ ڪي ٻڌايو ان چيو ته توکي علم طب جو نصيب ٿيندو مون ان کي چيو مون کي اهو تفصيل تبديل پسند نه آهي ۽ مون ٻئي طرح تبديل ڪيو آهي - هن طرح ته حضرت عيسى علي نبينا و عليه الصلوة والسلام مٿن کي چيو ڪندو هو مون کي اهو رشتو مليو آهي جو آئون مٿل قلب جي پيا ريندس - حضرت جن تي فرمايو ته انهي خواب ڏسڻ کان پوءِ ٿوري مدت اندر مون کان ڪيترن قبض وٺي غفلت کان حضور ۾ داخل ٿيا - پڻ حضرت خواجہ عبيد الله قدس سره جن تي فرمايو ته اول وقت ۾ مون حضرت رسول انور صلي الله عليه وسلم جن کي ڪيترن اصحابن سڳورن ۽ ٻين مردن ڪاملن ساڃيل جي هيٺان خواب ۾ بيٺل ڏٺو مون ڏانهن اشارو ڪري فرمايو آئون ته مون کي ڪٿي جبل جي چوٽي تي پهچايو ۽ پوءِ حضرت جن صلي الله عليه وسلم کي مون کي جبل جي چوٽي تي آندو - پوءِ مون تي ڪو راضي ٿيا ۽ فرمايو آئون ته آئون چاهيندو هوس ته هيترائي قدر توکي ڏيئي آهي ۽ هيءُ ڪم توکان حاصل ٿيندو پر مون ماڻهن جي چاڻاڻ ۽ ارادو ڪيو -

پڻ فرمايائون ته ابتدا ۾ حضرت خواجه بلاگردان شاه نقشبندي ^{قدس سره} کي خواب ۾ تڙوچ اچي منهنجي باطن ۾ تصرف ڪيائون ايتري قدر جو منهنجي پير ساڻان ٿي پيا. پوءِ پاڻ وات وٺي هليا ويا وس آهر پويان پيس پوءِ مون کي سڏي فرمايائون ”الله يبارڪ فيك“ (يعني الله جل جلاله توڻي برڪت وجهندو) -
عين الحيوه مع رب رجات ملخصا -

صاحب حدائق الورديه جي آندو آهي ته حضرت خواجه عبيدالله ^{قدس سره} صاحب سيرة جن جي پيدائش کان اڳ شيخ نظام الدين خاموشي ^{قدس سره} ڪا خبر نٿي هئي جيئن شيخ محمد مري ^{قدس سره} تي فرمايو ته حضرت شيخ نظام الدين ^{قدس سره} سيرة منهنجي والد جي گهر هڪ ڏينهن آيو حضرت شيخ ۾ منهنجو والد تمام محبت ۽ اعتقاد رکندو هو - مٿيون شيخ مراڻي ۾ ديڻو ڏٺو اوچتو وڌي داغهن ڏياري واپس منهنجي والد سبب داغهن جو پڇيو حضرت شيخ نظام الدين ^{قدس سره} سيرة ڪا فرمايو ته ايراني طرف کان هڪ مرد ظاهر ٿيو جنهن کي عبيدالله تاجون - قريبي آهي جو شيخ يعني مرشد وڌي شان وارو ٿيندو - جنهن جو سارو جهان تابع ٿيندو - سڙوي ٿو چوي ته مون سندن نالي پڌر ڪان پوءِ سندن ظهور جي انتظار ۾ گذاريندو هوس - اڏل سندن مريد جي ڪان مشرقي ٿي -

حضرت غوث الجن والانس قبو مرجهان ^{قدس سره} سيرة جن عهدة المقامات ۾ تڙائون ته حضرت خواجه عبيدالله ^{قدس سره} سيرة ڪجن والد شريف جي پاران فارقي آهن - سندن والد لا شر يقهر حسني ساداتن مان هي شيخ خاوند ظهور ^{قدس سره} سيرة جي ڏهڻاڻ مان آهن - ۽ شيخ عمر باغستاني سان پڻ نسبت رکڻ تاپاڻ علم ظاهر جي تحصيل ۽ رياضتن وڌڻ ۽ بعضي ڪمالت حاصل ڪرڻ کان پوءِ حضرت خواجه يعقوب چرخي ^{قدس سره} سيرة ڪان طريقو نقشبندي ۾ درٿوائون - جيئن ته اڳ اشار ٿي گذريو ۽ وڌي مريتي ڪماليت جي پيها آهن - ترويج ۽ تڪميل طريقي عالجه جي گهڻي فرمائي اٿن - سندن فيض ۽ ارشاد ڪماليت جي درجي کي پهتو ۽ جهان اڃايل کي نامرادي جي وادي مان ڪڍي درياء فيض ۽ برڪتن کان انهن کي ڪالنيا ۽ ڍڍ اول ڪيائون - پاڻ اول ۾ ظاهر ي مسڪيني تمام گهڻي ٿي ڪيائون - وچ ۾

پچاڙي ۾ گهڻو دنيا دار ٿيا جهڙا ڪوٽور وٺن طريقي ۾ ظاهري توڻگري کي پهتو
 هوندو - وجود شريف سندن ظاهري ۽ باطني فيض جو دڙو تلاءُ هوءَ
 جهڙي طرح برڪتون باطني سندن ساري جهان کي روشن ڪري ڇڏيو ،
 تهڙي طرح سندن ظاهري احسان پڻ ساري جهان کي معنون ڪيو - واه ايترا
 ڪٺيا اٿن جو اڪثر ماوراءُ النهر ۽ خراسان جا اميدوار آهن جو دينهن قيامت
 تائين ظاهري پوک جهان جي ڍاول رهندي - اهڙي طرح طريقي فيض باطني جو
 دينهن قيامت تائين باطن وارن کي شاداب ۽ مٺو ڪري ڇڏيو آهي - نروال ۽
 حلال کان محفوظ هوندا - بيان فيض ظاهري ۽ باطني حضرت جن جو تقرير جي
 قيد کان ۽ تحرير يعني لکڻ جي احاطي کان ٻاهر آهي
 بحر را اگر آوري در کوزه چند گنج دشت يك روزة يك
 تَمَّ كَلَامُهُ مُرْكُضًا -

حالات مشائخ مجدديه نقشبنديه جو صاحب ٿو آئي ته حضرت خواجہ
 عبيد الله قدس سره جو ذات و سگور و خواجه شهاب الدين رحمة الله عليه
 جو پنهنجي وقت جو قطب هوءَ ، جڏهن پويون وقت وفاي جو آين ته تڏهن
 وداع لاءِ پنهنجن پوٽن کي گرايائين - جڏهن حضرت خواجہ عبيد الله امرأ
 قدس سره جو تمام ننڍي عمر جو هوءَ ، تڏهن آيو ، تڏهن خواجہ شهاب الدين
 جن اڳيان تعظيم لاءِ اٿي بيٺا ۽ هنج ۾ وهاري فرمايائون ته هن فرزند لاهر
 مون کي حضرت نبي ڪريم صلي الله عليه وسلم کان بشارت ملي آهي جو هي پير
 عالمي ٿيندو ۽ هن کان شريعت ۽ طريقت جي رونق ٿيندي -

حضرت خواجہ عبيد الله قدس سره جن فرمايو ته مون هڪ سو درگاهن
 حضرت خواجہ بجقوب چرخي قدس سره جا مناقب پڙهي ”هَلْخَوْدَ“ ڏانهن روانو
 ٿيس وائڻ ۾ بيمار ٿي پيس ، وٽهن ڏينهن تائين نيت سيو آيم - انهيءَ وچ ۾ ڪن
 آدمڻ حضرت خواجہ بجقوب چرخي قدس سره جي مون سان گڏ ڪئي - جنهن کان
 منهنجي دل ۾ حضرت خواجہ صاحب جن کاتائڻ ظاهر ٿي ۽ خيال ڪيو ته مون وڃان
 ته سمند کي جيڪڏهن ٽوڻ ڪوئي ۽ آئين ته هڪ روزي پاڻي ۾ چاما پندو -

و ر ی ارادہ رکیم تہ جتنہن ہیتری قدر پند کری آیو آہیان مونی و جی بی
 عقیلی آہی نیت حضرت خواجہ صاحب بی خدمت پر حاضر نیس۔ حضرت جن
 نہایت لطف و عنایت مون بی کیو پیر جتنہن بی تینہن حاضر نیس نہایت
 غصی سان آہیان آیو مون دل پر خیال کیونہ ہی حضرت جن بی بد مزگی جو
 اهو سبب آہی جو دات پر کجہ دل تندی کئی ہئم مگر پاٹ گالہ ظاہر نہ فرمایا
 تو ر ی دیر کان پو و و ر ی عنایت فرمایا تون و حضرت خواجہ شاہ نقشبند قدس
 سرہ سان پتھنی ملاقات جو حال بیان کیا تون۔ تھن کان پو و پتھ جو ہت مہا
 بیعت لاء مون تر اٹھن و دایا تون و فرمایا تون تہ حضرت خواجہ شاہ نقشبند
 قدس سرہ لاجن مہو جو ہت و بی فرمایو تہ تھو جو ہت مہو جو ہت آہی
 جنہن ہی کھت و ر تو اٹھن گویا حضرت خواجہ بہاؤ الدین شاہ نقشبند
 جو و ر تو۔ ان وقت مون بنا دیر حضرت جن جو ہت و ر تو و مون کی وقوف عن
 جی شغل پر مشغول کیا تون و فرمایا تون تہ حضرت خواجہ بزرگ یعنی شاہ نقشبند
 قدس سرہ کان جیکی مون کی پھتو آہی اهو ہی آہی و جیکہ تھن تون جذبی
 جی و ات سان طالبین کی تعلیم تہ تھو اختیار آہی، انہی گالہ کان
 حضرت مولانا خواجہ یعقوب چرخي قدس سرہ لاجی کن مریدن کی غیرت
 آہی، حضرت جن انہن کی فرمایو تہ خواجہ عابد اللہ کی قوت و تصرف
 سبب حاصل آہی رگو اجازت جی دیر آہی۔ و فرمایا تون تہ طالب کی پیر و تہ تہ
 اچھ گھر جی جیئن عابد اللہ آیو آہی جو تیل و رت سبب تھیل آہی رگو بالہ تہ جی دیر
 آہی۔ حضرت جن فرمایو تہ مون کی مرشد حضرت یعقوب چرخي قدس سرہ لاجی فرمایو تہ
 جیکہ تھن تو کی حضرت خواجہ بہاؤ الدین قدس سرہ لاجی صحبت پر بہت
 حاصل تھی و و ر ی تون کنہن بی بزرگ و ت و جی اتی پٹ اھاٹی نسبت حاصل
 تو کی تھی تہ تھن کھت و خیال کنہن۔ و ر ی پاتھنی فرمایا تون تہ جنہن جاو
 بہا نسبت حاصل تھی حضرت خواجہ بہاؤ الدین قدس سرہ لاجی خیال کج
 و ان جی مناسب ہی گالہ کیا تون تہ شیخ قطب الدین حیدر قدس سرہ لاجی جو ہت
 مرید حضرت شیخ شہاب الدین سہروردی رحمۃ اللہ علیہ جی خانگاہ پر دیوہک

جڪه تمام گهڻي هئس - پنهنجي پير جي شهر ڏانهن منهن ڪري چوڻ لڳو شيڪا
 لَئِهُ يَا قُطَبُ الدِّينِ حَيْدَرٌ - شيخ شهاب الدين قُدَّسَ سِرُّهُ جَنَ الْجَوَاحِرِ
 معلوم ڪري فرمايائون ته هن کي طعام ڪارايو - ماني ڪاٺس کان پوءِ ان مريد وري
 پنهنجي مرشد جي شهر طرف منهن ڪري چوڻ لڳو شُكْرُ لَئِهُ يَا قُطَبُ الدِّينِ حَيْدَرٌ
 جوار ٺاهيا ڪنهن جاءِ تي به نٿا وٺي سارايو - هي حقيقت خادم حضرت شيخ شهاب الدين قُدَّسَ سِرُّهُ
 کي اچي ڪئي ته هي درويش عجيب آهي جو ماني اوهانجي ڪافي ۽ شڪر قطب الدين حيدر
 جو پيو ڪري حضرت شيخ شهاب الدين قُدَّسَ سِرُّهُ فرمايو ته مريد ي هن کان سڪر
 گرجي - جو ظاهر باطن ۾ جنهن قسم جو فائدو ٿيو پنهنجي پير کان خيال ٿو ڪري
 حضرت خواجہ عبيد الله قُدَّسَ سِرُّهُ جن جون بي حد ۽ بي شمار عرامتون ۽
 عجب انگيز حالتون آهن هن ننڍي رسالي ۾ ماڻھو نه آهن -

حضرت مولانا عبد الرحمن جامي رحمه الله عليه حضرت شاه نقشبند جي تعريف
 کان پوءِ ڪتاب تحفة الاحرار ۾ حضرت جن جي چڱي تعريف آندي آهي ۽ ڪتابت
 يعني يوسف زليخا ۾ حضرت مولانا جامي سنڌ ان ڪٿ تعريف جي باري ۾ چانه چوڻ فرمايو آهي
 مقام خواجه برتر از گمان است - برون از حد تقرير بيان است -

به آئون مختصر ڪري ڪراهن تون حالات مشايع نقشبنديه وغيرت ان هت ته ڪان
 نقل آهي ته حضرت خواجہ عبيد الله احرار قُدَّسَ سِرُّهُ جن مريدن سان
 ڪنهن جاءِ ڏانهن تي ويا سج ٺهڻ ويجهو ٿيو منزل پري هئي ۽ رستو خطرناڪ
 هو رفيق سڀ فڪر ۾ ٿيڻ پاڻ ڪشف سان معلوم ڪيائون ۽ فرمايائون ته هو
 فڪر نه ڪريو انشاء الله تعاليٰ سج ٺهڻ کان اڳي منزل تي پهچي ويند اسون
 سندن فرمودو ڏٺو ۽ ٿيو - جيستائين شھر جي ويجهو نه پهتا سج ان جاءِ تي
 بيٺو هو جڏهن ڪنهن ميخ هڻي ڇڏي اٿس ۽ جڏهن شھر جي پٺين جي ويجهو
 پهتا اوچتو سج غائب ٿي ويو ۽ ايتري قدر دير ٿي وئي هئي جو آڇاڻ شفق جي
 پٺ ڪانه هئي - سڀ رفيق حيران ٿيا نيت ڪالھ دل ۾ ته جهلي سگهيا حضرت
 جن کان اها حڪمت چي لڳا حضرت جن فرمايو ته هي به طريقت جي عجيب حالتن مان آهي -

له خواجہ جو مقام گمان کان مٿي آهي - تعريف ۽ بيان جي حد کان ٻاهر آهي -

نقل آھی تہ بہ درویش پیری پندکان حضرت خواجہ صاحبی زیارت لاء آیا جن
 خاکسارہ پر پھٹا تہن انھن درویشن کی معلوم تھوتہ حضرت خواجہ صاحب جن
 یاد شاہ ڈاھن ویآ آھن، اھا گالھ ہڈی حیران تی ویآ تہ ہی کھڑ و پیر آھی جو باد
 ڈاھن ٹوچی ۽ یسّ الفقیر علی باب الامیر جو مصداق بنیوا آھی (یعنی جو
 فقیر امیرن جی دروازہ تی ٹوچی سوچت و فقیر آھی) اچتوا آھی وقت بہ چو
 بادشاہ جی دربار کان چھی آیا ہوا، انھن جی تلاش بہ سرکاری کامرا مشغول
 ہوا، ہی ہڈی درویش ملی وین، انھن کی پکڑی بادشاہ دت و نی ویآ
 بادشاہ فرمایوتہ شریعت موافق ہن چورن جاہت و دیوران وقت خواجہ صاحب جن
 بادشاہ دت و نیآ ہوا، بادشاہ کی فرمایا تون تہ ہی درویش منہر جی ملٹ واسطی
 آیا ہوا، پوء حضرت جن انھن کی پتھجی درگاہ تی و نی آیا ۽ درویشن کی فرمایا تون
 تہ آئون بادشاہ دت آھی سبب و پوہوس جوادھانکی ہن کپاش کان بچایان
 یسّ الفقیر علی باب الامیر جو مصداق اھو فقیر آھی جو دنیاوی طمع سان
 بادشاہ دت و نی -

نقل آھی تہ ہک عالم حضرت خواجہ صاحب قدس سرہ جی تعریف سٹی زیارت
 جی واسطی روانو تھو۔ جتہن شھر جی دروازہ تی پھتو ڈنائین تہ ان تمام گھون
 پیو وچی، ان عالم چھو تہ ہی کنھن جو آن آھی، معلوم تھس تہ حضرت خواجہ صاحب
 جن جو آھی، اھا گالھ عالم ہڈی حیران تھوتہ فقیر ہیتری آن واری کی کٹان ہون
 دل بہ خیال آیس تہ مرقی و جان، پروری خیال کیا تھن تہ ہیتری قدر وڈو سفر کری
 آہو آھیان، تہن حضرت جن سان ملاقات کرٹ ضرور جی، جتہن خاتقاہ تی
 آہو تھن وقت حضرت خواجہ صاحب جن خویلی مبارک مھوا۔ ہی اتی و بھی رہیو
 تہ اوچتو و نی ویس، ڈنائین تہ قیامت برپاء آھی، ہک شخص جنھن جو ہی عالم
 قرضی ہو، پتھن جو قرض پیو گریس ۽ ارادو تھو کی تہ پاٹ سان دورخ بہ و نی ویس
 انھی وجہ پر حضرت خواجہ صاحب تشریف آندی، پچیا تون تہ تھو کیتو قرض
 آھی، ان جی بھی ڈسبو سو حضرت خواجہ صاحب جن پاٹ ڈئی ان کی قرضدار کان
 جتہن آہو تون، ایتری بہ مٹھی اگ پتھی پئی، ڈنائین تہ حضرت خواجہ صاحب جن خویلی

تشریف کان تشریف تآ آئن، مگر کي ان عالم کي فرمایا تون ته مون انهي واسطي پاڻ وٽ مال رکيو آهي جو توجھرتن آدمي کي قرض کان چٽايان۔

نقل آهي ته سلطان ابو سعيد مرنر حضرت جن کان مرید تپش کان پوءِ هيءَ شراب پيڻ جو ارادو رکيو، نوڪر کي چيائ ته پت جي هيٺان اڃا آئون ماڻي مان وٺندڙ جڏهن ان نوڪر شراب آندو تڏهن مرزا تير کوپڻ ي شراب جي باٿي مٿي چڙهي هيٺان پت سان ٽڪري جي پٺي انهي سبب مرزا کي گھوڙو ڏک ٿيو، صبح جو حضرت خواجہ صاحب جي حضور ۾ آيو، پاڻ اول هي گفتگو ڪري يا تون ته رات جو تنهنجي شراب جي باٿي جي ڇو آواز پڌو، جيڪڏهن باٿي تي جي هان، هوند منهنجي دل توکان جي پوي هاري منهنجي ملاقات تون سان نه ٿي هان۔

صاحب حدائق الورديهر جي آندو آهي ته شيخ ناصر الدين انصاري کان جو حضرت جن جو وڏو خليفو هو روايت آهي ته حضرت خواجہ صاحب جن تي فرمايو ته مون کي ڪنهن مرد خواب ۾ چيو ته شريعت محمد ص، تنهنجي مدد سان سگهو گهڻي رواج ۽ وڏي قوت واري ٿيندي، جڏهن جاگيس دل ۾ خيال ڪيم ته هي ڪم بادشاهن جي مدد کان سواءِ نه ٿيندو۔ انهي سبب حضرت خواجہ صاحب جن سفر ڦندا آهن جتي بادشاهن جي سرڪار جي جاءِ هئي تشریف فرما يا تون، ان وقت عبد الله مرزا بن شاه رخ هو راوي ٿو چوي ته آئون پڻ حضرت جن جي خدمت ۾ هوس، جڏهن اتي پهتا هو ته شخص بادشاهن جي اميرن مان سندن زيارت لاءِ آيو، حضرت جن ان امير کي فرمايو ته آئون بادشاه جي ملاقات لاءِ آيو آهيان، تون ملاقات ڪرائڻ لاءِ سڃيو ڪريو سفارش ڪريجن اسين بادشاه سان ملاقات ڪريون، الله جل جلاله توکي اجر ۽ ثواب ڏيندو۔ امير چيو ته اسان جو بادشاه جوان مڙس سڀ خلق کان بي پروا آهي، ان جي ملاقات ڏيڻ کان خالي نه آهي ۽ اوهان جهڙن مشائخن کي ائين ڪرڻ نه گهرجي جو بادشاه جي ملاقات لاءِ خواهان ٿيو۔ حضرت خواجہ صاحب جن ڪاوڙجي ان امير کي فرمايو ته آئون الله جي امير کان سواءِ ڪو نه آيو آهيان، جيڪڏهن تنهنجو بادشاه مون وٽ ڪين ايندو تڏهن ڪو به بادشاه ايندو انشاء الله تعاليٰ، پوءِ جڏهن امير حضرت جن جي حضور ۾ آئي موني هليو ويو تڏهن حضرت خواجہ صاحب جن بادشاه جو نالو مس سان پٺ تي لکي

پوء انکي ڏيئي مبارڪ سان ڏاهي چنڊ پائون. تنهن کان پوءِ ٻيھن مريدن کي نمايا
 ته تاشڪند ڏاهن موني ٿا هليون جيستائين پيو بادشاهه اچي. پوءِ انهي ڏينھن
 حضرت جن پوئتي هليا. هفته کان پوءِ اهو امير بي ادب مري ويو اڃان
 نه گذريو جو سلطان ابو سعيد ترڪستان جي طرف کان آيو ۽ بادشاهه عبداللہ
 صبر اڪي ڪنائين ۽ ان جي تخت تي ويٺو. ”الْعَبَادُ لِلّٰهِ مِنْ غَيْرَةِ اَوْلِيَاءِ“
 صاحب خزينة الاصفيا جي آندو آهي ته ابو سعيد شاهه رخ جي پٽ کان نقل
 آهي ته جڏهن حضرت خواجه عبيدالله احرار قدس سره کي ڪنهن هرات ۾ هتو آهي
 غلام ڪڍڻ ڪڍڻ هن ڪڍڻ هن حضرت جن جي حضور ۾ حاضر ٿي پوءِ حضرت جن جو
 تي گهڻيون عنايتون فرمائيندا هئا. انهي وچ ۾ هڪ نرال سهڻي سان عشق رڪيم
 اوچتو هڪ ڏينهن ان نرال سان منهنجي گذرڻ جو اتفاق پيو. جڏهن ان
 رڪيم نرال سان ناهه مشغول ٿيان اوچتو پاڻ حضرت خواجه صاف قدس سره
 جي آواز جهڙو آواز ٿيو ته فرمائين تاته اي محمد سعيد ڇا ٿو ڪرين ۽ ڪهڙي حرڪت
 آهي جو هن وقت توکان صدارتي ٿي. آواز ٻڌڻ شرط خوف مون تي غالب ٿيو
 ۽ شهوت صفا بند ٿي ويئي. نرال کي موڪل ڏنو. پوءِ حضرت خواجه صاحب
 جي خدمت کان مشرف ٿيس. حضرت جن فرمايو ته ”اي ابو سعيد جي توفيق حق
 تعاليٰ جلّ جلاله جي توکي مدد نه ڪري هاڻ شيطان توکي وات کان ٻيٽي ها.“
 نقل آهي ته هيڪر حضرت خواجه صاحب قدس سره جن جهنگل ڏاهن تي ويا
 هڪ شخص حضور ۾ اچي عرض ڪيو ته منهنجو نوڪر جو سارو ڪارڻ خانو
 منهنجو ان تي هو ڪيترن ڏينهن کان پڇي ويو آهي، ڪٿي به ان جو پتو نٿو پوي.
 انهي عرض جو غور ٿئي ته حضرت جن جي مقام عنايت. حضرت خواجه صاحب
 قدس سره جن هڪ لمحو متوجّه ٿي ان کي فرمايو ته فلاڻي ڳوٺ ۾، جو هڪ ڪو
 کان ٻهري نه آهي، ٻيھن نوڪر کي وڃي ڳولھ، اِستاءُ الله تعاليٰ پوءِ اتي ڀلي پوندو
 ان شخص عرض ڪيو ته ڪيترو پيرا ان ڳوٺ ۾ ڇا پيو اٿم مگر مون کان اهو پانهون
 ڪونه لڌو. حضرت جن فرمايو ته لهندين پوءِ اهو شخص ان ڳوٺ ڏاهن ويو ٻيھن
 پانهن کي ڏنائين ته گهر واپس ڇو اڳيان رکي حيران ٿي ويو آهي. پانهن کي وڃي ڏنائين

۽ احوال پڇيا ٿونس، چيائين ته جڏهن اوهان جي گهر کان پڇي ويو هوس خوارزم
۾ مون کي هڪ شخص وڃي وڪيوان جي خدمت ۾ گذارائيندو هوس اڄ
مون کي پاڻي پراڻ لاءِ حڪم ڏنائين. دل ٻاڻي ۽ جوکي کوهه تي ويس. جڏهن
دلي کي مٿي تي کنيو پاڻ کي هٿ ڏنم. حيران آهيان ته هتي ولادت خوارزم
جي ۽ ڪٿي هتي جاءِ. ڪهڙي مُلڪ ۾ اچي پيو آهيان ۽ اک چنپ ۾ مون کي هٿ
ڪنهن آندو. انهيءَ غلام جي حالت ٻڌي هتي سندس سردار پڻ حالت
تي ويو. انهيءَ وقت پاڻي کي آڇو ڪري حضرت جن جي حضور ۾ اچي مهرباني ٿيو

سندن ارشاد ۽ خلفاء ۽ وفات

فرمايائون ته حياتيءَ کان انهيءَ شخص کي نصيب آهي جنهن جي دل دنيا کان سر ٿئي
۽ الله جل جلاله جي ذکر کان گرم. فرمايائون بعض اکابرن مون کي هي ڳالھ حاصل
تي ته جو هجڻ چوندس مقبول ٿيندو ۽ مردود نه ٿيندو.

فرمايائون ته پيراهو آهي، جو رسول الله صلي الله عليه وسلم جي جن ڪمن رضاهه جي لفظ
فاههجي ۽ جيڪي حضرت رسول الله صلي الله عليه وسلم فرمايو هجي ان تي قائم هجي ۽
ان جون سڀ سڌون مثل آئينهه جي هجن، جو ان ۾ سواءِ عادت ۽ وصفن حضرت
رسول الله صلي الله عليه وسلم جي ڪجهه معلوم نه ٿئي.

فرمايائون مريد اهو آهي جو ارادي جي تاثير سان ان جون سڌون سڌري ويون
۽ ڪامراد ان وقت نه رهي هجي ۽ سڀني طرفن کان منهن ڦيري خالص پير پنهجي
ڏانهن خيال ڇري. انرا ڪه ڏسڻ لڳا فارغ ست به اڏي پستاد و تراشائي لال زار

فرمايائون ته عملن ۽ اخلاقن جو اثر بي ساهن شين تي پڻ پوي ٿو جيئن ته جيڪڏهن
ڪو اهڙي جاءِ تي نماز پڙهي. جنهن جاءِ تي عمل ۽ اخلاق پڻ ائين هجن ته هن اها نماز
اهڙي برڪت ۽ نورن سان ڀريل نه ٿيندي، جهڙي اها نماز جنهن جاءِ تي جمعيت
وارن صاحبن يعني ولين ڪاملن جي جمعيت جو اثر پهتو هجي اهوئي سبب آهي جو پنه
رڪعتون نماز ڪجهه جي حرم ۾ پڙهڻ پنه جاين جي ستر رڪعتن جي برابر آهن.

ناه جنهن کي گرم ۽ نقش نگار آهي، سوباع جي سِير ۽ گلن جي نقاشه ڏسڻ کان فارغ آهي.

فرمایا تون :- شیخ ابوطالب مکی قدس سرہ جو چوٹ آھی تہ کوشش کرتے کا
سدا اللہ جل جلالہ کان سواء تنہی دل پہ نہ رہی ۔ جی اہانصت تو کی
حاصل تھی پوء تنہی کمر پور وئی دیو ، تہ ہن تو کی گھر جی احوال پہ ہوا جید
کشف ۽ کرامتون ظاہر تین یا نہ تک نہ کر ۔

فرمایا تون تہ حضرت سید الطائفہ قدس سرہ جو چوٹ آھی تہ مرید
سیخو اھو آھی جو دیہن و زہن تائین کپی پاسی وار و کاتب کو کہ ان جو
چیز نہ دسی جو دفتر تری لکی ۔ انھی جی ہی معنی نہ آھی تہ کنہن مرید کا
کچھ بہ گناہ نہ تھی بلکہ معنی آھی تہ کاتب کپی پاسی جی لکھ کان اب ان گناہ
جو تدارک ۽ استغفار کری جیئن ان کی لکھ جی توبت نہ اچی ۔

فرمایا تون :- حضرت مولانا نظام الدین خاموش قدس سرہ جن شریعت
طریقہ ۽ حقیقت جو ہن طرح مثال دیند اھوانہ کوڑ گالھائے منع آھی پوء
جی کو شخص ایتری کوشش کری جو ان جی زبان تی کوڑ جاری نہ تھی پر دل
خواہش ہیسی اھا شریعت آھی ۽ جی دل کان خواہش کچی و جینس تہ ہن اھا
طریقہ آھی ۽ جیکہ ہن اختیار ۽ بی اختیار زبان ۽ دل کان اھا گالھ بدکل
کچی و جی اھا حقیقت آھی ۔

فرمایا تون :- کشف قبور آھی ، جو میت جو روح صورت مناسب
صاحب کشف جی تی قیام ظاہر تو تھی پر جتہ ہن تہ شیطان کی شکل بد بخت جی
گھٹی قوت آھی انھی سبب کان حضرات خواجگان قدس سرہ اشرار ہن جن انھی
کشف جو اعتبار نہ تارکن ۽ حضرات جو ہی طریقو آھی ، جتہ ہن کنہن قبر تی
تا وجہ پاٹ کی نسبت ۽ کیفیت کان خالی کری انتظار تا کن تہ چانو ظاہر تھی
پوء جیکہ معلوم تو تھی اھو حال صاحب قبر جو آھی ۽ اھو طریقو ہیں جی نسبت
دریافت کرٹ جو آھی

فرمایا تون تہ تحقیق وارن و ثابت آھی تہ ترقی موت کان پوء نسبت واقع تی تھی
فرمایا تون :- باوجود ترک ادب جی جیکہ ہن کنہن جو حال باطنی قائم تو رہی تہ ہن
چٹو اھو مکر آھی یا استدراج آھی ۔

فرمایا تون :- ہی نسبت حضرات خواجگان جی مجلس ۽ تفریق پر ، جو زیادہ ظاہر تی تھی ان جو ہی سبب آھی تہ ہی نسبت محبوبی آھی ، محبوب کی جیکہ تہ خلوت ۾ کوئو آھی تہ حیا وارو ٲیندو آھی ۔

فرمایا تون :- وصل ہی آھی جو دل کی اللہ جل جلالہ سان ہر وقت ذوق جیوات سان جمعیٲ وارو لہی ۽ انہی حالت جی نسبت حضرت خواجہ نقشبند قدس سرہ جن فرمایو آھی ” ما نہایت رادر بدایت درج می کنیم ” یعنی لسانہایت کی بدایت ۾ داخل کیو آھی فرمایا تون :- صحبت نا جنس کان پر ہون کرٹ مان مراد ہر ہیز مخالف طریق ۽ دنیا دار جی صحبت کان آھی ۔

فرمایا تون :- تہ نماز سومہی کان یو ۽ جتہن تہ علیو کری تہن تی پیرا قل ھو اللہ ۽ تی پیرا قل اعوذ برب الفلق ۽ تی پیرا قل اعوذ برب الناس ۽ تہ ہی ۽ انہی جو ثواب متری مہائی وارن کی جی جیون جا منتظر آھن جشی جیش تہن مہائی وارن کی آسایش پھی ۽ اللہ تعالیٰ انکی بخشیش ۽ رحمت کری ۔ جناب حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم جن فرمایو آھی ۔ ” ارحمہم شرحہ ”
 ۱۔ خدا را بر آن بندہ بخشایش است کہ خلق از وجودش در آسایش است کہ ۔

فرمایا تون تہ سمہہ کان اگ پھی وقت گذریل جو خیال کری تہ کیئن گذریو آھی جیکہ تہ عبادت ۾ گذریو آھی تہ شکر کری ، جیکہ تہ مصیبت ۾ گذریو آھی تہ توبہ ۽ استغفار کری ۔

فرمایا تون تہ طریق جی ادب مان ہی بہ آھی تہ ہمیشہ وضو سان رہی ۔
 فرمایا تون :- ہمیشہ وضو ۾ رہو رزق جی کشادگی جو سبب آھی ۔

حضرت غوث الثقلین تیومر جہان ” عمدۃ المقامات ” ۾ آندو آھی تہ حضرت خواجہ عبید اللہ احمر قدس سرہ کی وفات ۲۹ ماہ ربیع الاول ۱۱۹۴ھ جی تی سندن فرزند سگور خواجہ عبید اللہ ۽ خواجہ یحیٰ قدس سرہما آھن حضرت خواجہ عبید اللہ کی ست پت ہوا ، خواجہ عبد الہادی ، خواجہ شہاب الدین محمود خواجہ عبد الحق ، خواجہ عبد العزیز ، خواجہ عبد الشہید ، خواجہ ابو الفیض خواجہ لہ خدا جی بخشش ان ہندی تی ٲیندی آھی ۔ جنہن جی وجود کا خلق آرام ہوندی آھی ۔

محمد يوسف - اهي ستي بن رگوار صاحب ڪماليت جا هو ۽ خواجه احرار
 قدس سره جي پيءُ فرزند کي يعني خواجه محمد علي کي ٿي فرزند هو ۽ خواجه ذڪر
 ۽ خواجه عبد الباقى، اهي پئي پنهنجي والد سان گڏ شهيد ٿيا ۽ خواجه محمد علي
 جو فرزند ٿيون خواجه محمد علي شهيد جو آهي، حضرت ظهير الدين بابر بادشاهه
 سمرقند کان پاڻ سان ڪابل ۽ هندستان ۾ آندو اٿس - اڄ ڏينهن اولاد ان جو هئا
 ڪابل ۾ آهي - فرزندن کان سواءِ حضرت خواجه احرار جا خليفا چاليهه آهن
 ويهه صاحب رسچات جي آندا آهن ۽ ويهه صاحب نقحات جي لکيا آهن -
 هنن جاءِ تي هنن بن رگوارن جي نالن تي اڪتفا ٿي ڪجي - مولانا سيد حسين
 مولانا قاسم، مولانا مير عبد الاول، مولانا جعفر - مولانا پيرهان الدين خٽلاني،
 مولانا لطف الله خٽلاني، مولانا شيخ، مولانا ابوسعيد ادبي، مولانا محمد قاضي
 مولانا خواجه علي تاشڪندي، شيخ حبيب بخاري تاشڪندي، مولانا نور الدين تاشڪندي
 مولانا زاده انصاري هندي، مولانا خواجه نرڪستاني، مولانا اسماعيل، مولانا اسحاق
 شامسي، ۽ مولانا اسماعيل ثالث ۽ ويهه ٻئي رڳ جي نقحات واري صا آندا آهن
 هنن تفصيل سان آهن - مولانا فخر الدين علي، جو مصنف رسچات جو آهي
 شيخ عبد الله ادبي سريبي، مولانا سيد عهدي، حافظ جلال الدين، حضرت خواجه
 مولانا زاهد وختي، ۽ خواجه تاج الدين ڪاشغري، امير عبد الله بهمني، شيخ عيون
 ڪانزروني، مولانا اسماعيل شيرواني، مولانا خواجه خراساني، سيد بابا، خواجه
 امير مولائي بلخاري، مولانا عبد الوهاب سمرقندي، سورت مولانا عبد الله سورت
 ذڪر ڪيل جو ۽ خواجه مصطفى، مولانا محمد الدين، مولانا موسى، مولانا مير قباد
 هروڊي، مولانا درويش سريبي قدس الله تعاليٰ آسراءِ رهم - هر هڪ هنن
 خليفن جو اولاد ۽ خليفه صاحب ڪماليت جا هو ۽ ذڪر انهن جو صرف ٻيگهارن
 تي ٿيو ۽ - هنن تذڪري کي حضرت مولانا جامي جي عبارت سان چاسندن احوال
 آڻي پڇاڙي ۾ ڪتاب نقحات ۾ آندو اٿس ختم ٿو ڪريان -

قراباين تان ذڪر احوالن ۾ فرمودن خانزاده حضرت خواجه ڪان ۽ بيان
 روشن ۽ طريقي، خصوصاً حضرت خواجه بهاء الدين نقشبند ۽ خليفن

جو مرید ان جي کان معلوم ٿيو ته طريقو سندن اعتقاد اهل سنت جماعت جو آقا پيغمبر
احكام شريعت جي پيروي سنت حضرت سيد المرسلين صلي الله عليه وسلم جي عروا
عبوديت جنهن کان مراد آگاهي هميشه جناب حق سبحانہ و تعاليٰ جي کان آهي پوءِ
جامعاعت هنن سگورن جو انڪار ٿي ڪري - انهي سبب کان هوندو جو بدعت
ظاهر باطن جي اند و ڪار انهن کي ويڙهي ويو آهي - گهڻائي حسد ۽ تعصب جي
سبب انهن جون اکيون انديون ٿي پيون آهن لاچار حضرات خواجگان جي هدايت
جي نورن ۽ ولايت جي اشرن کي نشا ڏسن ۽ اهي اندا انهن انوارن ۽ اشرن کان جي
مشرق مغرب تائين گهرو ڪري ورتائون انڪاري ٿيا آهن - هيڃڪڙا، هيڃڪڙا،

نظم به نقشبندي عجب طائفه سالار اند

که بزند از ره پنهان بحرم قافله را

از دل سالک ره باز به صحبت شان

قاصري گزند اين طائفه حق قصور

همه شيران جهان بسته اين سلسله اند

مي برد و سوسه خلوت و فکر چله را

حاش بشه که برآدم بزبان اين گدرا

رويه از چيله چنان بگسله اين سلسله اند

تَعَالَى الشَّيْخُ الشَّرِيفُ - حَدَّثَنَا الْوَرْدِيُّ
لِلنَّقِشْبَنْدِيَةِ الْعِلْمُ الْعَجِيبُ بِمَا
تَوَجَّهُوا إِلَيْهَا عَنْ قَلْبٍ سَالِكٍ
لَهَا سَلَسٌ مِنْ نَظْمٍ أَسْوَدَ وَهَلْ
إِنْ يَسِبُ قَاصِرُ الْفَهْمِ الْقَصُورُ
جي انهن بيتن کي هن طرح ڪري آندو آهي
يَحِلُّ رُكْبَتُ الْهُدَى بِالسِّرِّ فِي الْمُرْتَمِ
هَمَّا إِلَيْهَا صَارَ وَالْخُلُوتُ بِالْهَمِّ
يَحْتَالُ تَحْلِيلُهُ فِي حَلٍّ تَطْمِئِنُّ
فَحَاشَ لِلَّهِ أَنْ يَحْيِيَ بِذَلِكَ قَمِي

نه نقشبندي عجب ٿوئي جا سر آھن ، جو گھڻي ذات کائناتي کي حرم ۽ انهن وٽي وڃن ٿا

نه انهن جي صحبت جي داري وٽ ، خلوت جي خيال ۽ چلي جي فڪر کي فتو ڪري ٿي

نه جيڪڏهن ڪو قاصر هن گروه ۾ ٿو ڪنڌ ، الله جي پناه جو زبان تي هن گلا کي آڻيان

نه هن سلسلي ۾ سڀ جهان جا شينهن ٻڌل آهن ، لومر مڪر شاهن سلسلي کي ڪيئن ڇڏن

نه نقشبندين لاءِ عجب علم آهي ، جنهن شاهدايت جا سوار مخفي طرح حرم ۾ پئي وڃن

نه انهن جي صحبت جي برڪت شا مٽجي ويڃي ٿو ، رياضتن ۽ خلوتن جو غم هٿان سان

ڪي انهن جا سلسلا ٻين رڪنن ۾ شخصيتن جي جهڙا آهن ، ڇاڪاڻ ته ڪنڌي لومر تي انهن جي

سلسلي جي چوڌر ۾ الله جيڪڏهن ڪو گم ٿو سمجهي واري انهن سلسلي ڏي تصور جي

نسبت ڪندو ته الله تعاليٰ جي پناه جو منهنجي زبان تي اهو لفظ نڪري -

حضرت مولانا جامي رحمۃ اللہ علیہ حضرات نقشبندیہ جي شان ۾ چانه
چڱو فرمايو آهي -

تو نقش نقشبند راجه داني تو شڪل پيڪرو جان راجه داني ساء
گياه بهر داند قدر باران تو خشڪي قدر باران راجه داني ساء
هنوز از كفر ايمانست خبر نيت حقائق پائي ايمان راجه داني ساء
ڪڏن اتي مقامات مظهر يھ -

صاحب حالات مشايع نقشبندیہ جو تو آئي ته جڙهن وقت حضرت خواجہ عبداللہ
قدس سرہ جي وفات جو وقت اوتو آيو ان وقت گھڻيون شفقون پئي پريون، اوچتو
سندن پن پريون جي وچ ۾ هڪ نور ظاهر ٿيو جو سڀني شفقن جي نور کي گھٽ
ڪري ڇڏيائين - نريارت گاه سندن سمر قند ۾ آهي - مفتي غلام سرور چشتي
سال وفات جو ۱۹۵۸ء جو آندو آهي تاريخ وفات هن طرح فرمائي اٿس
وصالش عارف و مرشد رقم کن دگر فرماشيه مسعود ابرار ساء
بسالش انتقال آن شيه دين بفرما عادي سردار احرار ساء

حالات حضرت خواجہ محمد نراهد وٽي قدس سرہ

هي خلاصو متقن متقنين جو ۽ چونڊيل مرشدن راشدن جو، برگزیدہ
اوليائن نراهدن جو - سندن شان جي حد ۽ نهايت ناپيدا - سندن فيض ۽ ڪمال
جي حسن ۽ جمال تي چئن ملاڪ مست ۽ شيداء - شريعت ۽ طريقت جي واڌاري ۾ سڄو
ڪندڙ ۽ معرفت جي ميدان ۾ هميشه رهندڙ - عالمن کان زور عالم، عابدن ۾ زور
عابد - نالومبار سندن خواجہ محمد، لقب سڳورو نراهد آهي، قدس سرہ تعاليٰ فرمايو
هن حضرت جو انتساب فيض باطني جو خواجہ عبداللہ احرار قدس سرہ آهي ۽ حضرت مولانا يعقوب

سواء تون نقشبندين جي نقش کي ڇا ڇاين، تون ساء جي شڪل ۽ صورت کي ڇا ڇاين -
تو ساڻو گاهي ٻي رست جي قدر کي ڇاڻي ٿو - تون ساهل آهين مٿهن جي قدر کي ڇا ڇاين
تو اڃان توکي ڪفر ۽ ايمان جي سڌ نه آهي - تون ايمان جي حقيقتن کي ڇا ڇاين
تو رسال ان جو عارف ۽ مرشد (لفظ) نڪ - پيهر جو ته هونيڪ ۽ سعادت وارن جو بادشا آهي
تو ان دين جي بادشاه جي لڌاڻي جو سال - چو ته هو عادي سردار احرار جو آهي

چرخي ڦڙي سڙي سان ويجهامي ۾ لڳن. بلڪ ڪن چيو آهي ته ڏهڻا هوا ۽ خواجه يعقوب
چرخي ڦڙي سڙي ڪنهن خليفه کان ذڪر جي تعليم وٺي خلوت نشين ٿيا هوا ۽ رستن
۾ مجاهدن ۾ وقت گذارايون. تنهن کان پوءِ حضرت خواجه عبيد الله احرار ڦڙي سڙي
جي خدمت ۾ حاضر ٿيو. سيل انهي اجمال جو هن طرح آهي. جڏهن حضرت مولانا
محمد نراهد ڦڙي سڙي سڙي جن حضرت خواجه احرار ڦڙي سڙي سڙي فيض جو
غلغلو ٻڌو، وحش کان جو حصار جي پسگردائي ۾ آئي سندن رهڻ ٿيندو هو ۽ ٻڌا
تي سهر قنڊ پهتاءِ پاڙي وانس ۾ اچي پهتاءِ ارا دو ڪيائون ته لباس مٽائي ڪنسر
جي پاڙي ۾ جتي حضرت خواجه عبيد الله احرار ڦڙي سڙي سڙي جي رهڻ جي جاءِ هئي
ويا. حضرت خواجه عبيد الله احرار ڦڙي سڙي سڙي کي ڪشف سان معلوم ٿيو ته حضرت
مولانا محمد نراهد، جو ڪمالات ۾ مقامات ۾ موصوف آهن شهر ۾ مله لا
ايا آهن. جيئن ته انهي وقت جو بن پڪر ن جو وقت تمام گرم هو، حضرت خواجه
عبيد الله احرار ڦڙي سڙي سڙي جو اٺ تي سوار ٿي ان جي مهار چڙهي ڏنائون ته جيئن
گري اڏڻ آهن وڃي. اوچتو اهو اٺ وانس جي پاڙي ۾ هڪ جاءِ جي اڳيان پهتي رهيو
حضرت خواجه صاحب ڦڙي سڙي سڙي جن فرمايو ته هت ڪير لٿو آهي. ڪنهن چيو ته مولانا
محمد نراهد جن لٿا آهن. هي سڻي حضرت خواجه صاحب جن اٺ کان لٿي
مولانا محمد نراهد ڦڙي سڙي سڙي جي جڏهن حضرت خواجه صاحب جي تشريف
آوري جي خبر پئي بي اختيار ٿي حضرت جن جي استقبال لاءِ ڊوڙ پوءِ سندن قد ۾
ڪيائين ۽ انهي جاءِ ۾ خلوت ڪيائون، مولانا محمد نراهد ڦڙي سڙي سڙي پنهنجي جالا
۾ مقامات کي حضرت خواجه عبيد الله احرار ڦڙي سڙي سڙي جي حضور ۾ بيان ڪري
بيعت مريدي جي لاءِ عرض ڪيو، جيئن ته حضرت خواجه عبيد الله احرار ڦڙي سڙي سڙي
جن مولانا محمد نراهد ڦڙي سڙي سڙي کي پنهنجي توجه ۾ تصرف سان انهي مجلس ۾
ڪماليت کي پهچائي خلافت عطا فرمايائون ۽ موڪل ڏنائون، انهي سبب حضرت خواجه
احرار ڦڙي سڙي سڙي جي اڳوڻن مريدن کي غيرت آئي ته مولانا محمد نراهد وحشي
ڦڙي سڙي سڙي کي پهر پائين صحبت ۾ حضرت خواجه صاحب جن خلافت ڏني ۽ اسين ڪيٽو
وڙهڻ کان درگاه تي رهون ٿا ڪو خيال ڪونه ٿا ٺاهين، تنهن تي حضرت خواجه

مبارک کیا تون ايتري ۾ حضرت خواجہ خضر عَکِيدُ السَّلَامُ جن تشریف فرما ۽ حضرت
خواجہ صاحب کي فرمايا تون ته جيڪڏهن صبر ۽ قناعت اوهانکي گهرجي ته حضرت خواجہ
محمد زاهد وحشي قُدس سِرُّه جي خدمت ۾ داخل ٿيو، جو اهو اوهانکي صبر ۽ ڪل
سيڪار بند و۔ پوءِ حضرت مولانا درويش محمد قُدس سِرُّه حضرت خواجہ محمد زاهد
وحشي قُدس سِرُّه جي خدمت ۾ معاضرتي صرتي ڪماليت ۽ تڪميل جي کي پهتو ۽ سند
دوانيءَ کان پوءِ بالا استقلال سندن نائب ٿيو ورع ۽ تقوىٰ ۽ عزيمت تي عمل ڪرڻ ۽
حفظ نسبت ۾ شان عظيم رکندا هئا ۽ گمنامي ۽ پنهنجي احوال باطني جي لکائڻ ۾ حد
کان زياده ڪوشش فرمائيندا هئا۔ ۽ اهوئي سبب هو جو قرآن شريف جو درس پڙهيندا
هئا جيئن سندن احوال باطنيءَ کان ڪواقف نه ٿي
نقل :- اڦل آهي ته هيڪرانا هون مشائخ ترڪي جو سنگهڻ ٿيو ان چيو ته هتان ڪنهن
مرد جي پوءِ ٿي اچي ۽ حضرت مولانا درويش محمد زاهدن اشارو ڪيائين۔ سندن فرزند
ارشد حضرت خواجہ امڪني قُدس سِرُّه کان نقل آهي ته گهڻوڪري منهنجي والدي جي
شهرت هن طرح ٿي جو هڪ ڏينهن هڪ درويش منهنجي والد شريف جي حضور ۾ شيخ
نور الدين بخاني جي حالات جو ذڪر ڪيو ۽ چيائين ته اهو ڏڌو بزرگ آهي، جيڪڏهن
هت انهيءَ جي اچڻ جو اتفاق ٿئي ته هن ضرور ان سان ملاقات ڪج۔ انهي ڳالهه کي اڃا
توري دير گذري هئي جو شيخ نور الدين موصوف امڪنه جي پسگردائيءَ مان منزل ڪڍي
منهنجي والد شريف جڏهن انهي اچڻ جي خبر پئي، سادن ۽ ميرن ڪيڙن سا
ڪجهه هڏيو ڪئي شيخ نور الدين ڏانهن ويا۔ جڏهن اتي پهتا ته هن شيخ نور الدين
منهنجي والدي کي پاڪر پائي نهايت محبت سان گڏيو۔ گهڻي دير تائين ٻئي مراقبي ۾
ويٺا رهيا۔ جڏهن منهنجي والد شريف موڪلايو ته هن نهايت تواضع ۽ نياز سان
شيخ نور الدين قُدس سِرُّه حضرت جن سان ٻه ٽي قدم هليو جڏهن منهنجي والد
شريف درگاه تي تشریف آندو ته هن ان بزرگ حاضر مجلس کان پڇيو ته هو
جاءِ جاخداتي طالب حضرت خواجہ درويش محمد قُدس سِرُّه جي خدمت ۾ ابتدا
ويندا هئا ماڻهن چيو ته هي پيو نه آهي بلڪ قرآن شريف پڙهائيندا وڃي۔ شيخ
نور الدين قُدس سِرُّه فرمايو ته سُبْحَانَ اللَّهِ اهوئون جا آدمي نهايت انداءِ عمل آهن

جواہری کامل مکمل شخص کان فیض باطنی جو خصوصیتاؤں پر پورے اہاگالہ
شیخ نور الدین جی سینی پر مشہور تی وی ۽ ماٹھن اچھ خدائی طلب لاء شروع
کیو ۽ کیترا کمالیت جی درجی کی پھتا پر جدھن تہ پاٹ یک ۽ گو شہ نشینی کی
پسند فرما یتند اہوا تھن کر انھی خلق جی رجوعات کان نہایت دل تنگ رہند اہوا
نقل آھی تہ شیخ خواہر زہی کر دی قدس سرہ جی عی عادت تھی جو جنھن
جاء تی ویتند وھو جنھن بزرگ سان بہ ملاقات یتندی تھس انھن جی نسبت
باطنی کسی ویتند وھو۔ جدھن حضرت خواجہ درویش محمد قدس سرہ
جی ولایت پر پھتو تہ انھن اتاھوں جی سینی مشائخ سند ملاقات کئی تہ
انھن پر حضرت خواجہ صاحب جن پٹ فرمایو تہ سا نکی پٹ انھی جی ملاقات لا
وچھ گھر جی ۽ باطنی توجہ سان ان بزرگ خواہر زہی جی امانت کسی در تائون
بزرگ پاٹ کی خالی ۽ تلھو سمجھیو نہایت حیران ۽ پریشان یتو۔ جدھن
حضرت خواجہ صاحب جن ملاقات لاء سوار یتیا تہ انھن بزرگ خواہر زہی کی
پنھنجی امانت جی پور آتی ۽ ان خوشبو ۽ جی گولھ لاء اٹ تی سوار یتو ۽ جیتری
قدس سرہ پور ویتند ورجی تیتری قدس حضرت خواجہ صاحب جن کی اوڑ ویتند و
تی ویتو ۽ او تری قدس خوشبو ۽ ان کی زیادہ پی آتی۔ جدھن حضرت خواجہ صاحب
قدس سرہ سان ملاقی یتو تہ انھن خوشبو ۽ بند تی وی۔ بزرگ سمجھیو تہ
حضرت خواجہ صاحب جن امانت منھنجی کسی آھی۔ نہایت عاجزی ۽ نیازتی
انور پر کیا یتن ۽ ہاتھار و ۽ مسکین تی عرض کرٹ بگو تہ موکی خبر تہ تھی تہ
کاھی ولایت اوهان سان لاگا پور کند تر آھی، آٹون مو تی تو وچان۔ حضرت
خواجہ صاحب جن کی بزرگ جی نیازتی تی رحمہ آیو، انکی امانت کسبل موٹائی
ڈنایتن۔ بزرگ پنھنجی امانت و تی انھی وھت تی گھر ڈا انھن روانو یتو۔
معلوم کرٹ گھر جی تہ آٹون اختصار پنیان آھیان جی زیادہ احوال حضرت
خواجہ محمد زہا ۽ حضرت خواجہ درویش محمد قدس سرہ جی معلوم کرٹ
گھر تی تہ کتاب روضۃ السلام جو شیخ شرف الدین جو جوڑیل آھی ۽ تذکرۃ الصفا
۽ حدائق الوردیہ ۽ حضرات القدس وغیرہم کی مطالعہ کری۔

حضرت خواجہ صاحب قدس سرہ جانیضیاب خلقاء گھٹا تپاء سینی مروت و صبر
 اسرار ہن نصبت جو سندن فرزند ارشد حضرت خواجہ محمد امین گنجی آہی جیئن نہ
 صاحب حدائق الوردیہ جی آند و آہی۔ وَلَکَ اصْحَابٌ کَثِیْرُوْنَ کُلُّہُمْ عَادُوْنَ
 وَمُہِدِیُوْنَ وَاَعْظَمُ مِنْ سِرِّ اللّٰہِ سِرُّ ہٰذِہِ النِّسْبَۃِ الْمَظْہَرۃِ شَیْخ
 ہٰذِہِ السِّلْسِلَۃِ تَجَلَّی الْمَجَلِّ سَیِّدُ نَامُ مُحَمَّدٌ الْخَوَاجِی الْأَمَکْنِی مَوْلَا اللّٰہِ
 موافق قول حالات مشائخ نقشبندیہ جی حضرت جن جی وفات سال نو سو ستتر

مہینی محرم جی ۱۹ تاریخ اسفرارہ مجاہد شہر سید ماوراء النہر جی پسر دانی
 آہی واقعہ جی۔ زیارنگاہ پٹ آہی۔ تاریخ وفات جو مادوار مفتی صاحب
 ز دنیا شد جو در غلہ معلیٰ جناب سرور اکبر محمد
 ز سرور نشست عشق آمد وصال و دوبارہ عاشق رہبر محمد
حالات حضرت خواجہ محمد امین گنجی سمرقندی قدس سرہ

ہو خلاصہ خاصۃ الاولیاء و ارب علم الانبیاء، فیہ قلبی صالحن متقن جی
 فریاد پہ چند اثر طالبین صادقین جو، کشف کرامت لگاؤ لاثانی، پنہنی وقت جو قطب
 ربانی، مشرب مبارک احمدی صلی اللہ علیہ وسلم۔ نالو مبارک سندن محمد
 بہ نسبت وطن جی پاران امکنگی سمرقندی آہی قدس سرہ۔ ہن حضرت کی
 سکینا فیض باطنی جی پنہنی والد بزرگوار حضرت خواجہ درویش قدس سرہ کان جیل
 آہی و تائن مقام تکمیل ارشاد جی کی پختہ تھن ورہن تائین پنہنی والد پسر
 جی مسند شیخیت جی جاء فی و نیاء خدمت ایند ترم و نید ترمی کند ارہند اہوا
 باوجود یک پاٹ نہایت وڈی عمر چاہوا۔ سندان ہمت مبارک ضعیف جی سبب ڈھنڈا
 ہوا تڈھن بہ معہمان جی واسطی پاٹ طعام کئی ایند اٹھاونک گھٹن وقت پر تڈھما
 جی نوکرن و وھٹن جی پٹ پاٹ خید گیری فرما تھنڈ اہوا پر طریق نقشبندی جی نہا
 گھٹی قدر رعایت فرما تھنڈ اہوا۔ ذکر چہر یعنی آواز سان وغیرہ جو طریق محمد
 پر تھن رواج طریقت جی مخالف تی و بوہوان کان گھٹون پر ہیز احتراز فرما تھنڈ اہوا
 کہ سند اسانی و صریح گھٹا تھن جی سبب ہادی و مہدی ہن پاک نہایت جو از اللہ و تولا محمد و وارن آہی و ہن
 جو بزرگ شیخ سیدنا محمد خواجگی الامکنی رضی اللہ تعالیٰ عنہ آہی۔ کہ جنہن دنیا کا بہت بندہ جاسر و راجہ و خود
 کہ سرور کان جی وصال پر مستعین لفظ نکلو۔ پھر "عاشق رہبر محمد۔"

سندن ڪرامات ۽ قلب کي روشن ڪرڻ جو شيو و سج جي روشنائي کان تر يا مشهور
 هئي. پنهنجي وقت ۾ سندن درگاهه مالين خدا جو عزت جي جاءِ هئي. عالم ۽ قافل
 ۽ امير ۽ فقير ان پيرد سنگير جي حضور ۾ حاضر ٿي ٿاڻا ۽ فيض وٺندا هئا بلڪ
 بادشاهه ملڪن جا ته سندن چاٽ مبارڪ جي خاک کي سر مو اکن جو نه رائيڻا هئا
 صاحب خزينة الاصفيا جي آندو آهي ته باوجود انهي جو پاڻ حالاً باطن جي لڪاڻ ۾ گهڙي خوش
 وٺا ٿيندا هئا. نقل آهي ته عبداللہ خان والي توران جي خواب ۾ ڏٺو ته هڪ
 درگاهه عظيم انسان آهي ۽ جناب سلطان الانبياء حضرت محمد مصطفيٰ صلي الله
 وسلم جن اتي آيو تڏهن ۾ هڪ شخص دروازڪي هٿ ۾ لٺ سان بيٺو آهي ۽
 بجا عرض مشڪلات جا حضرت سرور عالم صلي الله عليه وسلم جي حضور ۾
 عرض ڪري پوءِ ان جا جواب ٿو آئي. جناب پيغمبر عليا الصلوٰۃ والسلام جن هڪ
 نزاران بزرگ جي هٿان عبداللہ خان کي موڪلي ۽ ان بزرگ اچي ان جي چيلهه ۾ ٻڌي
 جڏهن عبداللہ خان جاڳيو، تڏهن ان بزرگ جا نشان صورت مبارڪ جا نشان
 لڳو. حاضرين مان ڪنهن عرض ڪيو ته انهيءَ شڪل ۽ شياھت وارو ۾ حضرت خوا
 امڪيئي قيس سڙو آهي. پوءِ اهو بادشاهه تعامق ٿي شوق سان هڏين ۽ محققن سان
 حضرت جن جي حضور ۾ داخل ٿيو ۽ جانوراني شڪل خواب ۾ ڏني هو ائين اها سڀئي
 صورت مبارڪ ڏسي ڏيڍ مار کان مشرف ٿيو. نهايت خوش ٿي بيان مندي ظاهر ڪري
 محققن جي قبول ڪرڻ لاءِ عرض ڪيا ۽ حضرت جن قبول نه فرمايو ۽ ارشاد ڪيا تون
 ته ميناج وٺ ۽ جو نامرادي ۽ قناعت ۾ آهي. بادشاهه نهايت عاجزي سان حڪم
 ”اَطِيعُوا اللَّهَ وَ اَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ اُولِي الْاَمْرِ مِنْكُمْ“ ڏانهن اشارو ڪيو تڏهن
 لاچار قبول فرمايائون. ان کان پوءِ بادشاهه ڏهائون صبح جي وقت حضور اقدس ۾ حاضر ٿيندو هو
 نقل آهي ته باقي محمد خان سمرقند جو حاڪم هو. ان تي پئي ولایت جو بادشاهه
 پير محمد خان ناني پنجاه هزار سوار سان چڙهائي ڪري آيو، باقي محمد خان پاڻ ۾
 مقابلي ڪرڻ جي توفيق نه ڏني تنهن ڪري حضرت جن جي حضور ۾ داخل ٿي دعا گهريائين
 حضرت جن پاڻ ان بادشاهه وٽ ويا انکي سمجهايائون ته تون موٽي وڃ. مسلمانن کي
 پاڻ ۾ جنگ ڪرڻ چڱي نه آهي، مگر ان بادشاهه حضرت جن جي نصيحت قبول نه ڪئي

یہ حضرت خواجہ صاحب بن گھنی کاوتر کری ہوئی آیا۔ ان وقت باقی محمد خان کی
فرمایا توں تہ انور می لشکر ہٹ جو کوئی نہ کری دشمن سان مقابلو کر
انشاء اللہ تعالیٰ فتح ٲیندی۔ باقی محمد خان جو کہ موجب لشکر و فیروانی ہوئی حضرت
جن درویشن جی جماعت سان پٲیان روانا ٲیا ۽ پٲرا ٲی مسجد ۾ قید جی سامھون
ٲی مراقب ۾ وٲیا ۽ وقت بہ وقت مٹو مبارک کٲی پٲیا توں ٲی تہ چا خبر آھی ٲیت
کہن اچ ٲیو تہ باقی محمد خان کی فتح ٲی۔ تڌھن پاڻ اتاھون اٲی گٲن ٲن ٲن آندو
نقل آھی تہ ہر درویش بیان کیو تہ آٹون ہکرات حضرات خواجہ صاحب
قدس سرکاسان گڈ پیرین آگھار وٲی وٲس منھجی پیر ۾ کذب و بگو پاڻ فرمایا
تہ ای پاء اجیستائین کذب و ثوبگی تیستائین گل ہٹ نتو اچ۔

نقل آھی تہ ہر پیر ٲی طالب العلم سندن خدمت ۾ روانا ٲیا۔ ہر ہر ٲنھجی
دل ۾ جدا جدا ٲیت کٲی۔ ہر ہر ٲی خیال کیو تہ جی مونکی فلاٹو طعام کارائیند تہ پو ۽
چائندس تہ صاحب کرامت جو آھی۔ ٲی خیال کیو تہ جی فلاٹون مہو و کارائیند توہن
چوندس تہ وٲی آھی۔ ٲین خیال کیو تہ جی مونکی فلاٹونینگر صاحب جمال جو ملند
تڌھن چائندس تہ صاحب خوارق عادات جو آھی۔ جڌھن ٲی حضور ۾ حاضر ٲیا
تڌھن حضرت جن پن پٲر ٲین جون امیدون پور یون کیون۔ ٲین کی فرمایا تہ تڌھن
کی جی حالتون ۾ کمالیتون نصیب ٲیون ٲین سی سبب متابع شریعت صاحب
علیہ وسلم جی آھین۔ انھن کان غیر شریعت جو کہ صادر نہ ٲیند و آھی۔ وری سپن کی
مخاطب ٲی فرمایا توں تہ فقیرن و ت مباح کمر جی وسطی ۾ اچ نہ گھر جی۔ چو تہ انھن
جا احوال مختلف ٲائین۔ گھٹون کری اھڙین گالھین ڈا انھن خیال تہ فرمائیند انھن۔ اھڙی
حالت ۾ اچ واری کی نقصان آھی۔ چو تہ انھن درویشن کان آھی محروم ۽ ناامید ٲائین
۽ فرمایا توں تہ کرامت کہن اعتبار ۾ تہ آھی انھن درویشن وٲی کار ٲی اچ جی ٲین انھن
باطن کان حصولی۔ وفات کان اگ۔ نور اذینھن حضرت خواجہ باقی باللہ قدس سرہ تعالیٰ
ٲنھجی حلیفہ اعظم ڈا انھن خط لکیا توں جنھن ۾ ھی بہ شعر آخر ۾ لکیل ھوا۔

زمان تازمان یاد مرگ آیدم ندائم کنون زچہ پیش آیدم
جدائی مباد امر از خدا دگر چہ پیش آیدم شایدم

تو رن دینھن کان پورے پاٹ وفات فرمایا توں - حضرت خواجہ امکنگي قدس سرہ
جاءيكي ہر کشف ہوا سب صحیح و سالم ہوا - پاٹ پنہنجي خلیفہ حضرت سید
باقی باللہ قدس سرہ کی فرمایا توں تہ ہک ہندستان ۾ مرد کامل پیدا ائیند جو
امام زمانہ جو ہوند و تنہنجي ہتان انکی فتوحات تیندی تکران اذان و حج و
اہل اللہ اجي تشریف لاء منتظر آھن - جڈھن حضرت خواجہ باقی باللہ قدس سرہ
جن بخارا کان ہندستان ۾ آیا حضرت امام رباني مجدد الف ثانی قدس سرہ انور
کی دنا توں فرمایا توں تہ توں اہر مرد آھین جنھن لاء مونکی حضرت خواجہ امکنگي
قدس سرہ بشارت دینی مہی - بھجہ السنیہ واری عبارت بحسنہ جي آھی
وَمِنْهُ مَا ذَاكَ مَوْلَانَا خَوَاجِي الْأَمْكَنِي لِيَخْلُقَ الْأَكْمَلَ مُحَمَّدَ الْبَاقِي
قُدْسُ سِرِّهِ أَنَّهُ يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنَ الْهِنْدِ يَكُونُ إِمَامَ عَصْرِهِ وَيَصِيرُ قُدْسُ
عَلَى يَدَيْكَ فَاسْرِعْ إِلَيْهِ فَإِنَّ أَهْلَ اللَّهِ مُنْتَظِرُونَ قُدْسُ وَمَا فَلَمَّا
تَوَجَّهَ مِنْ بَخَارَا إِلَى الْهِنْدِ وَاجْتَمَعَ بِهِ الْمَجِدُّ أَخَذَ عَنْهُ قُدْسُ
قَالَ لَهُ أَنْتَ ذَاكَ الرَّجُلُ الْمُبَشَّرُ - لله

سُبْحَانَ اللَّهِ! حضرت خواجہ امکنگي قدس سرہ جي کشف جي صورت عظمی
طرح پوری تی - حضرت قیوم جہان قدس سرہ اللہ سرہ "عمدة المعلمات" ۾ آندو
آھی تہ حضرت خواجہ امکنگي قدس سرہ اللہ سرہ جي عصر مبارک ۹۰ کان وڈیل
ھجری سال ۱۰۸ھ ۾ وفات کیا توں ۾ اللہ جل جلالہ جي وصال کان مشرف تیا
سندن فرزند حضرت ابوالقاسم صاحب کمالات ۾ مرجع آیات جو ہو
مکتوبات قدسی آیات حضرت مجدد الف ثانی رضی اللہ تعالیٰ عنہ جي ۾ مہن وات جي
ضروری نصیحتن ۾ مکتوب شریف سندن خدمت ۾ موکلیل آھن -

صرا تان آندل - لہ گھڑی گھڑی مونکی موت یاد اچي رہیو آھی، بتونہ آھی تہ ہاں ای چاہو
آؤ وایندو - لہ نسل منہنجي خدا کان جدائی تہ ہجی، بیوجیکو منہنجي آؤ وایندو تہ
آھی - ھن صرا جو حاشیہ - لہ ان کان اھو آھی جیکي خواجہ امکنگي خلیفہ اکمل محمد باقی
قدس سرہ کی فرمایا تہ ہندستان ۾ شخص ایسا پیدا ہوئیو زمانہ جو امام ہوند ۾ ان جي فتوحات
تنہنجي ہتان تی تیندی ان جي اوڈ اھن جلدی وچ، چونہ اھل اللہ ان جي اچن جي اوسیدی ۾
جڈھن خواجہ باقی بخارا کان ہندستان آھن اسرہ تہ ان کیس حضرت مجدد الف ثانی (ملیوم خواجہ صاحب
کان فیض ورنوے خواجہ صاحب کیس فرمایا تہ توں اھو شخص آھین جنھن جي بشارت ملی آھی -

خلیفہ حضرت خواجہ امکنگي قدس سرہ جعفر زدن سمیت تھے آہن چنجا
 نالامبارک ہت آجمن تا - خواجہ ہاشم جو ولد خواجہ بزرگ کہند سبزی جو آہی
 خواجہ محمد علی ولد خواجہ صابر - خواجہ احمد مشہور خواجہ عمک - مولانا
 محمد سعید - حاجی عبد العزیز - حاجی خیر الدین - مولانا صوفی علی آباد کیا
 خواجہ لطیف کہند بادامی - سینی جو و دو و متری جو آوارہ متری کان آوارہ
 حسند آرائی نقشبندی - مشعل افروز مجاہد دینی حضرت خواجہ باقی باللہ قدس سرہ
 اسرارہم و کورہ بانوارہم - نریارنگا امکنگ میں مشہور آہی - وفائی
 جی سل جو مادہ مرقی صاحب ہن طرح آند و آہی -

چون شیر خواجگی باونج بہشت
 بہشت شیخ زمان وصال او
 جاوہ گر گشت چون میر انور اللہ
 ہم بخوان خواجہ یقین اکبر

حالات حضرت خواجہ محمد علی بن محمد ملقب بایزنگ

ہی عارف فانی فی اللہ و الباقی بذاتہ الرقی فی ادج الشہود الی اوجہ مقاماتہ
 کان سیرا امین اسرار اللہ و آیۃ من آیاتہ قائم مقام مشائخ علیہ نائب
 اکابر نقشبندیہ - پہچا سید شریعۃ النہایہ تائین - دیندار نور و مٹاھن
 درجن ولایت تائین - قطب مدار الخلائق - کاشف اسرار الحقائق - فرد کامل
 محبت دانی و محقق جامع کمالات - ولایت محمدی پر خلاصہ - عارفین جو
 محققین جو واقف اسرار فی مع اللہ نالومبارک سندن محمد باقی لقب مبارک
 خواجہ بی رنگ مہی الدین باقی باللہ آہی قدس اللہ تعالیٰ سیرۃ الاقدس میں کین
 نسبت عالیہ نقشبندیہ حضرت مولانا خواجہ امکنگي قدس سرہ کان ملی سندن
 ولادت کثیر السعادت شہر مبارک کابل - صانع اللہ عن الآفات و التزلزل -
 سال ۹۱۱ھ واقعتی - جتن ہن حضرت جن تعلیم ہی عمر کی پختہ - علم ہی تحصیل ان
 وقت ہی عالمن مدققن مان - جو خواجہ صادق حلوائی ہو - کیا ٹون و انھی ہی

کہ جتن ہن شاہ خواجگی - روشن چند وانگر بہشت ہی بلندی ہی جلوہ کبر -
 لہ آہی شیخ زمانہ ان جو وصال - پٹ پڑھا - خواجہ یقین اکبر

سرافقت سان سفر ماوراء النهر جو فرمايائون ۽ انهي سفر ۾ پاوجود عمر نيندي اچي جي ۾ درويشي جي شغل ۾ پڻ ٿي گذاريائون ۽ گهڻن وقت جي درويشن جي صحبت ۾ ڪي قدر رهجي فائدو ورتائون - ڪامدات خواجه عبيد الله ديت (جو خليفو مولانا لطف الله جو هو) رهيا ۽ شيخ يسوي جي خدمت ۾ وري وري جناب امير عبيد الله بلخي کان ڪسب ڪمالات جو ڪيائون پر پوري تسلي ڪين ٿي آئي ۽ سڌا اضطراب ۽ پریشاني ۾ رهندا هئا نيٺ عالم باطن ۾ حضرت خواجه بزرگ يعني شاه نقشبند قدس سره جي زيارت کان مُشَرَف ٿيا ۽ تلقين ذڪر جي ڪائن ورتائون ۽ اهڙي طرح روحانيت حضرت خواجه عبيد الله احراق قدس سره کان پڻ عنايتون لڌائون ۽ باطني ڌڻ وارن جون فتحن کين نصيب رهن ڪار ٿيون ۽ ذڪر طريق عالیه نقشبنديه جي گذاريندا رهيا ۽ انهي وچالي ۾ ڪشمير کي پنهنجي تشریف مبارڪ کان رشڪ فردوس برين جو بنايائون ۽ اُتي بيشمار بابا والي وٽ جو حضرات خواجگان جي طريقي کان اجازت ورتل هُئس عجب و هفت فرمايائون وري هندستان کي پنهنجي تشریف کان نوانريائون ۽ اُتي قائدن جي زيادتي جو مٿن غلبو ٿيو ۽ ساڻ اشاري ارواح طيبه حضرات خواجگان جي ماوراء النهر تائين هون ٿا جو اراڌر مائائون ۽ انهي پيري سندن اميد تڙجي جي مُکڙي تي وصال جي هير بگي ۽ ڪماليتن جي ڌڙ ڇڻ وڌڻ شروع ۽ سندن دل مبارڪ جو پوئو مثل باغ جان صفا ڪيستان وانگر تڙ ٿي پيو -

ازين نسيم که از قبض صبح گاهه زير
بزار غم شگفت و بهر کلاه رسيد نه
مَشْرِف صحبت مولانا اعظم مظهر ڪمالات اتم حضرت خواجگي امڪنگي قدس سره کان مُشَرَف ٿيا - نازي ڪمالات جو وٺڻ ۽ اڳئين معاملات جي تصحيح فرمايائون ۽ ڏٺائون اهو جيڪي ڏٺائون ۽ پڙهيا انهي جاءِ کي جيڪي پڙهيا ۽ ٿو ڪن صحبت ۾ نسبت خاصه نقشبنديه جي کان مشرف ٿيا ۽ سندن خدمت کان اجازت ورتي ۽ ڪرڻ جي ورتائون - پيامريد جي حضرت خواجه امڪنگي قدس سره جي حضور ۾ هوا حيران ٿي چوڻ لڳا ته اسان عمر گذري وئي آهي جو ڪيترن رياضتن ۽ خدمتن ۾ هن هير کائڻ کائيندو ۽ صبح جو گهي - هنن مڪر ٿي ڪيائون ۽ هر ٿي ۽ اها هير پڙهي -

ٿي سڳهندو هوڻ پاڻ کي لڳائيندا هو ۽ ڪنڊ ڪنڊ اهو ۽ جيڪڏهن اهو
طالب سڃڻ هو ته هو ۽ هرگز موٽڻ واري نه ڪندو هو - بمصداق هن فرمودي
جي - اڙين درندار کي ڏي گذر ^{اگر چه} اڙدو عالم گذر ڪرده ايم ٻاه
بيان نمک پاڻي اين ٿي ڪسڻ ^{حوالو} بر ليش جگر ڪرده ايم ٻه ٽه
تڏهن هن طالب جي طلب کي محڪمي ڏسي لاچار موافق حڪم "اذا ريت
في طالباً فكن له خادمًا" ان کي عنایت جي پاڪ ۾ آڻيندا هئا - هڪ جوان خراسان
کان مسافر ٿي گهڻي مدت منار فيض الانوار حضرت خواجہ قطب الدين
بختيار (عفا ڪو) قدس سره جي تي رهندو هو ۽ اچي روحانيت کان مرشد
ڪامل جي دس ملڪ لاءِ منتظر رهندو هو - جڏهن حضرت خواجہ
بيدرنگ باقي بالله قدس سره جن دهلي شريف ۾ پهتا ته هن ان جوان
کي حضرت خواجہ قطب الدين بختيار قدس سره ظاهر ٿي فرمايو ته
بزرگ طريقي نقشبنديه جو هت آهي - ان جي خدمت لاءِ مڪري وڃن
حڪم موجب حضرت جن جي خدمت ۾ پهتو ۽ خواب وارو بيان ٻڌايائين، حضرت
جن فرمايو ته هي مسڪين پاڻ کي لائق ان جي شوق سي جنهن لاءِ توکي اشارو ٿيو
آهي اهو ڪو ٻيو هوندو، اهو جوان وري موٽي ويو ٻي رات تي وري اشارو آيس
اهو بزرگ اهو آهي جنهن جي خدمت ۾ تو پاڻ کي پهچايو هو ۽ ان جو نياز ^{اڌڪا}
ٿو ڏنو، ٻي ڏينهن تي اهو جوان اهڙو محکم اعتقاد تي آيو، جو وري موٽڻ جي
نه ڪيائين ۽ قبوليت جي عزت کان مشرف ٿيو طولي ڪه -

خواجہ حسام الدين احمد قدس سره کان روايت آهي ته جڏهن حضور اڪرم
صالح ۽ زاري بيعت وٺڻ لاءِ ڪيم پاڻ جماعت هر يدين جي حڪوم نمايان
نه وڃي ملڪ جا طرف جا چيو، من ڪواهر ڏسو جو لائق خدمت ڪرڻ جي هجي
پوءِ هن فقير کي پڻ اطلاع ڏنو ته ان جي خدمت ۾ هلان، جڏهن تائين
گهڻون ڪيائون ته هن دير هجڻ کي قبول ڪري آڱري ڏانهن واپس اتي پهچڻ

ٻاه هن در واري کان اشارو ٿي ٿيو آهي - جيئن ٿيڪ پهرين جهان کان انهي آهي
نه هن علم صاحب جو من ٿيو ٿيڪ اسان جلد جي ٿيڪ جي حوالي ٿا ڪيون -
تڏهن هن منهنجو طالب ڏسي ته ان جو خادم ٿي ٿيڪ مبالغو ڪري ٿو رکڻ

کان پوءِ نہایت حیران ۽ پریشان سرھند وھوس نہ ڪھڙو علاج ڪریان ڏيڻ دل ۾
خيال ڪيم ته حضرت جن جي آستان جنت نشان تي وڃي عرض ڪندس ته حضرت جن جو
جاء آندم ، جهڙو اوهان شخص تي چيو اھڙو ڪونه ٿدو - انهي وچ ۾ وقت ۾
لنگھندي ھڪ ڳاٽيندڙ کان بيت سعيد سعد ي عليه الرحمه جو ڪڻ تي پيو جو
ڪنھن دلربائي پڙھيو - بيت

تو خواهي آستين افشان خواهي آستين گز
مگس هرگز نخواهد رفت از دکان حلواني

اھو بيت ٻڌي بي اختيار تي بي ھوشي وانگي سندن حضور انور ۾ پھتس ۽ سندن
حضور انور ۾ اھو چيم جيڪي ڏٺم ۽ ٻڌم - حضرت جن جي فروتن پياڻ کي نہ پياڻ ۽
انڪسار جو تفصيل سمات الانس ۽ مرابدة المقامات ۾ ڏسڻ گھرجي -

وات مريدي ڪرڻ جي سندن هن طرح ھئي ، جنھن کي بہ قبوليائون تي پھچا
انکي توبه تي ڪرايائون ، پوءِ جي عشق طالبن جو پاڻ ڏانھن گھڻون ٿي ڏنائون انکي
وات سرباطي يعني پنھنجي صورت مبارڪ جي نگاهه رکڻ جوار شادي ڪيائون ، انھي
صورت مبارڪ جي نگاهه رکڻ سان طالب کي تمام گھڻون فائدو حاصل ٿي آيو -
خواجہ برھان الدين دہ بيدي وارن خواجگان مان ھو ۽ پنھنجي وڏن کان
پڻ نسبت فيض جي رکندا ھو ، جڏھن حضرت خواجہ بيروننگ ڦڙس سر ۽
جي حضور انور ۾ آيو ۽ فيض ۽ فائدو جو خواهان ٿيو - حضرت جن انکي صورت
نگاهه رکڻ جوار شاد ڪيائون ، اڃان بہ ڏينھن ٿڌو گذريو جو صورت مبارڪ جو
اثر ان تي گھيرو ڪري ويو ۽ نسبت عظيم ان تي غلبو ڪيو نيٺ بي ھوشيءَ جي حالت
غلبو ورتو ، باوجود تھڪين ۽ وڏي عمر ھجڻ جي بہ ھلڪن مڀن کان ٿي ٽپيو
۽ سڀڪنھن طرف پاڻ کي پٽڙن ۽ پھڻن سان ٿي ھيائين ۽ ڪيترن جوانن انکي ڀرتو
ٿي - مگر انھن جي ٿوٽ ڪارگر نہ ٿئي ٿي ، نيٺ خواجہ برھان ڏو ٺاھو جيڪي
ڏٺائين ، پر حضرت جن گھڻون ڪري قلبي ڌڪ جي وات ، جا حضرات خولنگا
جي اصل کان مقرر آھي طالبن کي ٿي ڏسيائون ۽ گھڻن کي ڌڪ لڳي اثبات ۽ گھڻن
کي ڌڪ اسم ذات جي عنايت ٿي ڪيائون - گھڻان ٿڌو سندن ديدار انوار جي

لک ٿوڻ کڻي ڪٽيو ۽ دامن کي ٽوڙين ، پر مڪمل حلائي جي دھان کان مور نہ ويندي ۽ ۱۰۸

مشرقي وقت تي هوش تي ويندڙ هوا ۽ مڇڙ ڏي، مخلوئي درجي کي ٿي پهتا۔
 لکن تاته هيڪر خطيب، ممبر تي خطبوي ٿي پڙهيو انجي نظر، جمال تي مثال خضر
 جن تي پئي، بي اختيار ٿي دانھن ڪري مڃاڻ ڪري پيو۔

آن وقت تہ رمضان شریف جي مہيني ۾ حضرت امام رباني مَجْدِدُ الْاَلْفِ ثاني
رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ جن ھڪ رات خادم جي ھٿان حضرت خواجه پير ننگ وٺي
وٺڻ لڏا ۽ انھن ڳالھن جو ڪو به ڪوئي ان خادم سببان سادو طبعي جي خاص دروازو تي
ديجي ڪرڻ وڪڻڻ ڪا يا ٿيڻ. حضرت خواجه صاحب قُدس سرگاجن دروازو مبارڪ
تي تشريف آڻي خادم کان حلوي جو ٿان وٺي فرمايا ٿون ”اڌ کجائي“ (ڪٿان جو آھين
خادم چيو تہ ”خادم شيخ احمد“ (خدا متڪار حضرت مَجْدِدُ الْاَلْفِ ثاني جو آھيان) ھن
تي حضرت خواجه صاحب جن فرمايو ”چون خادم شيخ احمد ي باماني“ (جڏھن خادم
حضرت مَجْدِدُ الْاَلْفِ ثاني جو آھين تڏھن مون سان آھين) موٽڻ شرط ان خادم کي
جاني جي حالت اھڙي وڌي وئي جو پاڻ کي فریاد ڪندڙ ۽ ڪرندڙ بعضي ائڻدڙ، حضرت
مَجْدِدُ الْاَلْفِ ثاني رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ تائين پهچا يا ٿيڻ. حضرت مَجْدِدُ الْاَلْفِ ثاني رَضِيَ اللہُ
تَعَالٰی عَنْہُ جن ان خادم کي فرمايو تہ تھنجو حال ڪھڙو ٿي ويو آھي، تمام شور سان ھلڻ
ڏنائين تہ ھر جاءِ ۾ چاؤڻ ۾، چاپڻ ۾، چا آسمان ۾، چار مين ۾ بي ڪيفيت، بي رنگ
نور بي نہایت ايتري قدر ٿوڌ سان جنھن جو بيان ڪري نٿو سگھان. حضرت
امام رباني مَجْدِدُ الْاَلْفِ رَضِيَ اللہُ تَعَالٰی عَنْہُ جن ڏر ما يو تہ البت حضرت خواجہ
صاحب جن جي غايت ھن بي جان تي ٿي آھي، صبح ٿي جڏھن ان خادم کي
خواجہ صاحب جن جي حضور ۾ پهچا يا ٿون، حضرت خواجه صاحب جن ان
خادم کي ڏسي مرڪڻ فرمايو تہ

بروز حشر شهیدان چون بر پا شدند - تپش کن خاموش کن زبان همه دله
آتش تافته هک سپاهی لشکر جو حضرت جن جو حضور پر پو آید و چلدی
حضرت خواجه جن وضو لای پاهر نکتا، ان سپاهی جو نوکی گهوڑی جي
واگ جهلیو پینو هو، حضرت جن جو نظر، کیما اثر "تنخج" یعنی کنگو عام وقت
دله قیامت جي آئینهن جتان شهید خون جو گهر نفاثه تن مرکب پیستی کن زبان کی مات کراچان

ان خادم گھوڑی چھلیندی تھی پیو، جتہن حضرت خواجہ صاحب جن مسجد
 پہ پہننا کن خبر آندی تہ سیاہی جو نوکر جانی ۽ بی خودی کان خاکہ پہ پیا آھی ۽
 گھوڑن جي وچ ۾ ٽیٺی ۽ وانگر لیتی توه اها حالت شام کان ڪجهه اڳ شروع ٿي
 پھر رات تائين انهي ڀریشائي ۽ اضطراب ۾ هو اوچتو شور شرڪيا ٿي منهن
 پان ار ۾ رکيا ٿي۔ اھڙي طرح جھنگل ڏانھن ھڏيو ويو، ڪنھن کي ٻڌان جي خبر
 نہ پئي حضرت خواجہ صاحب جن جو رھڻ ۽ دنيا تي متاع کان ايتري قدر بي
 پرواھي ھئي جو مسجد شريف ۾ دنيا تي ڪمن جو گفتگو ڪنھن نہ ٿي ٿيو۔ بعضي
 ارادي وار ادبياد عرض رکندا هئا تہ فقيرن جي لاءِ ڪجهه معاش لاءِ
 مقرر ڪجي۔ حضرت جن، چونست معنوي سائن پوري ٻڌل ھئي۔ انھن
 لاءِ رضاه نہ ڏيکاريندا هئا۔ جنھن وقت حضرت خواجہ صاحب جن
 ارادو حجاز جي سفر جو ٿي ڪيو۔ عبدالرحيم خان جنھن کي خان خانان ڪوئي
 هو، حضرت جن جو موجب ۽ مخلص هو انکي حضرت جن جي سفر جي خبر پئي
 ھڪ لک رپيو واٽ جي خرچ ۽ نفرواٽ درويشن جي لاءِ موڪليا ٿي ۽ عرض
 ڪيا ٿي تہ قبول ڪرڻ جو مون تي احسان رکو۔ حضرت جن قبول ڪرڻ کان اڳ
 ڪري فرمايو، مون جھڙي جو حج وڃڻ انهي واسطي پسند نٿا ڪن، چواھو مٿي
 سون رپيو مسلمانن جو خرچ ڪيان، پوءِ اھو لک رپيو موتاڻي ڏنا ٿون۔
 حضرت جن رھڻ جي جاءِ ۽ لباس ۽ طعام ۾ ايتري حد تائين بي ٽڪلفي ھئا
 هو، جو جيڪڏھن ھڪ طعام ناپسند جھڙو بہ ٿي تہ ٻنھن ٻڳوڳ حضرت جن جي
 حضور ۾ حاضر ٿي ڪيائون تہ ٿي فرمايائون تہ ڪو ٻيو طعام حاضر ڪيو ۽ اھڙي طرح
 جيڪڏھن ڪپڙا ڪجهه ڏينھن سندن بدن مبارڪ تي سٻيا ٿي ويا ٿي تہ
 پين ڪپڙن جي طلب نہ ٿي فرمايائون پر جيڪڏھن قدر پير پگھلائي ۽ روت آھي ۾ روت
 کان سواءِ، يار ھڻ جي جاءِ گھڻي ٿي ٿئي يا خاڪو ڪڪن سان پير جي ٿي وئي
 پاڻ جاءِ جي مٿائڻ، يا تعمير، يار وڃي ڪرڻ لاءِ (جتھن تہ درياءُ تسليم ۽ رضا
 جي ۾ غرق هو) خيال ڪونہ ٿي فرمايائون۔ ھميشه وضوء سان ۽ گھڻو عبادت
 ۾ گذاريندا هو ۽ ڪيترن راتيون نماز سومھڙي جي پٺڙھي حجر ۾ تشريف

فرما ٿيندا آھو اڀو آڻي ۾ مشغول ٿيندا آھو۔ جڏنھن عضون جي ضعف
 ۽ غلبو ٿي ڪيو، اتي تان ووضوءَ ڪري تہ رکھڻون پڙهي وري بہ مراقبي ۾ ٿئي
 ويناوري بہ جي عضون ۾ درد يا ضعف ٿي ٿيو ساڳو مٿين طرح شغل
 فرما ٿيندا آھو اھڙي طرح گھڻي رات گذاري ويندي ھئي۔ لقمي جي پھيز
 گاري ايتري قدر ھئي جو ھڏا پيا ٽٽڻ لڳا موافق حڪم حديث صحيح
 ”عَنْ لَا نَزْدَ الْهَذْيَةِ“ جي ندموت ٿيندا آھو پيران کي خرچ نہ ڪندا آھو
 بلڪ موجاري جاءِ وٽان قرض حسنہ وٺندا آھو، اھو ھڏا پيا ٽٽڻ جي بدلي ۾
 ٿيندا آھو، موجب حڪم فقيرھن جي اھو درجو پيو حلال ھجڻ ۾ پيدا ٿو
 ڪري ۽ تمام تاڪيد سان فرما ٿيندا آھو تہ ڪاٺ پھيز گاري جو گھر جي
 ۽ پڇا ٿيندا طعام جو پڻ وضوءَ سان ھجي بلڪ صاحب حضور ۽ صفاءِ
 جو ھجي ۽ وقت طعام پڇاڻي دنيا ٿي گفتگو پڻ نہ ڪري۔ حضرت جن جي دين
 کان جيڪو بہ مشرف ٿي ٿيو حديث ”مَنْ آرَادَ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى مَيِّتٍ يَصْشَقْ
 عَلَى وَجْهِهِ الْآرْضَ فَلْيَنْظُرْ إِلَى ابْنِ أَبِي قُحَاظَةَ“ ياد ٿي ڪيائين، باوجود اڻي
 جي ھيبت ۽ دھشت سندن ديدار جي جنھن جاءِ تي ۽ جنھن تي پم ٿي پئي
 نقش ديوار تي ٿئي۔

بيست حق بہت ابن از خلق نيست بيست اين مرد صاحب دني نيست تہ
 جنھن بہ نہ ريارت کان شرف ٿي ٿڌو، انکي الله جل جلالہ جي ياد گيري حديث شريفي
 جي مطابق اختيار ٿي آئي۔ ھڪ توڙي جنھن سندن لنگھو يھودين جي شھر کان
 ٿيو جڏنھن يھودين حضرت جن کي ڏٺو، ھڪ ٻئي کي چوڻ لڳا تہ ھي عجيب
 آھي جنھن جي ڏسڻ سان اسانکي خدا آباد آيو۔ حضرت جن باوجود ايتري سادگي
 عالي جي ڪڏنھن خوش ۽ قلق (بي قرار) ۽ اضطراب (پريشاني) کان ھيڪلا
 ٻاڪرا ۾ جي گھٽين ۾ ٿي گھميا ۽ پت جي پايي ۾ مٽي ۾ ويھي ٿي رھيا، باوجود ايتري

لذت (مٺاسين ھڏين دھڻن) کي نہ مونا ٿيندا آھيون۔ ڏيک ڄمڪو ڪنھن اھڙي
 مٺي ماڻھو ۽ کي ڏسڻ گھري جيڪو زمين تي ھلي رھيو آھي تہ اھو ابو قحافہ
 جي پٽ (ابو بکر صديق) کي ڏسي آھي ھي خدا کان آھي خلق کان نہ ھن گود ڌري ۽ دٻو جي
 ھيبت نہ آھي۔ تہ ٻاڪرا وادڪر وادڪر الله جنھن وقت دالله وادڪر ٿي ٿا ٿون، تہ الله تعاليٰ کي ٻاڪرا

تنهائي ۽ حيرت جي وار جي مٿي جو قدر مشرقيت جي ڪهن ۽ عمل عزايمت جي ڪاڪي تي
 تڏي فرمايائون - سماع ۽ رقص ته پري ٿيو ، اهڙي حد تائين جو سندس حضور
 پر ڪنهن الحمد للهِ وڏي آواز چيو ، حضرت خواجه صاحب جن فرمايو ته انهي
 کي چئو ته اسان جي مجلس جو قدر چاڻي پوءِ اسانجي مجلس ۾ رهي -

مصرعہ :- اى تو مجموعہ نوري اذڪامت گويم

صاحب زبدة المقامات جي آندو آهي ته عيترا مشايع صاحب حال ۽ قال
 جاهدستان ۾ مدت ستر سال جي شيخيت جي گادي تي ويٺا حضرت خواجه
 بيرنگ بالله قدس سره جن چاليهن ورهين کان پوءِ هندستان ۾ آيا ته ورهه
 گادي شيخيت جي تي ويٺا - ايترو فيض انهيءَ توري مدت اندر پکڙيائون جو
 سارو جهان فيض کان بهر دور ٿيو ۽ تاذينهن قيامت جي باقي رهندو - اوائل
 ۽ وچ ۾ حضرت خواجه صاحب جن توحيد وجود جي درياءَ ۾ مستغرق
 هئا ، اگر چه چياري ۾ انهيءَ مقام کان ترقي ڪئي ائين ۽ وحدت شهود ۾
 پختا آهن ، پر سندن رباعيات مان معقو وحدت وجود جي معلوم ٿئي
 سندن رباعيات جو حضرت امام رباني مجدد الف ثاني رضی اللہ تعالیٰ
 عنہ جن شرح ڪيو آهي ۽ معقو انجي وحدت شهود تي آندي ائين ابتدا ۾
 سندن ڪلام مبارڪ مان معلوم ٿو ٿئي ته وحدت وجود ذاتن لاشراڪ
 پر آخر ۾ نهايت پرهيز ڪندڙ اهو ۽ فرما ٿيندڙ اهو ته برڪت حضرت شيخ
 احمد (مجدد الف ثاني) جي معلوم ٿيو ته توحيد وجودي سوتر هي هئي
 آهي ، شاڪاراء واث پي آهي -

ڪمال طفل هنر مند زينت پدرست شود ز آب گهر نام ابرسيان سبرست

حضرت خواجه باقي بيرنگ قدس سره جي والده شريفة حسني ساداتن ماهي
 پرهيزگاري ۾ بي نظير ۽ بي مثل هئي - حضرت خواجه صاحب جي پيءُ جي خدمت
 ۾ حضرت بي بي صاحبه ڪندي هئي - هڪ اڪلام من عُمدة المقامات ملخصاً

لغو توفيق و عيني جو بندار آهي ، تنهنجي ڪهڙي خوشي بد آيان ته هٿ واري ٿي ڪمال
 ۽ جي زينت آهي - مون جي آسار و هري ، ڪمائي ڪر جو نالو سر سبز ٿيندو آهي
 ته هي سري بيان ذکر خيل ڪتاب عمدة المقامات مان مختصر آندل آهي

ڪتاب نقاش الساعات في تذييل لباقيات الصالحات ۾ علامه محمد مكي
 مڪي آئي ته حضرت خواجه صاحب جي والد شريف جو نالو مبارڪ قاضي
 عبد السلام هو. نهايت رقيق القلب ۽ گهڻي راءِ وارو ۽ ٿيڪو اڪثر کان
 حذر ۽ شدت رهيو ۽ حضرت خواجه صاحب جن جي والده شريفة پڻ صاحب
 ۽ پير هينر گارن ساداتن جي گهڙي مان هئي. اگرچہ حويلي مبارڪ ۾ ڪيترن
 ٻانهن پوتن ۽ پوٽن مگر درويشن جي خدمت جانتا ۽ معاصره سان لاڳو آهي ۽ ڪن
 هئي. هڪ ڏينهن حضرت خواجه صاحب جن حضرت بي بي صاحبه رضی اللہ تعالیٰ
 کي فرمايو ته خدمت ڪرڻ لاءِ پيا موجود آهن. اوهين ويهي راحت وٺو. حضرت
 بي بي صاحبه رضی اللہ تعالیٰ عنہا روي فرمايو ته مون کان ڪهڙو گناهه صادر
 ٿيو آهي. جو الله جل جلاله پنهنجن ٻانهن خاصن ۽ طالبن جي شرف خدمت
 کان روڪي ٿو ۽ حضرت خواجه جن وري کين ڪجهه نه فرمايو. حضرت جن کي
 جهڙو طرح رحم ڪيو ٿو هو اهڙو طرح سندن غيرت جاني الحقيقت غضب الهي هو
 سا به نهايت ٿڪو تاثير فرمائيندڙ هئي. سندن رحيه ۽ ڪريو هجڻ ۽ غيور هجڻ لاءِ
 صاحب حالات مشايع نقشبندي به مڃڻ ديهر جي گهڻو آندو آهي، هت مختصر ٿو ٻڌجي
 نقل :- هڪ ڀيري حضرت خواجه صاحب جن نماز تهاجد واسطي اڻيا
 سندن سوٽ مبارڪ ۾ پلي ويهي رهي، باوجود سردِي گهڻي جي ان پلي تي
 شفقت جي نظر ڪري ڪجهه پٽ چيائون. صبح تائين سردِي جوابن اوسيا
 نقل آهي ته هڪ چشتي شيخ زاده سندن مريد ٿيو، اوچتو انکي مرض غالب
 ٿيو جو حياتي جي اميد نه رهي، اها ڳالهه ڪنهن حضرت خواجه صاحب جي
 حضور ۾ عرض ڪئي، حضرت خواجه صاحب جن فرمايو ته اهي دل ۾ هئو
 خيال آيو ته هن طريقي نقشبندي کي ڇڏي پنهنجن بزرگن چشتن جي
 نسبت حاصل ڪيان. اها حقيقت مون تي ظاهر ٿي، ۽ مون کي غيرت آئي
 اهوئي سبب ان جي بيماري جو آهي ان شخص اهو حال مريض سان وڃي ڪيو
 ان مڃيو ۽ توبه، استغفار ظاهر ڪيائين، انهي گهڙي ۾ تندرست ٿيو.
 نقل آهي ته حضرت خواجه صاحب جن جي پاڙوسي تي حاڪم جي نائب گهڻو

ظلم ڪيو ۽ ارادو ڪيائين ته ان کي گھر کان ڪڍي ڇڏي اها خبر حضرت خواجه صاحب جن کي پهتي - حضرت جن ان نائب کي سمجهايو ته هن پاڙي ۾ فقير توڙي هي ان کي معاف ڪر - حضرت جن جي نصيحت بعد بخت قبول نه ڪئي تنهن تي حضرت خواجه جن زمايون ته اسانجا حضرات خواجه کان نهايت غيور، يعني گهڻي غيرت وارا آهن - رڳو توکي نه بلڪ پين چاساڪا ويندا - هنن ٽن دينهن کان پوءِ ان نائب تي چوريءَ جو الزام پيو، انکي ۽ ان جي ماڻهن سيني کي بادشاهه قتل ڪرائي ڇڏيو -

نقل آهي ته هڪ پوٽو هي عالم ڪناري عورت سان شادي ڪئي، مگر ڪجهه جي طاقت نه ڄاتائين، بلڪ شهر مسافر رهندو هو - دهلي جي شهر ڇڏي جو خيال ڪيائين - حضور جن کي خبر پئي نهايت کين رحم آيو - هيءُ حضرت ڪو گهوٽري تي چڙهي ٿي وياءُ وائ تي اهو عالم کين گڏيو، پاڻ علم جي تعظيم ڪري گهوٽريءَ تان هيٺ نٿاءُ انکي سيني سان لائي زور سان پاڪر پائائون - انکي بلڪل گهڻي طاقت پيدا ٿي - آخر اهو اولادي به ٿيو -

نقل آهي ته هڪ زال سني حضور ۾ اچي حاضر ٿي عرض ڪيائين ته مون کي پاڇو ڪونه ٿو ٿئي، انهي سبب منهنجو مٿس ٻيو نڪاح ڪرڻ ٿو گھري انهيءَ ڪري مان ڏک ۾ ٿي گذاريان، حضور جن ان وقت معجون فلاسفوي کاڌو - ٿورو ڪاٺي باقي ان کي ٽٽائون ۽ زمايائون ته بالفعل مادة الحياه حاضر آهي - ان عورت مادة الحياه حضرت جن وٽي کاڌو - سني پڻ جو مرض سندن ڪرامت شادفع ٿي ويس ۽ کيس الله پاڪ اولادي ڪيو - مٿس انجي نڪاح پئي ڪرڻ جو خيال ڇڏي ڏنو - حضور آئڻس جو توجهه طالبن تي بالڪل زور اٿس وارو ٿيندو هو - جيئن ته شاهه عبدالعزیز محمدت دهلوي قدس الله سره تفسير عن يزي ۾ اٿس اچي سورة ۾ حضور جن جي اتحاد تي توجهه جي تاثير جي باري ۾ لکي ٿو ته هڪ ڏينهن حضرت خواجه صاحب قدس سره جن وقت مهمان آيا، انهن جي ڪارائت لاءِ ڪجهه موجود نه هوندي هو تنهن ڪري حضور جن بالڪل ڪمزور رهيا - هڪ نانواڻي کي جنهن جو گھر حضور جن جي حويلي شريف ٿالو ۾

١٥٠
 ۱۔ انهيءَ کي حضور جن جي ذڪر ۾ رهڻ جي خبر پئجي ويئي، ماني پياي جنهن سان گنتن ۽ سڀ هو خدمت ۾ آندا ائين ۔ حضور جن تمام خوش ٿيا نالواڻيءَ کي فرمايائون ته جيڪي گوڙ هڃي سوگر ۔ ان عرض ڪيوندهو ني پاڻ جهڙو ڪريو ۔ حضور جن فرمايو ته انهيءَ حالت کي تون ته سهي سگهندين ٻيو ڪجهه؟ حضور جن ڪيئن وڻي تنائي وڻي مگر هن انهيءَ پهرين سوال کي وڻي وڻي آخر جڏهن هن جي گھڻي التجاڏنائون لاچار کيس حُجري ۾ وٺي ويا تاثير اندازي توجّه وارو ان تي ڪيائون ۔ جڏهن حُجري کان ٻاهر نڪتا ۔ حضرا خواجه ۽ نالواڻيءَ جي صورت ۽ شڪل ۾ ڪو فرق نه رهيو ۔ ماڻهن پنهنجي وچ ۾ فرق نه لکيو ۔ هيترتي قدر فرق ظاهر هو ته حضور جن هوش وار هو ۽ نالواڻي بي هوش هو ۔ آخر تن تدبيرن کان پوءِ ان نالواڻي انهيءَ بي هوشيءَ جي حالت ۾ وفات ڪئي ۔ حمدا لله عليه انتھي ۔

سندن حالات محفوظات ۽ ڪرامات ۾ راقم الحروف وٽ خلاصو
ڪتاب حيات باقهر نالي آهي، جي حياتي وڌائي ته سارو ڪتاب سنڌي ۾
ترجمو ڪري شائقن جو هڏيو ڪندس. - بي انتها ڪمالات تي دلالت ڪندڙ
هيتيون نقل ڪافي آهي.

صاحب نقاشر الساعات جي آندو آهي ته شيخ حضرت تاج الدين جو حضرت خواجہ صاحب جي وڏن خليفن مان آهي - حضرت خواجہ صاحب کان پوءِ حضرت امام رباني مريد الف ثاني راضي الله تعالى جي صحبت کان پوءِ مشرف ٿيو آهي - پوءِ حرمين الشريفيين جو مڃاوار ٿيو آهي فيض مئندن جي شهرت ۽ آواز گهڻو ٿي ويو - ڪيترن اڪابرن حرمين جي طريقو نقشبندي کائونس ورتو، جهڙوڪ ابن علان وغيره -

وفات حرم مکي ۾ ڪيائين. جيل قبيحان ۾ مدفون ٿيو. سندن
مزار اتي مشهور معروف آهي. تنهن کان روایت آهي ته هڪ ڀيري حضرت
خواجہ صاحب باقي بالله قدس سره جن نجر جي ڪناري تي ويٺا هئا اُن وقت
سندن حضور ۾ آيس مون کي پاڻ فرمايائون ته اي تاج الدين! ڄامون تي

پالوت فیض سبحانی ہی آھی، جی ہیٰ نھر مس تیغ ۽ توں ان کی لکین ہون
 نھر کئی و جی مگر منہجی کمالات نہ کئی۔ ہذا کیفایہ لمن لہ ذریعہ
 سندن ارشاد ایترا نہ آھن جو لکی سگھجن۔ حیاء باقیہ، ربیب المقام
 حضرات القدس، حالات مشائخ نقشبندیہ، وغیرہ سندن ارشادن جی
 موتن ۾ گنایا آھن۔

راقم الحروف جڏھن تہ اختصار جی پٺيان آھي، تنھن ڪري سندن
 وفاتي جو بيان ٿو آئي۔ صاحب حالات مشائخ نقشبندیہ جو ٿو آئي تہ جڏھن
 عمر مبارڪ حضرت خواجہ صاحب جن جی چالیھن ورھن کي پھتي تہ جنھن
 بہ وفات ڪيل جی خبر پتہ نڌا ھو اھو فرمائيندا ھو ا تہ چگون چٽو۔ انھن ڏينھن
 ۾ پاڻ ھڪ حرم پاڪ کي فرمايائون تہ جڏھن منہجي عمر چالیھن ورھن جی
 ٿيندي مون کي ھڪ واقعو عظیم پیش آيندو۔ وري ھڪ ڏينھن فرمايائون تہ
 مون کي ڪو خواب ۾ ٿو چوي تہ جنھن غرض لاءِ توکي آندو ھو سون اھو
 پورو ٿيو۔ ھڪ ڏينھن فرمايائون تہ ٿورن ڏينھن ۾ نقشبندی طريقي
 مان ڪنھن جی وفات ٿيندي۔ ھڪ ڏينھن فرمايائون تہ ڪوچوي ٿو تہ وقت
 جو قطب وفات ڪندو ۽ آئون ان وقت قصيد پڙھجي مرئي ۾ ٿو پڙھان
 ۽ ان ۾ منہجي تعريف آھي۔ غرض تہ ۵ تاريخ جمادی الثانیہ جی موت جو
 مرض شروع ٿيو۔ انھن ڏينھن ۾ ھڪ ڏينھن فرمايائون تہ حضرت خواجہ
 عبيد اللہ احرار قدس سرہ کي خواب ۾ ڏٺم فرما ٿين ٿا تہ پھريان کي
 پوءِ پاڻ مُر کي فرمايائون تہ جيڪڏھن جيئرو ھوندس تہ ڏکيندس نہ تہ پھريان
 ڪفن آھي۔ موافق قول عمدۃ المقامات جی ڏينھن چنچر ويھين جمادی الثانیہ
 سنہ ۱۰۰۰ جی وفات تي حضرت قبو مجھان قدس سرہ آندو آھي تہ تاريخ جو
 مادو ھڪ مُحب ھن آندو آھي۔

ڏاتے کہ بدوست بود باقی و از خود ہمہ فانی الصفتہ بود
 بر خالق خویش جملگی عشق بر خلق تمام عاطفتہ بود

اھا شخصیت جی ڪا دوست شايقہ جی ۽ پنھنجي مرن ڪار ڪافي ھجي
 تہ پنھنجي خالق لاءِ سڀا عشق ھجي۔ خلق خدا جي بندھ مھربان ھجي

وي تشنه لب سال و شلش خوش گفت که بحر معرفت بود نه
 ماد و تار منج جو "نقشبند وقت" پڻ چيو اٿن - روضو متبرڪ دهلوي ڪهڻي
 ۾ قريپ قدم حضرت رسول الله صلي الله عليه وسلم جي آهي - پنهنجي مڙھن
 کا لاءِ اڳ اشارو ڪري چڪا هئا - جيئن ته فرمايو اٿن -
 در ديده گشتم قبول خود را خاکب قدم رسول خود را نه
 حالات مشايع نقشبند پير جو صاحب ٿو آئي ته هڪ ڏينهن حضرت
 خواجه باقي بالله قُدس سرُّه جن انهي جاءِ تي تشریف فرما ٿي هئا ٿون، اها
 جاءِ پسند ڪري وضو ڪيا ٿون ۽ پڻ ڪي ڪتون نماز پڙهيا ٿون، انا هون جي
 ٿوري خاڪ سندن دامن مبارڪ کي لڳي ويئي، پاڻ فرمايا ٿون ته هٿئون جي
 خاڪ دامن گيرتي ٿي - حضرت خواجه صاحب جن جو وفائي کان بعد اوتري
 فيض جاري آهي، اها به هڪ ڪرامت عظيم چئي - جيئن ته خزينة الاصفا
 دار و صاحب دُر المعارف تان نقل ٿو ڪري - راقم الحروف دُر المعارف ۾
 ۽ مقامات مظهر يه ۾ ساڳو نقل ڏنو آهي ته حضرت شاه غلام علي
 محدث دهلوي قُدس سرُّه جن تي فرمايو ته هڪ ڏينهن حضرت خواجه
 باقي بالله قُدس سرُّه جن جي مزار پڻ انوار تي حاضر ٿي متوجّه ٿيس
 عرض ڪيم ته يا حضرت اوهاڻي توجّه جي برڪت شا حضرت امام رباني شيخ
 احمد سرهندي مجدد الف ثاني ٿيو - آئون پڻ اوهاڻي عظام اميدوار رهيا
 ڏٺم ته حضرت خواجه صاحب جن مزار پڻ انوار کان نڪري آيا ۽ توجّه
 کان مشرف ڪيا ٿون - جڏهن ته وقت ٻن ڀرن ۾ موسم گرمي جي هئي
 تنهن ڪري ٿورو ويهي اُٿيس - پڻ انهي ڏينهن جو افسوس اڃا تائين باقي
 آهي - انهي گرمي ۾ جيڪي مون تي عنايتون ڪيا ٿون سوييان عرش کان پاهي
 آهن - مون گهڻيون ترقيون ڏنيون جي اڃان ڪجهه ترسان هان ٿي ياد
 مهر بانيون ٿين هان - ۱ - ه -

نه هڪ اڃايل ان جو وصال جي بابت پيو چيو ته "جرم حق" (در ياءِ معتر) هو
 نه ائين ۾ پيارن ٻڌهي قبول ڪيل ٻڌهي رسول جي قدم جي مٿي کي

صاحب جلالہ باقیہ جو آئی توتہ حضرت خواجہ باقی باللہ قدس سرہ
 جا بہ فرزند ہوا۔ خواجہ محمد عبید اللہ - خواجہ محمد عبید اللہ - سندن
 خلیفہ باقی شمار آھن مگر مشہور - جن ملک کی فیض کان منور و روشن
 کیوسی چار آھن - شیخ تاج الدین سنہلی - خواجہ حسام الدین احمد -
 شیخ الہدای سینی کان ۶ سینی ۶ اعلیٰ خزینۃ الرحمة افضل الاولیاء حضرت
 امام مرتبہ باقی مجتہد الف ثانی قدس سیر العزیز آھی - ہرک ہرک فرزند
 ۶ خلفاء جو احوال و تون کتابین ۶ موجود آھی - تاریخ ازمفتی صاحب
 جو باقی راہی ملک بقاشد بابل دہرگفت ہذا فراتی بلہ
 ندا آمد در ہاتف وقت ترحیل بجائے ملک باقی رفت باقی بلہ
 ایضاً بلہ

چو شد از عالم فانی مقیم جنت والا معالی خواجہ عالی شہ دارالباقی بلہ
 بخوان قطب زمان ختم فی الجیش دگر قطب زمین شدوائے دارالباقی بلہ
 ۱۱۲

نعت بونہر تعالیٰ

غیرہ رمضان المبارک ۱۴۱۱ مطابق ۸ مارچ ۱۹۹۱ء بروز جمعہ

کتبہ احقر البانی نور احمد عفا اللہ

مدرسہ مجددیہ دہلی شریف

الہ جدتھن بقا دار فی ملک جی وات ورتابین تترمانی واری کی چیلو آھی منہ جو زاق آھی
 بلہ لادائی وقت ہاتف کان آواز آیتہ باقی بقا دار فی ملک ڈاھن دیو
 بلہ پیر

۶ جدتھن فانی دنیا کان اسیر مٹاھن کشت ۶ دیو بلہ خواجہ دار البقا جو شاہ باقی
 شہ قطب بر زمان مخدوم باقی سندن لقب آھی بیوسرمانی جو قطب بقا دار فی ملک جو والی
 باقی تیر - بفضلہ تعالیٰ پورہ تیر کتاب حصہ پوون انوار احمدیہ فی الامشاخ نقشبند
 بیو حصہ حضرت امام مرتبہ باقی مجتہد الف ثانی قدس سیرہ جو حالہ ۶ چیل آھی -

شجرہ طیبہ حضرت خواجگان نقشبند مجدد فاروق
رحماتہم قدس سرہم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

صلوٰۃ حضرت پیڑھا پنی شفاچی واسطی
نیغی منی محبوب حضرت مصطفی واسطی
حضرت بوبکر صادق با صفاچی واسطی
سلفا صادق پیڑھا پنی واسطی
قاسم امام الکاملین ذوالانقیاباچی واسطی
جعفر صادق امام اصفاچی واسطی
شاہ مردان بایزید یاد شاہچی واسطی
شیخ عالم بواکسن پیر ہدی واسطی
بوعلی کامل ولی بدر الدجیچی واسطی
ہیثم سنن حامی بی یوسف نقاشی واسطی
عبد الخالق محمد ولی رہنماچی واسطی
عارف راہ حقیقت معتدلیچی واسطی
حضرت محمد خواجہ بی مرباچی واسطی
خواجہ علی سیف الجلی خاںماچی واسطی
بخش کر بابا سما سی پارساچی واسطی
سید سیحی کامل کلال اولیاءچی واسطی
غوث اعظم نقشبند مشعل کشاچی واسطی
خواجہ یعقوب چرخ پیشوایچی واسطی
نشا عابد اللہ ذوالانقیاباچی واسطی
خواجہ نراہد محمد پارساچی واسطی
خواجہ درویش محمد معتدلیچی واسطی

سیکاصفت ساروکی ماخوچی واسطی
بابا الفیہ کریم دردن بی لوی کاملم
محبت دیو پنی منی ایماچی دیو کاچی
سید ذی سبھی مرشد ناموینا پنی سید
عاشق شریعتی تیا پانی پرت جوش پانی
دیو جلم محبت جا ونا سید جاد دیو ساغر سنا
ستوی نیی سیکرات مرزا سنا پنی تات
ہیثمی حالن دیو سوعیان طرکچہ پانی
محبت مجددی دیو شل دیو سنی مورخان
جیسین جہام دیو جیاشل یا سبھی
چاٹ چٹا شل سلیچن حضرت خیر ذوالقطن
حرب دنیا جو چٹا یا مرشد پانی داچان
وحدت تونہاچی دیو درن شل جہاد مر
خاتون ایما سار پانی پنی احسان
ذوہن قابل آمیا درنی نی یا ذالشان
اک دل سندارو نی نیقی نیقی آتی وی
ہستی و نقشبندی چٹا بو نور پنی کذاب
شل نور پنی ہر ہر ہر سید پیڑھا پنی
بغور طریقت کا لہا ماہر حقیقت جو
ذیکار نور سرمدی دیو و عشق احمد
شل من محبت پنی تیا دادریش کنو

موني كبر کا دو ر هر سگ پنهني چور هر
 فاني هر جاشل شوق داي هر جاشل شوق
 ترقی پنهين علمن اندا دي اي منامالك
 حضرت مجيد دالف ثاني شاه لاتاني منو
 ان سرهندي سراسر كي ولين سند عهده
 قیوم جي خاصي لقب حسني فارقي نسب
 ديدار دلبر جودن ساينچر ويخيمار جوان
 سنت چما تو گران شل كي ترقين كا تيزان
 ذي عشق پنهنيو ياد سركم گزيار پيوسد
 كود و سقي جودان ديو دين ايمان ديو
 مار پيونا هومن كزي كرونه مويان پيري
 ديو صبار جي توفيق كاسطي سد مالك
 روضه مجد جودن سايد پيشاني پيش
 ذي شوق سنت خنده ترقين تيزان تهر گند
 عشر م تيزان شل شمر ديوار كزيار و بر
 سوالي تيس خالي نه چن موني محبت سا
 سد مني س ذوالمن مر مني محمد حسن
 مال كونا كرام هر ك نظر محمد تي نظر

پورو تيو شجره لطيف

خواجاء محمد امجد اهل صفائي واسطي
 باقي حق واصل خدا جبر سخاوت واسطي
 شيخ احمد شاه اما الاوليا جي واسطي
 حاهي تيو سهر سهر شاه و گزيار واسطي
 يا الهي كرو سيلو بينوا جي واسطي
 تيند و اجرو آذر شل هن روي واسطي
 خواجاء معصوم صبح الهادي واسطي
 صبه الله شاه ان شمس الضحائي واسطي
 شاه امام العارفين دافع بلا جي واسطي
 حضرت معصوم ثاني حق سراجي واسطي
 شاه غلام محمد سجي صاغي واسطي
 ساين صفي الله ذي نور ضيا جي واسطي
 شاه فضل الله ذي فيض عطا جي واسطي
 شاه عبيد القیوم عاشق با وفا جي واسطي
 مرشد مني شاه عبد الرحمن جي واسطي
 عاشق تيزان شل ماير محمد مجتبي واسطي
 وارث تاج و سرير انبيا جي واسطي
 سيني پند اسليم صبر و صفا واسطي

حضرت فخر الدارين زيب ترينت مجددين خواجاء عبد الله جاسر هادي محمد
 المعروف به حضرت شاه آغا و سن سر شاهي مناجات منظوم هه جاستي سلسل زبان
 پر مكررمي شايخ فرماي هو انون ساكن كتاب پر داخل كيان تو مثال او سبها و نوال
 ارجح مشرگه جي طفيل اسانكي هن كتاب پتر هه مان الله دارن جي محبت و انور جي
 نقش قدم في هه جي توفيق عطا فرماي آمين -

مناجات

بدست گاہ قاضی الحائث بنو مسلم مشائخ نقشبند یہ و سلسلہ حضرات
محدثیہ از حضرت صدر ابو اکر بر رضی اللہ تعالیٰ عنہ تا حضرت خواجہ محمد حسن دہلوی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ ط

حمد اول پر جوان تربت العلاچی ^{سہی} و
پوچوان دل جا شاکدک صلوات
کر کر مومن فی خدا یا مصطفیٰ ^{سہی} و اسپی
رک سلا دین ایمانہ جو ای خدا
نیک کر قسمت اسانی و سعادہ نصیب
صادق صاحب شکر منہجوالہ العالمین
کر زیادہ دین ایمانہ اساجو بالیقین
بولکسن سوخار قانی شہر جو سناہو
حضرت شاہ ابو علی عالی حبیب عالی نسب
حسن ظاہر حسن باطن ^{سہی} یحییٰ یو بی ہویو
عبد خالق غجد وانی ہوا امام العارفین
معرفت پہنچی عطاء و محبت کر نصیب
نیک بخفی کر عطاء عاقبت محو کر
سلسلہ جو پیر کامل ہو علی رامیتنی
پیر یحیٰ جو و دو ہو سید مہر کلال
نقش بند نقشبندان ہو بہاء الدیانی
دل پر ذکر حق جو چرخ پیران ^{سہی} ہر روز
بند نفس و قید شیطان کلن خدا آزاد کر
ز حد و تقویٰ ظہارت علم و حلم و حیا
کر بقا باللہ نامہ صوفیانی غیر کان

شکر بیحد خالق ارض و سما جو اسپی
سید الکوین ختم الانبیاء ^{سہی} و اسپی
حضرت صدیق اکبر با صفا ^{سہی} و اسپی
حضرت سلیمان فارسی پارسا ^{سہی} و اسپی
حضرت قاسم امام الاقبا ^{سہی} و اسپی
جعفی صادق امام الاولیا ^{سہی} و اسپی
بایزید بوسطامی پیشوا ^{سہی} و اسپی
صاحب کشف و کرامت مقتدا ^{سہی} و اسپی
صاحب علم و عمل نور الہدٰی ^{سہی} و اسپی
ذی اساکہ حسن بی ان مرقا ^{سہی} و اسپی
خلق جو رہو نیو خاص خدا ^{سہی} و اسپی
پیر کامل عارف راہ ہدٰی ^{سہی} و اسپی
حضرت محمود شاہ اصفہانی ^{سہی} و اسپی
حضرت بابا سماسی با صفا ^{سہی} و اسپی
کم کند و کنیا رکھو ^{سہی} و اسپی
تھن کیور روشن طریقہ ^{سہی} و اسپی
حضرت یعقوب چرخ پیشوا ^{سہی} و اسپی
خواجہ احمر شاہ بی ریائی ^{سہی} و اسپی
زاهد و درویش و خواجہ آمد ^{سہی} و اسپی
شیخ عبد الہا ^{سہی} و اسپی

تھن مجید د الف تانی مقتدا چو سطر
خواجہ معصوم اول حق نواجو سطر
صبحة الله شای رنگ وریا چو سطر
جنهن عی تر یا جا تھن جافا چو سطر
صاحب فیض کرامت یا صفا چو سطر
شاه صفوانہ امام الاصفیا چو سطر
فضل کریار پ اسان نی اولیا چو سطر
صاحب علم و عمل فیض ہدی چو سطر
آفتاب معرفت نور الہدی چو سطر
حضرت خواجہ حسن باری ہمای چو سطر
تذہبی در تی میڈا اند الہی چو سطر
کوہ کیو کر مود عمل خالص چو سطر
ذی موی توفیق تون حمد و ثنا چو سطر
فضل ہن جو آہی دافع ہر بلا چو سطر
تذہبی حمت آہی واسع ہر گدا چو سطر
اہل بیت مصطفیٰ خیر الوہب چو سطر
فاطمہ بنت النبی خیر النساء چو سطر
غامزین بدر و حنین و کربلا چو سطر
یہ دل مستدین مسرور ہر حمد و ثنا چو سطر
حرمت شیعہ خدا مشکل کشا چو سطر

جنهن کبیرہ شریعت و طریقت جو دیو
دی اسان کی یا الہی تون گناہن کا پنا
رنگ اسان کی دین ایمان جو دی ای خدا
شاه اسماعیل جو ہر صابر تقویٰ عجیب
خواجہ معصوم ثانی شہ غلام محمد لی
دل اسان چو صبا کر و رنگ ظلمت دور کر
شاه فضل اللہ جو تیو فیض جاری ہند
حضرت شہ عید قیوم ہوا نھن جو جا
حضرت شہ عید رحمن ہو سراج الاولیا
ہو آوے پیر اسان جو مخلص تی مہربا
ہیتون پادشہ ولایت کی الہ العالمین
آہیا بیکار و بد کار ڈا دی و عمل
نفس پرور بی اثر کماہل و کمینوا ہیا
نا امین کما کر ای شاہ آغا شاد تر ہو
سپ مرادون پور پور کر دعا تون مستجا
اہل اولاد اسان جو شاد کر آباد کر
پیر مرک یارب اسان جو تنگ و ناموس پر
سپ مریدان مخلص کی مرک سلا ای خل
آفتون سپ دور و گھر ہند محمود کر
مشکلات آسان کر و دشمن کا ڈی پنا

سے

۲۱۶۴

ترتیب ختم خواجگان

مرآة القلوب تان نقل کیں

اساخی طریقہ نقش بند یہ ہے حضرات مجددیہ و خلفاء طریقہ نقش بند
 یہ ہے ختم خواجگان مشہور و معروف، باعث فیوض باطنی و نزول برکات
 و حصول مقامات سیر و سلوک آہی۔ مقاصد دینی و دنیوی، حل مشکلات
 و قضاء حاجات لاءِ مُجَرَّب آہی۔ قدیم زمانہ کان اھیو و ظیفو معہول آہی
 مگر ہن زمانہ یہ ہن جور و اج گھنہ جی و یو آہی تنہن کری اسپن ہن جی
 ترتیب لکون تاءِ پنہن مخلصن دوستن عزیزن کی ہن جو تا کینہ یو تا
 اسان جی ڈاڈی (حضرت سراج الاولیاء خواجہ عبد الرحمن قدس سرہ) و
 والد شریف (حضرت خواجہ محمد حسن جان قدس سرہ) جو طریقہ
 ہی ہو تہ عصر نماز کان بعد مسجد شریف میں اجتماعت حاضرین
 کری و ہند اہوا و اچ پیچ و چا ٹیند اہوا تنہن تی ہک سون
 پتر یون پکیز ٹیند اہوا و پیون تہ پتر یون حساب جی واسطی پنہن کیا
 محفوظ رکند اہوا، پھر یا تین پک کئی باجماعت سورۃ فاتحہ پڑھند
 اہوا پوء درود شریف ۱۰۰ پیرا پڑھند اہوا، پوء انھن سو پتر یون مان ۲۱
 پتر یون کبی باقی ۷۹ پتر یون تی سورۃ الم نشرح ۹ پیرا پڑھند اہوا
 پوء آہی ۱۱ پتر یون وری انھن سان گڈی سو عدد پور و کند اہوا و جماعت
 تی تقسیم کری قل ھو اللہ احد شروع کند اہوا و ہزار پیرا قل
 ھو اللہ شریف پتر ہا ٹیند اہوا وری پک کئی سورۃ فاتحہ پڑھند اہوا
 و تنہن کان پوء درود شریف سو پیرا پڑھن لآ حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ
 ۵۰ پیرا پڑھند اہوا وری درود شریف سو پیرا پڑھن حَسْبُنَا اللّٰهُ
 وَرَحْمَةُ الْوَكِيلِ پنج سو پیرا پڑھند اہوا وری درود شریف سو پیرا پڑھن
 لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ پنج پیرا پڑھند اہوا
 و درود شریف سو پیرا پڑھن يَا قَاضِيَ الْحَاجَاتِ سو پیرا یا کافی المہمما

سُوپيرا، يَا كَاشِفَ الْمُشْحَلَاتِ سُوپيرا، يَا دَافِعَ الْبَلِيَّاتِ سُوپيرا
 يَا مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ سُوپيرا، يَا شَافِيَ الْأَمْرَاضِ سُوپيرا، يَا
 أَرْحَمَ الرَّحِيمِينَ سُوپيرا پتر هي ختمون پورو. ڪندا هئا پوءِ ايسا ٿو
 ۽ پچاڙي ۾ دُعا هن طرح پتر ڪندا هئا. اِلهي تُو قبول ڪر دانِ ثواب اِين
 ختماتِ مبارڪات بروحِ پرفتوح حضرت محيِ مصطفیٰ احمد مجتبیٰ صلي الله عليه وسلم
 واهليت اطهار ايشان واهاب اخيار ايشان وتابعين ايشان خصوصاً ثوابِ
 ختمه اَدَل دِيعْنِي قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ بروحانيت حضرات خواجگانِ نقشبنديه
 قَدَّسَ اللهُ تَعَالَى أَسْرَارَهُمْ اِز حضرت صديقِ اڪبر رضی اللہ تعالیٰ عنہ تا بحضرت مرشدِ
 دمولائي خواجه همي حسن جان ياجيڪو سندس پير مرشد هجي انهي جو نالو
 وٺي "برسان - اِلهي ارواحِ مبرڪه ايشان بدرگاهه تُو شفيع آدرم و دسيه ساختم
 حاجاتِ ديني و دنيوي از تومي خواهم اَللّهُمَّ اقْضِ حَاجَاتِنَا وَحَاجَاتِ مَنْ
 أَوْصَانَا بِالذِّعَاءِ وَحَصِّلْ مَرَادَ اتِّتَا وَمَرَادَاتِ مَنْ أَوْصَانَا بِالذِّعَاءِ
 وَصَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَسَلَّمَ
 پوري تي تر تيب ختم خواجگان جي ۽

فائدو :- حضرت صاحبِ جن جو مضمون برِ رساله مناجات
 ۾ لکيل - تاريخ ۱۵ شعبان جي فضيلت ۾ دعاءِ ليکله اليٰ صِفَا مِنْ
 شعبان ۽ دعا جي تر تيب بابت ناظرين جي فائده لاءِ هت داخل ڪيو
 وڃي ٿو، جن صاحبان کي دعاهت نه اچي ته هن ڪتاب مان فائدو
 وٺي سگهندا - وَ هُوَ هَذَا

اچ هنن ڪرن لکن وقت تاريخ ۳ شعبان ۱۳۱۷ هجري ۱۵
 تاريخ هن مهيني جي شبِ برأت آهي - اها تقام مبارڪ ۽ پڌاري
 رات آهي - خدا تعاليٰ پنهنجي فضل ۽ ڪرم سان هن رات آسمان
 دنيا تي نزول فرمائي ٿو ۽ پنهنجي مخلوقات جا فيصلو ڪري ٿو ۽ ملاڪن
 کي انهن جي تعميل لاءِ احڪام صادر فرمائي ٿو -

آئندہ سال ۾ ماڻهن جي رزق ر وزي جي تقسيم ۽ ماڻهن جي جيئي
مرڻ جي تقدير ڪري مخلوقات ۾ تڪرار سڪار ۽ حادثن بلائن ۾
مصيبتن جي نازل ٿيڻ بابت آسمانن زمينن ۾ دريائن ۽ جبلن
نتي اوتار سنهاتلها جيئن ڪم ڪرڻا ۽ سندس مشييت موجب ٿيڻا
آهن تن جو اظهار ٿئي ٿو ۽ فرمان جاري ٿئي ٿو. انهن موافق
ملائڪ سماوات وارضين انهن جي تحصيل ڪن ٿا. اوهان کي گهرجي
تڏانهن رات دعائون استغفارن ۽ وظيفن پڙهڻ ۾ ڪوشش ڪريو
خدا تعاليٰ کان گناهن جي معافي گهرو ۽ پنهنجن مقصدن ۽ مطلبن
جي درخواست درگاهه الهي ۾ پيش ڪريو. پنهنجي رزق جي ڪشادي
۽ ناگهاني آفتن ۽ بلائن کان پنهنجي واسطي ۽ پنهنجن عزيزن
دوستن جي واسطي پناگهرو ۽ انهن ترتيب سان تي پورا سورة يس
۽ لکيل دعا پڙهو.

”ترتيب دعاء ليله النصف من شعبان“

رات جو ضروري ڪمن کان فارغ ٿي نماز پڙهي ماني ڪاٺي پوءِ
ٻه رڪعتون يا چار رڪعتون نفل پڙهي پوءِ ۳ دفعا سورة يس
پڙهي - پھريون دفعو عمر دراز ٿيڻ لاءِ ٻئي دفعو رزق
ر وزي ڪشادي ٿيڻ لاءِ ٽئين دفعي آفتن ۽ بلائن دفع ٿيڻ لاءِ
پوءِ هي دعا هڪ ڀيرو يا ۳ ڀيرا پڙهي -

اللَّهُمَّ يَا ذَا الْمَنِّ وَلَا يُمَنُّ عَلَيْهِ يَا ذَا الْجَلَالِ يَا ذَا الطَّوْلِ
وَالْإِنْعَامِ ظَهَرَ الْبَلَاءُ جَاءَ الْمُسْتَجِيرِينَ وَأَمَانَ
الْخَائِفِينَ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ كَتَبْتَنِي فِي أُمِّ الْكِتَابِ شَقِيًّا أَوْ مَطْرُودًا

اَوْ مَقْتَرًا عَلَيَّ فِي الرِّزْقِ فَاُمِّحْ اللَّهُمَّ بِفَضْلِكَ شَقَاوَتِي وَطَرْدِي
 وَاقْتَارَ رِزْقِي وَانْتَبَيْتُ عِنْدَكَ فِي أُمِّ الْكِتَابِ سَعِيدًا مَرْمُوقًا
 طَوِيلَ الْعُمَرِ مُوَفَّقًا لِلْخَيْرَاتِ فَإِنَّكَ قُلْتَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ فِي كِتَابِكَ
 الْمُرْسَلِ عَلَى نَبِيِّكَ الْمُرْسَلِ يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ وَعِنْدَ
 أُمِّ الْكِتَابِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِالتَّجَلِّي الْأَعْظَمِ لَيْلَةَ النِّصْفِ
 مِنْ شُعْبَانَ الْمُكَرَّمِ الَّتِي يُفْرَقُ فِيهَا كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ وَ
 وَيُبْدَى أَنْ تَكْشِفَ عَنَّا مِنَ الْبَلَاءِ مَا نَعْلَمُ وَمَا لَا نَعْلَمُ
 وَمَا أَنْتَ بِهِ أَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعَزُّ وَالْأَكْرَمُ
 وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

کتبہ احقر نور احمد علی عنہ مدرسہ مجددیہ دہلی
 تخلیقہ کنبدیار و ضلع نوشہرہ فیروز

تاریخ ۲۴ محرم الحرام ۱۴۱۲ھ مطابق ۲۶ اگست ۱۹۹۲ء